

~~Mon.~~

~~4365.~~

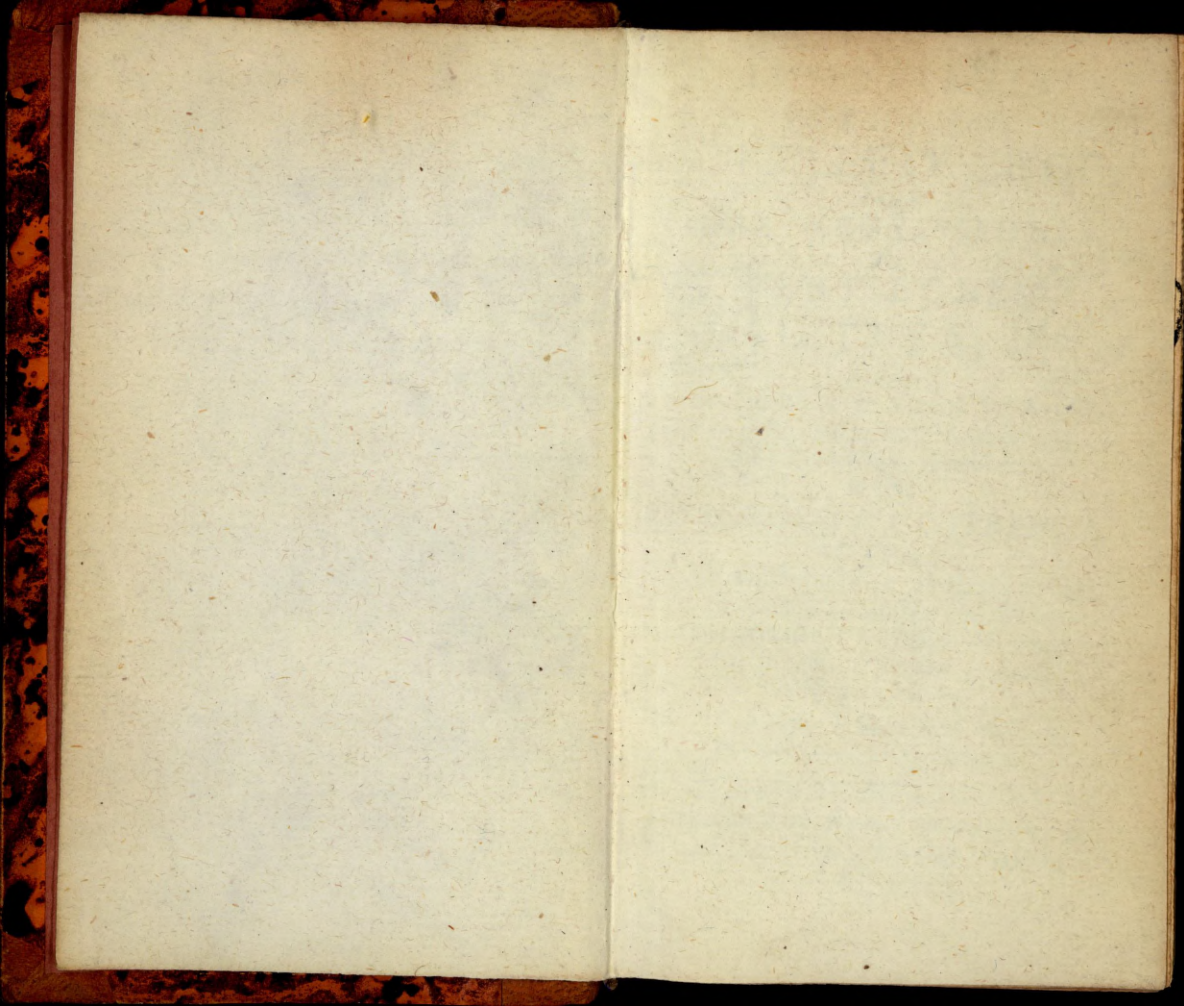
~~9907~~

~~10457~~

BOKI.

1544.

1. peld. (teljas)

ISTEN ELŐTT
JA'RO'KNAK
TÖKE'LLETESSE'GE:

Avagy,
IGAZ KEGYESSEGNEK

E's
ZENTSE'GNEK

Mor.

4365

U'TTYA;

Mellyet

A' Sz. Irásbúl, és a' régi Sz. Atyák-
nak s-egyéb hiteles Doctöröknek tanítá-
sokbul, hűséges munkával
le-irt,

OTROKOCSI FORIS FERENCZ,

E' végre,

hogy az időzőlni kívánczozó hívek,
a' Szenteknek példájök szerint, olly Szent-
séget érhessenek ez életben, mellynek
vége minden bizonynyal az örök
böldogság légyen.

Moy. I. K. 17. §. 1.

Járj én előttem, és légy tökéletes.

nyomtattatott Nagy Szombathban, az
Académiai bölűkkel. Hermann János által,
1699, Eszterhádban,

Moyzes V. Könyv. 18. v. 13.

Tökélletes légy, a te Uraddal Isteneddél.

Példás Könyv. 12. v. 28.

Az igazságnak útában élet vagyok.

Sz. Mathé Ev. K. 7. v. 14.

Szorosz kapú, és keskeny út, melly hiszen az életre; és kevesen vadsnak, kik aзи megtalálják.

Sz. Agoston Doctor, Homil. 34.
inter Hom. 50.

Az Urat tökéletesen követni, azt téfzi, hogy példától követni ötet.

Kempisi Thamás, Christ. Kőv. 3.
K. a' 26dik részben.

A tökéletes embernek munkája ez, hogy soha ehnjét ne számítse a' mennyekre való igyekezettől.

A' R O' M A I
Szent Birodalom-béli
ME'LT6SA'GOS HERCZEGNEK,
Galanthai /
ESZTERHA'ZI PAL
URAMNAK,

Fraknó Várának örökös GRO'FF Urának;
MAGYAR ORSZA'G

PALATINUSSA'NAK,

Kúnok és Jázok BIRA'JA'NAK; &c.
(Minden egyeb ő Herczége titulussal egyben:)

Nekem kegyelmes Uramnak s-Patru-
sommak:

Es ő Herczégével edgyütt,

Az ő HERCZEGSE'GE

SZERELMES HA'ZAS-TA'RSA'NAK,
ME'LT6SA'GOS KE'SMA'RKI

TÖKÖLI E'VA

HERCZEG-ASZSZONYNAK,

Nekem Kegyelmes Alizonyomnak s-Pá-
tronámnak:

Istenül bőséges áldást kívánok.

Méltóságos Herczeg, Kegyelmes Uram!

*E's, Méltóságos Herczeg-Afzszony, Ke-
gyelmes Afzszonyom!*

*Magyar Nemzetnek ama'
nagy és buzgó lelkű Aposto-
la, s-első Keresztijén Királ-
lyá,*

lya, Szent István, a' többi között illy ok-
 csaft térszen maga Királyi Fiához Sz.
 Imre Herczeghez: (a) A' kegyelség
 munkája, a' leg-több boldogságra vi-
 szen tégedet. Melly oktatásnak fun-
 damentuma vagy Sz. Pál Apostolnak
 amaz igéiben: (b) A' kegyelség min-
 denekre hafznos, igéreti lévén annak
 ez mostani életre, és a' következén-
 dőre. *Mivel pedig a' kegyelségnek ed-
 gyik jeles része s-munkája a' buzgó kő-
 nyörgéseknek alhatatos gyakorlása, és
 ugyan nem külömben, hanem a' buzgó
 könyörgések által vészen ember az i-
 gaz kegyelségben nevededést s-meg-
 erősdödést; azért nem csak közönsége-
 sen commendállya a' meg említett Sz.
 Király maga édes Fiának (c) a' szű-
 netlenül való imádkozást, illy okkal,
 hogy az áltál vagy a' bűnöknek el-
 törlése és meg-bocsátása; hanem ne-
 vezetesen arra is oktattya, mit kérjen*
 min-

(a) S. Steph. Decr. Lib. 1. c. 10. (b) 1. Tim.
 4. §. 9. (c) S. Steph. eit. Lib. 1. c. 9.

mindeneknek felette Istentül az ő min-
 denkori imádságiban. (d) Te penig-
 len (ugy mond) Fiam! valamenyifzer
 az Istennek Templomában futcz,
 hogy az Istent imádgjad, a' Salomon-
 nal, a' Királynak fiával, te is Király
 lévén, mindenkor ezt mondgyad: (e)
 „Bocsásd ki Uram a' bölcseséget, a' te
 „nagy-voltodnak Székitül, hogy ve-
 „lem legyen, és velem munkálod-
 „gyék, hogy tudgyam mi legyen ked-
 „ves te előtted minden időben. E's
 „ismet: (f) Uram Atyám, s-én (le-
 „témnek Istenel! ne hadgy engemet a'
 „gonosz gondolatban; szemeimnek
 „kevélységet ne engedgy énnékem,
 „és a' gonosz kívánságot távoztasd
 el tőlem. Kevéssel odább így szóll:
 Imádkozz ezért is, hogy a' hivalko-
 dást és ostobaságot te tőled el űzze, és
 adgyon tenéked minden jóságokkal
 való meg-rakodást, mellyekkel a' lár-

*3 ható

(d) Ibid. (e) Sap. 9. §. 10. collat. 2. Paral.
 1. §. 10. & 3. Reg. 3. §. 9. (f) Eccli. 2. §. 4. §.

ható és a' láthatatlan ellenségeket meg-győzzedd. Feje, veleje és tökéletessége az igaz kegyességnek, az itt kívánt dolgokban áll: tudni-illik, az olly lelki bölcsességnek s-mennyei világozságnak el-érésében, mellyel ember tudója mindenkor mi legyen kedves Isten előtt, és ugyan attúl segítetik a' jóra; a' túnyaságtúl, az elmének ostobaságátúl, s-a' gonosz és megszegett kívánságoktól való meg szabaddulásban; és ellenben minden-némű szükséges virtusokkal való fel-ékesítésben, mellyekkel minden látható és láthatatlan ellenséginken szent és lelki győzedelmet vehetsünk, hogy így szabadossan, nagy készséggel és vidámszerénységgel fussunk mindenkor a' mi Istenünknek szent tiszteletiben, s-parancsolatának el-követésében.

Ez illy kegyefs lélektől s-egyszer s-mind Apostoli Királytól (vagy mond-gyam, Királyi Apostoltól) származott idvőf

idvősséges oktatásokat a' kegyességre és a' kegyességnek gyakorlására, Hercezségtekhez való szavaimban, ez Munkácskának eleiben tennem, igen helyessnek ítéltém: hogy midőn a' kegyefs olvasó, (minek-előtte a' Könyvecskének belsőbb részeire jutna,) ezeket jó eleve itt láttya, annál könnyebben hiteffe-el magával, hogy nem kicsiny okom volt s-vagyom nekem erre, hogy illy munkát, melly az igaz kegyességnek és szentségnek úttya s-le-rajzolója, írnek s-Világra bocsátának, még penig közelebb annak a' Nemzetnek nyelvéen, a' mellyből származott, és a' mellynek Feje, Királyja s-Apostola volt az említett Sz. István: egyszer s-mind penig, valaki előtt Sz. István Király nagy tekintetben s-böcsületben vagyon, az annál inkább fel indittatnék az ő tőle annyira commendáltatott kegyességnek gyakorlására. Ugyan is, mentül nagyobb méltóságú szemellyvalaki,

laki, annál nagyobb s-hathatóssabb példák szokott lenni magi virtussal mások előtt a követésre; úgy hogy, ha ki az olyanoknak jó példájokkal sem indul-meg a jónak követésére, jele hogy az éppen csak meg-átalkodott az ő gonoszságiban, és igen veszedelmes állapotban ferreng.

De mivel hogy magában is a kegyesség, melly czéllya ez Könyvecskének, olly igen nagy, olly drágálatos és olly méltóságos dolog, hogy magátúl is, mind Sz. István Királyt annak annyira való commendálására s-javallására vonhatta, mind engemet annak helyes úttyának le-írására eléggé felindíthattott, mind pedig mindeneket, valakik valóban szeretik lelkek idvőségét, az el-követésre magához édesíthet; ezért mindenek előtt világos lehet, melly igen nagy okom volt s-vagyon nekem ez Könyvecskének írására. Mert ugyan is; Mi lehet nagyobb tisztünk e Világon,

gon, mint a' kegyességnek gyakorlása, és ez gyakorlással az Isten előtt való járás? Mivel (g) engeszteltethetik jobban az Istennek a' bűnért fel-lobbant haragja, mint az igaz kegyességnek gyakorlásával? Mivel ékesíttethetik inkább az Istennek Népe, mint a' kegyességgel és (h) izentséggel? Mi szerezhethet előbb szent edgyességet az annyi sok-felé szakadozott s egy más-fal igen ellenségesen visz-szalkodó Ke-resztyének között, és mi reformálhat-tya inkább az elméket, mint a' kegyesség? Ha a' kegyesség az Apostol tanítása szerint, (i) mindenekre hasznos; hasznos minden bizonynyal a' sz. edgyességre is; sőt, mivel hogy az (k) Urnak felelme (melly az igaz kegyesség) kezdete s-feje az embereknek szívüket

* 5

(g) S. Augustin. Serm. 73. de Tempor. sub init. Nunquam Deum, nisi pietate placamus. (h) Solt. 92. (al. 93.) v. 5. (i) 1. Tim. 4. v. 8. (k) Solt. 110. (al. 111.) v. 10. Péld. K. I. v. 7. és 9. v. 10. és Job. 28. v. 28.

veket (l) meg-csendesítő, az Isten (m) házat építő, és (n) mindent tehető s-mindeneket (o) szép rendben hozó menyeyi bölcseségnek; kétség kívül el annyira hasznos itt a kegyesség, hogy a nélkül nem is lehet igaz edgyességet, igaz reformációt s-igaz meg-térést remélni a viszfzálkodó elmékben. Mutathatnak valamit kegyesség nélkül is az emberek; de a nélkül nincs igaz meg-térés bennük. Azért, valamiként hogy tartozom én is többekkel edgyütt az Istennek haragját engesztelni; az Isten Népet a lelkiekben (a mint Isten segít) ékesíteni s-építeni; a szent edgyességet tehetségem szerint elő-mozdítani, annyival is inkább, hogy Isten az ő nagy irgalmaságából engemet is a vezedelmes viszfzálkodásoknak és szakadásoknak zur-zavarából ho-

zott

(l) Péld. 3. 7. 17. Jac. 3. 7. 17. (m) Péld. 24. 7. 3. (n) Bölcs. K. 7. 7. 27. és 8. 7. 5. egybe vetv. 10. r. 7. 10. 12. (o) Péld. 3. 7. 17. col. 1. és Bölcses. K. 3. 7. 1.

zott idvösséges edgyességre a Római Ecclesiával; azon-képpen tartoztam ez kegyességre vezérő munkáskat is (az Istenül vett talentum szerint) írni, s-másokkal közleni.

Hogy peniglen ezt Herczegségteknek dedicalnam, és Herczegségnek patrociniumja alatt közleném másokkal; indított engemet erre, az a kegyesség és szent alázatosság, mellyet Herczegségemben (Kegyelmes Uram!) eleltül fogván, miolta Herczegséged engemet alázatos és leg-kissebb Szolgáját maga ismeretségére s-magával való szép beszélgetésekre kegyelmesen méltóztattott, alhatatossan tapasztam; melly annyival ekefsebb és tündöklőbb mások előtt például, a menyírel Herczegséged sokakat másokat méltósággal fe-lyül halad. Ez nálam ismeretes Herczegi és Fejedelmi virtusa Herczegségnek, elégséges okot szolgáltatott nekem erre is, hogy a Méltóságos Her-

ezeg Aszszonyt is, úgy mint kegyelmes Aszszonyomat, ez Könyvecskének eleire a' Dedicatióban Herczegségeddel edgyütt helyhez tetném, mind dicséretes emlékezetre, mind pedig indító okúl a' jóra e' Magyar Nemzetben: fel-tévén ez iránt, hogy a' mint Herczegséged leg-közelebb a' Férfiak előtt fényes tükör a' kegyességre és szent alázatosságra e' Magyar hazában; úgy a' Méltóságos Herczeg Aszszony, ez Munkácskának (mint igaz kegyességnek és szentségnek úttjának) kedvüllésével, leg-közelebb az Aszszonyi Rendden lévőeknek (ki-vált-keppen az elébb-kelhetőeknek) fogna lenni igen szép példája. Ugyan is, olly munka ez, melly edgy-aránt illeti mind a' Férfiakat s-mind az Aszszonyi-állatokat, és mind felsőbb, mind közép s-mind alsó Rendden lévőket, valakik örök idvősségeket el akarják nyerni, Ezért nagy reménségem nagyon, hogy

midőn

midőn ez, Herczegségték Méltóságos neve alatt lát világot, annál hathatóssabb léfzen sokaknak (mind egy s-mind más Rendden s-Nemen lévőeknek) szívekben s-lelkekben a' figyelmetes meg-olvasásra, és a' benne lévő idvősséges oktatásoknak kedvüllésére.

Vége Herczegségtékhez alázatos kérésém ez, hogy ez edgy-ügyü Munkácskát (a' benne lévő dolgokra nézve) méltóztassék kedvelleni Herczegségték olly kegyelmesen, hogy másoknál is legyen ennek terjesztője s-elő-mozdítója, és tovább is ennek Authorának (Herczegségték alázatos Szolgájának) szent igyekezeteiben Isten dicsőségére s-a' közönséges jóra gyámolítója. Herczegségték gratiájában ajánlván alázatosan magamat, kívánom alázatos könyörgéssel, hogy Isten Herczegségtéket tovább is minden idvősséges jókkal bőven szerezse, és él-

AJA'NLO' LEVEL.

teffe számos esztendőig virágzó e-
gességben hozzá tartozó kedveseivel
edgyütt, maga nevének dicsőségére,
szegény Hazáknak javára, s-ebben
az Anya-szent-egy-háznak ekecségé-
re s-elő-mozdítására.

Herczogségteknek

Alázatos és leg-kisebb
Szolgája,

Otrokocsi Főris Ferencz.

ELöL.

ELöL-JARó BESZÉD
A' KEGYES OLVASóHOZ.

MIdőn az én időcségemnek lste-
ne, és az én hűséges Tanítóm
s-irgalmas Meg-világosítóm
engemet 1694dik esztendőben
(tavatfzal) erre fel-indított volna, hogy
a' nagy jó emlékezetű néhai Méltóságos
Egri Püspök *Fenesi György* Urammal, és
Tiszteletes Pater *Pethő István* Urammal ed-
gyütt ide Nagy-Szombatban jűnek; mind-
gyárt még *Jászón* (az el indulásnak helyén)
jó idején meg indulásunk előtt, a' mostan
említett Tisztel. P.*Pethő* Uram, *Kempisi Tha-*
másnak arany betűkre méltó szép Köny-
vecskéjét + a' *Christus követéséről* adta ke-
zemből, hogy azt az útból egy-
szer-is s-málszor-is olvasgattam. Ez, mint az előtt
is tőlem már (valamenyire) ismért Author,
olly

+ Hogy ezt itt mindenkor *Kempis* neve alatt
cítálom; (holott némelyek másnak, úgy mint;
Gerfen Jánosnak tulajdonityak;) erről meg-nyu-
gott vagyok eddig, annak egyb munkáinak olva-
sásából. Vessd egyben ezzel, ávagy csak *Horvulum*
Rosarium, & Vallem Liliolum, *Kempisi Tham*, mún-
kai között.

olly igen kedves volt előttem, hogy ki nem tudnám könnyen mondani; holett Isteni belső indítással, olly könyvecskét adott ő kegyelme kezemben, a' mely szintén az én (Isteni igazgatásból vett) célomhoz és belső hivatalomhoz való. Ehez tudni-illik, hogy magamat naponként mind inkább-inkább el-fogjam e' Világtól s-ennek minden vezetségitől, és ellenben mind szorosabbban s-rosszabbban a' menyieikhez csatoltyam, s másokat is az Istentől vett kegyelemnek mértéke szerint, azon jóra oktassák és tanítsák. Hogy ne kedvellettem volna s-hogy ne kedveleném azt a' Könyvecskét, a' mely nékem mindenütt az Isteni szeretetet fuvallyá, és az ő hozzá való ragaszkodásra, s-ellenben e' Világnak minden hijjában-valóságának tellyeffebb s-tellyeffebb el hagyására, mind inkább-inkább fel-indít? Hogy ne gyönyörködtem volna, s-hogy ne gyönyörködném abban, a' melyben a' minden el-fogyhatatlan gyönyörűségeknek kút-fejével s-meg-adójával az Ur Jéhus Christussal olly sűrűven beszélget a' kegyels Lélek, vagy ellenben a' Lélek azon ő Fejének s-Meg-váltójának igen szépen oktató, íntő, s-vigasztaló szavait annyiszor hallja? Hogy ne szerettem volna s-hogy ne szeretném azt a' munkát, a' melynek **ő** és egyedül való czélya mindenütt ez, hogy

hogy az ő idvőtségét szerető Lélek, (a' *mindenkor azt kívánja s-azt akarja, a' mi Isten előtt kellemesebb és kedvesebb*; hogy az Isten *akarattya* legyen mindenkor a' Lélek *akarattya*, és a' Lélek *akarattya* mindenkor az Isten *akarattya*t kövesse, és azzal igen jól meg edgyezzen?

Holott az említett Könyvecskét, s-egyéb hasonló czélú idvőlséges oktatásokat is a' kegyelségre, Isten kegyelmességéből annyira szeretném; ugyan azon jó Istentől, csak hamar, úgy mint, 1695 dik esztendőben, fel indítottam erre, hogy az ő Szent Lelkének segedelme által hasonló lelki oktatásokkal tellyels Könyvecskét írnék, valami külömböző renddel és móddal. Mellyhez ugyan azon esztendőben *Böjt-más Havának* 27 dik napján az Ur nevében hozzá fogtam; fundamentumúl az egész Könyvecskére igen helyessnek ítélvén azt a' jeles parancsolatot fel-tennem, melyet az igaz kegyelségnek gyakorlásáról, s-abbán való nevededéről, Isten maga adott ama' nagy kegyelséggel és szentséggel tündöklő minden hívők Attyának az *Abrabámnak* ilyen szókkal: (b) *Járj én előttem, és légy tökéletes.* Attól fogván néha-néha, egyfzer is-mátszor is, fok egyéb foglalatosságim között

(a) Kemp. Tham. Christ. Követ. III. K. 15. r. a. 3. (b) Mojsi. I. K. 17. §. 1.

zött írogattam ezt itt Nagy-Szombatban mind addig, míg 1696dik elzútondóban (Szeptemberben) Rómában nem indultam: úgy hogy az ideig nagyobb részét edgy-ügyűb formában el-vegeztem. Vízilzá jövéen Rómából, idővel olztran, a' mikor egyéb foglalatoságitul jobban reá érkeztem, úgy mint, 7dik napján Szent Jacob Havának, 1698dikban, ujjobban ez említett Munkácskát elő-vettem, meg ékesítgettem, jobb rendben vettem, és a' mai hátra volt benne, naponként el-vegeztem. El-vegezvén, imé kegyefs olvasó a' te lelki jódra, (valaki szeretted lelked idvőséjét) Világra bocsátottam. [Titulusát ennek, hogy a' fellyebb citált szökből (Mojf. I. K. 17. §. 1.) formáltam legyen, a' gyengék is által láthattyák; világositván azt im'ezekből: Péld. K. 12. §. 28. és 16. §. 31. Isa. 30. §. 21. és 35. §. 8. Sirách f. K. 34. §. 22. és 36. §. 19. Matt 21. §. 32. 1. Tim. 4. §. 7. 8. & 6. §. 3. 11.]

Micsoda okkal indítottam Istentül ennek irására s málokkal való közlésére; Ajánló Levelemből a' kegyefs Olvasó azt már oda fellyebb meg-érthette. A' mit arról ott mondottam, ahöz itt tovább való világosításul csak ezt adom. Mivel hogy a' Sz. Irás után, minden értelmes és kegyefs Tanítók, minden egyéb utak s módok felett az Isteni felelmet és kegyeséget commendáliyák

az

az (c) egy szükséges dolognak, és minden igaz boldogságnak el-érésére; és magam is magam részéről igen idvőségesnek tapasztalom a' kegyeségnek útján való járást; (a' meny re legit ebben az Isten kegyelme;) azért nem engedte lelkem ismereti, hogy a' mit illy hasznosnak s-illy meg-böcsülhetetlennek tudok lenni a' lelkiekben, azt, a' mikor az Istentől vett tehetség szerint másokkal közölhetném, csak el-vonnám másoktól, és így, a' velem közlött mennyei (d) Talentumot haszontalanul csak el-átnám.

Hogy pedig (kegyefs olvasó) ez Könyvecskevel való éléted néked idvőséges legyen; szükség hogy a' minden kegyefs Lelkeknek s-jelelsz Szenteknek a' Szent Iráson fundált közönséges meg-edgyező szavát meg-tarcsád s-el-kövesledd; ezt tudni illik: hogy elmédet s-magadat e' Világtul s-ennek szokott hijában valóságítul s-gyönyörűségeitül el-fogjad; hanem az olly foglalatoság helyett, szent magánosságban, magad fogyatkozásinak íratására, és az Isteni serény szolgálatra, s-az ő Felsége előtt kedves dolgokban való el járásra adgyad magadat. Velejét és tummáját az ide tartozó szent foglalatoságnak s-Isten előtt való járásnak, vegyed Paulérus Doctornak im' ez

kegyefs

(c) Luc. 10. §. 42. (d) Nézd erről, Matt. 25. §. 18. 25. -28.

kegyefs tanításából: (e) Kút feje és eredete minden jóknak a' lelki ember részéről ez, ha ő szüntelenül (avagy állandó szándékkal) az ő maga cellájában (avagy szállásán) marad, szívének jól + meg-vizsgálásával, és maga tulajdon fogyatkozásának figyelemes meg-gondolásával. -- Ellenben, kút-feje és eredete az egész gonoszoknak, (avagy, minden gonoszoknak) a' külső s-belső érzékenységeknak házföntalan foglalatotskodási, hijában * ide s-tova való futások, és az +emberekkel való gyümölcstelen nyájaskodás és barátságos mulatás. Azért, a' menyire az emberi erőtelenség engedi, igen-nagy alázatossággal, és magának egészfözen Isten tet-czésében való ajánlásával, ki-ki minden vét-kes indulattól, és Istenen kívül való gyönyör-ködéstől el-fordulván, maga szívére sieszen tér-ni, és mindenkéül el-vonattatván, (az az, szent maganossággban,) az ő szívének szemét mindenkor igaz tisztaságban (e' Világ hijában-valóságítul való ürességben,) és cse-nedségben tartcsa. Elnéjét minden el-mulandó dolgoknak képzéstől és a' láthatóknak külső for-mától, meg-óltalmazza, és az örökké-valók-nak szemlélésére emellye s-őzfűzőndze. Akkarat-tyát s-kívánságát a' földieknben való szorgal-

matos-

(cf Tauler. Institut. cap. 24. p. 746. 747. edit. Col. An. 1603. + Lat. cum recollectione cordis sui. *Lat. discursus inanes. + Lat. instructio a hominum amiliaritas amicitiaq.

matoskodástól, gyönyörködéstől, és azoknak félelmétől tellyességgel fel-szabadítsa, és a' láng-gal égő szent gondolatokban, szívets és áitatos kívánságokban, s-Istenhez való buzgó imádkozásban, gyakorollya magát mindenkor. És így akarattyát, a' fő jóhoz mindenkor buzgó szeretettel való radafzkodásra szoktassa s-in-dítsa-fel. Oda alább osztan így ír: Ha ki va-laha (a' lelkieknben) eld-menni akar, a' Men-nyei kegyefs Atyának, mint szemben véle szól-lónak (a' mint hogy bizonyára mindenütt igen jelen vagyon) ez ő szava zengjen az ő fuleiben:
„Fiam! Szívvedre fordulj, mindenkéül a' me-nyyre lehet el fogván magadat, szívvednek tisz-taságát keresvén szorgalmatosan, ehnédet az „alább-való dolgoknak képzéstől eleve meg-tar-tóztatván, és akaratodat s-indulátodat a' „látbató dolgoknak szeretettől el-tulván. An-nak-felette, elnédnek emlékező erejét, szün-telen amaz édes meg-illetődéssel Istenhez e-meld fel, a' leg-főbb jóhoz a' buzgó szeretet „által mindenkor közben-vetett dolog nélkül „ragafzkodván; hogy így, az egész lélek min-den ő erejével és érzékenységgel edgyütt egy-ben szedetettvén, egy Lélek légyen ő véle, tud-ni-illik Istennel. Ez bizonyára az egész szent-ségnek summiája, mely által az IG-AZ TÖKE-L-LETESÉGNEK fő czélya és vége könnyen el-érettetik; mely tökéletességre, ezerek közzül is egy

is egy álig áhítotzik, bolott ki-ki a' *^{kevé}
hasznú útakban s-módokban foggyattya-el ide-
 jét s-erejét, és sokan sok esztendőket igen-igen
 bijában töltönek el, semmi lelki elő-menetelt
 nem vévén, és így ez meg-böcsülhetetlen jót ból-
 dogtalanul el-mulattyák, Valaki azért minden
 bűnökkel boldogul meg-szabadulni, és minden
 jószágokkal fel-ékesítettetni kívánkozik, az, min-
 denkor Istenhez futván, ő benne mulatozson.
 Szegesse le erőffen sátorit Istenben, és minden
 viadalban győzedelmes léfzen. Mert mentül
 jobban meg-ismeri valaki az ő maga semmire-
 kellőségét, gyengeségét s-teretelenségét, és men-
 tül igazabban minden mánakait, minden ma-
 gának való tulajdonítás nélkül Istennek adgya
 s-tulajdoníttya; annál inkább mind ő maga
 s-mind az ő mánakai Isteniek léfznek. Eddig
 Tauléus Doktor.

Tudom jól, hogy itt sokan magokban
 „így szólnak: Igen nehéz notájú ének ez,
 „a' mellyet itt hallunk: nehéz valóban e'
 „Világnak és e' Világi tárfalkodásoknak úgy
 „ellene-mondanunk, és úgy foglalnunk
 „magunkat szent magánosságban az Isteni
 „szóigálatra, a' mint itt kívántatik tőlünk.
 „Mellyre én ezt felelem. Nehéz igen-is ez
 „mind addig, valamig valóban minden a-
 „karatodat s-indulatodat Isten akarattya alá
 „hódoltatni nem akarod. Mert ugyan is, a'

(f) Bá-

*Latin. in mediis parum frugiferis.

(f) Bárány Ur J. Christust követőknek éneke,
 (melly szent magánosságot és lelki (g) tiszt-
 aságot kíván,) oly nehéz azoknak éne-
 kéből ragadtnak, hogy azok, valamig
 olyanok, azt meg nem érthetik (h) s-nem
 énekelhetik: a' (i) Kapu is szoros, és keskeny az
 út, melly vízfén az életre. De bezzeg mihe-
 lyen szabados elmével és álhatozzan erre
 el-fárad magadat, hogy sem Ördöggel sem
 Világgal semmit sem gondolsz, és leg-ked-
 vesebb barátidnak is tüled való emberi i-
 degenségét semmiben hajtod, csak színtén
 magánossan Istenedet engesztelhesd és ő
 néki szolgálhatsz csendesen; akkor meg-ta-
 palzsalod, hogy a' mi az előbb nehéznek
 látezott, az, igen könnyűvé s-gyönyörűs-
 gessé léfzen néked. Így e' Világ is idővel (k)
 el-fizokik rólad, hogy ne terhellyen felet-
 tébb maga alkalmatlankodásával; nyelvé-
 is végre meg-tartóztattya, hogy ne mocs-
 kollon avagy csak annyira mint eddig, e-
 zért, hogy magadat tüle el-fogod. Sőt ba-
 rátid is végre s-jó akaróid, ha valóban jó
 barátid s-jó akaróid voltanak valaha az Ur-
 ban, annál jobb barátid s-jó akaróid
 léfznek, minek utánna igazán észre veszik,
 hogy

(f) Jelen. 14. §. 1. 3. (g) Ibid. §. 4. s. (h) Ibid.
 §. 3. (i) Matt. 7. §. 14. (k) Nezd Kemp. Tham. a'
 Christ. Követ. I. K. 21. r. n. 2. in fin. Ha te az em-
 berektől meg tudod vonni magadat, ők is eléggé
 oda-hasznak tégedet, hogy járj-el dolgozdaiban.

hogy a' Christos Lelkének munkája te bened a' szent magánosság, és abban a' menyeknek szorgalmatos kerefeti. Másként a' kik csak világi mód szerint voltak tenéked barátid, s-tovább is csak Világiakat a' karnának elméjében forgatni; azok legyeknek magoknak örökké inkább az ő csalárd barátságokkal, hogy sem mint Isten miatok meg bántanád. Ezek csak magoknak téfsznek kárt. ha a' te jó példádát nem javallyák s-nem követik.

Végre ti hozzátok, Catholica edgyeségen kívül valók, (kikhez is, tudom, hogy e' munkám el-érkezik,) rövid szóm e' légyen. Ha Isten és a' mennyei igazságot valóban szeretitek; (a' mint, jól tudom, hogy szóval úgy vallyátok;) minden vetekeket nélkül e' kettőt itt tarcsátok-meg. (1.) és hogy valamely Gyülekezetben az igaz kegyességnek és szentségnek úttya, azon Gyülekezetnek tulajdon Könyveiből s-Doctöröiből egészzen fel-ralátatik, az minden bizonynyal igaz jegyese s-tulajdon Ecclesiája az Ur Jéhus Christusnak: (Mert ugyan is az az út, sohul egyebűt igazán s-egészzen fel nem találthatatik, hanem csak az Istennek igaz Gyülekezetiben, és ennek tulajdon Könyveiben s-Doctörök irásiban s-prædicállásiban;) de a' Római Catholica Gyülekezetben (nem csak a' régiben, ha-

acm

nem a' mostaniban is) az igaz kegyességnek és szentségnek úttya ugyan azon Gyülekezetnek tulajdon Könyveiből s-Doctöröiből egészzen fel találattik: [mellyet nem egyéb tagadhat, hanem a' ki, avagy tudatlan a' Catholicus Doctöröknek kegyes irásiban, mellyekkel ékesítettett ez Könyveske is; avagy pedig a' ki egészzen idegen minden kegyeségtől:] azért következik, hogy a' Római Catholica Gyülekezet, a' Christusnak igaz jegyese s-tulajdon Ecclesiája. (2.) Tarcsátok meg, hogy soha más úton módon a' tiszta s-valóságos igazságot egészzen, és az Istennek igaz Gyülekezetit idvösségen fel nem találhattátok, hanem ha felveszen s-egészzen a' (1) kegyességnek úttyának nyomására s-követésére adgyátok magatokat. Ha mikor pedig ezt cselekeztitek, akkor a' Sz. Dávidnak szavai szerint, (m) nem léfzen (meg-rontó) botránkozások; sőt akkor bizonynyal mind az Anyai Ecclesiát igazán meg-ismeritek, és azzal szent edgyeséget tartani kéfszék léfztek; mind pedig a' mennyei igazságnak ismeretiben olly erős (n) fundamentumra állotok, a' mellyen való épület soha örökké el nem düll. Ha ez nagy jó tetczik, tefsék hát a' kegyes-

***

(1) Nézd erről Ajánló-Levelemet. (m) Solt. 118. (al. 119.) 7. 165. (n) Luc. 6. 7. 47. 48. col. lat. Matt. 7. 7. 24. 25. & Prov. 10. 7. 25.

kegyesség is, és tessenek az olly Catholicus Könyvek, a'melleyek a' valóságos kegyességre hijják s-oktattják az embereket: melleyek között ennek is vehetitek valami hasznát, ha akartok szívesen véle élni. Bizony ha tetezik valóban *Kempisi Tharmás*, (a' mint hogy úgy vallyátok;) nem lehet hogy ez is ne tetsék. [Itéllye-meg bár akár-melley értelmes ember, a' ki mind a'kettőt jól meg olvassa.] Ha penig ez tetezik igazán, nem lehet (o) hogy a' Római Ecclesiá ellen viaskodgyatok: annál is inkább, ha egyéb munkaimat (p) ez dologról jól meg olvasátok.

Továbbá, mi hasznát vehetsék ez Könyvecskének azok is, a' kik másokat tanítanak, vagy tanítani akarnak; ennek szaporán való olvasgatása mutatja-meg. Példának okáért; ha ki valami bizonyos lelki dologról akar tanítani, járja-el nézésével ennek *Mutató Tábláját*, ott meg láttya, mi tractáltatik ebben, s-mi nem. Ha mi tractáltatik, (a' mint hogy némelley dolgok itt a' czél szerint, bőven tractáltatnak praeflicé; a'minémű, a' lelki világo/ság; a' mi magának meg-ismerése; Istennek ismereti; bű-

257

(o) Nézd pag. 221. 387. 390. 391. 392. 426. cz Könyvb. (p) Ugy mint, *Examen Reform.* item; *Let. Nunc. Romam Cir. D. Sanct. & Apologetic. bon. consé. Testimon.*

nőn, és bűn miatt lett boldogtalanságon való kefergés; mértékletesség, lelki barcz, alázatosság, és többek;) nem lészen nehéz értelmes embernek azt okos alkalmaztatással maga czéllýára fordítani. Hogy penig a' buzgó lelkű hiveknek *könyörgésből* is használhassak; igen szép *könyörgést* (Deák nyelvből fordítottat) tettem (q) ez Könyvnek végére; azon kívül, hogy másutt is helyelhellyel találhatnak ebben (r) rövid könyörgések és fohászkodások. Légy jó egétségben kegyes olvasó, és Isten munkaimat az Urban kedvellyed. István Nagy-Szombatban; die 10. Decembr. 1699.

(q) Pag. 519. (r) Nézd, pag. 69. 70. 108. 109. 112. 185. 428. 454. 517.

A' te örök idővségednek nagy szeretője,
Otrokocsi Főris Ferencz.

RE'SZEK SUMMA'JA'NAK
Mutatója.

- I. Rész, Pag. 1. II. Rész, Pag. 3.
III. Rész, p. 15. IV. Rész, p. 29.
V. Rész, p. 73. VI. Rész, p. 155.
VII. Rész, p. 216. VIII. Rész, p. 242.
IX. Rész, p. 258. X. Rész, p. 304.
XI. Rész, p. 320. XII. Rész, p. 396.
XIII. Rész, p. 411. XIV. Rész, p. 422.
XV. Rész, p. 445. XVI. Rész, p. 474.
XVII. Rész, p. 484. XVIII. Rész,
p. 502.

Ezek után vagyon *Buzgó Könyör-*
gés az Ur J. Christushoz. p. 519.

ISTEN

ISTEN ELŐTT
JÁRÓKNAK
TÖKELLETESSEGE.

I. R E S Z.

Mellyben vagyon kezdete és czéllya
ez könyvecskének.

I.

Melly igen szorossan ragasz-
kodgyék az ő Istenéhez
az ő idővségét valóban
szerető s-kereső Lélek;
melly nagy öröme legyen az ő Istené-
ben; melly kedves, melly igen édes
legyen ő előtt az ő Istenének dol-
ga; melly szíveffen és melly serényen
gyekezzzen el járni mindenkor az ő
Iste-

A

Iste-

1. Rész. ISTEN előtt járóknak
 Istenének szolgálattyaiban, meg te-
 czik Sz. Davidnak im' ez szavaiból:
 (a) Melly szerelmesek a te hajlékid,
 öröknek (avagy Seregeknek) Ura! ki-
 vánczik és el jár az én lelkem az
 Urnak tornáczai után. Az én szívem
 és az én testem örvendeztenek (vá-
 gyakozván) az élő Istenhez. -- (b)
 Bóldogok a kik lakoznak a te háza-
 ban. Ide való amaz is: (c) Miként ki-
 vánczik a szarvas a vizeknek kút-
 fejeihez; úgy kívánczik az én lelkem
 te hozzád Isten. Ismét: (d) Örültem
 azokban, mellyek nékem mondattak:
 Az Ur házában mennünk.

II. Hogy annak-okaért e sok go-
 nosf(zal) és külömb-külömb féle lelki
 törrel tellyes Világban, az idő-
 zólni kívánczó lelkeknek magam-
 mal edgyütt, idővséges oktatás-
 rehessék, ezt igyekezem (mint
 derék

(a) Solt. 83. (al. 34.) §. 2. 3. (b) Ibid.
 §. 5. (c) Solt. 41. (al. 42.) §. 2. (d) Solt. 121.
 (al. 122.) §. 1.

TÖKÉLETESSEGE.

derék ezéomat) ez könyvecskében
 meg mutatni: Mit efelekedgyen az
 olly ember, a ki e Világnak veszedel-
 mes törtéitől s-akadályitól (a' mennyi-
 re lehet) üres és szabados akar lenni,
 hogy így egyedül Istennek élhessen, s-
 jóvendőben innét ki költözvén az örök
 bóldogságot minden bizonynyal el ér-
 hessé? Avagy csak, Mit efelekedgyen,
 hogy e Világnak sok törtéi között is úgy
 élhessen, hogy azok őtet ez élet után
 semmi-képpen veszedetembé ne ejesék,
 és el ne fogják az örök bóldogságtól?

II. R É S Z.

Fundamentumos sz. leczke ez köny-
 vecskére, Járj én előttem, és légy tökéletes.
 Az után három kérdések tételnek fel; mellyek-
 nek edgyike ez második Részben
 meg magyaráztatik.

1. **A**Z Ur Isten ama' nagy hitű A-
 brahámnak, ki (a) Isten barát-
 tyának mondatik a Sz. Írásban, és a'
 A 2 kinek

(a) 2. Chron. 20. §. 7. és Jac. 2. §. 23.

kinek maga ő felsége maga nagy szel-
relmét így ajánlotta: (b) *Ne jellesz A-
brám; En vagyok a te őltalmad, és a
te igen nagy jutalmad*; ennek mon-
dom, illy rövid szóval mondotta ki,
mit kívánnyon tőle, hogy előtte min-
denkor kedves legyen az ő élete:
(c) *JÁRJ E'N ELŐTTEM, és LÉGI
† TÖKELLETES.*

II. Minden veleje a' kegyefs és sz.
életre tartozó parancsolatoknak, ez
kevés szókbán bé foglaltatik; úgy
hogy, a' mint Idvőzítőnk edgyütt I-
stenünkhez és fele barátunkhoz való
igaz szeretetünk felől (im' e' szókbán:

(d) *Sze-*

(b) Mojs. I. K. 15. §. 1. * Így is lehet
ezt fordítani: *A' te jutalmad igen nagy.* De
úgy is be foglaltatik ez, hogy *Isten az ő igen
nagy jutalma.* (c) Mojs. I. Könyv. 17. §. 1.
† *Tökéltetést* részen itt a' *Sidó* szó, (*thamim*)
a' mint jól tudják magok is az ellenke-
zők; ugyan még is itt *Cárolyi* és *Mohár*, ál-
bitatott fordítottanak; noha a' szent ábrá-
zatosság csak edgyik ága és része a' *tökélle-*
teségek.

(d) *Szeressed a' te Uradat Istenedet,
tellyes szívvedbül, és tellyes lelkedbül;
..és fele-barátodat mint tennen maga-
dat:*) ezt mondgya, hogy (e) *ez két
parancsolatban függ az egész Törvény
és a' Prophéták írása, és a' mint az Apo-
stol is a' szent szeretet felől ezt írja;
hogy, (f) a' Törvénynek tellyessége
(az az, tellyes bé töltése) a' szeretet;
úgy a' meg említett kevés számú, de
igen fontos igékben, mellyekkel A-
brám az ő tisztire tanítattott, min-
dent bé foglal Isten, valami a' szent,
kegyefs és feddhetetlen életre meg
kivántatik. Annak-okaért ez így lé-
vén, egész veleje és czéllya ez köny-
vecskének, az elő hozott igen kevés
szókból álló kettős intének jó meg-
értésében, s-magunk életére való iza-
basában (az az, cselekedettel való el-
követésének módgyainak le írásá-
ban,)*

A 3

(a) Matt. 22. §. 37. -- 40. (e) *Ibidem.*
§. 40. (f) Rom. 13. §. 10.

ban,) fog tőlem ki adattni. Melly végre, ezeket fogom az Urnak segedelme által véghez vinni.

III. Elsőben is meg magyarázom az elő hozott Sz. Írás-béli szóállásnak formáit, ez két kérdésekben:

(1.) Mit térszen embernek *Isten előtt járni*?

(2.) Mit térszen itt *tökélletessé lenni*?

Ezek után (3.) fő czéломra menvén, (a' szerint a' mint fellyebb, (g) kevéssel különböző formában jelentém,) ezt mutatom meg; *Mit kell afelekedni, s-mint kell magát alkalmaztatni a' Keresztyén Léleknek ez életben, hogy a' régi Szenteknek példája szerint, Isten előtt járhasson, és ugyan járjon, nem csak akár-hogy pedig, hanem tökéletesen, hogy így, e mostani nyavalyás élet után, bizonyosan az örök boldogságra jussanak*

IV. Fe-

(g) I. Rész. S. 2. p. 3.

IV. Felelet. A' mi az *első*t illeti, az *Isten előtt való járásról*. E' szóllás, úgy mint, *Isten előtt járni*, emberi mód szerint és hasonlatosság szerint való szóllás. Tudni-illik a' jó Atyák és jó Anyák azt akarják, (a' menyire tehetik) hogy az ő gyermekeik a' jó fenytéknek gyakorlásának okáért, mindékor az ő szemeik előtt forogjanak, vélek és né más haszontalā emberekkel társalkodgyanak, (még ha mikor idig mások keze alatt vadnak is, de még is, ha tehetik, elméjeknek vigyázo tze-mein kívül nem engedik őket járni,) hogy így annál inkább oktathassák tanithassák őket minden jóra, és a' gyermekek is annál inkább fellyeknek, hogy ne vétkezzenek az ő Atyoknak s-Annyoknak igazgatása ellen: így az Ur Isten is ezt kívánta *Abrahámtól*, s-kivánnya mostan is az *ővétől*, hogy ő előtte járjanak s-fo-

A 4

rog-

rogjanak * *szüntelen*; az az, hogy ő felségérül elmélkedgyenek, az ő felsége dolgaiban foglalatoskodgyanak, és ő neki szolgálynak nagy buzgósággal és szorgalmazással. Egy szóval, minden eszek, kedvek, örömek s-gyönyörűségek Isten és az ő dolga legyen. Akár mit cselekedgyenek, akár-holott legyenek, járafokban, kelésekben, társalkodásokban, ételekben, italokban, s-magok viselésében, az Istent elméjekben forgassák, és az ő dicsőséget tegyék fel, s-azt keresék mindeneknek felette. Így léfzen, hogy e' Világtól és ennek veszedelmes töréitől naponként mind inkább inkább meg menekednek, (mert a' menyeckekhez így mind közelebb közelebb esnek,) sőt e' Világnak töréi kö-

* Az itt lévő Sídó szó is, (*hit hallec*,) nem akármí járást, hanem gyakorta valót, sőt néha *szüntelenül* valót téfzen: melyet Magyarul *járdogálási*nak mondhatunk.

rei között is, ha minden kedvek ellen kényszerítetnek! azok között forogni, meg nem mocskoltatnak azoktól, a-vagy csak semmi halálos bűnben nem esnek; mivel hogy így cselekedvén, mindenkor Istenre vigyáznak, mint a' kinek tekinteti előtt járnak, és neki igyekeznek mindeneknek felette kedvében lenni. Így *jártanak Isten előtt*, nem csak *Abraham*, Mojs. 1. K. 24. v. 40. (kinek ez dologról, kivált-képpen való módon adattatott parancsolat, a' fellyebb elő hozott, Mojs. 1. Könyv. 17dik r. v. 1.) hanem egyéb híres Szentek-is. Ugy mint, *Isaac* is az *Abraham* fia, ebben az ő Attyának példáját követte. Mojs. 1. K. 48. v. 15. A' holott maga a' *Jácob* Patriarcha *Isaac*nak fia, és *Abraham*nak unokája téfzen ez iránt az ő Szü-leiről bizonytságot, így szólván: *Az Isten, kinek színe előtt jártanak az én Atyám, Abraham és Isaac, &c.* Kik-

nek minden bizonnyal ez dologban maga is a' Jácób nyomdokokat követte: mint az ő egész életének históriája bizonyította, Mojses első Könyvében. Így Sz. Dávid felől is világosan bizonyította a' Sz. Írás, hogy *Isten előtt járt.* 1. (másként 3.) Király. K. 8. v. 25. még penig egész és tökéletes szível; a' mint ki tetczik azon Könyvnek 3dik. r. v. 6. és 9dik r. v. 4. Vessd egyben itt az *Isten előtt való járástól*, Sólt. 56. v. ult. a' Sídó betű szerint, ugyan Sz. Dávid részéről. Hasonló-képpen *Ezechiás* felől is világos ez maga tanú-bizonyosság tételéből. 4. (al. 2.) Kir. 20. v. 3. és Iai. 38. v. 3. *Kérlek (ugy mond) Uram! emlékezzél meg kérlek! mi módon jártam te előtted igazságban és tökéletes szível.* Így közönségesen mindenknek az ő nagy kegyelmességét igéri Isten, valakik ő előtt jár-
nak tökéletes szível. 3. (al. 1.) Király. 8.

rály. 8. v. 23. és 2. Kron. 6. v. 14. Ide tartozó szövegek a' derék értelemre nézve az is, a' melly vagy, 1. Sam. (al. 1. Kir.) 2. v. 35. *Es támasztok magamnak hűséges Papot, (így szól Isten,) ki az én szívem s-lelkem szerint cselekedszik, --és jární fog az én CHRISTUSOM ELŐTT minden napokon, avagy minden időben.*

V. Meg edgyez penig ezen szó-lással, tudni-illik az *Isten előtt való járással* az, a' melly szerint mondatik valaki *Istennel jární.* Mint péld. ok. *Enoch* felől olvassuk, hogy *Istennel járt.* Mojs. I. K. 5. v. 22. 24. Hasonló-képpen *Noé* felől. Gen. 6. v. 9. Mert ugyan is, a' ki *Istennel jár,* (az az, a' ki Istenhez csatollya magát hittel és életének kegyelmségével,) az minden bizonnyal *Isten előtt jár.*; és viszszaforditva; Valaki *Isten előtt jár,* a' megértett magyarázat szerint, az olly ember minden kétség kívül *Istennel jár.*

Ide való szóllás amiaz is, melly vagy on Mich. 6. v. 8. *Meg jelentem neked ő ember, mi legyen a jó, és mit kívánnyon az Ur tőled: Nyilván, hogy ítéltelet cselekedgyél, és szeressed az igazmátságot, és szorgalmaztassan Járj A TE ISTENEDDEL.* Ide kell hoznunk azt a szóllást is, melly szerint mondatik valaki *Isten után járni.* Mint, 4. (al 2.) Kir. K. 23. v. 2. és 2. Kronic. 34. v. 31. *Josiás* Király felől irattatik, hogy ő az a'atta való Népet erre kötelezte, hogy az *Ur Istent után † járnának.* [Tudni illik, hogy ne mennének a *Bábuányok után,* a' szerint a' mint e' szóllás a' gonoszok-ról fel találtatik a' régi Deák fordítás-ban, a' Sidóval értelemmel meg edgyezve. Ezech. 20. v. 39. *Vesd őízve,* Ezech. 44. v. 10. *Másutt ez, idegen Istenek után való járásnak* mondatik.

Jer. 7.

† Végy világozságot erre, Isa. 59. v. 13. Jerem. 3. v. 19. (al. 14.)

Jer. 7. v. 6. 9. és 11. v. 10. és 13. v. 10. és 16. v. 11. és 25. v. 6. Ide való amazzal ellenkező formában, a' *hijjában valóság után való járás is,* Jer. 2. v. 5. Vagy a' *szívne: gonofsági után való járás;* Jer. 9. v. 14. egyben vetvén 3. r. v. 17. és 16. v. 12. és 18. v. 12.] *Vesd őízve a' felsőbb szóllással az Isten után való járásról,* Hos. 11. v. 10. Ez mind azon által a' külömb-ség a' meg említett két rend-béli egy-be zengő szóllások között, hogy, *járni Istent előtt,* fokkal szélesebb értel-mű jót fog' al magában mint *járni Isté után.* Mert *járni Istent előtt,* minden mi kegyefs elmélkedésünket, és kegyefs cselekedeteinket magában foglallya, a' hittel és a' külső szent szolgálattal edgyütt: de ez, hogy, *járni Isté után,* kívált-képpen az Istenről való igaz hiter, és az ő felsége külső szent szolgálattyaát foglallya magában, hogy tudni-illik ember az Isten igazgatását

kövesse, az Istent szolgálja, és nem mennyen a' bálványok után, vagy az ő maga kívánsági, maga találmányi, maga gondolati és indulati után.

VI. Errtén eddig közönséges leírását az *Isten előtt való járásnak*; könnyen által láthattuk immár, hogy ellenben, Valakik Istent a' le írt mód szerint nem forgatják szüntelen elméjekben, és nem teszik fel magoknak ő felségét fő czélul, fő örömul és fő gyönyörűségul, azok a' Sz. Írásnak szava szerint, nem járnak *Isten előtt*, hanem az Ördög előtt, e' Világ előtt, és magok szemei előtt. Ugyan-is, az ilyenek cselekedetekkel azon vadnak, és azt mutatták, hogy ne forogjanak az Istennek minden tudó szemei előtt, (jóllehet Isten előtt el nem rejtezhetnek,) és ő Felségétul kívált-képpen való igazgatással ne igazgattassanak. Ez ilyenek még a' jó és Isten-felö embe-
rekkel való társalkodásokat is nem
szeretik,

szeretik, és nem kedvellik, hogy azokul láttassanak az ő cselekedeteik s-magok visélése. Ezeket példáztak (b) *Adám és Eva*, midőn az eset után magokat el akarták Isten előtt rejtteni. Ez ilyenekről szól Idvözitőnk, Sz. Jan. Evang. 3. 7. 20. *Minden a' ki gonoszul cselekedezik, gyűlöli a' világosságot, és nem jön a' világosságra, hogy meg ne feddetteffenek az ő cselekedetei.*

III. R É S Z.

Mellyben, a' második kérdés magyaráztatik meg.

1. **M**ennyünk immár a' *Második* Kérdésre, melly ez vala: Mit érten itt *tökéltetessé lenni*?

II. *Felelet*: Jóllehet ki nem rekesztetik itt ama' széles értelembeli *tökéltetesség*, mellyel valaki az Istennek akarattához és tetszéséhez minden leg kisebb hiba nélkül egészen alkal-

(b) Mojs. I. K. 3. 7. 8.

alkalmaztattya magát; a' mint a' megböldögült Szentek és a' jó Angyalok cselekedeznek az égben; avagy, a' minémű *tökéltetességgel* voltanak fel ruházatva Adam és Eva a' tehetségre nézve, hasonlóképpen a' gonosz Angyal-is, az ő első állapotokban, tudni illik az ő el esések előtt; Præd 7. v. 30 (al. 29.) és Ezech. 28. v. 15. ez illy nagy *tökéltettség* mondom, itt ugyan ki nem rekesztetik; mivel hogy minden idvözülni kívánczoló embernek arra a' nagy *tökéltetességre* kell igyekezni e' Világon, (Matt. 5. v. 48. 2. Cor. 13. v. 11. Ephes. 4. v. 13. Col. 4. v. 12. 2. Tim. 3. v. 17.) úgy penig, hogy a' mi jóra itt meherünk, abban meg is erősíttessünk Istentől; mind-azonáltal, mint hogy az aprólék fogvatkozásokkal edgyütt is, (mellyek a' mi akaratunk és retczésünk ellen esnek) a' hűvek e' nyavalyás életben *tökéltetése*nek tartatnak Isten előtt a' Szent Irás

Írás szerint, ha másként az ő szívek igaz ő felségéhez; (Jac. 1. v. 4. és 3. v. 2. egybe vevén, Philip. 3. v. 15. és Sid. 5. v. 14. és Solt. 7. v. 9. a' Sidó szerint;) ezért itt első tekintettel való czéllya az Ur Lelkének ez, hogy arrúl a' *tökéltetességről* szóllyon, melyet e' testben elérhetnek † a' hűvek, és a' mellyel közönségesen minden jeles Szentek, ez nyomorúságos és sok kísértetekkel tellyes életben-is, *tökéletesen* éltenek, s-élnék Isten előtt, jóllehet nem mindgyárt, hanem idővel és grádicsenként jutottanak s-jutnak arra a' *tökéltetességre*. Két-képpen mondattathatik penig így valaki *tökéltetefnek*: (melly meg különböztetésnek mint a' két ága bé foglaltatik az *Abrahámhoz* tett parancsolatban.) (1.) A' lelkiekben vett szép elő-menetelre

† Nézd erről Sz. Agostont, Retract. Lib. 1. cap. 19. *Ea mensurâ scilicet perfectionis humana, quanta in hac vita potest esse perfectio.*

telre 'nézve másokhoz képest; azokhoz képest tudni-illik, a' kik még csak gyengék és mint egy gyermekek, a' vagy csak nem eléggé gyakorlottak és meg állapodottak a' lelki jókban. Nézd 1. Cor. 2. ̄. 6. & 14. ̄. 20. Philip. 3. ̄. 15. Sid. 5. ̄. 14. 6. ̄. 1. (2.) A' menyiben a' *tökéletes*, a' csalárdnak, szín-mutatónak és álhatatlannak téterik ellenében: a' mint erre majd ide alább mindgyárt hozunk elő Sz. Írás béli helyeket.

III. Ez második tekintetbéli *tökéletes*ségnek világosabb által értéseért, használ minékünk itt gondolatban vennünk, ki mondatik a' Magyar szólásban *tökéletlennek*, hogy abból ellenben meg tudhassuk azt-is, ki légye a' *tökéletes*. *Tökéletlennek* azt szoktuk Magyarúl mondani, a' ki álnok, csalárd, cselcsap, szín-mutató, álhatatlan és hazug. Melly szerint ellenben, *tökéletes az*, a' ki minden álnokság, csalárd-

csalárdság, szín-mutatás, álhatatlanság, és cleve-értésbül s-fzánt-szándék-bul származó hazugság nélkül való. Így tehát a' *tökéletes*ség ez második leírás szerint, olly jószág érteik, melly szerint ember Istenhez és fele-baráttához magát, minden leg kissebb álnokság, csalárdság, cselcsapság és hamisság nélkül viseli. Avagy olly *virtus*, mellyel ember az ő Istenéhez s-fele-baráttához, igaz, tiszta és hűséges szeretettel viseltetik. Innét taníttya igen helyessen Szent *Agoston* Doctor, hogy, *macula nélkül járni, igazságot cselekedni, igazat szollani belől a' szívben, nem álnokoskodni nyelvel*, és több hasonló virtusok a' 14dik (másként 15dik) Soltárban, a' 2dik versitől fogván a' 4dik versnek közepeig, a' *tökéletesekre tartoznak*.

IV. Igen a' mi magyarázatunkat viágo-

S. August. Enarrat. in Psal. 14. ̄. 4. collat. ̄. præced.

világosította ez is, hogy egynéhány helyeken a' régi LXX. Görög Talmácsok, a' hol a' Sidóban (*thamim*) tökéletes vagyon a' Soltároknak, *mocsok* nélkül, vagy *macula* nélkül valót (*ἀμωμος*) fordítanak a' Görögben, kiket ez iránt követ a' régi köznséges Deák fordítás. Így találjuk a' 14dik (másként 15dik) Soltárnak 2dik versében. Ismét, Solt. 17. (másként. 18.) *ψ.* 24. és 18. (al. 19.) *ψ.* 14. Ismét, 37. (al. 36.) *ψ.* 18. és 63. (al. 64.) *ψ.* 5. és 100. (al. 101.) *ψ.* 2. 6. és 118. (al. 119.) *ψ.* 1. 80. Az a' szó pedig, (*ἀμωμος*,) Deákul *immaculatus*, avagy *sine macula*) *mocsok*, avagy *macula* nélkül való, éppen azt teszi lelki értelemben, a' mit fellyebb ez ide tartozó *tökéletességnek* leírásában mondánk; tudni-illik a' csalárd-ságtól, álnokságtól és álhatatlanságtól üres és tisztá szívű embert: tudni-illik, a' ki a' mint kívül mutatya magát,

gát, úgy belől is szívesen és álhatatlan feli tiszteli az ő Istent, a' nála lévő kegyelemnek mértéke szerint. Mert másként, míg e' nyavalyás életben vagyon ember, nem (a) lehet, (rend szerint szólván,) annal nagyobb hűséggel igyekezik-is Istenzhez ragaszkodni, hogy valami kedve ellen való egyéb mocsok, fogyatkozások s-erőtelenségek, kivált-képpen ama' gonosz kísértő miatt, ne rálátatnának tellyességgel szívében. De juthatnak erre a' Szentek végre, hogy a' fellyebb említett nagy mocsoktól üres légyen az ő szívek; a' mint hogy arra-is jutottanak a' régi nagy

(a) Ide való Kempfi Thamásnak (De Imitat. Christi. Lib. 1. cap. 3. num. 4.) ama' mondása: *Omnis perfectio in hac vita, quamdam imperfectionem sibi habet annexam.* Vessd össze. Péld. K. 20. *ψ.* 9. Conf. S. August. Homil. 34. (inter 50. Hom.) cap. 9. sub fin. *Omnes imperfecti sumus.* &c. Et Enarr. in Psal. 38. *ψ.* 9.

nagy Szentek ez életben, s-ezért igen helyessen, *tökéleteffeknek* mondattattanak, a' mostan elő hozott nyilatkozat szerint. Így vétetik a' *tökéleteffségnek* Izava, Mojs. I. K. 6. §. 9. A' holott Noë Patriarcháról ez irrattatik, hogy *igaz és TÖKÉLETES férfi volt az ő Nemzetiségi között.* (Melly szövevényben mind-azon-által, amaz első tekintetbéli *tökéleteffség* is, (b) tudni-illik, a' lelki jókban való szép elő-menetel, bé foglaltatik.) Sz. Jób-is a' Sidó betű szerint, *tökéleteffnek* mondatik; Job. 1. §. 1. 8. és 2. §. 3. Így mondatik Sz. Dávid felől is, (a' Sidó szerint,) 1. (al. 3.) Kir. K. 9. §. 4. hogy *tökéletes szíruvel járt* Isten előtt. A' régi Deák szerint, az értelemre nézve, éppen a' mi magyarázatunknak világosítására, így vagyon, hogy *in simplicitate cordis*, az az, a' *szíru*nek *együgyűségében* járt *Őc.*

(Vesd

(b) Fellyebb 5. II. ez. Rész, p. 17. 18.

(Vesd össze itt a' fellyebb citált helyeket Sz. Jób-ról a' régi Deák szerint.) A' melly szövevény éppen azt téfzi, hogy *álnokság, csalárdság, és szín-mutatás nélkül járt* álhatacossan Istennek előtt. Mert e' szó, *Simplex*, (edgyűgyű,) nem csak valami paraszt és ügyetlen edgyűgyűt, hanem igen dicséretes edgyűgyűt is, az az, csalárdsággal nem elegyítettett, nem kettősfet, és így tisztát, s-hűségese-t is téfzen a' Deákoknál. Vesd össze itt, azon 3dik (al. 1.) Kir. K. 15. §. 3. ugyan a' Sz. Dávidról. Ide való amaz is, Solt. 84. (al. 83.) §. 12. *Nem táltya meg Isten a' jót a' TÖKÉLETESSÉGBEN járóktól.* A' Görög és régi Deák szerint így vagyon: (c) *Nem fosztja meg azokat a' jóktól, a' kik ártatlanságban járnak.* Ertelemből meg edgyez ez is a' Sidóval. Ismét, Solt. 119. (másként 118.) §. 1. a' Sidó

(c) §. 13. juxt. Lat. Vulg.

a' Sidó szerint: *Bóldogok a' kik TÖKÉL-
LETESSEK az ő uttyokban.* (Meg
mondánk csak im' az előbb, mi lé-
gyen itt a' Görögben és a' régi Deák-
ban.) Ide való, Solt. 7. ♣. 9. a' Sidó
szerint: *Itélly meg engemet Uram az
én igazságom szerint, és az én TÖ-
KELLETSÉGEM szerint.* Nézd
ugyan a' Sido szerint, Solt. 18. (al. 17.)
♣. 24. 26. és 19. (al. 18.) ♣. 14. és
25. (al. 24.) ♣. 21. és 26. (al. 25.)
♣. 1. & 11. Hozd ide, Birák K. 9. ♣.
16. és Amos. 5. ♣. 20. Ez illy *tökél-
letesek*, kikről itt közelebb szöllünk,
más-képpen *igaz szívűeknek* mon-
datnak egy-néhány helyeken a' Soltá-
rokban. Ugy mint, Solt. 7. ♣. 11. és
10. (al. 11.) ♣. 2. és 31. (al. 32.) ♣.
11. és 35. (al. 36.) ♣. 11. és 36. (al.
37.) ♣. 14. és 63. (al. 64.) ♣. 11. és
72. (al. 73.) ♣. 1. és 93. (al. 94.)
♣. 15. és 96. (al. 97.) ♣. 11. és 124.
(al. 125.) ♣. 4. Vesd öfzve, 1. (al. 3.)

Reg. 3.

Reg. 3. ♣. 6. Ellenben azok felől a'
kikben nincs illy tökéletesség, a' mon-
datik a' Sz. Írásban, hogy az ő *szívek
nem igaz* Istennel, vagy Isten előtt.
Solt. 77. (al. 78.) ♣. 37. és Tselek. 8.
♣. 21. Hozd ide, Hab. 2. ♣. 4.

V. Hogy a' *tökéletességre* való in-
tés, utánna vettetik az első intének,
az *Abrahámhoz* tett Isteni oktatásban;
(tudni-illik, nem csak az parancsolta-
tik neki, hogy *Isten előtt járjon*, hanem
ez is, hogy *tökéletes legyen*;) oka en-
nek ez: (I.) Mert vadnak olyanok, a'
kik csak el kezdik valami rész szerint
a' jót, tudni-illik az *Isten előtt való já-
rást*, mutatván némelly cselekedetek-
kel azt, hogy Isten előtt járnak; de
bezzeg csak hamar meg csekennek az
el kezdett jóban. Akarja azért Isten ez
intéssel elménkben adni, hogy ne csak
el kezdgyük a' jót, hanem ugyan tö-
kéletességre igyekezzünk abbá men-
ni, sűrű és buzgó könyörgésekkel kér-
vén Istent, hogy ő felsége adgyon sz-
áhatatóságot, buzgóságot és serény-

B.

seget.

séget, és végezze el az el kezdett jót bennünk. (2.) Vadnak olyanok is, a' kik egész élerekben, láttatnak *Isten előtt járni*; az az: az ő felsége dolgaiban és szent szolgálattjában foglalatzkodni, a' midőn másokkal edgyütt külső-képpen meg jelennek az Isteni szolgálaton, és külső magok viselésével mutatják, hogy ők is Istentől halgatnak, és az ő szavára figyelmeztetnek; debezzeg nem egész, nem tökéletes, nem igaz és nem tiszta szívvel cselekednek a' mit ez iránt cselekedeznek. Mert az ő szívek, igen e' Világhoz, és ennek híjjában-valóságihoz és sok álnokságihoz sántikál. Azért Isten meg határozza minémű legyen, a' ki ő felsége előtt jár, avagy akar járni; tudni-illik, *tökéletes és igaz szívű*; (az az, úgy füllon, s-ugy munkálódgyon, hogy naponként mind inkább-inkább el érhesse ezt, hogy *tökéletes és igaz szívű* legyen;) hogy a' mint mutatja maga viseléssel, és mondgya külső-képpen szóval, hogy szereti igazán Istenét

stenét s-fele-baráttár, (mások is az ő külső maga viseléséből jó vélekedésben vadnak felőle,) úgy legyen valóban szíve is belől el kézkve.

VI. Hogy az eddig mi túlünk magyaráztatot sz.leczke, (Mojs.I.K.17.v.1.) meg is tovább-való világosságot végyen magának; helyesnek ítélttem ide fel jedzeni, a' nagy emlekezeti s-nagy tudományú *Pázmány* Cardinálnak im' ez tanítását: (d) *A' Felséges Isten, rövid és által-úrat akarván Ábrahámnak mutatni, mellyen minden szentségek tekkéletességét el nyerhet. azt parancsolta neki: Ambula coram me, & esto perfectus; + Ugy ély, úgy járj minden dolgardban, hogy szüntelen eszedben forogjon, hogy én előtttem jársz. Es ne iséld, hogy ebben haszontalanúl fáradsz: mert ha ezt miveled, Tekéletes lérsz; az az, minden jószágokkal tellyesítettél, minden gonfszástól*

B 2

el ta-

(d) A' Prædicatiok között, Pünk. ut. 20. Vasárn. pag. (mihi) 1039 + Az az: Járj én előtttem, és légy tökéletes. Gen. 17. §. 10.

28 - III. Rész. ISTEN előtt járónak
el távozol. Mert a' ki a' Nap fényen
jár, világosságot és melegséget vészen
a' Naptól: azon-képpen, Mennyei böl-
cseségnek fényességét, Isteni szeretet
buzgóágát vészti, a' ki szüntelen Isten
előtt jár. Kine hadgyuk itt amaszt is, a'
mi vagyon (az Ur Izavával) Kempist
Thamásnál im' ezekben: (e) Fiam! (f)
bíven járj én (g) előttem, és szívednek
(h) edgyűgyűségében keress mindenkor
engem. A' ki én előttem igazságban jár,
(i) meg őltalmaztatik a' gonosz ki-űtő-
sekiül, és az igazság. (k) meg szabá-
dítva őt a' csabítókiül, és a' hamis-
sák (l) rágalmozásitól.

VII. Ezeket eleve így értvén,
mennyünk immár a' harmadik és de-
rekasabb kérdésre a' következendők-
ben.

IV. RÉS Z.

(e) Christ. Követés. III. Könyv. 4. Rész.
(f) 3. Reg. 2. §. 4. (g) Gen. 17. §. 1. (h) Böl-
csés. K. 1. §. 1. (i) Sölt. 90. (al. 91.) §. 6. (k)
Bölcsés. K. 10. §. 12. egybe vetv. Sz. Ján. Ev.
3. §. 12 (l) Sölt. 90. (al. 91.) §. 3. (col. ult.)
és Sölt. 119. (al. 120.) §. 2.

TÖKELLETESSEGE.

IV. R É S Z.

29

Mellyben, a' harmadik és derekasabb
kérdés vétetik elő; melyre való feleletűi kö-
zössége/n négy rend-béli dolgok mondat-
nak szükségességeknek lenni az Isten előtt tö-
kéletes szível való járára: melyeknek el-
sője ugyan ezen részben tractátatik; tudni-
illik ez, hogy ember lelki világosságban jár-
jon.

I. **H**armadik és derekasabb kérdés
a' mi célunkra ez vala: Mit
kell cselekedni, s-mint kell magát alkál-
maztatni a' Keresztyén Léleknek ez
életben, hogy a' régi Szenteknek példája
szerint, Isten előtt nem akár hogy, ha-
nem tökéletesen járasson és járjon,
hogy így e' mostani nyavalyás élet u-
tán, bizonyosan az örök boldogságra
jussón? Mellyre (Istennek segedelme
által) a' felelet a' következendőkben
ez lesz.

II. Keresztyén Lélek! valaki Isten
előtt a' régi Szenteknek példája sze-
rint akariz járnai tökéletes szível,
hogy a' Szenteknek rendeltetett ju-
ralmat te is a' szerint mint azok el ér-
hesse;

B 3

30 IV. Réfz. ISTEN előtt járóknak
hessed; négy rend-béli egyben zengő
s-egybe. vívő derekas dolgokat (a-
vagy lelki foglalatosságoknak neme-
it) kell szükséges-keppen világi éle-
tedben elkövetned. Mellyek mik le-
gyenek, és hogy azoknak némellyiké,
kivált-keppen a' negyedikje, egyné-
hány punctumokat foglallyon magá-
ban; a' következendőknek figyelme-
tes olvasása meg mutattya.

III. Elsőben és mindeneknek előtte
ez kívántatik meg tőled szükségesen
mint kezdet és ok a' tovább-valókra,
hogy, lelki Világosságban járj: mint
Ábrahám és a' több Szentek ily vilá-
gosságban (a) jártanak. Mert ugyan-
is, a' ferettségben a' menyiben ferettség,
senki nem járhat Isten előtt. Lehet
ugyan valaki így ferettségben, hogy
külső-keppen a' ferettségben járók kö-
zött forog; mint a' nagy Szentek ré-
genten e' Világon (b) a' fok gonoszok
között;

(a) Nézd Solt. 55. (másként 56.) az u-
tols. 8. utols. czik. Mich. 7. 8. (b) Phi-
lip. 2. 8, 15.

között; avagy így is, hogy elméjében
még nagy ferettséget tapasztal, de úgy,
hogy a' mellett immár valami világos-
ságot is érez; melly által úgy küszkő-
dik a' ferettség ellen, hogy attul végre
meg szabadúlhasson. Ez illyen, bizo-
nyos dolog, hogy a' ferettségben is
Isten előtt járhat; de nem a' ferettség
által, hanem a' nála lévő mennyei vi-
lágosság által. Ide való, Solt. 111.
(al. 112.) 8. 4. Világosság támadott az
igazaknak a' ferettségben. Mich. 7. 8.
8. Ha mikor üléndék (is) a' ferettség-
ben, az Úr az én világosságom. Hozd
ide Solt. 18. (al. 17.) 8. 29. col. 2. és
Isa. 42. 8. 16. Es így ugyan meg áll,
hogy senki a' ferettségben a' mennyi-
ben ferettség, Isten előtt nem járhat;
hanem szükség hogy embernek men-
nyei világossága légye a' mellynél jár-
jon. Ugyan is, mint hogy az Isten vi-
lágosság, Sz. Ján. 1. Lev. 1. 8. 5. szük-
ség hogy a' kik ő előtte járnak, vilá-
góságban járjanak. 1. Sz. Ján. 1. 8. 5.
6. 7. Az Isten világosság, és ő benne nincs

32 IV. Rész. ISTEN előtt járónak
 semmi sértéség. Ha azt mondjuk,
 hogy tarsaságunk vagyon véle és sértés-
 ségben járunk, hazudunk és igazságot
 nem cselekszünk. Ha pedig világosság-
 ban járunk, mint ő is világosságban
 vagyon, tarsaságunk vagyon egy-más-
 sal.

IV. Világosságban járni pedig itt
 annyit tesz, mint az Isten igéjének
 világánál járni, (mellyre fel tértek
 szükséges-képpen, hogy ember azt
 halgassa, s. olvassa-is a' kívül lehet, és
 tanulja nagy szorgalmatossággal, s
 úgy járhat annak világánál,) Sz. Da-
 vidnak ama' szavai szerint: (c) Szá-
 vétnek az én lábaimnak a' te igéd, és
 világosság az én ösvényimnek. Ismét:
 (d) Az Úrnak parancsolatja világos,

melly

+ Némely Görög exemplárok szerint,
 ő véle. Noha amaz is itt, erre mégyen. (c)
 Sölt. 1. 8. (al. 119.) 8. 105. (d) Sölt. 18. (al.
 19.) 8. 9.

melly * meg világosítja a' szemeket.
 Ugy értsük mind-azon-által ezeket,
 hogy senkinek, amaz egész, tiszta és
 idvőséges világossággal nem vilá-
 gosság az Istennek a' Sz. Írásban le-
 tett beszéde, és senkit külföldben az
 idvőségre az meg nem világosít,
 hanem-ha (az Ecclesiának tanításával
 edgyütt) mellette vagyon annak a' Sz.
 Léleknek belső tanítása s-világosítá-
 sa. Ugyan-is, jöllehet az Ur Isten, a'
 mint a' természeti (e) Napot, úgy va-
 lami részben a' lelki Napot is, mely
 az Evangeliumnak hirdetésében tűn-
 döklik, fel deríti a' (f) gonoszokra is,
 és ezeket is némi némű-képpen meg
 világosítja; de bezzeg ezeknél csak

B 5 olyan

* Vesd egyben itt nagyobb világos-
 ságnak okaért azokat, a' melyeket ír a'
 nagy Pázmány Cardinal Dominic. Quinquages.
 2dik Prædikát. a' Sz. Írásnak felséges méltósá-
 gáról, és hasznáról; pag. (mihi) 384. &
 sequ. edit. An. 1695. A' holott az ellenke-
 zőknek némely körekedését is ez iránt, el-
 hárítja, pag. 391. 392. 393. (e) Matt. 5. 8. 45.
 (f) Ibid. quoad mysticum loci sensum.

IV. RÉSZ. ISTEN előtt járóknak
 olyan vékony és múló ez a világosság, mint a' kik a' Nap-fényben csak pislognak, és csak néha-néha éreznek valami világosságot, a' mikor tudniillik valamenyire fel nyittyák szemeket; de többire bé hűnyva tartvan szemeket, sötétségben vakoskodnak inkább, hogy sem mint valóban a' világosságban járnának. A' honnat vagy, hogy az a' rész szerint való világosság-is, mellyel ez illy gonoszszak Istentől meg világosíttatnak, nem idvősséges ő nékiek; mert nem adgyák egészszén elméjeket azon mennyei világosságnak vételére, s nem veszik azt illendő böcsüllettel, és azzál is a' mit vesznek, nem élnek jól, hanem inkább vízfűz élnek: ezért nem csuda, hogy nem vehetnek magoknak idvősséges világosságot és idvősséges értelmet az Isten beszédéből. Ez ilyenekről mondgya a' Sz. Pál Apostol: (b) *Hogy ha a' mi Evangéliumunk bé fedeztetett is, azoknak fedeztet-*

(b) 1. Cor. 4. 5. 3. 44

deztetett bé, a' kik el vesznek; kikben e' Világnak Istene meg vakította azoknak a' hitetleneknek elméjét, hogy ne fényeskedgyék nékiek a' Christus dicsőséges Evangeliumának világosítása. Így tehát, ugyan csak meg áll, hogy a' Sz. Írásban lévő Istennek ígéje, (noha Isteni eredetire nézve magában világosság,) senkinek nem különben világos az idvősségre, hanem a' Sz. Léleknek belső világosítása által. Mert még az a' múló világosság is, mellyet a' gonoszak az Isten ígéjének hallásából vagy olvasásából vesznek, az Isten Lelkének közönséges ajándékátul vagy. (Mellyről nézd Sid. 6. 4. egybe vevén Cselek. 8. 13.) Hat menyivel inkább az idvőzülendőkben lévő világosság, a' Sz. Lélektől való? Ugy hogy, mind múló, s-mind meg gyűkerezett, mind kisebb s-mind nagyobb, mind nem t idvősséges

B 6

ges

† Ercfed ezt az embereknek hivalkodásokra, gonoszságokra és vízfűz életekre nézve,

ges s-mind pedig idvősséges világossága a' Sz. Írásnak az emberekben, az Isten Lelkének munkájátul vagyon. Innét mondgya Sz. Gergely * Doctor és Pápa: (i) *Néma minden szólló szái, ha az belől a' szívben nem kiált, a' kéihli (vagy sugarollya) az igéket a' mellyek hallatnak.* Arrúl ízöll itt ez jeles Doctor, melly haszontalan a' bűnös emberben az Isten beszédének külső prædicállása, ha belől a' mindenható Istennek kegyelme meg nem szállva a' bűnösnek szívét. Sőt Sz. Agoston † Doctor azt taníttya, hogy (k) *ha az Isten önnön maga élvén az ő néki aláia vettetett teremtet állattal, valami emberi formában szóllana is az emberi érzékenységekhez, azonban belső*

kegye-

* Költözött az Urhoz Sz. Gerg. P. An. D. 604. (i) Moral. in Job. Lib. 11. cap. 5. in 12. cap. Job. *Mutum est os omne, quod loquitur, si ille internus in corde non clamat, qui aspirat verba quæ audiuntur.* † Költözött az Urhoz Sz. Agoston D. An. D. 430. (k) Lib. 15. de Civ. Dei, cap. 6. *Et amfi Deus ipse uiens creaturæ sibi iudicat* &c.

kegyelemmel az elmét nem igazgatná s nem bajtáná, semmit nem használna a' prædicálás. Ezt mondhattuk a' Sz. Írásnak vagy egyéb jó könyveknek olvasásáról is, hogy az is csak haszontalan magában az idvősségre, ha belől a' Könyvnek olvasójában az Urnak Lelke nem munkálkodik. Mind ezeket pedig olly szélesfenn ércük, hogy a' gonoszokban is, ne gondollyunk semmi lelki és mennyei világosságot az Isten beszédének hallására vagy olvasására, az Isten Lelkének közönséges munkája nélkül; a' mint már fellyebb is ezt jelentettük; holott az illy meg világosítás a' Sz. Írásban, közönségesen minden ember részéről a' Christus Jესusnak közbenjárói munkájának mondatik lenni: (mellyet tudni illik az ige mellett a' Sz. Lélek által viszen véghez.) Sz. Ján. Ev. I. 5. 9.

V. Ki ne hadgyunk itt Sz. Bernárd † Doctornak is amaz ó szép oktatását

B 7

a' tö-

† Költözött az Urhoz Sz. Bern. an. D. 1153.

38 IV. RÉSZ. ISTEN előtt járónak
a' töredelmes lélekhez: (1) Ha tudat-
lanságodnak *setéségén* siránkozol,
SZORGALMATOSSAN figyelmezz
arra, mit SZOLL TE BENNED az
Ur Isten, és (így) szöveinek léssen a'
te lábaidnak az Urnak igéje, és vilá-
gosság a' te ösvényidnek. Ebből által
láthatjuk mind hasznos voltát az id-
vözülendőkben a' mennyei világosi-
tásnak, és az Isteni belső tanításnak,
s-mind pedig haszontalanságát az
Istentelenekben és hypocritákban.
Mert amazok *szorgalmatossan figyel-
meznek*, (vagy ha tisztetek el mulat-
tyák, észre vévén azt, meg sirattyák;) *ezek*
pedig koránt sem figyelmeznak
illendő szorgalmatossággal az Istennek
belső tanítására; sőt magok elméjé-
nek erejét és serénységét csudállyák
inkább

(2) Serm. de multiplic. utilit. verb. Dei
Col. 898. edit. Par. An. 1602. *Quod si tene-
bras ignorantia plangis, diligenter audi quod
loquatur in te Dominus Deus, & erit lucerna
pedibus tuis verbum Domini, & lumen semi-
istis tuis. Psal. 118. (al. 119.) §. 105.*

inkább ez iránt, hogy sem mint alá-
zatos hála-adással meg ismernék,
hogy egyedül Isten irgalmasságából
onnan felyül vettek a' belső meg vilá-
gosíttatást, és így, életeket ahoz alkal-
maztatnák. Azért az illy gonoszok-
ban (a' míg olyanok,) nem-is szokott
maradni és lakni a' Sz. Lélek, mint
nyugodalmas szálláson. Bölcses. K. I.
5. §. Es így, az a' világosság is, melly
nállok vagyon, *setéség* inkább, (Matt.
6. 23.) hogy sem világosság volna,
a' jóknak világosságához képest,
melly *élők világosságának* mondatik
Sz. Dávidtól. Solt. 55. (al. 56.) §. ult.

VI. Hogy arra térjek a' mit felele-
temnek első ágában fel tettem; meg
áll erőssen azokból a' mellyeket hal-
lánk, a' mit fellyebb mondánk, hogy
világosságban járni, annyit tészen itt,
mint az Isten beszédének világánál
járni. De meg lásd jól ember, hogy te
is itt a' te tisztedet el ne mulassd, hogy
valamiként avagy egészen a' tudat-
lanságnak *setéségében* ne maradj, *még*

40 IV. Réfz. ISTEN előtt járóknak még ott is a' hol az Isten ígéje hirdet-
 terik, avagy hogy a' néked nyújtott
 vagy nyújtandó világosság is benned
 halzontalanná, sőt (m) *setétség* né-
 légyen. Azért buzgó könyörgéssel
 azon munkálódgyál Isten előtt, hogy
 ő felsége világosítsa meg homályos
 elmédet bőségesen, és azon világosság
 szerint tanítsd s-vezérellyen tége-
 det minden jóra, kedveltesse, s-bő-
 csültesse veled azt illendo-képpen;
 hogy így tenéked is mint Sz. David-
 nak, *szóvértnek* és lámpás légyen való-
 ban az Istennek ígéje, a' te lelki járá-
 sodban és e' Világon való bujdosá-
 sodban.

VII. Hogy peniglen Keresztyén
 ember, (a' ki már ez lelki járára el-
 szántad magadat, s-az oktatást is ez
 iránt örömezt vészted,) az igen helyes
 és épületes rend szerint tudgy elő-
 menni a' mennyei világosságban, és
 abban való idvőséges nevedezésbél;
 szükség, hogy az Istennek beszédi kő-
 zótt,

(m) Matt. 6. v. 23. & Luc. 11. v. 35.

zött, először is fordítsd szemeidet
 s-elmédet a' Christusnak tanításra,
 melyek vadnak az Evangelisták írási-
 ban, és az Apostolok tanításiban: ró-
 videbben pedig és summáiban az A-
 nya-szent-egy-háznak régi szokása
 szerint bizonyos sz. napokra rendel-
 tetett *Evangeliumok*ban s-*Epistolák*-
 ban; és ezekre írott értelmes és ke-
 gyefs Magyarázatokban, s-egyéb sz.
 oktatásokban. Mert ugyan is, az Új
 Testamentumi Sz. Írás által világosít-
 tatik meg naponként az Ó Testamen-
 tumi Sz. Írás; kívált kipepen Urunk-
 nak tanítási által, és tanításiban, an-
 nak-felelte, személyében, cselekedetei-
 ben, szenvedésiben, és szenvedé-
 séből győzedelmes ki menekedésé-
 ben lévő titkoknak értése által. U-
 ránk tanításiban pedig mint ő tanítá-
 sának fejét s-velejét ezt találod, hogy
 őtet (n) *Kövesse*dd; Tudni-illik, Ad-
 gyad

(n) *Kövesse engemet.* Sz. Matt. Ev. 8. v. 22. & 9. v. 9. & 19. v. 21, Marc. 2. v. 14. & 10. v. 21, Luc. 9. v. 27. & 9. v. 23. 59. & 18. v. 22, Sz. Ján. 1. v. 43. & 12. v. 26. & 21. v. 19.

48 IV. Rész. ISTEN előtt járóknak
gyad magadat egészen az Ur Jესus
Christusnak, és így légy hűséges Ta-
nitványa ő felségének, és az ő életé-
nek s-szenyvedésének (állapotod sze-
rint) követője: így minden bizonnal
a' mennyei világosságban jársz, és ab-
ban naponként mind inkább-inkább
nevekedel. Innét mondgya ő felsége:
(o) *A' ki engemet követ, nem jár sejté-
ségben, (avagy, nem fog járni sejtésé-
ben, a' Gőrdög szerint,) hanem az életnek
világossága lesz en annál. Melly szok-
nak értelmét, (cítálván az első cik-
kelvt) igen helyessen így fejezi ki
ama' kegyefs lelkű Kempisi † Thamás:
(p) Ezek (ugy mond) Christus szavai,
mellyekkel int, hogy az ő szent életét és
erkölcsét kövessék, ha akarunk való-
ban meg világossáttatni, és minden lelki
vak-*

(o) Sz. Jan. Evan. 8. v. 12. † Elt Kempisi
Thamás, An. D. 1440. Kőltőzött ki, An. D.
1471. (p) Christus Követés. 1. Könyv. 1.
Rész.

*vakságtól meg szabadulni. Utánnaveti
mindgyárt ezeknek: Azért LEG-
NAGYOBB SZORGALMATOS-
SÁGUNK minékünk, a' JESVS CHRI-
STVS ELETÉRŐL való elmélkedés
légyen.*

VIII. A' Christus élete itt, nem csak
az ő életének szentségét, és a' szent
dolgokban, tudni-illik, a' sűrű és buz-
gó könyörgésekben, s-szent tanítá-
sokban való foglalatoskodást, hanem
ezek mellett s-ezekkel edgyütt, az ő
Világra való jövetelit, avagy Világon
való éltének kezdetit, ugy mint, csi-
dálatos fogantatást a' Sz. Szűznek
méhében, s-születését, és valamit e'
Világon vagy cselekedettel vagy
szenyvedéssel véghez vitt, egészen
mind bé foglallya, mind az ő itt való
életének és szenyvedésének s-halála-
nak győzedelmes ki menerelivel ed-
gyütt: hogy tudni-illik, fő szorgalma-
toságunk legyen minékünk ezekről
és ezeknek titkairól alázatosan és jó-
zanon elmélkednünk. Summáisan pe-
nig a'

nig a' Christus Világra jövetelinek, itt való életének, szennyvedésének, halálának és dicsőséges fel-tamadá-ának (s az után hamar következett nagyobb felmagasztaltatásának is) vége mi reánk nézve a' mi örök váltságunk a' bűnnek s Pokolnak hatalma alól, és a' tőkélles szentségre s ép állapot-ra való fel építettségünk, (hogy a' (q) *Christus* végre bennünk valóban ki formáltassék,) és így örökké való boldog életünk. Tudhattyák a' gyengébbek is a' közönséges Kerelztyéni hitből, hogy az Ur Jesus Christus, az ő Világra jövetelivel, s halálig való engedelmségével és a' halálon vett győzedelmével nyerte azokat a' jókat minékünk; és valójában is ő felsége adgya meg minékünk jövőendőben az örök életet. Sz. Ján. Evan. 10. §. 28. Ezen kívül penig (avagy e' mellett) ez is vége az ő felsége szent életének és szenny-

(q) Gal. 4. §. 19.

é szennyvedésének, hogy (r) példánk legyen minékünk; tudni illik sz. életével a' sz. életre, szennyvedéssel penig az álhataros szennyvedésekre a' jó ügyben; hogy a' Christus szennyvedésre fordítván elménket, mi is annál inkább szívet vegyünk magunknak az ellenkező dolgokban, és annál készebben szennyvedgyük bekecséges tőrőssel, erős hittel, bizodalommal s reménységgel, ha mikor Isten átár-miné mő keresztet (avagy nyomorúságokat) bocsát reánk e' végre, hogy a' mi szennyvedésünkben ő felsége dicsőíttessék, és a' mi fele-barátunk épüllyenek.

IX. Odább menvén a' meg emlitett kegyefs és tudós ember, így ír a' Christus felől a' mi czélunkra:

(s) 1°

(r) Sz. Matt 11. §. 29. Sz. Ján. 13. §. 16. egybe vetvén Sid. 12. §. 1. és 1. Sz. Pct. 2. §. 21.

(f) A Christus tanítása minden Szenteknek tanításit fellyül müllyá; és a kibben Sz. Lélek volna, ebben el rejtett mannat találna. Mert ugyan is a Christus feje és fő tanító-Mestere minden Szenteknek; és a Christus tanítása azoknak, kik sziveket annak tanulására s-követésére adgyák, alkalmatosságot s-utat mutat, sőt a'mint fellyebb már (s) jelenténk, világosságot is nyujt, (őszönt pedig e' sz. munkában igen nagyot szolgáltat) a' Sz. Írásnak több részeinek idővel való megértésére, a' mennyiben az ő idvőiségekre (vagy másoknak is ő általok való lelki elő-menetelekre) szükséges nékiek érteni. E's így minden ki beszélhetetlen, drágalátos és gyönyörűséges jókat találhatnak a' Christus tanításában, és a'

Christus

(f) Kemp. Thom. a' cit. 1. K. 1. Rész. Conf. hinc S. Cyprian. de Orat. Dominica, sub initium: *Multa & per Prophetas Servos suos dici Deus voluit & audiri: Sed quanto majora sunt, quae Filius loquitur, quae Dei Sermo, qui in Prophetis fuit, propriū voce testatur?* (s) S. VII. Ezen részben, pag. 41. 42.

Christus tanítása által az egész Sz. Írásbá. Bóldog Isten! avagy csak ama' gyönyörűséges hívogató szók (az ő felsége tanításiban) melly igen kedvesek, melly igen örvendetések az idvőzülni kívánczozó töredelmes szegény bűnös lélek előtt: (t) *Jőjjetek én hozzám mindnyájan, kik + munkálkodtok és megterhelte vagdok, és én meg nyugottalak ti titeket!* Ugyan ezen édesgetésre tartozó szók a' mellyek ott mindgyárt következnék: (u) *Vegyétek fel reátok az én igámat, és tanuljátok én tőlem, hogy én szelid és alázatos szívű vagyok, és találtok nyugodalmat a' ti lelkeiteknek!* O ki volna, a' kibben vagyon az isteni igaz szeretetnek valami fizikrája, a' ki ezeknek hallására s-értésére meg nem indúlna, magában nem szállana, és valóban el nem tőkéllené magában, hogy immár ez után e' Világtól s-ennek hijjában valóságitúl elméjét el fogván,

(t) Matt. 11. v. 28. + Tudni-illik, töredők s-fáradoztok elmétekben szabadulást kívánván. (u) v. 29. cit. cap. 11. Matt.

48 IV. Rész. ISTEN előtt járóknak
ván, a' Christus tudományának serény
tanulására, (valamikor, vagy hallással,
vagy olvasással, vagy mind két-kep-
pen lehet,) életének, s békefénye és
áthatatos szenyvedésének követésére
adgya magát? Ki volna az ő idvősé-
geket igazán szerető közzül, a' ki Id-
vözítőknak bölcs intése szerint, az
örökké tartó *kincset* ne kerelne in-
kább hogy sem a' veszendőt? (Matth.
6. 19. 20.) Ide való Szent Péter
Apostolnak is ama' jeles feleleti U-
runknak némelly szavaira: (v) *Uram*
kibez mennyünk? Örök életnek beszéde
vagyon te nálad.

X. Hogy pedig a' Christus tanítása
a' több Sz. Írásra (a' mint fellyeb jelen-
tenk) világosságot adgyon; köny-
nyen által áthatnyuk ebből: mert min-
den Propetának fő czéllya a' Chri-
stus volt az ő Uj Testamentumi titkos
testével egyben; és ugyan a' Christus
szóltott minden Propetákban. Apo-
stolokban és Evangelistákban az ő Sz.

Lelke

(v) Sz. Ján. Ev. 6. 7. 69.

Lelke által. Meg áll tehát a' mit fel-
lyeb fel tettünk, hogy a' ki helyes
és épületes renddel akar elő menni a'
lelki megvilágosíttatásban, szükség,
hogy elsőben is és leg főbb szorgal-
matossággal a' Christus tulajdon ta-
nitására adgya elméjét, és azokból
végyen elsőben világosságot magá-
nak. Mert ugyan is, a' mint hogy
minden egyéb tudományban szükség
a' jó rend szerint, hogy a' tanuló mind-
gyárt jó eleve ezt tanulja meg, mi
légyen fő czéllya és vége az olly tu-
dománynak, mellynek tanulásához
fogott; úgy abban a' mennyei tudomá-
nyban is, melly által meg világo-
sítatunk, azt kell mindenek nek előt-
te ki tanulnunk, mi légyen vagy ki lé-
gyen fő czéllya azon tudománynak, a-
vagy azoknak a' Sz. Író-Deákoknak,
a' kiknek Írásokban vagy az a' tu-
domány. Ezt a' fő czelt pedig, úgy
mint a' Christust, akar-honnan sem ta-
nulhattuk úgy ki, mint maga tulaj-
don tanításból; annál is inkább ezért,

C

hogy

50 IV. Rész. ISTEN előtt járóknak
hogy azokban is (a' mint hallánk) a'
kik kiadták a' Sz. Írást, azon Ur Je-
sus Christus szóllott az ő Sz. Lelke
által.

XI. Ez rendet és oktatást itt meg-
tartván, annak-utánna fokkal na-
gyobb haszonnal mehetünk a' Pro-
phétáknak is írásokra, és azoknak
Magyarázóira, hogy azoknak a' Chri-
stus tanításival való egyben vetéséből,
annál nagyobb világosságot vegyünk
olsztan magunknak, és azokban is e-
gyedül a' Christust s-az ő dolgait te-
gyük fel magunknak fő czélul. Így
lészén, hogy a' mint az Evangelisták
és Apostolok írása (fel tévén itt az Ec-
clesiának tanítását,) világosítta mi-
nénkünk az O Testamentumi Sz. Írást;
úgy az O Testamentumi Prophéták
írásai is viszont világosságot szolgáltat-
nak a' mi elméinknek az Evangelisták
és Apostolok írásaira: mivel hogy mind
ezekben s-mind amazokban, (a' mint
kétszer is már † jelenténk,) azon Ur

Jesus

† S. X, h. c. p. 48. & h. 50.

TÖKÉLLETESSEGE.

51 Jesus Christus szóllott az ő Sz. Lelke
által. A' ki ez utat szorgalmazóan
nyomván igyekezik a' mennyei vilá-
gossághoz, mind az Új, s-mind az O
Testamentumból, elébb-élébb men-
ni, az valóban fel talállya végre maga-
nak amaz egy igen-igen drága gyön-
gyöt annak titkaival s-lelki hatzaival
edgyütt, mellyről vagyon emlekezet
Sz. Matth. Ev. 13. 45. 46. Mi lé-
gyen ez, halljuk meg erről S. Hiero-
nymus Doctort: (x) A' jó gyöngyök,
mellyeket keres a' kereskedő, a' Törvény
és a' Prophéták. Es csak hamar azontúl:
A' jó gyöngyök a' Törvény és a' Prophé-
ták, és az O Testamentumnak értelése.
(Tudni illik, betű szerint való értelése,
ez itt való tekintetben.) Az EDGY
LEG-DRAGA'BB GYÖNGY pedig
len, az Időzítőnek tudása, és az ő
Szenyvedésének s-Feltámadásának
titka. Mellyet midőn meg találánd a'
kereskedő ember, ki hasonló a' Sz. Pál

C 2

Apo-

(x) S. Hieron. Comm. in Matth. 13. 45.

45. 46.

72 IV. RÉSZ. ISTEN előtt járóknak
 Apostolhoz, a' Törvénynek és a' Prophé-
 táknak minden titkait (az az, titko-
 kat ábrázoló s-jelentő külső formáit,
 a' bé tellyessédés nélkül,) és régi szo-
 kott rend-tartását, melyekben (a' betű
 szerint) fegyvertelenül élt, mint vala-
 mi (y) *seprellőket és szemeteket meg*
veti, hogy a' Christust meg nyerje. Nem
mint ha az ui gyöngynek találása kár-
hozta tása volna a' régi gyöngyöknék;
de mivel hogy ahoz hasonlítva, minden
egyéb gyöngy (vagy drága kő) alább
való. Ercséd itt az alább-valóságot (a'
 mint fellyebb alattomban jelenténk)
 a' Törvénynek és Prophétáknak betű
 szerint való értelmére nézve; sőt a-
 zoknak titkos jelentésére nézve is en-
 nyiben, a' mennyiben sokan tudhat-
 tyák s-rudgyák közönségesen és ho-
 mályosan, hogy nagy titkok foglal-
 tatnak bé a' Törvényben és a' Prophé-
 ták írásiban, de világosan és meg ha-
 rározás szerint nem értik azokat.
 Mert másként a' ki azokat a' titkokat

vilá-

(y) Philip. 3. v. 8.

TITKALLETESSEGE.

73

világosan és valójában érti, (avagy
 csak derekassan kezdette már úgy ér-
 teni,) mind egy, mint ha azt monda-
 nánk felőle, hogy a' leg drágább gyön-
 gyöt a' Christust találta fel azokban.
 Ennek fel találása fellyebb ugyan
 ezen Sz. Mathé 13dik Részében, v.
 44. el rejtett kincsnek találásának
 mondatik. Mellynek idővséges kerc-
 sése, és titkáinak értéke, melly igen
 szükséges, és melly mind egyéb vilá-
 gi tudományok felett való legyen, meg
 tetezik ama' közönséges vesztékből:

* *Qui Jesum nescit, nihil est si ce-*
tera discit;

Qui Jesum discit, satis est si cetera
nescit. Az az:

„A' Jesust a' ki nem tudgya, csak
 „semmi a' többit ha tanullya:

„A' Jesust a' ki tanullya, elég ám-
 „bár egyebet nem tudna.

C 3

XII.

* Nézd ezeket leg közelebb a' Múltós.
 Erdélyi Püsp. I. A. Ur. ő N. edgyik Mún-
 kácskájában; úgy mint, in *Brevi Norma.*
 V. S. infüt, p. 1.

XII. Mivel hogy penig fellyebb meg mondtuk, hogy az Istennek igéje senkinek külömben mennyei világosságot, annál is inkább az idvőségre bizonyosan vezérlőt, nem szolgálat magánosan és a' betűszerint, úgy hogy, akár-mennyire halgassa vagy olvassa is valaki, akár az Új, akár az Ó Testamentumi Sz. Írást, és leg közelebb az Újban az Evangéliumokat a' Christusról, de semmi-egyéb-képpen meg (2) nem értheri jól a' Christust és az idvőségnek titkait, hanem a' Sz. Léleknek belől világosító munkája által; annak-okáért ha idvőséges világosságot akarsz venni magadnak az Isten igéjéből, tarts-meg azt a' mit fellyebb is (a) javallottam, amaz egy igen hathatós eszközzel való éléstről; tudni-illik, szükséges-képpen és el válhatatlanul egyben kössed az Isten igéjének tanulásával a' buzgó és igen sűrű könyörgést, alázatosan esedezvén, hogy az

Ur
(2) Matt. 16. §. 17. (a) §. VI. ezrészben.

Ur Isten maga az Ó Sz. Lelkével tanítson belől tégedet, maga világosítsa meg a' te meg romlott és sötét elmédet, hogy érthessed igazán, a' mennyiben tenéked szükséges, az Ó Sz. igéjének czéllját és titkait; hogy továbbá, ő felsége Sz. Lelkével édesítsen tégedet el annyira maga Sz. igéjéhez, (Izivedet magának egészszén el foglalván,) hogy annak tanulását, és abban lévő gőnyörűségeket, e' Világnak minden kincseivel és mulandó boldogságánál ki beszélhetetlenül fellyebb bőcsüllyed, úgy hogy, te is valóban mondhasd a' Sz. Dáviddal edgyütt: (b) *Jobb nékem a' te szádnak törvénye sok ezer aranyból és ezüstből.*

XIII. Hogy az illy Isteni belső tanítást annál jobban meg tudhasd, mi legyen, minémű, melly kívánatos, és melly szükséges legyen; azokon kívül, mellyeket (mint ide tartozókat)

C 4

fel-

(b) Sölt. 118. (aJ. 119.) §. 72. egybevetvén Sölt. 18. (al. 19.). §. 11.

56 IV. Rész. ISTEN előtt járónak
fellyebb (c) Sz. Gergely Pápa, Sz. A-
goston és Sz. Bernárd Doctör tanítási-
búl hallottál, igen tanácslom, hogy
imé ezeket is Kempisi Thamásbúl jól
elmédben vegyed: (d) Meg hallom
(ugy mond,) mit szöll én bennem az
Ur Isten. Bóldog az a' Lélek, melly
az ő benne szolló Urat hallya, és az ő
szájából vigasztalásnak igéjét vészén.
Ismét: (e) Szöllő Uram, (f) mert hal-
lya a' te Szolgád. -- Azt mondgyák vala
régenten az Izraél siai Mojsesnek: (g)
„Te szöllő nekünk, és meg hallunk: Ne
szollyon nekünk az Ur, hogy talám
meg ne hallunk. Nem így Uram, nem
így könyörgök; hanem inkább Samuel
Prophétával alázatosan és nagy kívá-
nssággal kérlek; Te szöllő Uram, mert
hallya a' te Szolgád. Ne szollyon né-
kem Mojses, vagy valaki a' Prophéták
közszül, (tudni-illik, csak magánossan
és a' pulzta betű szerint;) hanem te
szöllő

(c) s. IV. V. ez Rész. (d) Christ. Kö-
vet. III, Könyv 1. r. (e) Azon K. 2. Rész.
(f) 1. Sam. 3. v. 10. (g) Mojs. II. K. 10. v. 19.

TÖKÉLLETESSÉGE.

57

Szöllő inkább én Uram Istenem, minden
Prophéták oktatója és világosítója: mert
te egyedül azok nélkül (tudni-illik a-
zoknak betűje nélkül,) engemet tö-
kéletesen taníthatsz; azok pedig te
nálád nélkül semmit nem használnak.
A' szót ugyan ki mondhatgyák; de Sz.
Lelket nem adnak: szépen szólnak;
de ha te halgatcz, fel nem gerjesztik a'
szívet. A' betűt ki adgyák, de te jelen-
ted ki értelmét. Titkokat mondanak;
de te nyilatkoztatod ki magyarázatgyát
a' bépecsételt dolgoknak: ki adgyák a'
parancsolatokat; de te segítesz bé tel-
lyessítésére: az utat meg mutatgyák;
de te erősítesz a' járásra. Ők csak ki-
vül munkálkodnak; de te a' szíveket
tanítod és világosítod. --- Szöllő azért
Uram; mert hallya a' te Szolgád: (h)
mert örök életnek igéi vadnak te nálád.
Szöllő nekem lelkemnek valami vigasz-
talására, és egész életemnek jobbitásá-
ra, seneked pedig dicséretedre, dicsősé-
gedre és örökké való tisztaságodra.

C5

XIV. Ez

(b) Sz. Ján. Evan. 6. v. 69.

XIV. Ez utolsó szó, arra is tanítanak alattomban bennünket; honnat, és miből tudhassuk meg, ha a' mi bennünk szöllő belső szó Istentől és az ő Sz. Lelkétől való-e avagy nem? Tudni illik ebből tudhattyuk az olly belső szót Istentől valónak lenni, ha úgy vizsgálta lya lelkünket, hogy egyfzer s mind egész életünknek meg jobbitására, Istenünknek dicséretire, dicsőségére és örökké való tisztességére czéloz, s vezér bennünket; és mentül sürűbb, mentül álhatatosabb és erősebb az illy sugarlás, annál inkább el hiterhettyük magunkkal, hogy bizonyosan Istentől való. Mert a' melly belső tanításban ezek meg vadnak, meg vagon abban a' Sz. Irással és az Anyaszent-egy-háznak közönséges hitivel s tanításával való meg edgyezés: melly dolgot a' hires és kegyes Taulerus † Doctör (i) edgyik jelöl térszen fel

† E'lt Taulerus Doctör, an. D. 1350. (i) In Libell. Germ. de Imitatione paup. vitæ Christi. Part. 1. §. 172.

fel az illy belső tanításnak és világoztatásnak meg ismerésére s meg választására. A' helyes okoság is azt mutattya, hogy a' melly szózat avagy tanítás mindenkor és álhatatosan erre czéloz, hogy e' Világnak, a' Testnek s az Ördögnek és ezeknek minden gyönyörűségeinek s hijjában valóságinak ellene mondván, életünknek egészben való meg jobbitásáá, Istennek dicsőítésében és tiszteletiben foglalatostkodgyunk nagy serénységgel, az minden bizonnyal nem másúl, hanem Istentől magától való. Példának okáért; ha ki érezne magában álhatatosan illy szókat: (k) *En lelkem! Zárd be kapuit a' te érzékenységed gyönyörködterésének, hogy halhassad mi mond benned az Ur Isten. Ezeket mondgya a' te Szeretőd: (l) En vagyok a' te szűfséged, a' te (m) békeséged, a' te*
C 6 (n) éle-

(k) Kemp. Tham. a' Christ. Köv. 3. K. 1. r.
(l) Sölt. 24. (al. 35.) §. 3. (m) Eph. 2. §. 14.
collat. Joan. 14. §. 27.

(n) életem. *MARADGY EN VELEM, és békeséget találsz. Hagy békét minden mulandóknak, KERESD AZ ŐRÖKKE'-VALÓKAT. Micsodák e' Világi dolgok, banem elhíteső csalárdságok? És mit használnak minden teremtetett állatok, ha elhagyatol a' Teremtőtől? Azért mindeneket megvetvén, a' te Teremtődét tedd kedvesse és hívve magadat, hogy részes lehess az igaz boldogságban: a' ki mondom illyeket érzene áthatatosan magában, avagy merné-e egyébnak mondani, és nem Istent tanítani?*

XV. Másként ha a' belső szónak nem ez áthatatos czellya, hogy tégedet szorosan Istenhez és az ő sz. tisztettséghez csatollyon, elmédet e' Világtól, s-ennek veszendő javaitól, csalárd gyönyörűségeitől, és a' testnek megvesztett indulatitól s-kivánságitól naponként mind inkább-inkább el fogja, és jobban-jobban a' mennyei-

(n) Deut. 30. 7. 20. Joann. 14. 7. 6. Col. 3. 7. 4.

nyei-ekhez édesítse; nyilván való jele, hogy az olly belső szó, nem az Istennek Sz. Lelkének javállása. És így, valamikor illy czéllya nincs áthatatosan a' belső szónak avagy sugarlásnak, akkor akár melly szépnek, s-akár melly jónak lattatásék a' belől sugartott dolog, és akár-minémű fényeskedéssel vidámitson meg elmédben, illy szín alatt, mint ha azt az Istennek Sz. Lelke dictálná, úgy őrizkedgyél attól, mint (o) Világosságnak Angyalává csalárdul magat elváltoztató Sátánnak sugarásától.

XVI. Ellenben, a' mikor, és a' hollott a' meg említett cél áthatatos minden tetovazás nélkül, annal is inkább, ha kiben a' nálalévő mennyei ajándékoknak mértéke szerint az Isten Anya-szent-egy-házának közönséges javának buzgó szereteti, és annak előmozdítását néző erős gerjedezés megvagy, a' szent alázatóságnak Lelkével edgyütt; (a' mint hogy azon

C7
(o) 2. Cor. 11. 7. 14.

czélra

62 IV. Rész. ISTEN előtt járóknak
 czélra áthatatossan, tisztán és forróvan
 vezető Sz. Lélek, nem is maradhat
 edgyütt a' kevélységnek lelkével;)
 akkor akár mit sugarollyon belől el-
 lenkezés-képpen az ostromló Lélek,
 vagy a' te magad erőtelensége akár-
 mint ijeszten, avagy e' Világ akár-
 mit itéllyen s-fzöllyon felőled; de te
 hited el magaddal, hogy Isten az ő
 Sz. Lelkével tanít tégedet belől, és a'
 mi jót tenéked belől murat, minden
 bizomnyal véghez is viszi (p) az ő ide-
 jében, csak te is minden-némű ellen-
 kező, viszfzáz tertző s-keferű dolgok
 és igen sullyos ostromoltatások kö-
 zött is erőssen és áthatatossan ragasz-
 kodgyál azon jó Léleknek belső tani-
 tásához, és azt valami-képpen meg ne
 vesd és el ne üzd értetlenül magadtól.
 Itt kívántatik meg hogy valóban har-
 czolly a' külömb-külobb-fele belső
 és külső ellenkezések ellen; mellyek-
 kel a' Sátán ugyan (szokása szerint) a'
 jó tanítástól akar tégedet el vonni; de
 Isten

(p) Kemp. Tham. 3. K. 3. t. n. 4. s.

Isten ellenben gyakorol és próbál té-
 ged, (másoknak jóvendő-béli tanítá-
 sokra,) ha áthatatos vagyé a' belső
 tanításnak halgatásában, avagy nem.
 Ugyan is, akár ki sem érez több belső
 ostromlókat, és nem tapasztal több
 külső akadályokat, mint az, a' kiramaz
 örökké-való Bölcseség az Isten Fia,
 (mint alázatós halgatóját,) az ő Szent
 Lelke által kezd belől nagy dolgokra
 tanítani; de végtére osztan ugyan a-
 zon Bölcseség az elébbeni kedvetlen
 dolgok ellen igen vidám orczát mu-
 tat hozzá, és igen megörvendeztet
 őtet, minek-utánna az ellenkező dol-
 gok között is a' jó tanításhoz híven
 ragaszkodott. Ezt a' mi tanúságunkra
 igen szépen feljedzette a' bölcs Sirách
 fia, Könyvének 4dik Részében, x. 18.
 19. 20. 21. Ez próbában illik valóban
 reánk amaz intés: (q) *Meg ne háborít-
 sanak tégedet az idegen gondolatok,
 akár mirüllegvenek is. Erőss légy az el-
 tökélet*

(q) Kemp, Tham. Christ. Követ. 3.
 K. 6. R. n. s.

64 IV. RÉSZ. ISTEN előtt járóknak
rököltett jó szándékban, és egyenesen I-
stenre nézzen igyekezeted. Nem meg-
jándzortatás az, hogy néha hirtelen lel-
ked (a' mennyieitek) FEL RAGAD-
TATIK, és viszont mindgyárt szíved-
nek szokott HIVSA'GIRA térsz: mert
ezt kedved ellen szenyveded inkább,
hogy sem cselekedszed; és valamig ellen-
zed, s tusakodol azokkal, érdemed va-
gyon abból, nem veszedelmed.

XVII. Nem hogy az olly ellenke-
ző gondolatok miatt meg kellene
ütköznöd, és azt vélned hogy Isten
nem méltóztat tégedet az ő Sz. Leke-
által való belső tanításra; sőt inkább
ellenben, minek utánna egyszer e-
rőssen meg győzettel lelkedben erről,
hogy egészíszén jó czéllya vagyon ben-
ned a' belső tanításnak, s akarod is
örömeft magadat ahoz alkalmaztatni,
a' fok ellenkezőlekből ezt hozhatod
ki, hogy a' Sátán igen nagy ellenzője
a' te jódnak; és így annál inkább kell
teneked a' belső jó tanításhoz ragasz-
kodnod. Mentül inkább ragaszkodol
penig

penig a' olly belső jó tanításhoz, an-
nál inkább vigasztalhatod magadat a'
külső és belső nehézségek ellen, Kem-
pis Thamálnak amaz igen helyes mon-
dásával: (r) *Mentül fellyebb menénd
valaki a' lelki dolgokban, gyakran an-
nál nehezebb kereszteket talál. Taule-
rus Doctoris, a' te vigasztalásodra azt
írja (s) arról, a' kit Isten ez életben az
ő maga édenségének és szerelmének
mélységének érzésére méltóztat, hogy
a' miként Sz. Péter (és az ő társainak)
bálója, (s) a' sok halaknak fogása mi-
att meg szakadozott; úgy annak is ter-
mészeti az ő erőtelensége miatt a' lelki
mélységes jóknak terhet nem szeny-
vedhervén, meg szakadozik, úgy hogy
arról fogván egy nap sem gyönyörköd-
retheri magát a' testnek telyes egészsége-
vel. Utánna veti mindgyárt: † *Mers*
(ugy mond) a' mint a' böldeg emléke-
zeti*

(r) Christ. Köv. 2. K. 12. r. n. 7. (s) Jo-
an. Tauler. Sermon. 2. Dom. V. post Trinit.
p. 32. ed. Col. 1602. (s) Luc. 5. 7. 6. † Tau-
ler. loc. cit.

66 IV. Rész. ISTEN előtt járóknak
 zetű Hildegardis mondgya; az Isten-
 nek lakása nincsen az egészséges és va-
 stag erejű testben. (Tudni illik, a' mi-
 némű vastag egészség lehet az Adámtól
 való romlott állapotban.) E's az A-
 ,postol: (1) Az erő, úgy mond, az erőte-
 ,lenségben végeztetik el. Ez az erőte-
 lenség pedig, nem a' külső gyakorlástól,
 (vagy fáradságtól,) hanem az Isteni
 közlésnek bőségétől ered; mellyel fel-
 lyebb töltetett meg az olly ember, hogy
 nem mint a' töredékeny és földi test el
 viselhetné. (Ezeket pedig így értsük:
 hogy rend szerint ugyan így szokott
 Isten az emberekkel cselekedni, hogy
 elsőben nyavalyákkal s-erőtelensé-
 gekkel látogattya azt meg, a' kiben
 bőséges kegyelme által akar lakni, és
 az után is e' nyavalyás életben rend
 szerint az olly ember sokkal erőtele-
 nebb másoknál; mind-azon-által rend
 kívül egészséget is adhat azoknak, a'
 kikben lakik őfelsége; a' mint Szent
 Jónak is (u) adott sok nyavalyái u-
 tán.) XVIII.

(1) 2. Cor. 12. §. 9. (u) Job. 42. §. 10. 11. 12. 16.

TÖKÉLLETESSEGE. 67

XVIII. Így ha az olly belső jó taní-
 tás mellett az Ur Istent tisztá szereret-
 tel áhlatatossan szereted, s-igaz féle-
 lemmel buzgóvan és alázatossan tisz-
 teled, el hiterheted magaddal, hogy
 Isten mint igen bölcs igazgató, meg
 az ellenkező dolgokból is nagy jót
 hozhat ki, és azt is boldogságodra
 fordíthatya tenéked, a' mi másoknak
 nem egyéb, hanem veszedelmes mé-
 reg volna. Ekképpen meg tapasztal-
 lod magadon igazságát annak, a' mit
 mond Sz. Pál Rom. 8. §. 28. hogy, az
 Istent szeretőknak mindenek javokra
 szolgál. Meg lásd annak okáért
 itt, (a' mint csak nem régen is (v) ta-
 nácslám;) hogy valamiként az Isten
 Lelkének belső tanítását meg ne vesd,
 és azok közzül való ne légy, kikről
 mondgya Kempis Thamás Isten képe-
 ben, hogy (x) sokan az én (belső)
 szómra siketek és keménynek.

XIX. De mint hogy tisztod ez is,
 hogy

(v) A' XVI. d. Paragraphusban, p. 62.

(x) III. Köny. 3. Részéb.

hogy hirtelen és a' belső meg győztetés nélkül hitelt ne adgy a' belső szózatnak, (holott sokan abban meg csalattatnak,) hanem azt jól meg próbáld, * ha a' fellyebb említett jó czél szerint vagyone egyedül és álhataratlan, avagy nem; és mivel nem is kistsiny dolog az olly belső szót jól meg próbálni s-meg ismérni; azért ez próbát an azzal a' meg ismértető jellel mellyet fellyebb (y) elődben adtam, a' sűrű és buzgó könyörgést, elől, középsben és hátul mindenkor edgyütt jártassad, esedezvén Istennek, hogy ő felsége a' gonosz kísértőt verje hátra, az illetlen és helytelen sugarlásokat s-gondolatokat, örökre veszeesse ki belőled; azokat pedig mellyek az ő felsége javallásából vadnak, és az ő szent igéjével meg edgyeznek, tegye erősekké s-foganatosakká benned, és idő-

* A' mint a' külső tanítáfra, úgy a' belsőre is illik amaz; 1. Sz. Ján. Level. 4. §. 1. *Próbáljátok meg a' Lelkeket, ha Istenűs vadnaké.* (v) §. XIV. és XVI. ezen. Részben.

és idővel azoknak lelki hasznát mutatja meg: az az: maga el kezdett munkáját vigye véghez benned. Ugyan is, mint hogy a' meg említett belső tanítással annyi sok kísértetek vadnak öszve köttetvén; ehez képest, által láthatod, hogy akkor hívatatják ember minden egyéb állapoti felett, legserényebb, buzgóbb és álhataratosabb Isteni szolgálatra, akkor köteleztetik leg-inkább, magát e' Világtól el fogadni, magának (a' mennyire lehet) a' sűrű, áhítatos és buzgó imádkozásokra szent magánoságot keresni, a' mikor belső sugarlásokat és tanításokat érez magában. Itt vagyon itt helye valóban, ama' kis könyörgéseknek (vagy hasonlónak) sűrűen s-buzgóvan való elmondásának: (z) *Adgyad Uram! hogy tudgyam azt, a' mir kell tudnom; szerezzem azt a' mit kell szeretnem; dicsérjem azt a' mi néked leginkább tetszik; bocsúljam azt, a' mi te előtted drága; gyalázzam azt a' mi*
te előtt-

(z) Kemp. Tham. Chr. Köv. 3. K. 50. r.

70 IV. Rész. ISTEN előtt járóknak
 ti előtted utálatos. Ne engedd meg, hogy
 a' szemnek külső látása szerint (vagy
 magam romlott elméje szerint) tegyek
 ítéletet, se hogy az értetlen emberek fü-
 le hallása szerint mondgyak sententi-
 árt; hanem igaz ítélettel tegyek vála-
 tást a' látható és lelki dolgokról; és min-
 denek felett a' te akaratomnak jó tet-
 czését keressém (és kövessém) minden-
 kor. Ide való Sz. Dávidnak is amaz ő
 könyörgése a' belső tanításért, és a'
 lelki értelemért, melly vagy, Sólt.
 118. (al. 119.) *Ű.* 33. 34. 35. Vessé-
 őszve Sólt. 142. (al. 143.) *Ű.* 10. Ne is-
 kételkedgyél ez iránt, hogy Isten az
 igaz hitből származó és hitbéli bizo-
 dalommal egyben köttetett alázatos
 és álhatalos könyörgést az ő idejében
 meg ne halgatná; a' mint Urunknak
 tulajdon biztatása tartya. Sz. Márc.
 Ev. 11. *Ű.* 24. Sz. Ján. Ev. 14. *Ű.* 13.
 és 15. *Ű.* 16. és 16. *Ű.* 23. 24. egybe-
 vetvén, Sz. Matth. 7. *Ű.* 7. Sz. Luk. 11.
Ű. 9. Sz. Jac. 1. *Ű.* 5. 6. *D. 111*

XX. Továbbá, mivel hogy a' régi
 Sz. A-

Sz. Atyák, és egyéb Ecclesiái buzgó
 lelki s kegyels Doctorok, az illy bel-
 ső tanításokat magokban tapasztal-
 ták, és azokban gyakoroltattak s meg-
 próbáltattak voltak; azért, hogy
 mind a' belső tanítást annál jobban
 észre vehessed, ha az Istennek Sz. Lel-
 kétül valóé, és ha a' Sz. Irásnak he-
 lyes értelmével s a' Hittel edgyezőé
 s egybe-zengőé avagy nem; mind pe-
 nig hogy a' mennyei világosságban
 naponként előbb-előbb mehefs; Izú-
 ség, hogy a' mennyire és a' kitől le-
 het, szorgalmatosan olvassadd és hal-
 gassadd a' régi Sz. Atyákat, (kivált-
 képpen a' kiket ez könyvecskében or-
 tan-ottan citálok, úgy mint, Sz. Cypri-
 ánuust, Sz. Ambrúst, Sz. Agostont, Sz.
 Gergelyt, s többeket,) és azoknak
 nyomdokait követő meg próbálta-
 tott és hiteles kegyels Doctorokat.
 Az olly könyvekkel, vagy könyvek-
 nek részeivel tartsd penig ez iránt
 mindeneknek felette barátságodat,
 a' mellyek a' valóságos kegyelséget
 és szent-

és szentséget, Istenhez lángozó szere-
tettel és nagy lerénységgel le rajzol-
lyák, és derekassabb czéll yok ez, hogy
embert, a' kegyeségre vigyék. A'
hátrább éltek között, senki utól ne
tégye *Kempfi Thamást*, sőt a' kegyes-
ségre való vezetésben, méltán akár-ki
a' régiek közé számálhattya. Ki be-
szélhetetlen lelki hasznot szerzel ember
magadnak, ha ezt (a' *Christus kö-
vetéséről*) magadnak buzgó és szor-
galmatos olvasással barátságosá té-
szed. Találsz többeket is lelkednek
kiváncos legelterésére valókat, (kik
között igen méltó említésre *Taulé-
rus*,) csak tetsék valóban tenéked a'
Jésus Christus életének s-tudományá-
nak követése, és így a' mennyei vilá-
gosságbán való járást.

XXI. Ezekből immár mellyeket ez
negyedik részben egy-néhány szaka-
szokban elődben adék, meg tanulha-
tod Keresztyén ember, miképpen járj
a' lelki világosságbán. Ha ki pedig való-
ban abban járj, el hirdheted bizony-
nyal

nyal magaddal, hogy első és funda-
mentomi gráditsára az Isten előtt va-
ló járásnak immár fel hágtál.

V. R É S Z.

Mellyben az Isten előtt való járást
második szükséges dolog, (avagy szükséges
lelki foglalatosság,) úgy mint, a' mi ma-
gunk jól meg ismerése adatik előnkben.
Ennek alkalmatosságával meg mutatatik,
melly nagy különbség vagon az Isten e-
lőtt járó és magokat igazán ismerő bűnösök
között, és más részről e' Világnak gonosz fia-
s-leányi között. Ismét, némelly különbsé-
gek a' bűnösök között.

I. **M**inek-utánna az Isten igéjé-
nek és a' belől tanító Sz. Lé-
leknek világánál kezdettel valóban
járni; *Másodszor* ez kíváncztatik meg
tőled, hogy azon lelki világosságnál
magadat jól meg ismerjed, ki vagy és
minémű vagy; ha ugyan valóban I-
sten előtt akarsz járni. Ugyan is, nem
járhatsz senki igazán Isten előtt, hanem-
ha a' Christust követi. Tudni-illik, az
O Testamentumi Szentek (a) követ-
ték

D

(a) Sid. 11. 7. 24. 25. 26.

rék úgy a' Christust, a' mint akkor az ígéretekben és példázatokban lehet követni; az Új Testamentumi hívek sokkal inkább kötelesek a' Christusnak követésére, holott immár az Úr Jézus Christus el jött e' Világra, és a' váltásnak munkáját a' Kereszt-fán véghez vitte. Hogy Isten előtt járni, és a' Christust követni, szükségesképpen egyben köttetessenek egymással; a' közelebb meg előző rész t eléggé meg mutattya. Ez is nyilván vagy, hogy senki a' Christust idvőségben nem követheti, hanem ha magát meg tagadja. (Urunk szavai ezek: (b) *Ha ki én utánam akar járni, tagadja meg magát, és vegye fel az ö keresztet, és (úgy) kövessen engemet.*) Nem tagadhattyuk pedig jól meg magunkat, (az az, magunk indulatit, magunk hijjában-valóságát, s-magunk romlottságát,) ha valóban meg nem ismerjük magunkat. Sz. Pál Apostol

is erre

†IV, Rész. s. VII. (b) Matth. 16. §. 24.

is erre írt bennünket, hogy (c) *próbaljuk meg magunkat, ha a' hitben vagyunké, avagy nem.* Nem lehet pedig a' *Hit* iránt is magunkat jól meg próbálnunk, ha magunkat jól nem értyük, jó-e, vagy igen meg nyomorodott állapotban vagyunk, idvőséges úton járunké avagy nem.

II. Továbbá, csak e' Világi nagy Méltóságok előtt is meg kívántatik, hogy ember igen szemessen, értelmesen és okosan viselje magát; hát mennyivel inkább, a' ki Isten előtt akar járni idvőségben, meg kívántatik attúl, hogy igen értelmesen, okosan és bölcsen járjon Isten előtt; tudniillik olly értelemmel és bölcseséggel, a' melly ritka, a' melly az ő lelki hívatalyához illendő, és a' melly e' Világnak bölcseségét felül haladja: annak pedig része a' mi magunk megismerése. Innét mondgya Alexan-

D 2

driai

(c) 2. Cor. 13. §. 5.

76 V. Rész. ISTEN előtt járóknak
 driai + Kelemen, hogy (d) minden tu-
 dományoknál leg-szebb és leg-nagyobb
 embernek magát meg ismérni. Utána
 veti okát: Mert (e) úgy mond) ha
 ki magát ismeri, ismeri az Istent.
 Mivel hogy az ember, Istennek képe-
 re teremtetett. Idé való Sz: Bernárd
 Doctornak is ama' mondása: (e) So-
 kan sokat tudnak, és magokat nem
 tudják: másokat meg néznek, s ma-
 gokat el hadgyák. Mellyel eléggé e-
 lőnkben adgya, melly igen ritka lé-
 gyen ez a' tudomány és bölcsesség,
 mellyel ember magát jól ismerje.
 Hogy pedig illy tudomány és bölcsé-
 ség kívántsáék az Isten előtt való já-
 rára, mellyben az embernek maga
 meg ismerése bé foglalatsáék; ki hoz-
 hattyuk világossan Sz. Pál Apostolnak
 is ama' csudálkozva kérdő és aláttom-
 ban

+ E'ltéz An. D. 194. (d) Clem. Alex. Pæ-
 dag. lib. 3. cap. 1. in principio. Conf. eund.
 Stromat. lib. 5. e Medit seu lib. de Anima,
 cap. 1. Multi multa sciunt, & seipsos nesci-
 unt. &c.

ban feddő szavaiból a' Corinthusiak-
 hoz: * *Avagy NEM ISMERITE-
 KE' MAGATOKAT*, hogy a' Chri-
 stus Jézus bennetek vagyon? Még a' Po-
 gányoknál is nem kicsiny bölcseség-
 nek tartatott embernek magát meg
 ismérni. Innét, ama' régi köz mondás:
 (f) *Ismérj meg tennen magadat*, nem
 csak ezért híres, hogy Chilonnak, a'
 hét Görög Bölcsék között egynek,
 mint igen jeles mondás úgy tulajdo-
 nittatik, hanem ezért is, hogy (g)
 Delphisben is közonséges helyen volt
 fel írva.

III. Ez mi magunk meg ismerése-
 re, jollehet nem kevésbé segit minket
 a' természetnek világa is, ha ki azza-
 egyebekhez képest jól tud élni; de az

D 3 Isten

* 2. Corin. 13. v. 5. col. med. (f)
 Γνωθὶ σεαυτὸν. H. e. *Nosce te- ipsum*. Quod
 S. Hieronymus sic effert: *Te- ipsum intellige*.
 Ad Pammach. de optimo gener. interprete.
 Epist. 101. sub fin. (g) Plato Alcibiad. I. pag.
 (mihi) 26. Conf. Senec. Consolat. ad Mar-
 ciam, cap. 11. Et Plin. lib. 7. cap. 32.

Isten igéjének világa nélkül lehetetlen dolog magunkat ugyan jól és idősségesen meg ismernünk. Ugyan is, az Istennek igéjéből (mellyet hallunk s-ve szűnk az Ecclesiástól) tanulhattuk meg, miképpen az Úr Isten az embert, avagy a' mi első szüléinket Adámot és Évát, maga képe s hasonlatosságára, szentségben, ártatlanságban, ép és boldog állapotban teremtetten volt; abból tanulhattuk meg ezt is, miképpen estünk ki abból a' boldog állapotból, és az eset után melly igen siralmas állapotra jutottunk; tudni-illik, egészfzen álkalmatlanokká lettünk magunkban s-magunktól a' jóra, a' gonoszra peniglen igen hajlandók, úgy hogy, az Isten kegyelme nélkül egészfzen csak rabjai vagyunk a' bűnnek: innét vagy on, hogy minden külső s-belső nyomorúság el nyomott bennünket, és magunkban nem is egyebet, hanem örök kárhozatot érdemlünk. Abból tanulhattuk meg továbbá, a' regi némelly

Szen-

Szentekeknek nagy eseteiket, és abból való ki menekedéseket. Abból tanulhattuk meg ugyan a' Szentekeknek Isten előtt való járásokat, nagy kegyességeket, Istenhez való nagy hűségeket, és így, ha magunkat azokkal egybe vettyük, észre vehettyük, közel vagyunk-e azokhoz, vagy igen távol azoktól. Ugyan azon Isten igéjében találunk magunknak nagy indító okokat, a' mellyekkel felserkentessünk lelki túnyaságunkból és minden bűneinkből, hogy ellenben, erősen harczoljunk a' bűn ellen, és nagy serényen járjunk el a' mi Istennünknek dolgaiban. Mellyet midőn cselekekszünk, meg bizonyíttuk azal, hogy magunkat és magunk romlottságát kezdettük immár valóban meg ismerni: mert attól vagy on, hogy magunknak annyira visztáz tetszünk, és annyira harczolunk bűneink ellen, s-romlott természetünk ellen.

IV. Hogy penig az Isten igéjéből légyen a' mi magunk derekas és idve-

D 4

séges

10 V. Rész. ISTEN előtt járóknak
 séges ismértei; igen szépen, kegyessen
 és értelmesen előnkben adgya ezt a-
 ma' jeles Doctör, úgy mint, Sz. Ger-
 gely Pápa im' ez tanításában: (b) A'
 Sz. Irás (úgy mond) az elmének sze-
 meinek mint VALAMI TŰKÖK úgy
 rétezik ellenében, hogy a' mi belső arcu-
 latunk ABBAN MEG LÁTTAS-
 SEK. Mert ugyan is, OTT ISMER-
 JÜK

(b) Moral, in Job. Lib. 2. c. 1. in cap.
 1. Job. Scriptura Sacra mentis oculis quasi
 quoddam speculum opponitur, ut interna no-
 stra facies in ea videatur. Ibi etenim fæda,
 ibi pulchra nostra cognoscimus. Ibi sentimus,
 quantum proficimus, ibi à profectu quàm
 longè distamus. Narrat autem gesta Sancto-
 rum, & ad imitationem corda provocat infir-
 morum: dumq; illorum viticia facta comme-
 morat, contra vitiorum prelia, debilia nostra
 confirmat; fitq; verbis illius, ut eò mens mi-
 nus inter certamina trepidet, quò ante se posi-
 tos tot virorum fortium triumphos videt.
 Nonnunquam verò, non solum nobis eorum
 virtutes asserit, sed etiam casus innotescit, ut &
 in victoria fortium, quod imitando arripere,
 & rursum videamus in lapsibus, quid debea-
 mus timere.

TÖKÉLLETESSÉG.

11

JÚK MEG a' mi undokságunkat, s ott a'
 mi szépségünket. Ott tapasztaljuk meg,
 mennyire mentünk elő, és melly távul
 vagyunk az elő meneteltől. Elő beszéli
 pedig a' Szenteknek viselt dolgait, és
 az erőtleneknek szívüket a' követésre
 fel indította. Es midőn azoknak győ-
 zedelmes cselekedeteit elő számlálta,
 akkor a' véikeknek harczai ellen, a' mi
 erőtlenységinket meg erőssíti; s-e lé-
 szen annak igéi által, hogy az elme a'
 tusakodások között annál inkább ne fél-
 lyen, hogy maga előtt láttya le teietve
 annyi erős férfiaknak győzedelmeit. Né-
 ha pedig, nem csak azoknak jósağı ál-
 láttya minékünk, hanem eseteket is meg
 jelenti; hogy mind győzedelmekben az
 erősséknek, mit kellesek követés képpen
 magunknak vennünk, mind pedig vi-
 szont azoknak esetekben, mitől kellen
 félnünk, lássuk. Így tehát a' Sz. Irással,
 és a' Sz. Irásnak igaz értelme szerint
 való tanításokkal kell annak valóban
 meg barátkozni, a' ki magát idv ös-
 gelsen meg akarja ismérni.

V. Miben állyon pedig a' mi magunk meg ismerése; jöllehet már oda fellyebb tettem olly oktatást, melly annak értésére segíti az embert; mind-azon-által, hogy az idvözülni kívánczó lélek, még is világossabban, s-bővebben érthesse, mikre kellelsék ő néki vigyázni az ő maga helyes és idvösséges meg ismerésében; erről imé illyan renddel szóllok. (1.) A' mi magunk idvösséges meg ismerésének, első és alsó gráditsa ez, hogy jó gondolatban vegyük ezt, hogy mi okossággal fel ruháztatott teremtetett állatok vagyunk. Így veszfűzük pedig ezt jó gondolatban, ha ennek meg gondolása erre indít fel minket, hogy mi, nem a' földi és veszfendő, hanem a' mennyei és örökké meg maradandó dolgoknak kerestetiben légyunk mindenkinek felette foglalatofok. Ugyan is, az okos teremtetett állatnak ez az ő vége, a' mire teremtetett, hogy magát a' mennyei-ekre emelvén fel, az Ur Istent discsóitse:

csóitse: mellyhez képest, nem illik hozzá, hogy e' földieken csúfszons-máfszson, és magát ezekhez szegezze. Ez dolognak meg nem gondolásáért feddi az Ur Isten maga népét, Isaiásnál az első Részben, *Ű. 3. Ismeri az ökö az ő Urát, és a' számar az ő Urának jászlát: Izraëlpedig nem ismer engem, és az én népem nem ért, avagy észre nem vészen.* Ide való, *Jerem. 8. Ű. 7.* A' holott erről feddi az Ur Isten az ő maga népét, hogy holott némelly madarak tudgyák az ő meg jöveteleknak idejét, az ő népe ellenben *nem ismeri az Urnak ítéletit.* Nagy vétek valóban meg nem gondolni jól embernek, hogy ő okossággal meg különböztetett az okatlan állatoktól, hanem ellenben hanyatt-homlok rohanni a' baromi cselekedetekre; hát mennyivel nagyobb vétek némelly dolgokban még az okatlan állatoknál is alább valóvá lenni, mint az elő hozott helyekben panaszkodik az Ur Isten az ő Népe ellen:

ellen; vagy a' mint cselekedsznek sokszor a' rút tobzodásban bé merült emberek?

VI. (2.) Ez eddig meg értett első gráditsárúl a' mi magunk meg ismerésének, azontúl a' másodikra léphe-tünk fel; melly ez: hogy, ha mi nem csak csupán és magában gondollyuk ezt meg, hogy okos teremtett állatok vagyunk, hanem ugyan első eredetire s-kút fejére megyünk a' mi okosá-gunknak, és igaz Keresztyéni módon elmélkedünk a' mi első teremteté-sünkrül; hogy tudni-illik, mi a' mi első szüleinkben Adámban és Evában, az Istennek képere s-hasonlatoságá-ra, szentségben, ártatlanságban, ép és bódlog állapotban teremtettünk volt e' végre, hogy az Istent örökké nagy serénységgel tisztelnénk és dicsőite-nénk. (Melly első teremtfnek marad-ványa nálunk az okosság.) Tekíncs meg itt jól Prædik. 7. §. 30. (al. 29.) és veld őszve azzal az ember terem-tetésének históriáját; Mojs. I. Könyv.

1. §. 26. 27. 28. 29. ide hozván, ugyan ott; cap. 2. §. 15. 16. 17. -- 20. De ez második grádits, mindgyárt világossabb léfzen a' harmadikbúl; (a-vagy azzal való egyben. vetésbúl;) mellyrül ímé ezentúl fogunk szóllani a' következendőkben.

VII. (3.) Azért harmadik, és leg-felsőbb s-leg nemessebb gráditsa a' mi magunk idvősséges meg ismerésének ez, hogy kivált képpen ezt vegyük jól eszünkben, melly igen meg romlot-tunk a' mi természetünkben. Tudni-illik, mivel hogy mi mindnyájan a' mi első szüleinkben, azon első szüleink-kei edgyütt el estünk, ezért azon e-set (és bűn) által az épségből is, melly-ben Isten teremtette vala az embert, ki estünk; és így minden gonoszra hajlandókká lettünk, a' jóra pedig mi magunkban tellyességgel alkalmatlanokká. A' honnét vagy on, hogy azon mi eredeti esetünket, naponként cselekedet szerínt való bűneinkkel mind-nevelten nevellyük és öregbít-tyük:

tyúk: és így mint bűnnek fészkei, magunkban nem egyebet, hanem örök kárhozatot érdemlünk; mert ugyan is, magunk természetiben, és a' menyiben az Istennek kegyelmes szövetségén kívül gondoltatunk. (1) *haragnak fiai* s az Ördögnek rabjai vagyunk. Innét vagy, hogy itt e' Világon külömb-külob-féle nyomoruságoknak terhe, úgy mint; hol a' külső ellenségnek igája s szorongatása, hol az Ördögnek és testnek titkos ostroma, hol a' nyavalyáknak súlya, hol pedig egyéb nehézség nyom és sanyargat bennünket, úgy hogy, minden felől a' bűnnek jutalmát, u. m. a' külömb-külob-féle átkot tapasztalhatjuk magunkon; nem csak testünkre, hanem elménkre nézve is. Ugyan is, nem egyébtől, hanem azon természeti romlottságtól vagy az elmének olly nagy böldogtalansága, hogy az annyira feledékeny, annyira botló, annyira túnya sokszor, annyira vi-

(1) Eph. 2. 3.

gyázatlan maga dolgaira, annyira homályos és vakoskodó a' lelki és menyei dolgokban: egy szóval, koránt sem olly alkalmatos az előtte lévő dolgoknak végben vitelére, a' mint kellene, avagy csak a' mint magunk kívánnánk. Mint hogy pedig elménk illy böldogtalan, hasonló-képpen akarátunk is, kívánságinkkal, vágyódásinkal és indulatinkkal edgyütt a' vakoskodó elmét követi; és így, a' valóságos jót az Istennek igazgatása és segedelmével nélkül, semmi-képpen nem (k) választhatta bizonyos és állandó meg nyugovással; hanem ellenben a' nagy gonoszt jó helyett, és jónak színe alatt ragadgya magának.

VIII. Ha mikor a' lelki-ismeretnek világa, (melly az Isten képének maradványa,) vagy az Istennek megvilágosító kegyelme, jót dicál és javall; a' megromlott elme és akarat, hol egy s-hol más féle haszontalan testi (a-

vagy

(k) Vid. S. *Augustin.* Epist. 107. ad Vitalicum, de lib. arb. &c.

vagy romlott) okoskodásokkal az ellé küszködik, és a' jórá vezető világosságot, semmiféle igyekezi tenni. Melly vakoskodásban és veszedelmes ellenkezésben, ha ki ön könnyén és magának kedve szerint vesztegel és megmarad, úgy hogy, nem küszködik szívesen a' rossz okoskodások és megveszert vágyódások ellen, végre egészfén magának hagyattatik Istentől, hogy kemény büntetés legyen rajta, a' bűnökre minden tartózkodás nélkül hanyatt-homlok rohanni, és azokban egészfén be-merülni. Néha mindazonáltal a' mennyei kegyelem még a' bűn ellen sérényen küszködő hívektől is meg vonatik ideig; de igen jó végre; tudni illik, az ő lelki oktatásokért és gyakoroltatásokért; hogy az olly hívek a' sok esetekben az ő magok lelki romlottságát annál jobban ismerjék meg, magokat annál inkább (1) alázzák meg, és annál nagyobb kézséggel, s-nagyobb lelki töre-

(1) 2. Cor. 12, v. 7. 9.

töredelmességgel ragaszkodgyanak az Istennek irgalmaságához.

IX. Mennyire meg romlott legyen ember a' bűnnel, mennyi fok ostromoltatásokat szenvedgyen e' nyavalyás életben a' bűnre, és melly keserves tusakodásokkal érezze azokat a' jó lélek; erről igen hathatós szókkal panaszkodik ama' jeles Martyr és Doctor Sz. Cyprianus im' ezekben: (m) *Mi viseltetik (ugy mond) egyéb e' Világon, hanem minden napon harcz az Örök ellen? Annak lövelési és nyilai ellen, melly sűrű küszködésekkel vagyon a' viaskodás? A' fővényességgel, a' szemtelenséggel, a' haraggal, a' nagyra vágyó kívánsággal vagyon minékünk ütközésünk: a' testi vétkekkel, (az az, a' tisztatlanságokkal és testi erőtelenségekkel,) e' Világi kecsgerésekkel,* szűnet.

(m) Cyprian. de Mortalitate, n. 2. *Quid aliud in Mundo, quam pugna adversus diabolum quotidie geritur? Quam adversus iacula ejus & tela conflictationibus assiduus dimicatur? &c. E'lt Cyprianus An. D. 250.*

szűnetlenül való és nehéz tusakodásunk
vagyon. Az embernek el foglaltatott,
és minden felől az Ördögnek ostromlá-
sával meg szorítottatott elméje, alig ál-
hat mindenikkel szemben, és alig ál-
hat ellenek. Ha a' fősvénység le veret-
tetett, a' buja gerjede és áll elő: ha a'
bujá gerjedezés el nyomtatott, a' nagyra
vágyódás jün utánna: ha a' nagyra
vágyódás meg vettetett, a' harag győ-
tör, a' kevélység fualkodtat, a' + boros-
ság csalogat; az irigység az edgyesé-
get megrontya, a' barátságot a' harag-
ra forró indulat el vágja. Kintelenít-
tetel átkozodni, mellyet az Istennek tör-
vénye tilalmaz: izgattatol eskünni, a'
melly nem szabados. Annyi öldözése-
ket szenved az elme minden napon;
annyi veszedelmekkel ostromlatatik a'
szív, még is kedves itt az Ördögnek
fegyverei között sokáig állani.

X. A' nagy emlékezetű Pázmány
Cardinalis is, így tanít a' mi lelki rom-
lotsá-

+ Lat. *vinolentia invitata*, in edit. Pamelii.

lotságunkról: (n) A' Test minden bün-
nek műhelye; minden gonofságnak iz-
gatója. Öszve eskütt a' Test a' Ördög-
gel, a' Lélek veszedelmére, és az öki-
vánsági szűnetlen (o) harczolnak a'
Lélekkel; úgy hogy, nem egyéb a' ha-
landó Test, hanem, (p) fegyvere a' mi
Ellenségünknek; tudni illik az Ördög-
nek;) ki szemeinkkel harczol, hogy bu-
jaságra vigyen; torkunkkal, hogy ré-
szegessé tegyen; hasunkkal, hogy tob-
zódásra vigyen; nyelvünkkel, hogy sok
egyéb vétkekre taszítson. E mellett,
barátság színe alatt, a' szegény (q)
lelket kötve tartja, és le nyomja. --- De
mennyünk tovább, és ha ennyi fogyatko-
zás vagyon Testünk állapottyában; E-
rünk és teherességünk minémű, jer láf-
suk: és kérdgyük magunktól, * Tu quis
es? Micsoda munkára vagy elégséges?
Minémű erőd vagy? Mit cseleked-
hetel?

(n) Advent. 3dik Vas. 2dik. Prædic. pag.
(mihi) 65. (o) 1. Pet. 2. 8. 11. (p) Rom. 6. 8.
13. (q) Sap. 9. 8. 15. (r) Ex occasione ver-
borum Evangelii, Joan. 1. 8. 19.

92 IV. Rész. ISTEN előtt járóknak
 hetel? Es ha magunkat meg nem akar-
 juk csalni, bizonyosan meg tapasztal-
 lyuk, hogy semmi tehetők, semmi erejük
 vagyunk. Oda alább kevéssel így ír:
 (s) A jó erkölcsös és idősséges csele-
 kedetekre, olly erőtlének vagyunk, hogy
 magunktól azoknak (s) meg gondolá-
 sára sem érkezzünk, ha természet fo-
 lyása és rendi felelt nem segít Isten; a'
 ki (t) kezdi és véghez viszi a' mi jó
 bennünk vagyon; az (u) akarást, és
 véghez vitelt szerzi bennünk. E's va-
 lamivel odább: (v) Ha eredeted, és
 születésed, ha természeted és tehetse-
 ged fogyatkozási, tekintetessé nem te-
 hetnek, talám cselekedetid méltóságos-
 bá tehetnek? De jaj, melly fogyatko-
 zottak a' mi cselekedetink! Ha az I-
 sten irgalma nem tartana, régen (x)
 mint Sodomá el vesztünk volna. Ha
 zabolán nem hordozná Isten (y) a' Sá-
 ránt, hogy tellyess erejét reánk ne for-
 dítsa;

(s) Pag. 66. (s) 2. Cor. 3. §. 5. (t) Philip.
 1. §. 6. (u) Philip. 2. §. 13. (v) Pag. 67. (x)
 Isa. 1. §. 9. (y) Job. 1. §. 12

TÖKÉLLETESSEGE. 93
 ditsa; ha erőtlenségünket nem vasma-
 gitaná, ha veszedelmünk okait nem rá-
 vóztatná, régen (2) Pokolban kínlód-
 nék a' mi lelkünk. Oda alább a' többi
 között ezt írja, hogy, (a) Valaki ma-
 gát ismeri, és cselekedetinek rútságát
 szemléli, úgy nézi magát mint a' bűdös
 dögöt, mellyből szüntelen folynak a'
 gonosz bűnök rútsági.

XI. Mivel hogy penig a' bűnnel
 ember így meg romlott, és egészen
 a' bűnnek bűdös félszkevé lett; innét
 vagyon, hogy testében is, sőt egész
 természetiben, az iszszonyú nyava-
 lyakkal és erőtelenségekkel annyira
 meg rakodott, hogy, ha azokat, mind
 a' fellyebb elő számlált lelki nyava-
 lyakkal és veszélyekkel, mind penig
 az ellenség fegyverétől, vagy akár-mi
 egyéb külső ártalomtól származható
 nyomorúságokkal s. veszedelmekkel
 edgyütt gondollyuk; méltán a' meg
 romlott embernek mostani életét e'
 Világon; merő Pokolnak mondat-
 tyuk:

(2) Pál. 93. (al. 94.) §. 17. (a) Pag. 68.

94 IV. RÉZ. ISTEN előtt járôknak
 tyuk: mint a' Sz. Dávid-is az ô Sól-
 táriban. e' Világi terhes nyomorúsá-
 gokat, ottan ottan (b) Pokolnak ne-
 vezi; noha az ô szavaiban a' betű a-
 latt a' lelki és titkos értelem is be fog-
 laltatik: Sz. Agoston Doctor is, ugyan
 Sz. Dávid szavai után, e' mostani éle-
 tet s-állapatot, mellyben (c) romlan-
 dóság, szűlérés és balandóság, válto-
 zás és áthatatatlanság vagyon, a'
 több hozzá köttetett gonoszokkal
 edgyütt, Pokolnak (tudni-illik felsőbb
 Pokolnak) mondgya. Az embernek
 ide tartozó testi erőtelenségét így írja
 le ama' híres és jeles Seneca: (d) *Mi-
 csoda (ugymond) az ember? Akár-mel-
 ly romlott és töredékeny edény. Hányódás,
 és nem nagy szél-vész kívántatik erre,
 hogy tévoa hanyattassál. - Micsoda*
az em-

(b) Solt. 17. (al. 18.) 7. 6. & 29. (al. 30.)
 7. 4. & 114. (al. 116.) 7. 3. (c) S. Augustin.
 Enarrat. in Psal. 85. 7. 13. (d) Consolat. ad
 Marciam, cap. 11. pag. (mihi) 506. *Quid est
 homo: quodlibet quassum vas, & quodlibet fra-
 gile &c.*

az ember? Gyenge és töredékeny test,
 meztelen, maga természetiben erőte-
 len, másnak segedelme nélkül szűkölkö-
 dő, a' szerencsenek minden borszujára
 ki tétetett: midőn karjait (a' harczon)
 jól gyakorlotta, akkor akár-mel-ly vad-
 nak eledele, akár-mel-lynek fel konczott
 prédája: erőtelen s-el folyó részekbűl
 serkesztetett egyben, és külső le rajzo-
 lásiban szép lévén, a' hideget, melegert
 és munkát nem szenvedheti; azonban
 állásával és hivatkozásával is romláf-
 ra menendő: maga eledeleitől is fél,
 mellyeknek hol szüksége, s-hol bősége
 miatt, meg romol. - Egyedül csak ez,
 a' kinek az ô tapláltatása (meg hiza-
 kodása,) fogyatkozásos és haszontalan.
 Csudállunk ebben egynek halálát, mel-
 lyet mindenikének meg kell költeni. U-
 gyan is, vallyon hogy el dűllyön, nagy
 erővel járó dologé ez? A' szag, az íz,
 az el bádgyadás, a' vigyázás; az ele-
 del, es azok a' mellyek nélkül nem élhet,
 néki halálosok. Akár-hova mozdúl,
 maga erőtelenségét mindgyárt tudgya,
 hogy

96 V. RÉSZ. ISTEN előtt iárokának
hogy nem minden eget szennyvedhet el:
a' vízeknek ujsága, a' nem szokott
szellőnek fúvása, és igen gyenge okok
s-meg bántódások miatt betegeske-
dő, senyvett, haszontalan, mint a' ki
életet siráson kezdette; még is mind-
azon-által, ez illy megvettetett állat,
mennyi zene-bonákat indít? maga álla-
pattjárul el felelkezvén; mennyi gon-
dolatokra fakad ki? Halhatatlán és
örökké való dolgokat forgat elméjében,
(az az, mint ha itt örökké élne, úgy
viseli dolgait,) és az unokákra s-uno-
káknak fiaira részen rendelést, holott
azonban midőn megszűne való dolgokra
igyekeznek, a' halál őtet meg nyomja.

XII. A' fellyebb említett nagy tudom-
mányú Cardinál is az emberi Testnek
rutságirúl s-nyomorúságirúl ekkép-
pen ír: (e) Nézzed mennyi rútság szár-
mazik orrodból, szájadból, egyéb ré-
szeidből! -- Nézzed, mennyi bűdös ga-
néj, takony, nyál, vizellet takaroszik

testünk-
(e) Pázm. Pét. a' fellyebb citált Prædic.
pag. (mihi) 63.

97
testünk-ből! Mennyi szenny, serke, tető
származik ebből! és eszedbe veheted,
ki-ki vagy, ha az Eget éred is fejeddel,
hogy olyan vagy, mint egy bűdös pervá-
ta --- Ha csak bűdösségét nyelnők a'
Testnek, kinnyát nem ereznők, tűr-
hető volna: De annyi keserves fájda-
lomokkal terhelteték, annyi szörnyű kí-
nokkal gyötörteték a' balandó test, hogy
semmi gonosz tévőt a' HOHE'ROK
UGY NEM VALLATNAK, mint
kínokzák a' testet magából származott
nyavalyái. (Nem lehet pedig, hogy
az elme is az olly kínokban a' testtel
edgyütt ne szennyvedgyen.) Az Orvos
Doktorok, több betegséget találtak
az emberi testben, hogy sem napot az
esztendőben: és a' sok újjítás miatt,
még most sem értek véget a' nyavalyák
számlálásában. Mert nints olly i-
zeoske, nints olly részecske testünkben,
mellynek magán való nyavalyái és ke-
serves fájdalmai nem volnának. Az
után kevéssel alább: Nem elegek (ugy
mond) a' testnek rothadóságából származott

98 V. Rész. ISTEN ehitte járóknak
 mazott keserves fájdalmak, és az el-
 lenségek, vagy fene vadak dühössége,
 kínozásunkra; hanem magunk szant-
 szándékkal (sőt néha az elne-béli
 nyavalyának nagy ereje miatt) baji és
 bánat szerzünk magunknak. Azt írja a
 Bölcs; (f) hogy minden ember, születése
 napjától fogva haláláig, nehé-
 zűt visel: sok gondolatokkal, rettege-
 sekkel, várakozásokkal, terheli magát:
 A' bosszúság, irigység, bizonytalan
 habozás, versengés, fejünkre várt ha-
 lál félelme, mindeneket úgy háborgat,
 hogy éjeli álmor is meg szakasztanak.
 És noha ezek, (g) heiszeresek a' go-
 noszokban; de minden részben üressen
 nem marad senki tőlök. Mert a' bá-
 nat, szorgalmatosság, gond, félelem,
 reménység, únatlan őszedőz mindene-
 ket. A' meg tapasztalható dolog bi-
 zonyított, menyire emészti sokszor
 maga magát az elme, a' benne lévő
 romlorság által.

XIII. Oda alább osztan a' venség-
 rül

[(f) Sirách fia K, 40. §. 1. -- 3, (g) Ibid,

TÖKÉLLETESSEGE.

99

rül és halál rül így írja le az embernek
 nyomorúságos sorsát: (b) Ha idején
 meg nem halunk, a' Vénség rajtunk;
 melyet a' Bölcs (i) Kínok idejének ne-
 vez. Mert a' Vénség, szüntelen be-
 tegség: melyben szemeink homályo-
 sodnak; hallásunk sikeredik; szaglá-
 sünk és ízlésünk rompúl: † íhlésünk
 nehezül. A' köhögések, szem folyások,
 szaknyosságok, fájdalmak, erőtlenségek,
 izetlen ételek, szakadozott aluvások,
 minden-napi kenyér a' véneknél. Sőt az
 elmének éleltsége, az emlékezetnek ele-
 vensége, az okosságának világossága,
 vagy meg homályossodik, vagy meg fo-
 gyatkozik a' Vénségben. - Semmik e-
 zek ahoz képest, hogy ki mondotta I-
 sten a' bűn után sententziánkat, és bi-
 zonyosan meg kell halnunk. Véletlen és
 váratlan jű sokszor a' halál; és nem
 tudgyuk, Hol, Mikor, Minémű halá-
 lunk létszen; de bizonyos hogy közel va-

E 2

gyor,

(b) Ead. Conc. pag. (mihi) 69 (i) Præ-
 dic 12. §. 1. † Íhlésünk a' nyomtatásban.
 De Íhlésnek kell itt lenni.

gyon, és jőjön jő; sohuly semmit nem kérik. -- Mikor immár közelgetni kezd a' Halál, előtt járó vitézik küldi, hogy szállj ist kézfűsének, a' sok és nehéz fadalmakat; mellyek a' kedves érkeket epévé, a' gyönyörűséges italokat keserű ürömmé változtatták. E's mikor szeméid elfordultak, dobog mellyed, rekedez röhögő torkod, -- el-jún maga a' Halál, és erővel ki viszi testedből a' lelket. Ugy marad a' test mint a' töke, érzékenység, mozgulás, szűség nélkül. -- Halál után, minden dognél büdösebb az ember teste, ha hamar föld alá nem tetetik. -- Apja, Anyja (neki) a' (k) rothadás és férgek: vagy a' Bölcs írása Szerint (l) kígyóknak, férgeknek öröksége lesz; az az, undok férgékké, férgek eledeleivé, végre porrá lesz. -- A' szegény és gazdag, ifjú és vén, Király és Csorda Pásztor tetemi ködte, semmi bülbübség nincs a' halál után. Ennél is rettenetesebb az, hogy a' halál

(k) Job. 17. §. 14. (l) Sirák fia K, 10. §. 13.

halál után, a' szegény Lélek, mindezekiül elszakadván a' miben gyönyörködött, edgyes-egyedül * vitetik az igaz ítélő Isten széki eláiban: kinek bölcsesége előtt, semmi titkolva nem lehet; sem bizelkedéssel meg nem csalatik, sem ajándékokkal, sem könyörgéssel, sem rettentéssel nem hajol; hanem igazán és vólta-képpen, minden gondolatról, szólastról, cselekedetről, elmulatásról, számot kíván. Kevéssel odább az emberhez osztan így szól: (m) Vallyon ezek fel fuvalkodott kezélysegre izgatnak? Vallyon illik é, hogy bíborba, barsonyba takarassék a' ganej? hogy arannyal és drága kővekkel fényesíttessék a' sár? hogy válogatott érkekkel bizaltassék a' férgek eledele? hogy tisztékben, és böcsüllétekben telhe-

E 3

teitem.

* Ki válassz ettől a' rettentő állapattól a' Martyromoknak és egyéb nagy Szenteknek az ő lelkeket. Philip. 1. §. 23. Luc. 16. §. 22. noha ezek is nem lehetnek akkor a' Bíró előtt valami rettegés nélkül, (m) Pag. 70.

zetlenkedgyék a' bűnök gyalázattjával.
bűszhódott genyecség? -- Vajha igazán
ismérnök magunkat! Vajha meg gon-
dolóuk, mik volúnk? mik vagyunk?
mivé leszünk? el felejtendők bezzeg a'
kevélységet, -- Mert noha külső csele-
kedetben ki-ki tartozik magát úgy vi-
selni, mint hívatallja és méltósága kí-
vánnya; de e' mellett, arra köteles,
hogy maga alacsonyágát ismerje; ma-
gát minden bűcsültre méltatlannak
ítéllye; maga erőtlenségét, maga sok
vétkét szeme előtt hordozza, és min-
denekben magát meg alázza.

XIV. Ne hadgyukel itt Sz. Bernárd
Doctornak is, a' mi magunk meg is-
merésére oktató im' ez szép szavait:
(n) *Semmi nem egyéb (ugy mond) a'
Test, mellyel tenéked (ő Lélek!) oly
nagy társaságod vagyon, hanem testé-
lett rajté, melly romlandó ékességgel
vagyon fel ruházattva; de léssen az,
a' mikor nyomorúlt és senyvett dög,
s-fér-*

(n) S. Bernar. Meditat. seu, lib. de Ani-
ma, cap. 3. *Nihil aliud est caro &c.*

s-férgeknek eledele fog lenni. -- Ha szor-
galmatosan meg gondolod, szádon, or-
rodon és testednek egyéb ki jártató ré-
szein mi mégyen ki, alább való ganéj-
vermet ennél nem láttál. Ha ennek
minden nyavalyáit elő akarod számlál-
ni, mennyire meg terheltetett a' bűnök-
kel, meg nyugóztatott a' fogyatkozá-
sokkal; mennyire viszketeges a' kí-
vánságokkal, mennyire elfoglaltatott
a' fel háborodásokkal, mennyire meg
undokítottatott a' meg jádzodtatásokkal,
mennyire hanyat hamlok rohanó min-
denkor a' gonoszra, és hajlandó minden
vétkekre; minden szégyennel és gyalá-
zattal tellyessnek lenni találad. Az u-
tán kevéssel, az embernek maga meg
nem ismerésének okait így írja le: †
A' te formád, (avagy tekintetes sze-
méllyed,) a' Népek (hozzád való)
kedve, az affiui forró melegség és a' gaz-
dagság vonták el tőled ennek tudását,

E 4

mi-

† Deákúl ezek így vadnak: *Forma,
favor populi, fervor juvenilis, opesque, Subri-
puere tibi nocere, quid sit homo,*

mi legyen az ember. Mint ha mondaná: A' testi boldogság, és ahhoz való ragaszkodás nem engedi embernek, hogy magát jól megismerje. Nem is lehet a' meg romlott embernek magát jól meg ismerni, (o) próbák, kísértetek, keferúségek és szorongatások nélkül. Kevéssel odább ezt írja: (p) *Mit kevélykedel por és hamu! kinek fogantatása bűn, születése nyavalya, élete büntetés, halála szorongatás?* Oda alább osztan, így ínt bennünket, és így commendálja a' mi magunk meg ismerését: (q) *Figyelmezz (minden napon) szorgalmasan arra, mennyire mégysz elő, avagy mennyire fogyatkozol meg; minémű vagy erkölcsödben, és minémű indulatidban; melly hasonló vagy Istenhez, avagy melly különböző tőle.-- Igyekezél azon, hogy magadat meg ismerjedi: mert sokkal jobb és dicséretesebb vagy, ha ma-*

(o) S. August. Serm. 72. de Tempor. Nescit se homo, nisi in tentatione discat se. (p) S. Bernard. Loc. cit. (q) Cap. 5. de Anim

ha magadat ismered, mint ha magadat el mulatván, a' csillagoknak járását, a' fűveknek erejét, az embereknek * különös tulajdonságokat, a' lelkes állatoknak természeteket tudnád, és ha minden mennyei és földi dolgoknak tudásával bírnál. Szállj magadban azért: --regyed minden vétkezésidet szemeid eleiben; helyheztesd magadat magad eleiben, mint ha más eleiben helyheztenéd, és így sirassad tennen magadat: sirassad a' te gonofságodat és bűneidet, mellyekkel Istent meg bántottad.

XV. Innét immár könnyen által láthattuk ezt, hogy minek-utánna az Isten előtt járó, avagy clak jární kezdő ember, önnön magát a' felsőkben eddig tett le irások és oktatások szerint meg ismeri, hogy tudni-illik mind lelkében s mind testében, egy szóval, egész maga állapotában, igen

E 5

nyo-

* Lat. complexiones; h. e. notitiam proprietatum & morum ex complexionibus facierum: vel, quos mores complectantur in se homines,

nyomorult és bódogtalan; kétség nélkül arra fakad ki, a' mit értünk Sz. *Bernárd* Doctornak hátulsóbb † intéséből. Tudni-illik, az olly ember értvén maga igen meg-romlott állapattya, nem tartya azt semminek, mint e' Világnak fiai s-leányi; a' kik noha tudhatták valamenyire, (avagy csak annyira, a' mi elég az ő magok menthetetlenségére,) hogy az ember így meg romlott, de ugyan még is merő barom módgyára viselvén magokat a' romlottság alatt, csak olyan, mint ha nem is tudnák azt; mert nem érzik valóban annak súlyát, hanem magoknak igen tetczenek, magokat lelki (r) *gazdagoknak* tartják, nyomorultak és lelki *vakok* lévén, nem is szenyvedhetnék dühös harag nélkül, ha ki az ő fogyatozásokokat nekik eleikben terjesztené, avagy intené őket, hogy magokat jobban meg ismernék; ezért, mivel hogy magoknak annyira tetczenek, csak semmi ő előttök az emberi

rom-

† §. XIV. in fine. (r) Apoc. 3. v. 17.

romlottság: különben vagy (mondom) ez iránt az Isten előtt járó embernek dolga. Mert ez nem hajtja semmiben (a' mint mondam) a' megértett és magában tapasztalt emberi romlottságot; hanem Sz. *Bernárd* Doctornak (s) intése szerint, magában száll, maga előtt forgattya ottan-ottan sok fogyatozást, magának igen vizsgálja tetczik, igen keletreg, nyög és síránkozik iszonyú romlott állapattán; fohászkodik, reménkedik, kiált sűrű és buzgó könyörgésekkel az ő Istenéhez, mint olly siralmas (s) *mélységből*, tudni-illik bűneinek és bűneivel érdemlett büntetésinek mélységéből, hogy tekintsen könyörülső szemekkel rá, ne hadgya magának, és ne engedgye bűneiben el veszni őtet; hanem mentül hamarabb oldozza s-szabadítsa fel a' bűnőktől, és szenteltye magának egészszén, hogy nagy lelki vidámsággal szolgálhassa ő

E 6

felsé-

(r) Fellyebb §. XIV. h. cap. p. 108. (s) Sölt. 129. (al. 130.) v. 1.

108 V. Rész. ITEN előlt járónak
felségét, és végre az örök boldogsá-
got érhesse el.

XVI. Oh mely sokszor kínszerít-
tetik az illy ember az iszonyú lel-
ki nyavalyának s. boldogtalanságnak
keserves érzése alatt fel kiáltani a' Sz.
Pál Apostollal edgyütt: (t) Oh én ből-
dogtalan ember! ki szabadít meg enge-
met ez halálnak testéből? Menyiszer
nyög s-jajgat szívében az ő bűneinek
nehéz terhe alatt, a' 37dik (másként
38dik) Soltárnak 5dik verse szerint?
Menyiszer efedezik Sz. Dáviddal ed-
gyütt Isten előtt ekképpen: (u) Kö-
nyörülly rajtam Isten! a' te nagy irgal-
maságod szerint; a' te könyörületessé-
gednek sokasága szerint töröld el az
én gonofságimat. Bőven moss meg en-
gemet az én hamisságomból, és az én
bűnömből tisztíts meg engemet. Mert
én az én gonofságimat ISMEREM,
és az én bűnöm ELÖTTEM FOROG
mindenkor ennékem. Csak tenéked vét-

keztem

(t) Rom. 7. 24. (u) Solt. 50. (al. 51.)
7. 3. 4. & sequ.

keztem, és gonoszt te előtted cseleked-
tem, hogy igaznak találtafsál a' te be-
széddiben. --- Hints meg engemet isóp-
pal, és meg tisztulok; moss meg enge-
met, és a' hónál fejeirebb leszek. Enged-
gyedd hogy halljak örömet és vigassá-
got, és örüvendezni fognak a' meg aláz-
tatott (avagy megrontatott) csontok.
Fordíts el a' te orcádat az én bűneim-
ről, és minden hamisságimat töröld el.
Tiszta szívet teremts én bennem oh I-
sten! és az igaz lelkét ujíts meg belső
részeimben! Oh menyiszer fohászkod-
dik az illy lélek Istenhez a' bűnnek és
a' Satánnak benne levő nagy ereje mi-
att ilyen-képpen: (v) Uram erő szá-
kot szenvedek és a' bennem lévő rom-
lottságnak erejétől (x) rabbá téterem!
Menyiszer mondgya Isten előtt, (y)
Ha a' gonofságokat meg tartod Uram,
kicsoda álbat meg? Menyiszer remén-
kedik Istennek a' lelki gyógyulá ért:

E 7

(z) Uram

(v) Isa. 38. 7. 14. (x) Rom. 7. 23. (y)
Solt. 129. (al. 130.) 7. 3.

(z) Uram könyörülly rajtam! gyógyíts meg az én lelkemet; mert vétkeztem te ellened! Menyiszer panaszkodik keservesen ez lelki harczban, egy igen jeles régi Sz. Doctornak im'ez szavai szerint: (a) Engemet a' Testnek nehézsége le-nyom, és nem engedi hogy a' sárból ki menekedgyem, és szememet a' világságra vesssem.-- O micfoda törvénnyel őszítöztetem? mi-képpen szorongattatom a' Testnek köteleivel a' földön! Menyiszer keserítettik meg a' sok hiában való ezer s-megezer gondolatoktól, melyeket magában kedve ellen tapasztal és szenyved, Szent Agoston Doctornak amaz ő esedező szavai szerint: (b) Szabadíts meg Istent engemet a' sok beszéditől, melyet belől szeny-

(z) Solt. 40. (al. 41.) 8. §. (a) S. Gregor. Nazianzenus, de Calamitatibus animæ suæ, pag. (mihi) 766. edit. Bill. Colon. An. 1570. E'lt Sz. Nazianzenus Gergely, An. D. 362. & seq. (b) S. August. in fine lib. 15. de Trinitate. Libera me Deus à multiloquio, quod patior intus in anima mea misera in conspectu tuo,

szenyvedek az én nyavalyás lelkemben te előtted! Az illy belső sok hiában valóságokat érzette keservesen Szent Bernárd Doctör is midön így panaszkodott: (c) Az én szívem hiábanvaló szív, csavargó és alhatatlan. -- Magával meg nem edgysz; magától különböz; magától el ugrik; hol ezt, s-hol amazt akarja, tanácsit változtatja.-- Mert akar és nem akar, és soha egy állapotban nem marad. Mint a' malom sebessen fordul, és semmit meg nem vét;-- úgy az én szívem mindenkor mozgásban vagon, és soha nem nyugszik.... Többet fúr-farag + (avagy mesterkedik) az én szívem egy szem-pillantásban mint a' menyit mindnyájan az emberek véghez vihetnének esztendeig. Hát mennyivel nagyobb az illy léleknek kesergése s törődése ezen, hogy szokszor az olly hiában-valóságok rút-testiek és tisztatalanak, és sokszor szintén

(c) S. Bern. Meditat. cap. 9. Cor meum, cor vanum, &c. Conf. S. Augustin. Enarr. in Psal. 37. 8. 3. + Latin. machinatur.

színtén akkor rohannak bé igen sűrű-
en az Istent szerető elmében, minden
ő szándéka s-tetczése ellen, a' mikor
buzgóan kellene nékie imadkozni, és
ugyan úgy akarná, hogy buzgó-ágo-
san imádkozhatnék? Hald meg erről
ama' kegyefs Léleknek, *Kempisi Tha-
más*nak az ő panaszszát s-könyörgé-
sét: (d) *Oh mit szenyvedek belől, midőn
elmémnel a' mennyei dolgokat forga-
rom, és hirtelen, * imádkozásomban, a'
resterli gondolatoknak zavaros serege út-
közök elmémbe! E'n Istenem! ne távozzál
el tőlem, és ne térj el haragodban
a' te Szolgádtól. A' te villámásidnak
fényességével kergesd el ezeket: bocsásd
ki nyilaidat, és oszollyanak el az ellen-
ségnek minden incselkedő képzési. Té-
rítsd hozzád minden érzékenységi-
met; felejtefs-el velem minden Világi
dolgo-*

(d) *Christ. Követés. 3. K. a' 48dik. r.n.s.*

* Confer. S. Gregor. Moral. in Job. Lib. 16.
cap. 19. (al. 20. in cap. 23. Job.) *Sapè in ipso
orationis sacrificio, inopportuna se cogitationes
ingerunt, &c. Et Explanat. in Psal. 37. (al.
38.) v. 8.*

dolgokat: adgyad hogy hamar ki vessen
elméből és meg utallyam a' véteknek
képzést. *Íj segítéségemre örökké való
igasság! hogy meg ne távozzál tőlem enge-
met semmi hívság. Íj el mennyei győ-
nyörűség, és távozzék el színed elől
minden tisztatalanság. Bocsásd meg
azt is, és irgalmasan engedd meg, va-
lamikor imádságimban valamit te ki-
vűled elmémbe forgatok. Gyakran
vagyon ez is, hogy az elmének rom-
lottsága és bődögtalansága miatt az
illy Lélek annyira meg akad imádsá-
giban, (ha ama' tulajdon tisztatalan-
ság nem jön is elméjére,) hogy még a-
zokban is, a' mellyekben az előtt e-
légge gyakorlotta magát, alkalmas
ideig lemmire sem mehet; mellyen is,
melly nagy keserűsége legyen, ki nem
tudhattya, elégge mondani. Ez illy
szomorú fogyatkozást, igen helyessen
mondhattuk *Kempisi Thamá*sal ed-
gyütt, az elmének soványságának a-
vagy szárazságának; mellyről az Ur*

száva-

szavával ilyen intést télsen: (e) *A'te szám-ki-vettetésedet, és elmédnek só-ványságát békefélegessen viseljed mind addig, valámig viszont én tőlem meg látogatattol, és ki szabadúlsz minden háborúidból.*

XVII. Ezekből immár értyük me-nyire nyög s-kesereg az Isten előtt já-ró ember, maga romlott állapattján. Nem is nyugtzik az illy ember mind addig, valámig Istentől buzgó kő-nyörgések által kegyelmet s lelki meg újjúlást nem nyer. Ugyan is, hogy ne haggattatnék meg az ilyen, holott az Ur Jesus Christus maga hja magához az ilyeneket, mint igen ter-hes iga alatt nyögőket? Sz. Matth. 11. 5. 28. egybe vetvén, Ila. 55. 5. 1. és Jelen. 22. 5. 17: maga meg ígerte ezt is, hogy *valamit kéréndünk az Atyá-tól az ő nevében, meg adatik nekünk.* Sz. Ján. Ev. 14. 13. 14. és 15. 5. 16. és 16. 5. 23. 24. Annak felette, maga ő felsége *bóldogoknak* mondgya az illye-
neket,

(e) Christ. Kőv. 3, k. 51. r.

neket, mint *lelki szegényeket*, (s-meg-
penig leg-elől téfzi a' *Bóldogoknak*
elő számlálásában) és *Meny-orfz igot*
ígér nékiek. Sz. Matth. 5. 5. 3. *Ból-*
dogok a' kik lélekben szegények; mert
azoké a' Mennyeeknek Orfzága. Melly
igékben, a' *lelki szegényeknek* neve-
zeti (hogy arról itt valamit szóllyak,)
olly széles, hogy az alatt mind bé
foglaltatnak azok is, a' kiknek (f) *szí-*
vek, akarattok és kívánságok üres e'
Világ veszendő javainak Izerelmétől,
és úgy el fogják kedveket s-szorgal-
matoskodálokat azoktól hogy e' Vi-
lági bő gazdagságoknak bírása mel-
lett is, úgy viselik magokat, mint ha
nem is bírnák azokat; (ugyan is, a'
szívnek e' Világtól való el-fogása, és
a' menyeiekre való fel emelése, szük-
séges-képpen meg-kivántatik azok-
ban, s még is vagyon, a' kik itt *bóldog*
szegényeknek mondattnak;) mind-
azon-által elsőbb és derekassabb te-
kintet-

(f) Nézd erről Pázmány 2dik Prædik.
Sexagésim. Vasárnap. pag. (mihi) 362. 363.

kíntettel, az olly *szegényeket* érti itt Urunk, a' kik valószínűleg *szegények lélekben*, és ez ő magok lelki *szegénységét* s-bőldogtalanságát, valóban érzik lelkekben a' Sz. Léleknek munkája által, hogy tudni-illik, magok romlott természetiben, a' lelki jóktól s-lelki gazdagságoktól üressék, és így az Istennek irgalmasága nélkül igen szűkölködni: ezért, nem kevélyek, nem fel fuvalkodtak, s-nem magoknak tetszők lélekben az ilyenek, hanem alázatosok és magok bőldogtalanságán kesergők. Másként, a' kik nem érzik így, s-nem fájlalják az ő lelki-szegénységeket, azok noha magokban elég romlottak, de nem mondathatnak *igaz szegényeknek* a' lelkiekben, hanem inkább, csalárd, álnok és magokat nem ismerő, s-magok bibéjét palástoló, az az, magokat kevélyen gazdagoknak tartó (g) *szegényeknek*. Valamint hogy ama' kevély és kérkedékeny szegény, a' ki nem

(g) Nézd Jelen. 3. §. 17.

ki nem akarván alázatosan megismerni maga szegénységét, csalárdsággal, hazudozással, hízkelkedéssel vagy lopással él, nem tartatik az emberek-től igaz *szegénynek*, (noha magában elég szegény,) hanem csak, álnok, hamis és elérhetlen herének; szintén így a' lelkiekben is, nem mondatik az igaz *szegénynek*, (s-könyörületességet várhatónak) a' ki maga lelki *szegénységét* nem érzi, s-nem fájlalja keserveffen; hanem csak egyedül az, a' ki a' fellyebb tett le-írás szerint, valóban érzi azt és fájlalja. Annal inkább *lelki szegény* pedig az ilyen, s-annál nagyobb könyörületességét várható, ha már az előtt bőszeges lelki örömeket s vigasztalásokat vett vőlt Istentől, de majd meg fosztatván azoktól, nagy békeséges türéssel szenyvedi ez illy meg fosztatást s-lelki el hagyattatást, és így is semmi-képpen el nem szakad Istentől, hanem akar-mennyire meg fosztassék a' mennyei örömöktől, hátségesen meg marad ő felsége mellett,

Vára-

118 V. Réz. ISTEN előtt járóknak
várakozván csendelen, és magát I-
stenre bizván alázatos könyörgések
között, hogy a' mikor retszik ő felsé-
gének, ismét térjen hozzá vidám or-
czával. Ez értelem szerint magyaráz-
za *Taulerus* Doctor (b) Urunknak sza-
vait a' *lelki szegénységről*: kinek ma-
gyarázatgyár világosítja s-erősíti
Kempisi Thamálnak is (i) erről való
elméje. E' nitt a' *lelki szegénységet* olly
szélels értelemben vészem, hogy az
alatt, a' mostan le írt lelki elhagyatta-
rást is, mint annak felsőbb és igen ne-
héz gráditsát bé foglalom. Az eddig
írt szélels magyarázat szerint mon-
datik *Isaiás*nál is *SZEGE'NTYNEK* (a-
vagy *szegénykének*) és *töredelmes lel-*
kének, s *Isten beszédre rettegőnek* az,
a' kire *Isten* *tekint* könyörülő szemek-
kel. *Isa.* 66. *Ű. 2.* egybe- vetvén, *Isa.*
29. *Ű.*

(b) *Serm.* ex 1. *Cor.* 11. & 12. in sua vi-
ta historia, pag. XLII. edit. Col. An. 1603.
Conf. ejusd. Institut. cap. 35. pag. 771. (i)
Christ. Kőv. 2. K. 10. 1. n. 3. Veld egy-
azon K. 9. 1. n. 6.

Ű. 19. és 57. *Ű. 15.* (al. *Ű. 19.*) és
61. *Ű. 1.* *Szent Dávid*nál is az illy sze-
gény; *töredelmes szívűnek* mondatik.
Sólt. 33. (al. 34.) *Ű. 19.* (Veld egy-
ben itt, *Sólt.* 50. (al. 51.) *Ű. 19.* és 146.
(al. 147.) *Ű. 3.*) *Sőt* maga magát e-
zen *Királyi Prophéta* (és maga képé-
ben az ő magához lelki *töredelmes-*
ségből hasonló híveket) *ügye-*
fogyottának és *szegénynek* mondgya a'
meg jelentett értelem szerint. *Sólt.*
85. (al. 86.) *Ű. 1.* *Hajts-le Uram a'*
re füledet, és halgass meg engemet;
mert én ügye-fogyott (avagy nyomorúlt)
és SZEGE'NTY vagyok. A' meg mon-
dott értelem szerint magyarázza *Sz.*
Agoston Doctor is, (k) *Sz. Dávid*nak
mostan

(k) *S. August.* Enarrat. in *Psalm.* 85. *Ű. 1.*
Ad inopem & egenum inclinat (Dominus)
aurem; id est, ad humilem & ad confitentem,
ad indigentem misericordiā, non ad saturatum
& extolentem se. Idem in *Plaf.* 69. (al. 70.)
Ű. 6. Unde adhuc *egenus & pauper?* Quia vi-
deo aliam legem in membris meis, repugnau-
am legi mentis meae, &c. Confer eundem de

mostan említett szavait; tudni i. így értvén őtet (itt élteben) *szegénynek*, a' mennyiben nagy alázatofan meg ismerte magát Isten *irgalmassága nélkül* igen *szükséködni*. Vessd egyben itt, Solt. 24. (al. 25.) *ψ*. 16. és 69. (al. 70.) *ψ*. 6. & 39. (al. 40.) *ψ*. 18. és 87. (al. 88.) *ψ*. 16. Sz. *Hieronymus* is, † Sz. Máthénál a' 25dik részben, *ψ*. 34. 35. 40. azon a' *Szegényen*, melyben a' Christus maga tápiáltatik, maga fogadtatik bé, maga ruháztatik, s látogatatik meg; igen helyessen, nem akármí szegényt. hanem *lélekben szegényt* ért, a' szerint a' mi vagyom *Matth. 5. ψ. 3.*

XVIII. Eddig kelle terjeszkednem a' *lelki szegényeknek* leírásában: melly erre való, hogy abbúl meg tudgyuk ezt, hogy a' kik ismerik s érzik valóban magokat *lelki szegényeknek* lenni, azok mentül inkább keseregnek
illy

Sermon. Domin. in Monte, Lib. I. cap. I. ad verba illa: *Beati pauperes Spiritu*, † *Comm. in Matth. 25. ψ. 40.*

illy fogyatkozott állapottyokon, annál inkább bizodalmat vegyenek magoknak a' természeti romlottság ellen, s abbúl származó bűnök ellen, és minden-némű keserves szorongattatások és ideig való lelki elhagyattatások ellen, hogy valamikor akkor Istentül könyörgésekben meg halgattatnak, s lelki sérelmektül meg szabadúlnak. Továbbá, erre is szolgálnak a' közelebb mondott dolgok, hogy azokbúl ki-ki ismerhesse meg magát, ha ő az Isten előtt járók között való-e avagy nem. Mert meg hallánk, hogy az Isten előtt járó ember, értvén maga romlottságát, azon igen kesereg és törődik, s igyekezik ki menekedni abbúl; de a' gonoszak és Istentül el távozottak, csak semmiben hajtyák az ily romlottságot.

XIX. Mivel pedig ugyan azon említett romlottságra és abbúl származó bűnre nézve itt leg szükségesebb a' mi magunk meg ismerése; a' bűnösök pedig az ő életekre, erkölcsökre és ma-

122 V. Réf. ISTEN előtt járóknak
 gok-viselésére nézve egy-néhány
 rend-béliek; azért hogy ez iránt még-
 is jobban meg ismerhesd ember ma-
 gadat, és meg tudhassad mi karban és
 rendben vagy a' bűnösök között; imé
 e' végre Taulerus Doctornak szavait
 hozom elő, melyekben ő ékképpen
 ír a' bűnösöknek külömbségéről: (1)
*Mindnyájan ugyan szerelmesim! bű-
 nösök vagyunk; -mind-azon-által négy
 rend-béli bűnösökről fogok szólni. Az
 első rend-béliek, Világi emberek; a'
 kik kevély, pártolkodó, (avagy, elöt-
 tők-jaróihoz engedetlen,) isz szonyú
 gonosz, Istentelen, és Istennül tellyeség-
 gel el felelkező életet élnek; a' kik,
 Isteni félelem nélkül valók lévén, min-
 den Isteni dolgokat el mulatnak, s ma-
 soknak a' bűnre alkalmatosságot ad-
 nak; kik az Istent sem nem keresik,
 sem nem szeretik, sem nem félik; an-
 nak felelte, isz szonyú és nyilván való
 halálos*

(1) Tauler. Serm. 2. Dominic. 3. post
 Trinit. ad text. Luc. 15. pag. 351, & sequ.
 ed. cit. Colon. An. 1603.

TÖKÉLLETESSÉGE. 123
 halálos vétekben rőtlik el minden éle-
 reket; Istennül sem tudni sem hallani
 nem akarnak valamit. -- Egy szóval,
 minden jóságos cselekedeteket ezek el-
 mulatnak és meg vetnek. Mind-az-
 által közelitenek ezek is az Urhoz.
 Akarod tudni hogy-hogy? A' Húsvé-
 ti Innepekben a' Christushnak szentsé-
 ges Testéhez járúlnak, holott nincs sem-
 mi erős szándékok, sem egész akarat-
 tyok gonosz szokásoknak el hagyására,
 hanem inkább ezt tökéllik el magokban,
 hogy szokások szerint éllyenek; kiknek
 bizonyára jobb volna ezerszer való tíz
 ezer ördögöket magok testében bé fo-
 gadni; mint a' kik nem külömben ve-
 szik az ő Urokat Isteneiket, mint az
 áruló fűdás. Gyakran és igen sok-
 szor ezek a' kétségben esésnek mélyisé-
 gében merülnek (a' halálban,) és el-
 vesznek örökre.

XX. Odább menvén így szól:
 (m) A' más rend-béliek hasonló-képpen
 nagy bűnösök; de mind-azon-által a'

F 2

(u) Loc. cit. pag. 352.

Szentsé-

V. Rész. ISTEN előtt járóknak Szentségnek valami színes jelét mutatják magok felől; midőn igen gyakorolják magokat (bőjtöléssel s egyéb c' felével,) és sok jót cselekesznek, másoknak is (külső-magok-viseléssel) igen jó példát mutatnak a' jó életre. Ilyenek a' hypocriták, (szinmutatók,) a Phariseusoknak követői, a' kik Phariseusi módon élnek, kik magok akarattyával + bővelkednek, kik kevélyek és magokat (Istennek) meg nem adók, és magokat s-magok hasznát keresik és szeretik mindeneiben. Ezek gyakran nehéz halálos vérkekben el nyomattatva hevernek; (peld. ok. a' csalárdságban, szokásból való hazugságban, felebaráttyoknak ragalmazásában, nyalkaságnak, testi gyönyörűségeknek, testi vigasztalásoknak és sok híjában-valóságoknak szeretéiben, a' fősvénységben, és szíveknek e' Világhoz s-ennek veszendő javaihoz való szegezésében, az igen színes és hy-

+ Az az, igen magok akarattyán járnak, és magoknak, igen tetczenek,

és hypocritás Isteni szolgálatban;) ugyan még sem érzik magokat bűnösöknek lenni. Ugyan azon munkákkal penig, mellyekkel Istenhez kellene igyekezniük, igen el távoznak, elfutnak, el idegenülnek tőle. Míképpen? Haldagságra. Nagyon ugyan a' munkák, a' mellyeket cselekesznek, s a' jószágoknak is mutatják ők valami színét; péld. ok. beszédekben s-cselekedetekben alázatosságot ígérnek; de mind ezekben, kevélységgel és magoknak híjában való tetczéssel, magokra térnek. (Az az, magokat csudállyák és híresítik ezekben.) -- E's mivel hogy magoknak fellette igen tetczenek, alig tehet nekik valaki eleget. -- Másokat mindeneiket meg irélnék és kárhoztárnak. -- Ez illy vakmerő ítélők és hypocriták, kikről jzólunk, azok közzül a' 99. juhok (n) közzül valók: a' kiket az Ur elhagyván a' pusztában, ment az egy juhnak fel keresésére. Utánna veti, hogy ezek semmire kellők Istennél, és hogy e-

126 V. Rész. ISTEN előtt járónak
zetrúl fog mondatni amaz: (o) Nem
ismérlek titeket.

XXI. Továbbá így ír: (p) A' har-
madik rend-béliek, lágy-meleg és rest
emberek; a' kik velünk edgyütt a' Sz.
Keresztiséget ugyan fel verték; (mint
bűnösök;) de az Isten kegyelmétől
meg előztetvén, soha nehéz-halálos
vértékben nem esenek azokban a' dol-
gokban, mellyeket az Anya-szent-egy-
ház, vagy parancsolt, vagy meg-riltott:
a' honnat felettébb el bízván magokat,
Istenhez és az Isteni dolgokhoz, semmi
igyekezettel, szorgalmatossággal és se-
rénységgel nem buzognak; és jöllehet
sok könyveken futnak által olvasva s-
énekelve, és forgattják a' leveleket;
mind-azon-által izit azoknak a' mel-
lyeket olvasnak, nem érzik, és azokból
semmi kegyelmet nem nyernek. A' te-
remtett állatok ugyan elegendé meg in-
dítják őket, és ezek eléggé tetzenek
s-izt adnak nékiek. Tudni-illik, ezek-
ben gyönyörködnek; ezeket szeretik;
ezekkel

(o) Sz. Matth. 7. §. 23. (p) L. cit. p. 352. & 353.

ezekkel barátkoznak és társalkodnak
nyájassan. -- Erkölcösökben ezek rende-
letlenek, érzékenységekben vigyázat-
lanok; a' szállásban csásfogók és bolon-
dok; mind-azon-által (* ha a' Felsők-
nél meg-állana szavok,) azt mond-
gyák, hogy nehezen edgyeznek meg-
abban, hogy valami halálos vérték cse-
lekedgyenek, kivált-képpen a' melly
súlyos és meg jegyezhető volna. (Az
az: kérkednek véle, hogy senki őket
meg nem jegyezheti valami nagy vé-
tekről: Mivel hogy, avagy olyan az
ő vérték, mellyben e' Világ meg nem
botránkozik; mert másoktól is sem-
miben hajtatik; avagy jó egészségek
és magok meg tartóztatásának aján-
doka lévén Istentől, valamelly nagy
bűnökre a' Sátántól egyebekhez ké-
pest erőssen nem kísértetnek, (mint
oda alább + ez dologról bővebben
fogunk szólni;) vagy ha valamelly
nagy gonoszt cselekefsznek is titok-
ban.

F 4
* Prov. Si Superis placet. + §. XXVIII.
ebben a' Részben.

128 V. RÉSZ. ISTEN előtt járóknak
 ban, mikor kedvek tartya, (melly
 másként igen botránkoztató ki nyi-
 latkozva,) Istennek bölcs tette-
 séből el-halasztatik annak ki nyilatko-
 zása.) Odább osztan így ír, ugyan e-
 zen harmadik rend-beliectől szólván,
 a' meg említett Doctor: *Intelek titeket
 szerelmesim!* (halgatóinak szól;) *mi-
 g engedtesik, oltalmazzatok meg
 magatokat, hogy valamiként az ne törté-
 nényék rajtatok, a' mi történt a' ho-
 lond (q) Szűzekén. Nem olvastatik
 azok felől, hogy nagy bűnöket cseleked-
 zenek volna; hanem csak ez, hogy nem
 készítették magokat. Hogy pedig siet-
 zenek magokat készíteni, úgy látczik,
 hogy az a' jó szándékból származott;
 de mind-azon-által az Országban va-
 ló bé meneteltül ki rekesztettenek, és
 ez mondatott nékik: (r) Bizony mon-
 dom nékik: Nem ismérlek titeket.
 Mert nem úgy vagyon, a' mint ti ma-
 gatokkal el-hitettétek, mint ha, a' hi-
 valkodók részesei lennének a' Men-
 nyek-*

(q) Matt. 25. 2. 3. (r) Ibid. 5, 12.

129 TÖKELLETESSÉGE. 129
 nyeknek Országában. Koránt sem úgy.
 Mert ugyan-is ezek a' meg vakul-
 tak, a' kikerül szölnök, azt vélik,
 hogy a' Christus drágálatos szent vére-
 nek és igen keserves szenyvedésének, hi-
 valkodva és gyümölcstelenül kellene el-
 múlni. De tévelyegnek a' nyomorúttak
 és meg csalatkoznak. Ezt is mondgyák
 ,penig: Ime a' Szent Szerzetben va-
 ,gyunk; szent gyülekezetben és társa-
 ,ságban élünk, és sokat imádkozunk
 ,s-olvasunk. E'n viszont erre ezt mon-
 dom; hogy mind ezeket szeretet és fi-
 gyelmezés nélkül, rétova vonattatott
 szível, olly vakon és hidegen visztok
 véghez, hogy csudálkozás nélkül még
 nem is lehet gondolni. De hiszem gya-
 koroltyák a' Gyónást? Szóval tudni illik,
 az ő magok szív-béli meg jobbitására
 való egész akarat nélkül. Vészik az
 Ur Testét is? Igen-is úgy vagyon; de
 nem különbben cselekszik ezt, hanem
 csak, mint ha valaki a' Királyt az ő
 maga házához hívja, és midőn el-jön,
 valamelly bűdös és ocsmány Disznó-ol-

FS

600

130 V. Réfz. ISTEN előtt járóknak
ban vinné bé le-ültetni. Bizonyára
jobb volna azóknak soha nem venni azt
a' nagy rettegéssel tisztelendő Sacra-
mentumot.

XXII. Ha immár valaki talám elő-
járul, és menyi veszedelemben élnek,
és melly irtóztató s veszedelmes halá-
lok fog lenni, eleve erről meg inti őket;
az illy embert csak meg nevetik, s ezt
mondják: A' Beggardus (s) Eret-
nekek szavai ezek. Nézd meg ezeket
az Új Lelkeket! Nem-is nevetik a' Si-
dók vagy Pogányok annyira a' Keresz-
tyéneket, mint ezek a' hamis-Keresz-
tyének az olly embert. Imé, így szólla-
nak, Új Lélek vagyon itt nálunk! Ez
ám edgy a' fő Lelkek között! -- Ha
ezek ez ő panitentia-tartatlanságok-
ban, és vétkeiknek meg nem ismerésé-
ben maradnak meg, soha az Istennek
színiét nem fogják látni. -- Azért ezek
is ama'

(s) Nézd ezekről Constit. Clementin.
Lib. 5. tit. 3. cap. 3. Ad nostrum &c.

is ama' kilenczven-kilencz (s) juhok
közül valók, kiket az Ur a' pusztá-
ban hagyott; kiknek kistsíny avagy sem-
mi hasznok nincsen. Hogy hapenig az
Isten irgalmasságából az a' kegyelem
adattárnék-is ezek közül némelyek-
nek az utolsó szorongattatásokban,
(melly mind-azon által igen bizonyta-
lan;) hogy szíveknek annyira való tö-
redelmességével meg keserítteessenek, a'
menyi elég a' bőldog életnek el nyeré-
sére; de ugyan iszszonyú és ki mond-
hatatlan Purgatoriumot fognak szeny-
vedni, és felette igen kegyetlenül fog-
nak égettetni, főzöttetni, süttetni.
-- Ezek bizonyára bűnösök; ugyan még
sem érzik magokat bűnösöknek lenni.
(Mert semmiben hajtyák a' vétkezést;
és ha a' lelki-ismeret belől meg feddi
is őket; a' mennyire teherik, annak
erejét magokban meg fojtyák.) Kö-
zelítenek pedig ök-is a' mi Urunkhoz

F 6

a' Jéhus

(s) Luc. 15. v. 4. Vesd össze ez helyvel
Sz. Math. 9. v. 13, Nem jöttem az igazak-
bíjni, &c,

a' Jézus Christushoz, az ő KÜLSŐ ár-
tatlanságokkal s-külső életekkel; de az
ő szívek, az ő † belsőbb részek, és az ő
szeretetek távol vagyon ő tőle. Ez
harmad rend-béliek a' mint láttyuk,
csak gráditstfal különböznék, úgy
mint, lágyabbak és restebbek a' kül-
sőknek gyakorlásában, a' második
rendben le-írt hyporitáktól. Elég
hogy mind ezek s-mind amazok rut
hypocriták, és nagy vezedelembe
forognak, valamíg olyanok.

XXIII. A' negyedik karban lévő-
rül ezt írja: (†) A' negyedik rend-
béli bűnösök; *bóldogh és szeretetre méltó
bűnösök. E's ezek talám a' fellyebb
elő-számláltattaknál sokkal súlyos-
ban vétkeztenek, és egy-néhány-féle
iszszonyú véitekben estenek: de ám-bár
akár-melly nagyok s-akár-melly számo-
sak légyenek is azok, keveset hajtunk
arra. Mert ezek az ő leg-belsőbb ré-
szekből közelitenek az ő Istenekhez, és
avagy

† Lat. fundus. (‡) Tauler. Loc. cit. pag.
355. * Latin. felices & amabiles peccatores.

avagy el fordították immár magokat,
avagy monstan is el fordítják egész-
szen és szívessen mind azoktól Istenen
kívül, a' mellyek nem tisztán az I-
sten maga, avagy a' mellyekben ő nem
fénlik, és szívüket s-kedveket ő hozzá
csatolták s-fordították, illy okkal tud-
ni-illik, hogy mindeneknek előtte (s-
felette) őtet akarják szeretni, és cze-
lül feltenni; s-egy-szer s-mind magokat
egész-szen belől és kívül néki adgyák,
úgy hogy, valamit ő akar, ők-is azt
akarják. Ez illy bűnösöknek gonosz cse-
lekedeteiről, soha Isten semmi számot
nem fog venni, sőt nem is akarja azo-
kat tudni. (Tudni-illik, mert ez é-
letben ostromoztatnak meg ezek Isten-
től a' bűnért, s-ezért jövődöben nem
vonattatnak elő szám-adásra.) Mert
holott ők magokat egész-szen el fordí-
tották azoktól, ő is el-fordította azok-
tól orcáját, úgy hogy, ha ők nem akar-
ják többé azokat tudni, ő is akarja nem
tudni. De azt kérdi talám valaki:
Honnan lehet meg tudni, hogy valaki
olly

olgy tökéletesen el-fordult minden bűntől, (tudni-illik, annak kedvellésétől,) és Istenhez tért? Innét tudni-illik; ha magában valósággal minden [†] magyarázatot kívánó homály vagy maga mentesítés nélkül, illy akaratot (vagy el-tökéltet szándékot) talál, a' mellyel csak egyedül az Istent akarja szeretni, szívének leg-belsőbb részéből, és mást semmit sem ő kívülötte; ha fel teszi magában, és úgy is kívánja, hogy csak egyedül ezt szeresse tisztán, mindeneknek előtte és mindeneknek felette, és minden ő munkáiban erre czélozzon; ha kész és meg hódolt akaratot talál magában, mind azoknak örömeit való meg cselekedésére, valamiket tudna hogy Isten kívánja ő tőle, akármi volna is azok; ha semmije nincs a' földön olgy kedves előtte, a' mellyet az ő szeretetiért s jó tetszéséért el nem hadna; - abból tudni-illik meg tudhatjuk, hogy egészen és igazán meg tért Istenhez. Kevéssel odább így szól:

Nem

[†] Lat. absq. omni glōssā.

Nem keresz Isten nagy lovakat, sem erős ökröket, az az, kérkedékeny embereket, az ő magok akaratiának nagy gyakorságban erőssen fáradozókat, sem nem azokat, a' kik magoknak való tetszéssel külső-képpen igen nagy munkákat cselekesznek; hanem csak alázatos és szelid juhocskákat, az az, kisdedeket és magokat meg adó embereket, a' kik meg engedik hogy ők Istentől kerestessenek, és valahol keresteinek, azon szorgalmatoskodnak, hogy mindenkor juhoknak találtaffanak. Eddig Taulerus Doctorból, a' négy rend-béli bönösökről.

XXIV. Az itt le írt negyedik rend-béli bönösökhöz kell számlálnunk azokat is, a' kikről ugyan Taulerus munkái között, emlekezik egy jeles * Doctor, mint igen nagy kísérteteket, s. a' kísértetekben ideig kerserves lelki elhagyattatást és igen kedvek ellen való eseteket szenvedő bönösökről. Mert ezek is szintén úgy mint azok kikről szóllánk, egész szível Istennek adták mago-

* Henricus Suso,

magokat; úgy hogy, minden ő esetek és borlások, kedvek ellen, és igen nagy keferúségekre vagy on nékiek: sőt ha lehetne, (a' menyiben a' belső ember akarná benne) Angyali életet élne nek e földön. Annak-felette tudnunk kell ezt is; hogy valamint Isten testi nyavalyákkal bölcsen és szentül látogattya maga hiveit; szintén úgy szabad ő felségének lelki nyavalyákkal is meg keferíteni maga kedveseit, meg engedvén azt, (maga tökéletes szentségének meg maradásával,) hogy a' lelki nyavalya, az az, a' bűn, ottan-ottan meg sebesítse őket; hogy így mind az ő tulajdon erőtelenségek és semmiségek meg tetsék, az Isten irgalomságának hirdetésére; mind pedig a' bűn ellen való küzködésekkkel, s-azon, Isten kegyelme által vejendő győzedelmekkel, mások előtt is jó példák legyenek az Istenhez áthatatossan való ragaszkodásra. Hallyuk meg mit ír az említett Doctor az illy lelki elhagyatásban keferő

sergő hivekről: (u) Midőn (úgy mond) az ő nyomorúságoknak könnyebbedni kellene, az az, a' mikor Istenhez fordulnak, akkor leg-súlyosabbban győtrődnek, és Isten ellen igen meg veszett † belső kísérteteket és véletlenül bé eső gondolatokat szenvednek. Ezt akarja itt jelenteni: Hogy az Istent szerető, és a' bünt utáló hivek az ő lelki elhagyatásokban, gyakorta szintén akkor éreznek hirtelen, lelkeknek nagy keferúságával rít bűnre való leg-irtóztatobb sugarlásokat magokban, a' mikor a' bűnnek gyűlölésének s-az ellen való tufakodásnak meg újításával és alázatos könyörgésekkel, a' meg könnyebbülésért Istenhez fordíttyák magokat, és ő felségéhez ragaszkodnak. Világosságot vehet ez erre magadnak azokból is, a' melyeket felyebb (v) Kempisi Thamásból, az imád-

(u) Inter opera Tauleri Serm. 1. Dominic. 3. Advent. pag. 22. ed. cit. † Latin, immissiones. az az, az elmében bé erzedő sugarlásokat. (v) §. XVI. ez részben p. 112.

138 V. Réfz ISTEN előtt járóknak
mádkozásban bé rohanó testi gondolatokról hoztam elő.

XXV. Melly igen kedvében légye-
nek Istennek az illy *el-hagyatásban*
kefergő hívek, azt írja erről mind-
gyárt ugyan ott (x) a' *Taulérus* mün-
,,kai közzül citált Doctor, hogy soha
,,akar-melly igen hűséges Anya-is a'
,,lángnak közepette fetrengő maga
,,tulajdon fiának, olly * kézfén és olly
,,örömeft nem nyujtaná segítő kezét,
,,mint Isten a' töredelmes *szívű* em-
,,bernek, ha szintén lehetséges volna
,,is, hogy bár az egész Világnak min-
,,den bűneit ezerfzer minden-napon
,,meg cselekedte volna-is. *Kevéssel o-*
,,*dább így ír: (y) Ha történnék, hogy*
,,valaki bár szintén annyi + véletlen
,,eset szerint való sugarlásokat szeny-
,,vedne, a' mennyi szem-pillantások
,,vadnak az időben, és azok olly utá-
,,latosak s-olly ocsmányok volnának,
hogy

(x) Loc. cit. * *Proprie, kívánva, deside-*
ranter. (y) Ibid. pag. 23. † Latin. inciden-
tias.

„hogy hasonlókat az emberi szív alig
„gondolhatna, vagy valamelly nyelv
„alig mondhatna ki, és ám-bár akár-
„miről volnának azok, akár Istenről,
„s-akár a' teremtettt állatokról, és em-
„ber az illy állapotban esztendeig
„vagy több esztendőig: is az ő aka-
„rattyának ellenzéfe ellen maradna;
„hogy ha avagy csak az okosságnak
„volna ellenző tufakodása, viszsza ter-
„czéfe, és el-fordulása az illyentül,
„úgy hogy, magában való tellyefs el-
„végezéssel és egész akarattal az ol-
„lyanokban meg nem edgyezne, ha-
„nem inkább ellent-állana; holott az
„illyeneket szenyvedi a' természet,
„(és nem ön-kínnyén cselekefszi,) halálos
„vétek semmi-képpen nem esnék e-
„zekben. *Odább menvén, ezt írja, hogy*
„ha midőn valami gonosz gondolat
„hirtelen ütközik az elmében, és em-
„ber talám gyönyörködéssel figyel-
„mez arra, s-magáról el-felelkezvén,
„nem olly hamar (a' mint kellene) for-
„dítja el-magát attúl, abban sem vét-
kezik

„*kezik* halálössen. *Okát adgya*. Mert „(ugy mond) fok Szenteknek-is meg „edgyező értelme ez, hogy gyakorta „az okosság az *kedvünk ellen* alkal- „matlankodó esetek és gyönyörkö- „dések által meg előztetik, még pe- „nig alkalmas mulatással, és hoszszú i- „deig, minék-előtte az okosság a’ „meg ért tanácskozás által magát e- „gészízen meg elmélhetné, vagy, * „magával egészízen bírhatna. Cél- „lya szavanak ez: hogy mikor a’ kísér- „teteknek és nem embertől magától „való belső meg háborodásoknak „nagyságával az elme annyira elbu- „rítatik, hogy okoskodása s-eleve „való tanácskozása-is az által belől „meg akadályoztatik, (bár kívül má- „fok könnyen észre ne vegyék-is azt,) „úgy hogy, a’ kísértetek ellen nem „bírhát lemmire-is magával és maga „tanácsinak igazgatásával, akkor a’ „kísértetek között nyögő és Istenhez „álhatatos szeretettel ragaszkodó em- „ber

* Lat. *sui-ipsius plenè compos fiat.*

ber ha a’ kísértetektől ideig el nyo- „mattatik-is, nagy erőtelenségből a- „zoknak engedvén, de ugyan ezzel nem „esik halálos vétekben. Ezen értelem- „ben vólt régen *Taulérus* elméjével „edgyező *Doctör Suso* előtt, Szent *Hi- „eronymus* (z) *Doctör*-is.

XXVI. A’ mit itt fellyebb tanít *Do- „ctör Suso*, az mind világosan ki júnna „az egy *Sz. Pál* Apostolnak példájából: „ki a’ bűnnek és kísérteteknek terhe „alatt úgy paszolkodik, hogy az ő pa- „naszszából ki tessék, hogy ő az olly lel- „ki szorongatásban a’ bűnt magától „és maga akarattya szerint nem csele- „keszi; Rom. 7. 15. 16. 17. 18. 19. 20. „21. 22. 23. Mellyre nézve lehetetlen, „hogy ő ez itt való panaszfzában azok „közé

(z) *Consolation. ad Julian. Epist. 34. in verbis illis de Jobo: Caro sancti viri datur in Diaboli potestatem, & anima sanitas reser- vatur; ne si illud percussisset, in quo sensus est, mentisq; iudicium, non esset culpa peccantis, sed ejus, qui statum mentis evertit.*

142 V. RÉSZ. ISTEN előtt járóknak
közé számláltafsék, a' kik szánt-szán-
dékka és halálósan vétkeznek. De
hallyuk erről a' nagy Apostolról Sz.
Hieronymusnak *szavait: (a) A' vá-
lasztott (b) edény, (ugy mond,) a' ki-
nek szájában a' Christus zeng vala,
meg sanyargattya (c) maga testét, és
szolgálat alá veti, † még-is mind-azon-
által tapasztallja, hogy a' testnek ter-
mészeti égő-kívánsága ellenkezik az ő
el tökélettet tetőzésévet, úgy hogy, a' mit
NEM AKAR, azt CSELEKEDNI
KINSZERITTESSE'K, és mint erő-
szakot szennyvedő fel kiált, s-ezt mond.

„gya:

* Költözött az Urhoz Sz. Hieronymus.
An. D. 420. (a) S. Hieron. ad Rustic. Mo-
nach. Epist. 4. (b) Act. 9. v. 15. (c) 1. Cor. 9.
v. 27. † Veld egyben itt. Sz. Hieronymus-
nak tulajdon példáját, melyet maga felől
beszél, (in Epist. 22. ad Eustoch. c. 3. verbis
illis: O quoties ego ipse &c.) hogy tudni-illik,
midőn magát pusztaban lakással és szorós
böjtölésekkel sanyargatná-is, ugyan még-is
belől iszfzonyú testi kísérteteket szennyve-
dett.

„gya: (d) Oh én nyavalyás ember! ki
szabadít meg engemet ez balálnak te-
sébül? Ez példabúl érthettyük mind
ezt, melly keserves el hagyattatást
szennyvednek néha még a' nagy Szen-
rek is a' bűnnek ősztőnei között; mind
penig ezt, hogy ez illy állapotban
nyögő hívek, ha el esnek-is, nem ma-
gok tellyes akarattya és gyönyörkö-
dése szerint, hanem inkább az ellen
igen nagy erőtelenségbül esnek el;
és így, nem-is lehet hogy ők e' Világ-
nak gonosz és meg általkodott bűn-
sei közé számláltafsanak, hanem a-
zok közé, kiket Taulerus Doctor,
(e) bődög és szerethető bűnösöknek ne-
vez. E's mivel hogy olly igen kese-
regnek s-tusakodnak ezek a' kísérte-
tek között, mellyeknek terhétől an-
nyira nyomattatnak néha, hogy azt
vélik, hogy Istentől tellyeséggel el
hagyattatának, mind-azon-által u-
gyan még-is nem ohajtonak semmit-
is inkább,

(a) Rom. 7. v. 24. confer versus præced.
(e) Fellyebb §. 23. ezen részben, p. 132.

144 V. Rész. ISTEN előtt járóknak
is inkább, mint az Angyal: Izent éle-
tet; ezért az ilyeneknek szenyvedését
az elébb említett Doctor, (Taulerus
munkai között,) nagy Martyromság-
nak tartja. (f) *follehet* (ugy mond)
sok vétkekben részeseknek tanyák ezek
magokat; de Isten előtt igaz és NAGY
MARTYROMOK; tholott senki előtt
nem kétséges, hogy sokkal keservesebb
fajdalmat szerez az illy szüntelenül
való (belső) nyomorgatás, hogy nem
mint a hóhérnak a nyakon egyszer vett
vágása.

XXVII. Ezekből mellyeket itt kö-
zelebb hallánk, illy különbséget je-
gyezhetünk meg a' bűnösökről: hogy
a' bű-

(f) Cit. Serm. 1. Dominic. 3. Adv. p.
27. inter opera Tauleri. † Ezt világosítják
azok, a' mellyeket maga-is tanít Taulerus,
Institut. cap. 12. sub fin. p. 710. verbis illis:
Nec tamen ignorandum est, altissimos, devo-
tissimos, maximeq. spirituales homines istos,
tantam interdum intrinsecus paupertatem ex-
periri, ut nulla sit mors temporalis tam acer-
ba, quam non libentissimè, si Deo placeret, pro
desolata illa interna paupertate exciperent.

a' bűnösök, avagy olyanok, kik eleve
való szánt-szándékkal, kedvel, öröm-
mel és gyönyörködéssel vétkeznek,
és a' bűnnek alkalmatosságát vagy
magok keresik magoknak, vagy ha
keresés nélkül reá találkoznak, ked-
vellik azt; avagy pedig olyanok, a'
kik jó eleve irtóznak a' bűntől, kö-
nyörögnek szívesen az ellen, és annak
még csak alkalmatossága ellen-is; és
ha immár rajtok a' kísértet, és a' bűn-
nek nem kívánt s-nem keresett (vagy
talán néha magok értelessnességéből s-
vigyázatlanságából reájok rohant) al-
kalmatossága, akkor annál inkább
sírnak, keseregnek és küszködnek a'
gonosz ellen szívekben, és ha lehetne
mindgyárt egy-szem-pillantásban e-
gészszén ki menekednének az olly ki-
sértetből és alkalmatosságból. Ama-
zok e' Világnak gonosz bűnösei; e-
zek pedig, töredelmes szívű, böl-
dög és szeretetre méltó bűnösök, Tau-
lerus szavaiként.

XXVIII. Ide tartozó meg külö-
m-
G bözte-

böztetés ez is: hogy a' bűnösök, a' vagy olyanok, a' kik nem annyira az Ördögötül kísértetnek a' bűnre, mint ön-kinnyén és tulajdon hajlandóságaok szerint rohannak arra, vagy annak kevés belső sugarlása szerint igen könnyen s-örömeft vétkeznek; avagy olyanok, a' kik erőssen kísértetnek s-ostromoltatnak attúl, és úgy esnek el. Amazok, e' Világnak gonosz fiai s-leányi; ezek pedig töredelmes szívű, és az ő idvőségeket nagy félelemmel munkálodó és Isten előtt kedves bűnösök. Hallyuk meg mind amazok-ról s-mind ezekről mit ír a' nagy emlékezetű Pázmány Cárinal. (g) Az Ördög (ugy mond) *nem igen ostromollya a' gonoszokat, kik ő ellene nem rúfakodnak: mivel a' Sz. Pál mondása szerint, ezek (b) fogva tartatnak az Ördögnek minden akarattára. Azért,*

(i) *nem*

(g) Böjt első Vasárnap. Prædic. pag. (mibi)
396. (b) 2. Tim. 2. 26.

(i) *nem ostromollya a' kit harc nélkül bírhat: nem ingerli, a' kik magoktúl futnak. Innen vagy, hogy a' gonoszságban merültek, csendesen, és kísértetek háborgatási nélkül láttatnak élni: mert nem rúfakodnak a' testi indulatokkal, nem ellenkeznek az Ördögi izgatófokkal; hanem baj-vívás nélkül engednek, és jó kedvekből arra hajolnak, a' mit az Ördög kíván. (Meg vagy ez is benne, hogy nem akár-mikor, és nem akár-kivel cselekezik a' nékiek kedves bűnt, hanem meg-választyák az alkalmatosságokat, és a' személyeket is a' kikkel tárfalkodgyanak s-vétkezzenek kedvek szerint.) Ezek bezzeg, a' test és lélek között viszálykodást nem éreznek; az Ördögi kísértetek baj-vívásában nem fáradnak;*

G 2

mert

(i) Ex S. Gregor. Moral. Lib. 24. cap. 7. (al. cap. 12. ed. Rotomag.) *Diabolus pulsare negligit, quos quieto jure se possidere sentit. Conf. Thom. à Kempis, de imit. Chr. Lib. 4. cap. 18. n. 3. Infideles & peccatores non tentat, quos secure jam possidet; fideles autem devotos variis modis tentat & vekat,*

148 V. Réfz ISTEN előtt járóknak
mert nincs olly lélek bennük, melly ellen-
zené a' gonosz indulatokat; és a' leg-
nagyobb kísérteteket sem tartják kísér-
ternek, hanem kedvek szerint való
gyönyörűségnek. E's kevéssel odább:
Valamíg enged ember a' gonosznak, és
az Ördög sugarlását követi, nem veszi
eszébe rabságot; de ha életét akarja
jóbbitani, ha az Ördög rabságából fel-
akar szabadulni, akkor érzi a' kísérte-
tek szorongatását. Mert mint a' Pha-
raó a' Sidsó népet, úgy az Ördög az ő
rabjait, akkor fárasztja leg-inkább,
mikor birtokából ki akarnak menni. E's
mindgyárt az igaz Isten felőlkről ek-
képpen tanít: Nem így vagyok az I-
gazak dolga: (tudni illik, nem úgy
mint a' fellyebb le írt gonoszoké.)
Szünetlen harcot tartnak ezek az Ör-
döggel: és az, ugyan közönséges igaz-
ság,

† Vessd őszve itt Sz. Gerg. D. Moral. in
Job. Lib. 29. c. 14. (in c. 3. 8. Job.) *Hostis cal-
lidus, quos tuce iustitia enitescere conspiciat, eo-
rum mentes illicitis desiderijs inflammare con-
tendit, &c.*

ság, hogy valaki Isten előtt kedves, (k)
szükséges-képpen kívántatik, hogy ki-
sértetek által próbáltassék.-- Ugy bá-
nik Isten e' földön az ő hivatással, mine
az Izraél fiaival; kiket b' vívén
az ígérte földébe, noha Pharaót el-
lyeszté, de (l) egy-néhány Nemzetet kö-
zöttök tartta, hogy ezek által tanítaná
és próbálná Izraelt. A' választott bi-
vekben is, hágy (itt) mindenkor valami
kísértetet, hogy ez által tanítsa és pró-
bálja őket.-- A' Tenger, annal inkább
tiszta, mennél nagyobb szelektül és
haboktül, fenekétül fel forgattatik,
ki hányván minden dögöket és rúsa-
kat, mellyeket a' sendes időben fenekén
tartott: úgy az igazak lelke, felemel-
tetik Istenhez, öregbedik a' Mennyei
jókban, TISZTÍTÁTIK gyarlóság-
túl, mikor kísértetik. Velsük ide Bölcs
Salamonna is ama' mondasát: (m)
Hétfzer esik el az igaz, (az az, sok-
szor,) de fel-kél. A' gyakorta való
G 3 eset,

(k) Tob. 12. 7. 13. (l) Judic. 3. 7. 1. 4.
& 3. Reg. 9. 7. 21. (m) Péld. k. 24. 7. 16.

150 V. Rész. ISTEN előtt járóknak
 eset, fel teszi az Isten-felő emberben,
 a' gyakorta való erős kísérteteket a'
 bűnre; de mind-azokban-is (n) meg
 nem romol, mert az Ur alája teszi ma-
 ga kezét; sőt inkább azok által na-
 ponként mind jobban-jobban tisztul
 a' bűnök-ből, és az igazságra s-szent-
 ségre mind inkább-inkább fel épít-
 tetik.

XXIX. Ne hadgyuk itt el ama' kü-
 lömséget is az emberek részéről:
 hogy az ő maga természeti romlottsá-
 gát alázatosan ismérő, és abból ig-
 zán Istenhez tért ember, noha ugyan
 semmi-képpen nem kedvelli a' (o) go-
 noszok társaságát, sőt a' gonoszokat.
 a' mennyiben gonoszok, (p) gyűlöli és
 utállyá, azzal a' szent gyűlöléssel, a'
 mellyel a' bűnt kell gyűlölni és kerül-
 ni; mind-azon-által külön és magán
 gondolatva az ő személyeket nem
 gyűlö-

(n) Sölt 36. (al. 37.) v. 24. (o) Sölt. 25.
 (al. 26.) v. 5. (p) Sölt. 138. (al. 139.) v. 21.
 22. és Péld. K. 29. v. 27. col. 1.

gyűlöli, reménlvén Keresztyéni szere-
 tetből, (q) hogy talám még valamikor
 a' bűnt el fogják hadni, úgy hogy, min-
 den ő ez iránt való gyűlölségének fun-
 damentuma a' gonoszoknak gonosz-
 sága; és így, a' mikor s-a' menyire te-
 heti, igyekezik az ő meg jobbítások-
 ra: de az ő magának tetcző gonosz
 ember, az Isten-felő személyt, mihe-
 lyen meg-ismérheti menyire külö-
 m-böz tüle erkölcsből, gyomorból (r)
 gyűlöli s-utállyá egészízen, és ha te-
 heti, árt-is nékie. Ha mikor nem le-
 het, hogy nyilván ellenkezzen vele,
 akkor csak színes és csalárd minden
 hozzá való barátsága és körülötte va-
 ló szolgálattya. Ellenben, ha az olly
 gonosz más gonoszra akad, és vele
 edgyütt lakik; noha ugyan soha (s)
 nem lehet közöttök állandó és jó bé-
 keség;

G 4.

(q) 2. Tim. 2. v. 25. 26. collat. Matth.
 5. v. 44. (r) Sz. Ján. Ev. 15. v. 19. Sölt. 37.
 (al. 38.) v. 21. és Péld. K. 29. v. 27. col. 2.
 (s) Ista. 48. v. 22. & 57. v. 21. (al. v. 25.)
 Péld. K. 13. v. 10.

152 V. Rész. ISTEN előtt járónak
késég; mind-azon-által a' gonosz
a' gonoszsággal ezerferte hamarabb s-
könnyebben meg edgyez, mint az
Isten-félővel; annál-is inkább ha mi-
kor az Isten-félő ellen (s) kell nékiek
meg edgyezniek. Annak-felette, a'
gonoszok t egy-más gonoszságának
fedezgetésére, apolgarására és men-
tegetésére (az igazságnak ki szolgál-
tatása ellen) igen készek; sőt gyakran
a' gonosz ember, ha soha az előtt nem
ismerte-is más gonosz társát, ugyan
még-is készebb annak gonoszságának
mentegetésére, (ha mi ő rajta áll,)
hogy sem mint az igaz Isten-félő em-
berrel, az igazságnak és a' jó dolog-
nak elő-mozdításában, Izívéssen meg
edgyezne.

XXX. Itt lehet helye az embereknek
ama'

(s) Luc. 23. v. 12. † S. Gregor. Moral.
in Job. Lib. 33. cap. 4. (al. c. 5.) in cap. 40.
Job. v. 17. *Peccatores quique, in quo sibi malè
sunt conscij, in eo & alium peccantem defen-
dunt.* Conf. ejusd. Lib. cap. 24. (al. c. 33.) in
41. cap. Job. v. 7. *Quos similis reatus sociat,
etiam defensio perversa constipat.* &c.

ama' különbségének is, mellynek vi-
lágos fundamentumát a' Sz. Irás után,
Sz. Agoston Doctor tanításában (t) ta-
lállyuk: Tudni-illik, hogy az emberek
e' Világon, avagy igen jók, az az, jeles
Szentek; avagy igen gonoszak; avagy
~~nem~~ szintén igen gonoszak; (az az, kö-
zep-aránt valók;) de rövidségnek
okáért, elég legyen, hogy ezt itt csak
mulóvan jelentém.

XXXI. Mind ezek a' meg külön-
böztetések arra valók, hogy te Ke-
resztyén ember, annál jobban meg
ismerhesd magadat, mi karban vagy a'
bűnösök között. Ha ki érzed maga-
dat, az igen gonosz és Istentelen bű-
nösök között valónak lenni; dob-
banny meg lelkedben, és azon légy
mentül hamarabb, hogy többé azok
között ne találtafsál. Ha a' közép-aránt
valók között vagy; úgy is azon mún-
kálódgyál, hogy a' jónak kitsíny szik-

(t) S. August. Enchirid. ad Laur. c. 110.
& Lib. 21. de Civ. Dei, c. 27. Conf. meum
Exam. Reform. cap. 6. p. 150, & 151.

154 V. Rész. ISTEN előtt járóknak
rája benned úgy nevedgedyék,
hogy mentül hamarabb azok között
a' boldog és szerethető bűnösök, az az,
buzgó lelkű-Isten-felők és jeles Szen-
tek között találatsál, a' kiknek bű-
nokrúl (Taulerus Doctor helyes tani-
tása (u) szerint) soha ez élet után I-
sten ízámot nem vészén. Ide való a-
maz Sz. Agostonnál: (v) Uram! a' te
búsulásodban ne fedgy meg engemet. Ne
legyek azok között, kiknek ezt fogod
mondani: (x) Alenyetek el az örökké
való tűzre. &c. Sem + a' te haragod-
ban ne jobbíts (ne dorgály) meg enge-
met; hogy EZ E' LETBEN tisztíts
meg engemet, és ollyanná tégy engem,
a' kinek meg jobbító (tisztító) (y) tűzre
ne legyen szüksége. Ezek a' mi ma-
gunk meg ismeréséről eddig legye-
mek.

VI. RESZ.

(u) Fellyebb §. XXIII. ez r. p. 133. (v) S.
August. Enarrat. in Psal. 37. §. 2. (x) Matt.
25. §. 41. + Velső öfzve Sz. Gergejt, Expof
in Psal. 6. §. 2. (y) 1. Cor. 3. §. 15.

VI. R E S Z.

Mellyben, az Isten előtt való járásra
harmadik szükséges dolog, tudni-illik, az I-
stennek mellyebb és idővséges ismereti
adatik előnkben: mellyre garádics minékünk
a' felyebb le-írt magunk meg-ismerése;
melly nélkül az Istennek ismereti senkinek
nem idővséges. Honnat vétefék, és miben
állyon az Istennek idővséges ismereti,
meg mutattatik,

I.] Mmár hogy a' mi magunk meg
ismerése, meg tapasztalható-kép-
pen nagyobb lelki elő-menetelre vi-
gyen bennünket; meg kívántatik,
hogy a' mi magunk meg ismeréséből,
az Istennek nagyobb és tellyesebb is-
méretire, mint az ő felsége előtt való
járásban, harmadik garáditsra és izük-
séges dologra hágjunk fel. Ugyan-is,
lelki világosság kívántatik az Isten e-
lőtt való járásra; mint fellyebb a'
IVdik részben tanítottuk: a' lelki vi-
lágosság penig még nem-is gondolat-
hatik az Istennek ismereti nélkül; és
így lehetetlen, hogy a' lelki világosság

idvőlséges legyen az *Istennek* mélyebb és idvőlséges *isméreti* nélkül. Azért idvőzólni kívánczó ember, ha immár magadban szálván, jól meg kezdetted vizsgálni mi vagy, és fel találtad, hogy okos lélekkel fel ruházottatott lévén, igen-igen romlott természetű vagy, szükség hogy ebből az ismeretből fellyebb menny, és a' te Istenednek s-az ő dolgainak fontosabb, mélyebb, és nagyobb szorgalmatossággal való szemlélésére adgyad tennen-magadat; hogy midőn ezt cselekedzed, magadat-is naponként mind jobban-jobban meg ismerjed. Ugyan-ís, a' mint hogy az *Istennek* valami igen vékony és kezdetképpen való ismereti, midőn immár még gyermek korunk-béli (Szüleink s-az Egy-házi Tanítók által való) oktatásból értyük hogy vagy on *Isten*, erre híj bennünket, hogy magunkban szálljunk, s-magunkat szemléljük meg jól, mik vagyunk, s-minéműek vagyunk mi, kik *Isten*ről s-az ő dol-

gairúl

gairúl kezdetünk valamit érteni; úgy ellenben, a' mi magunk meg ismerése, viszont erre indít és vezet bennünket, hogy azt, a' kiért magunkat jól meg kell rázogatótunk és ismérnünk, annál bővebben ismerjük meg, annál szorgalmatossabban értekezzünk felőle, és annál mélyebben merüljünk be az ő csudálatos és igen gyönyörűséges dolgainak tanulásában, és ehez annál nagyobb lelki édesfűszeggel édesedjünk. Így meg tapasztalljuk osztan, hogy ez két rend-béli ismeret, egy-mást segíti és elő-mozdítja: ki-vált-képpen a' mi magunk ismereti, szükség, hogy *Istennek* mint mi utólsó és fő végünknek ismeretiben határozódgyék.

II. Mert ugyan-ís; midőn csak ezt jól értyük is immár, hogy okos lélekkel fel ruházottatott teremtetett állatok vagyunk, abból könnyen által láthatjuk, hogy nem magunktól vettük azt az okos-ágot; hanem vagy ő valami olly felső kút-fő, a' melléből az a' jó mi reánk származott.

G7

158 VI. Réf. ISTEN *isténjáróknak*
mazott. Midőn továbbá kezdgyűk jól
meg ismerni, melly igen meg romlot-
tunk természetünkben, és melly fok-
féle boldogtalanság alá rekesztettünk;
ebből arra vezettetünk, hogy ki tanul-
lyuk bizonyossan, nem csak ezt, hogy
vagyon olly fő Uralkodó, a' kiben
minden mi boldogtalanságúnknak el-
lenkezője, az az, a' minden-féle böl-
dőség tellyes mértékben fel találta-
tik; hanem ezt is, hogy vagyon mi
felettünk olly fő Igazgató, a' kinek i-
gen bölcs igazgatásából, és igen igaz
írületiből vadnak rajtunk a' külömb-
külömb féle lelki és testi nyomorúsá-
gok, s-keserves ellenkezések, mellyek
alatt nyög, kesereg, fohászkodik és
gyótródik a' mi lelkünk.

III. Sokan vadnak, a' kik az ő ma-
gok jól meg-ismerésére igen keve-
set, vagy semmit se hajtanak; ugyan
még-is el hitették magokkal, hogy
ők immár jól ismerik az Istent: de
bizonyára ezek ebben meg csalatkoz-
nak. Mert lehetetlen dolog az Istent,
kivált-

kivált-képpen illy igen meg romlott
állapatunkban, mind addig-is jól és
idvőségesen meg ismernünk, valámig
magunkat valóban meg nem ismer-
jük. Mert ugyan-is, mivel hogy mi
Isten képére és hasonlatosságára te-
remtetünk eleinten; mellyet noha u-
gyan a' bűn által el vesztettünk, de
úgy, hogy annak még-is valami ma-
radványa meg légyen bennünk, azon
kívül is penig a' Christus által immár
kezdettünk arra fel építtetni, miglen
végre egészfzen is fel-építtessünk; e-
zért szükség, hogy minnek-előtte azt
az igen nagy Felséget, kinek képére
teremtettünk, helyessen és idvősége-
sen meg ismernünk, elsőben azt mi
magunkban szemlélyük, az ő képé-
nek bennünk meg hagyatott kicsiny
maradványában, és abban a' sengé-
ben, mellyben már kezdetett ben-
nünk a' Christus által fel-építtetni.
Ugyan-is, ez a' jó tanulásnak és he-
lyes elő-menetelnek rendi, hogy a'
közelebb-valóórúl mennyünk a' mesz-
sebb-

ízebb-valóra, vagy mondgyam, a' csekélyebbbrül a' mélyebbre, és az alacsonyabb garáditstól hágjunk a' magassabbra. Így tehát ez mi tanításunknak rendi-is ezt kívánja, hogy midőn az idvözölőni kívánczó lelket az *Isten előtt való járást* oktattjuk, elsőben is az ő maga megismerésére tanítsuk, annak-utánna vezessük az Istennek önnön-magának mélyebben-való megismerésére. Oda tészem itt (mint fellyebb-is) ez meghatározást; *mélyebben-való megismerésére*. Mert mi-helyen kezdünk valamenyire meg világosítani az első (a) jedzés szerint, azontúl mindigárt vélszszük az Istennek és az ő dolgának valami csekélyebb ismeret: de mélyebb és érezhető-képpen idvőséges ismeretire Istennek akkor juthatunk, a' mikor azon mennyei világosítátnak vezérlése szerint, magunkat jól meg kezdgyük ismérni; úgy hogy, senkit a' mennyei világosság az Isten-

(a) Nézd oda fellyebb a' IVdik 1. P. 30.

Istennek ama' jelessebb, mélysegefebb és valóban idvőséges ismeretivel előbb meg nem világosít, hanem minek-utánna alázatos maga-megismerésére adta önnön-magát: és meanél inkább nevededik az idvőséges mennyei világosságban, azon egy úttal, az ő maga, és Istennek ismeretiben-is mind jobban-jobban nevededik: és visszontag, a' mikor ebben nevededik, akkor mind jobban-jobban meg világosíttatik. Így osztan meg tapasztallja magán, melly igaz ama' tanítás: * *Micsoda az igazságnak ismereti?* (Tételez.) Elsőben ez, *hogy magadat ismérd meg e' végre, hogy igyekezzél lenni az, a' minek kell lenned.* - Az után ez, *hogy ismérd meg és szerezzed a' te Teremtődöt*. Helyes tehát ez a' rend, mellyet itt követünk az Istennek ismeretiről való tanításban.

IV. II.

* Inter opera S. August. Tom. 9. (in Append.) Manual. cap. 26. *Quid est cognitio veritatis? Primum cognoscere te-ipsam. &c. Deinde, cognoscere & amare Creatorem tuum.*

IV. Ugyan ezen rendet adgya m' nekünk előnkben, Sz. Gergely Pápa is im' ez tanításában: (b) Az emberi lélek, az első embereknek vétke által, a' Paradicsomnak örömeiből kiűzetettvén, a' láthatatlan dolgoknak világosságát elvesztette, és magát egészben a' láthatóknak szeretetire öntötte, és a' belső szemlélés iránt annyira vakított meg, a' menyire a' külsőkre éktelenül ki-széledett; a' honnét vagyon, hogy semmit nem tud, hanem csak a-zokat, a' melyeket testi szemekkel (hogy úgy szóljak) tapogatva ismer. -- Midőn pedig ezekből (tudni-illik a' láthatókból) csudálatos módokon igyekezik ki-kelni, igen nagyba a' lélek az ő maga ismeretire a' testi képzésnek félre-tételével jut, úgy hogy magát testi kép nélkül gondolja, és magát gondolván, útat KESZITSEN magának az örökké-valóságnak állatjának gondolatban vételére. Ez móddal pedig

(b) Expof. Moral. in Job, Lib. 5. c. 25.
(a. 24.) in cap. 4. Job. 8. 16.

mint egy némi-némű laitorjáúvá teszi magának MAGA'T, mellyen a' külsőkről fellyebb † menvén, magára mennyen által, és MAGÁRÚL a' TEREMTŐRE (vagy fő-szerző-okra) igyekezen. Meg edgyez velünk és Szent Gergely Doctossal, Sz. Bernárd is im' ezekben: (c) Sokan-- az Istent ez külsők által keresik, el hagyván magok belsőt, mellyekhez közelebb vagyon Isten. Azért a' külsőkről a' belsőkre térek visszafordul, és a' belsőkről a' FELSŐBEKRE hágnak fel, hogy meg tudhassam, honnat jövők, avagy hová megyek; mi vagyok, és honnat való vagyok; és így MÍAGAM ISME'RE-TI által juthassak az ISTENNEK ISME'RETIRE. Mert a' mennyivel

† Tudni-illik a' mikor a' külső és testi dolgokról magára mégyen a' Lélek, akkor már fellyebb mégyen. S. Greg. loc. cit. (c) S. Bernard. in Meditat. seu Lib. de anima, cap. 1.

164 VI. Rész. ISTEN előtt járóknak
előbb-megyek magam ismeretiben, (*)
annyival közelebb járulok az Istennek
ismeretéhez. E's kevéssel odább: E'n
magamról értem, melly meg foghatat-
lan legyen az Isten, holott magamat
meg nem foghatom, kit ő teremtet.

V. Mivel hogy immár ertyük elég-
gét, hogy a' mi magunk ismeretiből az
Istennek ismeretire kell fell hágnunk;
Lássuk, (1.) Honnét ismerhetjük meg
jól az Istent? és, (2.) Miben áll az I-
stennek idvőséges ismereti mi reánk
nézve?

Az elsőre a' felelet ez. Jóllehet ugyan
az Ur Istent az ő állattýára és termé-
szeti tulajdonságira nézve, némi-né-
mű-képpen a' természeti okoskodás-
ból is meg ismerheti ember, ha ugyan
elméjét valóban ez dologra adgya;
tudni-illik, hogy vagyon olly fő ok,
a' ki

* Vessd egyben ezzel Kempisi Thamás-
nak ama' mondását: *A te alkázatos magad
meg ismerése, bizonyosabb út Istenhez, hogy
sem mint a' Világi mélytséges tudománynak
vizsgálása.* Lib. 1. cap. 3. n. 4. de Im. Chr.

a' ki e' Világot teremtetten, a' ki e' Vi-
lágot igazgattya, és hogy az, örökké-
való, véghetetlen, mindenható, min-
den-tudó, és minden tökéletességgel
bíró legyen: erre pedig két-képpen
juthat, úgy mint; rész szerint a' külső
látható teremtetett dolgoknak, tudni-
illik, égnek, földnek, tengernek s-
ezekben lévőeknek szemléléséből; rész
szerint a' mi bennünk lévő láthatatlan
dolgoknak, úgy mint a' léleknek és
ennek tulajdonságának meg gondo-
lásából s-jól meg vizsgálásából: de mi-
vel hogy ez az ismeret semmi-képpen
nem elégséges az idvőségre, s nem-is
érkezhetik minden elme arra, hogy
az Istennek természetiről s-tulajdon-
ságiról a' természeti tudomány által
bőven és mélyen elmélkedgyen; a-
zért itt minékünk arról az Isteni ismé-
retről kell szölgálnünk, melly fellyül
halladgya a' természetí okoskodást.
Ez pedig nem egyebűnnet vétettetik,
hanem az Istennek Könyvéből (d) a'
Szent

(d) 2. Tim. 3. 15.

Szent Irásbúl, és az (e) Ecclesiának a' szerint való tanításábúl; fel tévén itt ezek mellett a' (f) Sz. Léleknek is belső tanítását.

VI. Így tehát valaki igazán és idvőségelen akarja az Istent meg ismerni, szükség, hogy az Ecclesia-béli Tanítóknak mind elő nyelvel, s-mind irással való idvőséges tanításit, örömmel és lelki serénységgel vegye, és minden tehetsége szerint való szorgalmas tanulással az Istennek ígését magának barátságossá tegye. Ott találjuk fel, hogy az Isten igen irgalmaskegyelmes a' meg térdő szegény bűnőshöz. Ott találjuk fel, hogy Isten az ő Sz. Fiát az Ur J. Christust adta a' halálra mi érettünk, hogy a' mi bűneinkért eleget tenne, és minket az örök haláltól meg váltana. Ott olvassuk, hogy *senki nem ismeri az Atya Istent, hanem a' kinek az őtet edgyedül ismerő Ur J. Christus akarja meg jeleníteni*;

(e) 1. Tim. 3. v. 15. (f) 1. Joan. 2. v. 27. collat, Matt. 11. v. 27. & Joan. 14. v. 26.

teni; (Matt. 11. v. 27.) és hogy *senki nem mégyen az Atyához, hanem ő által*. Joan. 14. v. 6. Ott vagyon meg írva, hogy az egy Isten három személlyek által adgya magát előnkben, midőn Atyának, Fiúnak és Sz. Léleknek nevezterik. Az Atyának kivált-képpen való módon tulajdonítottatik a' (g) *Teremtés*, és a' mi idvőséguinknek öröktől fogván való (h) *elrendelése*. A' Fiúnak a' (i) *Meg-váltás*: a' Sz. Léleknek a' (k) *Meg-szentelés*: a' mint ezt immár csak az igen gyengék is meg tanulhatták a' Keresztyének közzét. Továbbá, ott találjuk fel, hogy az Isten (l) *Lélek*, és *Lélekben s-igasságban* akar tőlünk tiszteltetni: hogy az Isten olly (m) *tisztaságos*, és *tisztaságot s-szentséget szerető*, hogy a' *gonofságot semmi-képpen nem néz heri*: olly igen (n) *álhatatos*, hogy a' (o) *változásnak* még csak

(g) Mal. 2. v. 10. Gen. 1. v. 1. (h) Eph. 1. v. 3. 4. (i) Gal. 3. v. 13. Tit. 2. v. 14. Apoc. 5. v. 9. Heb. 9. v. 12. (k) Rom. 1. v. 4. & 15. v. 16. (l) Joan. 4. v. 24. (m) Hab. 1. v. 13. (n) Mal. 3. v. 6. (o) Jac. 1. v. 17.

168 VI. Rész. ISTEN *élet járóknak*
 csak árnyéka is ō felségéhez nem jár-
 úlhat: mellyhez képest, olly tőkélle-
 tes igaz mondó, hogy valamit meg-
 mond, minden bizonynyal az ō idejé-
 ben bé tellyesedik, és nincs semmi
 hiba vagy meg-máfolás az ō beszédé-
 ben. Ott találjuk fel, hogy az Isten
 (p) *hozá járúlhatatlan világosságban*
lakozik: ott vagy on, ez is, hogy az
 Isten, noha (q) igen irgalmas a' meg-
 térő bűnösökhöz, de bezzeg a' meg-
 átkodott gonoszok ellen, (r) szorols
 igaságú kemény Bőrő, és (s) *meg e-*
mésző tűz; a' ki az ō maga igaz hiva-
 nek is véteket soha nem hadgya ke-
 mény meg ostromozás nélkül; sőt ez
 életben, még keményebben (s) meg-
 ostromozza azokat ha vétkeznek, mint
 a' gonosz Istenteleneket, kiknek (t)
 súlyosabb meg ítéltetések, a' más
 életre,

(p) 1. Tim. 6. v. 16. (q) Mojs. II. Könyv.
 34. v. 6. 7. Solt. 102. (al. 103.) v. 13. (r)
 Jerem. 32. v. 19. 2. Theff. 1. v. 6. 7. 8. (s)
 Sid. 12. v. ult. és Mojs. V. K. 4. v. 24. (t)
 Solt. 72. (al. 73.) v. 14. collat. ibid. v. 3, 4
 s. (t) Jerem. 12. v. 1. 2, 3.

életre, és kívált-képpen ama' rettene-
 tes utolsó szám-adásra halasztotta;
 hogy így minden-képpen magok
 menthetetleneknek lenni találta-
 nak azok az ō ítéletiben, holott az
 Istennek olly hoszszú-tűrésére is meg-
 nem térnek.

VII. Ott tanuljuk ezt is meg Isten
 felől, hogy Isten az őtet szeretőknak i-
 gazgatásában ez jelen-való életben
 illy módot s-rendet tart; hogy lok-
 szor egészízen meg vonnya magát tū-
 lők, nem csak a' külső segedelemre és
 áldásra, hanem a' belső gyönyörűsé-
 ges vigasztalásoknak érzésére nézve
 is, és úgy viseli magát hozzájuk, s-
 úgy láttatik ideig maga jó kedvét tū-
 lők elfogni a' gond-viselésben, mint
 ha éppen csak el-hadta volna őket:
 ettől vagy on, hogy a' nagy Szentek
 is néha panaszkodnak, hogy az Isten
 igen keménnyen bánik vétek, és el-
 rejtette az ō orcáját tūlők. Sz. Jóh.
 13. v. 24. *Miért rejtet el* (ugy mond)
a' te orcádat, és engemet úgy tartasz

H mint

370 VI. Rész. ISTEN előtt járóknak
 mint ellenségedet? Bőven találunk e-
 zen értelemre czélozó panaszokat má-
 futt-is a' Sz. Jób Könyvében; melyek
 között nem kicsiny ez: *Kegyetlenné
 változtál énnékem.* Job. 30. *21.* Ha-
 sonló-képpen szól Sz. Dávid-is, mint
 ha Isten csak oda hadta volna őtet.
*Sólt. 12. (al. 13.) 1. Miglen felekez-
 zel el Uram rólam mind végig, avagy
 mind örökké? Miglen rejted el a' te or-
 szádat én tőlem? Ismét, Sólt. 30. (al-
 31.) 23. En ezt mondtam:-- El-
 vettettem a' te szemeid elől. Ide való,
 Sólt. 10. 1. Miért távoztál Uram
 mesze, &c. Ismét, Sólt. 73. (al. 74.)
 1. és 76. (al. 77.) 8. 9. 10. és 87.
 (al. 88.) 15. Ide tartoznak *Kempis*
Thamálnak-is im' ez szavai: (u) Né-
 ha Istenül el-hagyattatol, néha fele-
 barárodul haborttatol meg, és a' mi
 nagyobb, gyakran magadnak terhére
 dőszesz, és ugyan semmi orvossággal
 vagy vigasztalással szabadulást vagy
 könnyebbülést nem nyerhetcz, hanem
 addig*

(u) Christ, Követ. 2. K. 12. 5

addig kell tőrned, míg Isten akarja.
 Annyira jutnak penig néha (ideig) a'
 Szentek az illy el-hagyattatásban,
 hogy ám-bár igen-igen Iserényen, sü-
 rűen és buzgóságossan könyörögje-
 nek-is a' vigasztalásért; de ugyan al-
 kalmas ideig nem nyernek kíváncs
 választ Istentől; ama' panasz szerint:
*Kiáltok te hozzád, de nem halgatcz
 meg.* Sz. Jób. 30. *20.* Vessd egyben
 ezzel, Sólt. 21. (al. 22.) 2. 3. Sőt
 ugyan (v) *haragudni* láttatik Isten az
 ő könyörgések ellen, mint ha minden ő
 könyörgéseikkel edgyütt, tellyeség-
 gel csak meg vetette volna őket. Ez
 Isteni rend-tartást mondom, így ta-
 núlljuk az ő tulajdon igéjében a' Sz.
 Irásban; de bezzeg ugyan onnét ezt
 is ki tanulhattuk ő Felsege felől,
 hogy a' mikor leg-inkább láttatik el
 hadni maga híveit, a' mikor tudni-illik
 leg-inkább meg vonnya tőlők az ő
 érezhető-képpen meg örvendeztető
 H 2 Iserel-

(v) Sólt. 79. (al. 80.) 1. 6. Vessd egyben
 itt, Sólt. 87. (al. 88.) 14. 15.

272 VI. RÉSZ. ISTEN EŐTT JÁRÓKNAK
 szerelmét és segedelmét, és a' mikor
 ők leg-inkább keseregnek szívekben,
 rész szerint magok bűnein, rész sze-
 rint Istentől való el-hagyatásfokon,
 akkor az ő titkos és bölcs munkáiban
 leg-közelebb vagyon hozzájuk: mert
 még azokban az igen keferű dolgok-
 ban is közelít hozzájuk, (az ő nagy
 javoknak azokban való bölcs mún-
 kálódása által,) a' mellyekben láttat-
 tik leg-távolabb lenni tőlök; úgy
 hogy, a' mikor emberi mód szerint
 szólván, leg-inkább meg fogyatko-
 nak az Isteni segedelemnek és vigasz-
 talásnak érzésében, akkor (fel tévén
 hogy akkor-is az olly hívek meg nem
 szűnnek az Istenhez való ragaszkodá-
 stól) annál inkább biztathatják
 magokat, hogy Istennek igen nagy
 gondgya vagyon rájuk, hogy őket
 kellete korán meg segítse s-meg vi-
 gasztalja; annál inkább az ifszonyú
 nyomoruságokat is, erősfégül s-meg
 csálhatatlan jelül vehetik fel magok-
 nak

nak erre, hogy Isten (x) szereti őket,
 és kíváncsú örömmel bé rólta (az ő
 idejében) az ő szíveket; Sz. David-
 nak ama' szavai szerint: (y) *A' te vesz-
 szöd és a' te botod meg vigasztalnak en-
 gemet.* Ugyan-is, az Úr Isten az ő
 bölcs rendi szerint, ez illy ideig való
 néhai el hagyatással mint igen súl-
 lyos, de Atyai (z) fenytékkal, szokta
 maga hiveit a' hitben, reménségben,
 és a' kegyefs buzgóságban nevelni s-
 öregbíteni, és ugyan azzal akarja ő-
 ket, egészfzen maga-szent tetczé-
 ben való meg nyugovához szoktat-
 ni, és a' szent alázatosságban elébb-
 elébb vinni, *Kempisi* Thamásnak a-
 amaz oktatása szerint: (a) *Isten azt
 akarja, hogy a' háborúságokat vigasz-
 talás nélkül tanulld szenyvedni, és
 hogy tellyességgel magadat az ő aka-
 rattya alá vessed, és alázatossabb légy*
 H 3 a' há-

(x) Sid. 12. §. 6. (y) Sölt. 23. (al. 22.)
 §. 4. (z) 1. Pet. 1. §. 6. 7 collat. Heb. 12. §. 11.
 Pfál. 113. (al. 119.) §. 71. (a) Christ. Követ.
 2. Könyv, 12. Rétzb.

a' háborúságokból, avagy nyomorúságokból. Utánna veti: *Senki olly szíve. sen nem érzi a' Christus szenyvedését, mint a' ki hasonlókát szenyved.* Mint
 „ha mondana: Az tudhattya valóban
 „magán való tapasztalással, melly igen
 „kelervések vóltanak a' Christushnak
 „kínnyai, a' ki a' Christus példája szent
 „szoroffan ragaszkodik Istenhez,
 „s-ugyan még-is el hagyattatik ideig,
 „és ennyiben hasonlókát szenyved a'
 „Christus szenyvedéséhez. Nézd Sölt.
 21. (al. 22.) §. 2. 3.

VIII. Hogy pedig Isten a' Sz. Irás szerint illyen legyen maga igaz hiveihez, a' mint fellyebb le-iránk; világos ennek igazsága imé ezekből. Mert Sz. Dávid, egy felől panaszolkodik, hogy ő annyira jutott vólt ideig az Isten szerelmének nem érzése miatt, hogy ezt mondotta magában, (mint fellyebb meg hallánk,) hogy Isten őtet csak *el vetette*; de bezzeg más felől (a' mikor már meg vigasztaltott)

tott) ezt hirdeti Isten felől: (b) *Melly nagy a' te jószágod, avagy, (a' regi fordítás szerint,) Melly nagy a' te édesdednek soksága Uram, mellyet ELREJTETTE'L a' téged felőknek.* -- Elrejtéd őket a' te orozádnak rejtékében. -- *Meg halgattad az én imádságomnak szavát, midőn kiáltanék te hozzád.* Innét ugyan azon Sz. Dávid így ínt: *†Kestollyárok és látsátok, hogy gyönyörűséges (avagy jó) az Ur; boldog a' férfi, a' ki ő benne remélt.* Ismét: (c) *Közel vagyon azokhoz az Ur, a' kik töredelmes szívűek.* Ismét: (d) *Várván vártam az Urat, és reám figyelmezett, és meg halgatta az én könyörgésemet: és ki-vűn engem a' nyomorúságnak veréből, és az undokságnak sárjából.* Ismét: (e) *Ha mikor mondom vala: Ki mozdult az én lábam: (az az: Eltántorodtam, és csak oda vagyok,) a' te irgalmaságod Uram meg segített*

H 4

enge-

(b) Sölt. 30. (al. 31.) §. 20. 21. 23. † Sölt. 33. (al. 34.) §. 9. (c) Ibid. §. 19. (d) Sölt. 39. (al. 40.) §. 2. 3. (e) Sölt. 93. (al. 94.) §. 13. 19.

176 V. Rész. ISTEN előtt járóknak engemet. Az én szívemben való [†] fájdalomnak sokasága szerint, a' te vigasztalásid meg örvendezették az én lelkemet. Ide való a' Sz. Anna Asztyonynak is ama' jeles mondása az igaz hívekről: (f) *Az Ur meg őt, és meg elevenít; a' Pokolra alá szállít, és ismét fel hoz.* Vísáld meg jól ez iránt a' Sz. Jób Patriárcha példáját is; tudni illik, mennyire el-hagyattatott volt ideig Istentől az ő szerelmének s jó kedvének nem érzésére nézve, és végre melly gyönyörűséges véget adta Isten az ő ideig való el-hagyattatásának; onnat ki tanulhatod bizonyosan, hogy Istennek illy szokása légyen mint eddig le-iránk, az ő maga híveiről való gond-viselésben ez életben: sőt abból a' példából ezt is helyessen ki hozhatod, hogy mentül kedvesebb valaki

[†] Vagy, *fajdalmas gondolatimnak.* (f) 1. Sam. (al. 1. Reg.) 2. §. 6.

TÖKÉLLETESSÉGE 177
valaki Isten előtt, annál inkább * el-hagyattatik ideig ő Felségetől a' fok nyomorúságok és kísértések között, a' szokott vigasztalásoknak nem érzésére nézve; hogy végre a' meg próbáltatás után, annál bővebb vigasztalásokkal töltessék-bé, és annál inkább fel-magasztaltsák.

IX. Valamint hogy ezeket Isten fölgy talállyuk fel a' Szent Írásban; szintén úgy ezt is ugyan abból tudgyuk, hogy Isten az ötet szeretőknek ki beszélhetetlen jókat készített, hogy jövendőben meg adgya nékiek. (g) *Szem nem látta, se fül nem hallotta, (így szól az Apostol,) sem embernek szivében nem ment, miket készített Isten azoknak a' kik szeretik őtet.* Ez

H5 igen

* Vid. Tauler. Institution. cap. 35. sub finem: *Quis sit verè pauper? Is est, qui ex corde se ipsum totis viribus exerceat in excellentissimo illo, quod ipsius capiat intellectus, & tamen desolatus à Deo, & à Creaturis omnibus relinquitur, ita ut, nihil omnino vel à Deo vel à se ipso, vel à creatis quibus libet, solatii percipere queat, &c.* (g) 1. Cor. 2. §. 9.

178 V. RÉSZ ISTEN előtt járónak.
igen nagy jónak el-érésében léfzen
oltszan az Isten tellyes értelemben
része az ő maga Szenteknek, ama' sze-
rint: (b) Az Isten az én részem mind
örökké. Tudni-illik, a' mikor Isten ön-
nön magát tellyes mértékben közli
vélek, és az ő gyönyörűségeinek mint
egy ugyan(i) sebessen folyó vizével bő-
ségesen meg itattya őket. Akkor értyük
meg valóságos meg tapasztalással a-
ma' szóllást, mellyel némelly régi jeles
Doctrok így szóllanak, hogy (k) I-
sten végre az embereket, tudni-illik,
a' Christusban élő hittet hívókat, Iste-
nekké teszi. (Tudta vólt ezt régenten
az Ördög-is; azért prophétálta vólt
meg, de igen hamissan és csalárdul, a'
mi első

(b) Solt. 72. (al. 73.) 7. 26. egybe vet-
vén, Solt. 15. (al. 16.) 7. 4. és 118. (al. 119.)
7. 57. és 147. (al. 142.) 7. 6. (i) Solt. 35. (al.
36.) 7. 9. (k) S. August. Enarrat. in Psal. 94.
7. 3. Deus verus facit Deos, credentes in se;
quibus dedit potestatem filios Deifieri. Confer
eund. Enarrat. in Psalm. 118. 7. 57. & D.
Thom. Opuscul. 57. ac proximè in Breviat.
Rom. in fest. Corp. Dom. Lect. IV.

179 TÖKÉLLETESSÉGE.
mi első Anyánknak: (l) Ollyák léfz-
tek (ugy mond) mint az Istenek.) Ak-
kor léfzünk valójában és igen bő mér-
tékben részesi az ISTENI TER-
ME'SZETNEK, (m) Sz. Péter Apo-
stolnak szóllása szerint; melly jónak
ez életben, csak valami sengéjét vet-
tük az ujjá-születés által. Akkor tud-
gyuk meg ezt-is valójában, micsoda
ez, hogy Sz. János tanítása szerint,
jövendőben Istenhez, nevezetesen az
Ur Jéhus Christushoz léfzünk (nem e-
gyenlökké ugyan, de) (n) hasonlökké.
Tudni-illik, Isten az ő nagy bölcsé-
ge szerint, akkor, mint valami igen
hathatós, de egyszer-s-mind igen gyö-
nyörűséges tűz, avagy ragyogó vilá-
gosság, egészfzen elfoglal és bé töl-
te magával bennünket; sőt a' mi szeme-
ink előtt leendő dolgokat-is, az ő
rendek s-állapattyok szerint, annyira
H6 meg

(l) Mojs. I. Könyv. 3. r. 7. 5. Nézd erre
a' helyre Sz. Agostont, Lib. 14. de Civ. Dei.
cap. 13. (m) 2. Pet. 1. 7. 4. (n) 1. Sz. Ján. Lev.
3. rész. 7. 2.

180 VI. Rész. ISTEN előtt járóknak
 meg világosította az ő kegyelmes és igen
 örvendetes jelenlétével, hogy
 akár magunkat tekintsük, s-akár a' mi
 körülöttünk lévő dolgokat, minden
 részről, mind elménkkel s-mind külső
 szemünkkel, az Isteni felségnek ben-
 nünk és körülöttünk létét, ki beszél-
 hetetlen nagy örömmel érezhesük.
 Ennek világosítására hozhatjuk a-
 zokat, a' melyeket ez dologról így
 olvasunk Sz. Agoston Doctornál: (o)
*Meg lehet, és igen hiberő, hogy úgy fog-
 juk mi akkor látni az új E'gnek és új
 Földnek Világ szerínt való testeit, (a'
 vagy testi állatit,) hogy az Istent min-
 denütt jelen lenni, és mindeneket igaz-
 gatni, azokban a' testekben, melyeket
 vifelnifogunk, és a' melyeket látni fo-
 gunk, szemünket akár-hová fordítsuk,
 igen-igen világosan szemléljük. Is-
 mért, kevéssel alább: Ugy fog Isten
 minékünk ismeretes és világos lenni,
 hogy a' Lélek által edgyül-edgyig min-
 denünkétül meg láttassék minden-
 künk.*

(o) Lib. 22. de Civ. Dei, cap. 29.

künkben; tudni-illik, láttassék edgyi-
 künkétül másokban, láttassék önnön-ma-
 gában, láttassék az új égen, és az új
 földön, és minden akkor lejendő terem-
 tett-állatban; láttassék annak-felette
 a' testeken-is minden testben, valamelly
 felé a' lelki testnek szemei az ő el-ható
 fényekkel fordítatnak. Akkor még
 a' gonoszokban is az Istent fogjuk
 tapasztalni örömünknek nagyobb tel-
 lyességére, de bezzeg azoknak firal-
 mokra, mint igen igaz Bírót az ő ret-
 tenetes ítéletei által; a' miként hogy
 a' jókban, mint igen kegyels Atyát az
 ő ki beszélhetetlen szerelme, édesé-
 ge és minden javai s-gyönyörűségei
 által; hogy így (p) Isten légyen minde-
 nekben minden.

X. Midőn az Istent így fogjuk
 szemlélni s-tapasztalni nagy gyönyörű-
 séggel mind magunkban s-mind e-
 gyebekben magunkon kívül, akkor
 értjük meg valóban ama' szent lecz-

H 7

két

(p) 1. Cor. 15. §. 28.

182 VI. Rész. ISTEN előtt járónak
 két az örök életről: (9) Ez az örök é-
 let, hogy meg ismérjenek tégedet egye-
 dül való igaz Istent, és a' kit elkül-
 döttél a' Jézus Christust. Akkor tud-
 gyuk meg jól és tellyessen, belső gyö-
 nyörőséges meg tapasztalással, mit té-
 szen Urunknak ama' szép ígéreti, az
 ő mi hozzánk való jöveteliről és ve-
 lünk való vacsorálásáról: Jelen. 3. v. 20.
*Imé az ajtó előtt állok és zörgetek: a' ki hallándgya az én szómat, és meg-
 nyitándgya ennékem az ajtót, (tudni-
 illik szívének ajtaját) bémegyek t a-
 hoz, véle vacsorálok, és ő is én velem.*
 Akkor léssen az Isten valóban mi Iste-
 nünk belső bírással az ígéreteknek (r)
 tellyefs értelme szerint, úgy hogy,
 mindenkor ki beszélhetetlen gyö-
 nyörűséggel érezhesük az Istent
 ben-

(9) Sz. Ján. Evang. 17. v. 3. + Conf. Joan.
 14. v. 23. (r) Nézd Mojs. III. Könyv. 26. r.
 v. 12. Jer. 7. v. 23. & 11. v. 4. & 30. v. 22. & 31.
 v. 33. Ezech. 11. v. 20. & 14. v. 11. & 34. v.
 29. & 36. v. 38. & 37. v. 27. Veld öszve. 2.
 Cor. 6, v. 16. és Sid. 3. v. 10. és Jelen. 21. v. 3.

TÖKÉLLETESSÉGE. 183
 bennünk lakozni, és kívül-is akár-
 hova fordítsuk elméinket és szemein-
 ket, mindenütt és minden-felől az I-
 stent úgy tapasztalhafszuk, mint mi lel-
 künknek ki-mondhatatlan örömet és
 gyönyörűségét.

XI. Ezt pedig midőn szavainkban
 oda tészük, hogy tellyessen, avagy tel-
 lyefs értelem szerint, akkor (az az, a'
 jövendő boldogságban) léssen Isten
 bennünk, s-akkor léssen valóban mi
 Istenünk; azzal jelentyűk, (a' mint
 már fellyebb is * érteni adtuk,) hogy
 noha annak a' nagy jónak tellyefsége
 jövendőre hallasztatott; de mostan-is
 valami rész szerint, és elől járó sen-
 gében bennünk lakozik az Isten, ve-
 lünk közli maga gyönyörűségét a'
 Christus, és Istenünk ő felsége most is
 mi-nékünk az ő kívált-képpen való
 szereteti által, valakik valóban szeret-
 tyűk ő felségét, és ragaszkodunk ő
 felségéhez. Mert a' mint hogy rész
 szerint

* S. IX. cz. Rész. p. 179.

VI. Rész. ISTEN előtt járóknak
szerint (f) ismérik itt a' Szentek az
Úr Istent, azzal az ismérettel melly a'
Szenteket illeti; ugy a' jövőendő böl-
dagságnak-is valami kis fengéjét ez
életben-is veszik s-érzik belől: de
úgy hogy az, sok nehézségek, kísér-
tetek, meg-háborodások, el-hagya-
tatások, és igen keserves meg szomor-
ittatások között legyen most ő ben-
nek; mellyekkel gyakran annak édes
érzése meg szűnik ő benne. Innét
mondgya Sz. Agoston Doctor Istenhez
való beszédiben: (s) Néha bé-bocsá-
tasz engemet igen szokatlan (örven-
dező) indulatban belől, nem tudom
melly nagy E'DESSE'GRE; melly ha
el végeztetik (avagy tellyessé tétetik)
én bennem, nem tudom mi leszsz, a' mi
nem ez élet leszzen. De ismét viszszá
esem ezekben a' földiekben a' nyomor-
úságos terhekkel, és a' szokottaktól
viszszá nyelettesem, és meg tartóztat-
tatom,

(f) 1. Cor. 13. & 9. collat. Rom. 8. & 23.

(s) Confess. Lib. 10. cap. 40. Conf. ejuld. Lib.
cap. 30. in fin.

tatom, és sokat sírok. Ez életre kéri a-
mazt is bizonyos részben: (t) En
lelkemnek ereje, Uram! MENNY-
BE' ABBAN, és alkalmaztasd
azt magadhoz; hogy tiéd legyen és bir-
jad azt mocfok és darabosság nélkül. Ide
való amaz is Kempisi Thamásnál: (u)
O Jézus, örök dicsőségnek fényessége,
bujdosó léleknek vigasztalása! -- Med-
dig kéfík el járni az én Uram? Jűj jön
hozzám szegény nyomorúltjához, és ör-
vendeztesse meg engem. -- Jőj-el, jőj-
el, Uram! mert nálad nélkül, vig na-
pom és óram nem leszzen: mert te vagy
az én örömem, és te nálad nélkül üres
az én asztatom. -- Kereessenek egyebek
te helyetted mást a' mit akarnak: né-
kem egyéb sem most nem tetszik, sem
ez után nem fog tetszeni, hanem csak
te én Istenem, én reménségem, én örök
idvőségem. Nem halgatok, könyör-
géstől meg nem szűnöm, valamíg a' te
malaszt-

(t) Eod. Lib. 10. Conf. cap. 1. Conf.
Medit. cap. 35. (u) Christ. Köv. 3. K. 21.
részben. n. 4. & 5.

136 VI. Rész. ISTENELŐTT JÁRÓKNAK
malasztodat *VISZSZA' NEM A-*
DOD, és nekem, TE BELŐL nem
szóllasz. Mind ezeket leg-közelebb
ez életre kéri magának; a' mint mind
a' környörgés, s. mind pedig a' felelet
reá (az Ur szavával) meg mutattya.
(v) *Ihon (ugy mond) jelen vagyok:*
ihon hozzád jöttem; mert segítségül
hívtál engem: a' te szívalmid és lelki ki-
vánságid, a' te alázatosságod és szí-
vednek töredelmessége, meg hajtottak
engem, és te hozzád hoztak. Követ-
kezik mindgyárt az örvendező Lé-
leknek hála-adása a' Christushoz, ez
belső kegyelmes meg látogatásért:
E's mondek: Uram! hívtalak tégedet.
Szc. Aldott légy azért Uram! a' ki ezt
a' jót cselekedted a' te Szolgáddal, a' te
irgalmaságodnak sokasága szerint.
Mentül tovább megyünk pedig itt a'
kegyelemben, és a' kegyelem által a'
kegyes életben, és mentül inkább ne-
vekedünk a' mi Istenünknek s-az ő
dolgainak ismeretiben, és mentül

(v) Ibid. n. 6.

137 TÖKÉLLETESSÉGE.
szorossabban ragaszkodunk ő Felsé-
géhez, annál inkább nevededik idő-
vel az Isteni édesfészeknek s-bennünk
való lakozásnak sengéje-is bennünk
ez életben: mint ezt az utolsó idő-
béli Szentek, kik csak igen-igen kő-
zelről fogják várni (x) tisztán min-
den moclok nélkül az Ur Jéhus Chri-
stust, meg fogják bőven e' (y) földön
is tapasztalni. Mind ezeket Istenről,
mellyeket elő számlálánk, a' Sz. Irás-
búl, és az Egy-házi Tanítóknak az ő id-
vőséges tanításokból tudgyuk. Ezek
legyenek elégséges feleletül az első
kérdésre; melly e' vala: *Honnét ismér-*
hetjük meg jól az Istent?

XII. Mennyünk immár a' második
Kérdésre, melly ez vala: *Miben áll az*
Istennek idvőséges ismereti mi reánk
nézve? †

XIII. A'

(x) 1. Thess. 5. v. 23. collat. Eph. 5. v.
27. (y) Jelen. 21. v. 2. & sequen. collat. ibid.
v. 24. 26. † Igy is tehetjük ezt a' Kérdést:
Mi kívántatik mi tőlünk az Istennek idvősé-
ges ismeretire?

XIII. A felelet ez. Az Istennek idősséges ismérleti áll, (I.) ebben; hogy ember magának fő végül ebben az *isméretben* az Istent magát tegye fel; hogy így valamelly isméretet avagy tudományt szerez magának, az által az Ur Isten mint mi fő végünk és boldogságunk dicsőíttessék. E szerint tehát izákséges képpen meg kívántatik itt, hogy te ne illy véggel igyekezzed az Istent ismérni, és az ő dolgait érteni, (mint e' Világ fiai cselekednek,) hogy ebből az értelemről az emberek előtt bölcsnek láttassál lenni, és magadnak Világi hírt s-nevet, s-Világi elő-menetet szerezhes. Mert valaki így akarja az Istent és az ő dolgait ismérni s-érteni; az olly ember, a' mint hogy soha (valamig jobb észre nem tér) ama' mély és belső gyönyörűséges ismérettel nem-is ismérheti meg Istent s-az ő dolgait; úgy a' mennyire meg ismérheti is, az az ő ismérleti is nékie végre kárhözattára fordul: mivel hogy az Istennek

nek és az ő dolgainak ismérétivel vizsgálá elvén, azt az önnön-maga Világi elő-menetelinek, maga dicsőiségenek, hírének s-nevének vadászására fordította. Mellyhez képest, akár-melly tudósnak láttassék valaki az Isten dolgaiban; de hogy ha ez tudománnyal maga hírt, nevét, s-Világi elő-menetelét keresi, csak semmi, sőt bolond Istennek előtte. Ez illyenek felől mondhattuk az Apostol szavai szerint, hogy (2) az Istent *ismérik*, (avagy csak iók-egyebek felett,) de *mint Istent nem dicsőítik* a' náluk lévő isméret által: holott nem tészik abban fel magoknak fő czélul az Isten dicsőiségét. Ezek némi-némű-képpen (a) *keresik* ugyan az Istent, (tudni illik magok elméje szerint való bölcselkedéssel,) és az Istennek (b) *útait akarják tudni*; de bezzeg más felől igen reájok illik az Apostolnak ama' mondása, hogy, (c) *magokét keresik*, és nem azokat,

(2) Rom. I. 2. 21. (a) Isa. 55. 9. 2. (b) Ibid. (c) Philip. 2. 9. 21.

azokat, melyek a' Christusé. Ha (d) minden titkokat tudna, és minden tudománnyal birna is valaki, de ha szeretet nincs benne, csak semmi; ezt tanította az Apostol. A' szeretetnek pedig elsőben és leg főbb-képpen Istenre kell vitetni; és így, ha ki az Istent és az ő dicsőségét nem teszi fel magának fő czélul az ő tudományában, nem szereti az valójában az Istent, és nem szeretvén, nem is használ neki semmit maga idvőségére az ő tudománya. Ezért mondgya *Kempist* Thámás is (követvén az Apostol tanítását) hogy, (e) *Ha az egész Bibliát berű szerint tudnád is, és minden Bölcsék mondást elmédben kapcsolnád; mit használna az Isten szeretei és malasztya nélkül? Hívságoknak hívsági, és csak azon hívságok mindenek, az Isten szeretei, és egyedül nekie-való szolgálat kívül.* Minden mi tudományunkat és foglalatosságunkat, az Istennek abban ki

tetcző

(d) 1. Cor. 13. 8, 2. (e) Chr. Köv. 1. K. 1, rész. 11, 3,

tetcző igaz szereteti, és abban az Isten dicsőségére s-szent tisztetire való fő czélozás teszi Isten előtt kedvelsé, és mi-nékünk idvőségessé. A' nélkül az csak semmi. Ezért ínt az Apostol is, hogy (f) *mindeneket Isten dicsőségére cselekedgyünk, még életünkben s-italunkban is fő czélul azt tegyük fel.* Hát mennyivel inkább az Istennek és az ő dolgainak ismeretiben így kell cselekednünk?

XIV. (2.) A' Istennek idvőségessé ismereti ebben, (avagy így mondgyam; ez kívántatik mi tőlünk arra;) hogy ember az Istennek és az ő dolgainak ismeretivel fel ne fualkodgyon, és maga elméjének erejét abban ne csudállgya, ne hánnya-veste, és ne maga elméje serénységének s-életiségének, hanem egyedül az Isten jó vóltának tulajdonítsa aláza-tos hála-adással, az Istenrül s-az ő dolgairól nála lévő tudományt s-isméretet; hogy az ne mondásék

az ő

(f) 1. Cor. 10. 31,

192 VI. Rész. ISTEN előtt járóknak
 az ő tudományáról, a' mi vagyon
 Kempisi Thamálnál im' ezekben: (g)
 Mi hasznod a' Sz. Háromságról mély
 elmélkedéssel vetekedned, ha alázatof-
 ság nélkül lejéledsz, mellyért a' Szent
 Háromságnak kellelten lészesz? se a-
 zok közzé ne számláltatsék, a' kikirül
 ama' jeles Doctör, úgy mint, † Proffer,
 (Sz. Agoston Doctör tudományának
 nagy követője) ezeket írja: (h) Mi-
 vel hogy némelyek, nem csak az igen
 hasznos mesterségeknek, és a' jeles em-
 beri köz tudományoknak értésére, ha-
 nem még a' fő ionak vizsgálására is el-
 méjeknek élit szorgalmatos munkával
 fordították, és az Istennek * láthatat-
 lan mi-vólat és tulajdonságait, azok ál-
 tal mellyek teremtettenek meg értvén,
 látták

(g) Christ. Követ. I. K. r. r. † Elt ez
 an. D. 445. (h) Prosp. De Vocat. Gent. (inter
 Oper. S. Ambros. Tom. 2.) Lib. 1. cap. 2.
*Cum quidam non solum ad instituta utilissimarum
 artium, & doctrinas liberalium discipli-
 narum, sed etiam ad inquisitionem summam
 Boni aciem mentis intenderint, &c. * Invisi-
 bilia Dei, &c. ex Rom. 1. 19, 20, 21, 22,*

látták elméjekkel; mind-azon-által
 nem adtanak hálákat Istennek, és nem
 tettek valást arról, hogy Isten ez te-
 heriségnek ő bennök szerző oka; ha-
 nem magokat bölcséknek mondván, az
 az, nem Istenben, hanem önnön magokban
 dicsekedvén, mint ha az igazságnak lá-
 tására, magok szorgalmatoskodási és
 okoskodási által közelítettének volna,
 hijjában valókká lettenek az ő gondo-
 lattokban, avagy okoskodásokban. Te
 annak-okáért idvősségedet szerető
 ember! az ilyeneknek után ne
 meñy-el, hanem minden részről meg
 ismérd ezt, hogy csak leg-kissebb jóra
 se mehetcz magadtúl; hanem valami
 vagy az illy lelki dolgokban, Isten
 kegyelme által vagy. Tudni-illik az
 Istennek ingyen való kegyelmessége
 világosította meg a' te elmédet, s-attúl
 vagy, hogy Istent s-az ő dolgait a'
 Sz. Írásból és az Ecclesiái Doctörök
 tanításából értheted. E' mellett, az
 elmének természeti javait is, mind
 csak Istennek kell tulajdonítanod,

194 VI. Rész. ISTEN előtt járóknak
magad érdemtelenségének megismerésével; úgy hogy, valami szép tudomány és igaz világosság legyen benned, mind azért Istent kell nagy alázatosan dicsőítened. Mennél feljebb mehetesz pedig az Istennek ismeretiben és az ő dolgainak értésében, annál inkább tündökölly Isten és az emberek előtt szent alázatossággal. Így léfzen valóban idvősséges ténéked az Istennek ismereti.

XV. (3.) Ebben áll az Istennek idvősséges ismereti, (az az, ez kívántatik arra,) hogy ember abban az ismeretben mind elébb-elébb-menni igyekezzen nagy szorgalmatossággal. Mert ugyan is, az idvőzülendő embernek naponként minden lelki jóban nekedni kell: hát mennyivel inkább abban a nagy jóban, melly feje, eredeti, határa és végső czéllya minden egyéb lelki jóknak, tudniillik az Istennek ismeretiben? Innét vagyon a Sz. Péter Apostolnak amaz ítéle, mellyben mind közönségesen a' lelki

a' lelki jóban, s-mind pedig kíváltképpen az Istennek ismeretiben való szükséges nevededés előnkben adatatik, im' ez igékben: (i) *Nevedegyetek a' kegyelemben, és a' mi Urunknak s-Meg tartónknak a' Jéhus Christusnak ismeretiben.* Szintén olyan az Istennek és az ő dolgainak ismereti az idvőzülendők iránt, mint valami feneketlen és el-fogyhatatlan kincsnek keresése és találása. Nézd-el, ha valaki a' föld alatt valami kincset fajt, és azt keresvén találkozik valamire az ő kívánsága szerint, s-többre-is igen nagy reménséget véfzen magának; az után megint mind tovább-tovább keresi; és mentúl tovább ássa a' földet, mind többet-többet talál; és így nem nyugszik az olly ember (ha esze vagyon) s-nem hadgya oda az olly munkát, hanem még tovább is mind ássa és keresi a' kincset hol egyszer s-hol mászszor: így a' ki előtt valóban édes és kedves az

I 2

idvőf-

(i) 2. Pet. 3, 18,

196 VI. RÉSZ. ISTEN EÖTTJÁRÓKNAK
 idővségre az Istennek s. az ő dolgai-
 nak ismereti, nem elégzik az meg az
 Istennek valami el-kezdés és meg-
 kövölés-képpen való ismeretivel, ha-
 nem mint olly feneketlen és el-fogy-
 hatatlan jónak vizsgálásában ugyan
 bé merül, és naponként abban mind
 többre-többre menni igyekezik. In-
 nét vagy on, hogy a' mennyei bölcsé-
 ségnek hasznos és idővséges kereseti,
 a' kincsnak szorgalmatos keresé-
 tihez hasonlítottatik a' Bölcs Salamon
 által. (k) *Ha kereséded* (ugy mond)
azt, mint a' pénzt, és mint az el rejt-
vett kincset ásándod azt; akkor meg
érted az Urnak felelmét, és az Isten-
rül való tudományt (avagy ismeretet)
 fel találod. A' Bölcs Sirách fia is így
 szól az örökké való Bölcsesség szavá-
 val: (l) *A' kik engemet észnek, tovább*
és éhezni fognak, és a' kik engemet ész-
nek, tovább is szomjúhozni fognak,
Tudni-üllek, éhezni és szomjúhozni fognak,
 nem

(k) Péld. 2. r. 4. 5. (l) Sir, fia K. 24.
 2. 3. (al. 34.)

nem a' veszedelmes meg-fogyatko-
 zásnak éhségével és szomjúságával,
 (mint ez egyedül a' gonoszok ról já-
 vendöltetik, Jsa. 65. 5. 13. (m)) ha-
 nem amaz igen gyönyörűséges, és a'
 lelket mind inkább-inkább fel ger-
 jestő s-Istenhez édesítő szent + kí-
 vánsággal, ama' szerint: (n) *Melly*
igen szerelmezek a' te haslékid ok Se-
regeknek Ura! KIVÁNKOZIK és el
fogyatkozik (kiváncozva) *az én tel-*
kem az Urnak tornácziboz. (Mint
 fellyebb is * ez könyvnek elein citál-
 tuk már ez verseket.) Ismét: (o) *Ke-*
ressétek az ő orczáját mindenkor. Sz.

13. Agoston

(m) Veld össze Isa. 3. 21. & 9. 5. 20.
 Péld. K. 19. 5. 15. collat. 13. 5. juxt. LXX.
 & Vulg. Lat. + Másutt is a' buzgó szent kí-
 vánság, és szorgalmatos kereset szomjúho-
 zásnak mondatik, (noha keskenyebb érte-
 lemben mint Sirách fiánál) Sölt. 41. (al.
 42.) 5. 3. és 62. (al. 63.) 5. 2. 3. Es, mind é-
 bezésnek s-mind szomjúhozásnak; Matt. 5. 5. 6.
 (2) Sölt. 33. (al. 34.) 5. 2. 3. * Els. Réfz. 5. I.
 (o) Sölt. 104. (al. 105.) 5. 4. Confer de hoc
 loco S. Augustin. Lib. 15. de Trinit. cap. 2.

198 VI. Rész. ISTEN előtt járónak
 Agoston Doctör éppen a' fellyebb em-
 litett szóllással fejezi ki az ő nagy lelki
 kívánságát im' ez: kben: (p) *Meg kö-
 söttem,* (az Urat tudni illik s. az ő jó-
 ságát,) és éhezem s. szomszjúhozom. Az
 az: mind inkább. inkább kívánom.
 Ide való Szent Gergely Doctörnek is
 ama' mondása: (q) *A' ki szeret, nem
 elég annak hogy egyszer meg tekintet-
 te;* (azt tudni illik, a' mit, vagy a' kit
 szeret;) *mert a' szeretetnek ereje, meg
 neveli a' keresetnek igyekezetit.* Is-
 mé: (r) *Soha nem hiválkodó az I-
 stennek szereteti. Mert NAGY DOL-
 GOKAT MÚNKA' LÓDIK,* ha (ki-
 ben) *vagyon: ha pedig nem akar mún-
 kálódni, nem szeretet az.* Ide illik Sz.
 Bernárd Doctörnek is ama' jeles é-
 neke:

(p) Confess. Lib. 10. cap. 27. *Gustavi, &
 esurio, & sitio.* (q) S. Greg. Hom. 25. in E-
 vang. (r) Idem, Homil. 30. in Evang.

(S) Kiván-

199 TÖKÉLLETESSÉGE.
 (S) *Kivánlak téged ezerszer,
 (az az, szüntelenül;)
 E'n Jésum mikor jössz el!
 Ismét:
 Jésumnak szeretetivel,
 El-bádogyadram, s. égek egész szível.
 Jésum ha így szerettetik,
 Ez szeretet el nem alszik;
 Meg nem hűl ez, se meg nem bál;
 Mind inkább nő, és fel-lobban.
 Ez szeretet ég szüntelen;
 E' desedik csuda-képpen:
 Tetozik gyönyörűségesen:
 Bóldogul gyönyörködtevé,
 S-gyönyörködte szerencséjén.*

XVI. Ezek azt mutattyák, hogy a'
 ki szereti igazán forró és meg gyúke-
 retett szeretettel a' Christust, az na-
 ponként mind elebb elebb mégyen
 a' szent szeretetben; melly elő-mene-
 tel, szükséges-képpen bé-foglallya
 magában az Istennek s. az ő dolgainak

I 4 ismé-

(S S. Bern. in Hymno, qui incipit: Je-
 su dulcis memoria. &c, col. 1690, edit. Paris,
 An. 1602.

isméretiben való nevelkedést. Mert ez édesíti s-neveli az Istenhez való szeretetet. (Máskül is még oda alább, (s) érteni fogunk erről, melly igen égő s-gerjedező legyen az Istenhez való igaz szeretet.)

XVII. Híjában dicfednek tehát azok az Istennek isméretivel, a' kik avagy mint egy meg-csömrőlöttnek immár az Istenről és az ő dolgairól való tudományban; avagy csak meg-restültnek a' Mennyeiekben, és ezért nem akarnak elébb-elébb menni az Istennek isméretiben, el-hítetvén boldondul azt magokkal, hogy meg érik immár ők azzal, a' mennyire eddig jutottanak az Istennek és az ő dolgainak isméretiben. Kik ha szintén meg jelennek is néha, (vagy ám-bátor gyakran is) a' Templomban, (hogy másoktól meg ne ítélteffenek,) de semmi láttattya nincs az ő lelki elő-meneleteknek. Tudtodra legyen ember, valaki ilyen vagy! hogy, ha tovább

(s) §. XXI. ez Rész. és a' XV. R. §. I.

való elő-menetelt nem akar sz venni (vagy nem véssz) az Istennek és az ő dolgainak isméretiben, csak olyan Isten előtt a' te isméreted és tudományod, (mivel hogy csak csalárd és színes,) mint ha nem is volna; a' szerint, a' mi vagyon, Hof. 4. §. I. (col. ult.) *Nincsen az Istennek tudománya* † (avagy isméreti) *a' földön.* E's ugyan ott. §. 6. *Halgatóva * lett* (el-bámúlással, és a' mennyekről való nem értekezéssel) *az én Népem; mert tudománya nem volt:* vagy a' Sidó szerint; *mert tudomány nélkül való.* Ez hát a' te tisztod idővőzni kívánczó ember, hogy te naponként mind elébb-elébb menny az Istennek és az ő dolgainak isméretiben, ha azt akarod, hogy az tenéked idővőseges legyen.

XVIII. (4.) Hogy idővőseges legyen néked az Istennek isméreti, meg kíváncztatik, hogy kérjed Istentől nagy

15

aláza-

† Conf. Hof. 5. §. 4. col. ult. * A' Sidóból így is fordíthatjuk; *Kivágattatik az én Népem.*

202 VI. Rész. *ISTEN előtt járónak*
alázatosán az ő ismételten való id-
vőséges elő-menetelt és nevedést.
Ugyan is, mint hogy Istent senki az ő
mennyei világossága nélkül helyessen
és idvőségesen meg nem ismérheti;
nem is elég pedig csak imígy-amúgy
ismérni meg ő felségét, a' mint imé
most hallánk; ezért szükség hogy
ember ő felségétől kérje azt az ismére-
tet és abban való nevedést. Innét
vagyon, hogy az Apostol ugyan köny-
örgésében foglallya, a' Collosse-
bélieknek ez nagy jóban, úgy mint,
az *Istennek ismételten való nevede-
déseket*. Col. 1. 9. 10. *Meg nem*
szűnünk (úgy mond) *érettetek imád-
kozni és könyörgeni, hogy bé-töltessetek*
az ő akarattjának ismételten, minden
bölcsességgel és lelki értelemmel: hogy
járatok mint méltó Istenhez, -- neve-
kedvén az Isteni tudományban, avagy
az Istennek ismételten. Ha a' Tanító
könyörög érettünk, bizony tehát
magunknak is kell (és sokkal inkább
kell) külön magunkért könyörge-
nünk,

TÖKÉLETESSÉG. 203
nünk, hogy Isten az ő idvőséges is-
mételten, (avagy mondgyam széle-
sebb szóval, a' mennyei tudomá-
nyban,) naponként nevellyen bennün-
ket. Ide való amaz is Sz. Jakab Apo-
stolnál, cap. 1. 5: *Háki közűletek*
bölcsesség nélkül szűkölködik, (mi lehet
pedig nagyobb bölcsesség mint Isten-
nek s-az ő dolgainak ismereti?) *kér-*
je Istentől, -- és meg adatik neki. Ha-
szontalan tehát az idvőségre, az I-
stennek és az ő dolgainak az az ismé-
reti, mellyet ember csak csupán vagy
az ő elméjének természetű vakoskodó
ereje és szorgalmatossága, vagy pedig
a' mellett a' közönséges ajándékok
által nyér magának, valamígyen ez i-
ránt buzgó könyörgésekkel nem se-
gíti magát, és ezekkel nem nyér ma-
gának idvőséges Isteni ismeretet, és
abban való nevedést. Nyilván va-
gyon ez, hogy csak e' Világi jók is
nem valóságos áldások a' jövőre
nézve, hanem inkább a' jövőre ma-
ga-menthetetlenségről kárhoztató

204 VI. Rész. ISTEN előtt járóknak
tanú-bizonyságok a' nagyobb vesze-
delemre az olly embernél, a' ki nem
bírija azokat az Isten nevének alázatos
és buzgó segítségül-való hívásával;
hát menyivel inkább hogy volna az
Istennek ismérleti használatos valaki-
nek az idvősségre, ha azzal edgyütt
nem jár az alázatos és buzgó könyör-
gés, és ha az által nem veszen neve-
kedést? Sem külső sem belső elő-me-
netelünket nem kedvelli Isten az id-
vősségre, ha azt, avagy egészszén
buzgó könyörgések által nem nyerjük
magunknak Istentől, avagy csak ma-
gunkat jobb elmére fordítván, alá-
zatos és buzgó könyörgésekkel nem
nyerünk arra olly áldást ő tőle, és
tovább való nevekedsé, mellyel az
ininkünk ez után már idvősséges lé-
gyen. Ugyan is, valahol nincs aláza-
tos-buzgó könyörgés, nincs ott hála-
adással való igaz meg-ismerése a' re-
ánk származott jóknak eredetinek,
és ott az elő-menetellel a' romlott
természethetnek negédsége s-kevélysé-
ge ural-

TÖKÉLLETESSEGE. 205
ge uralkodik: úgy hogy a' nélkül csak
azt mondhattuk a' tudomány felől,
a' mit mond az Apostol a' szeretett nél-
kül való tudományról: (1) A' tudomány
(ugy mond) fel fualkodik.

XIX. (5.) Meg kívántatik, hogy
egészszén a' te szívemet Istennek ad-
gyad; úgy hogy, nem magad muto-
gatásából, sem nem világi dicséret-
nek s-elő-menetelnek vadászásából,
(mint ez ellen már oda fellyebb (u)
bőven szóllottunk,) nem-is immel-
ámmal és mulóvan, hanem egész szí-
vel s-lélekkel légy azon, hogy Istent
s-az ő dolgait mind jobban-jobban
meg ismérhesse, és az Istent úgy néz-
zed itt, mint magában igen szerethető
természethet; mellye nézve, az ő felsé-
ge ismérést, s-abbán való neveke-
dést, minden egyéb tanulásidnak, min-
den Világi dolgaidnak vagy mulandó
foglatatóságidnak sok garáditstól e-
leiben tégyed; és minden alsóbb
rend-béli tudományodat, bölcsesége-
det,

17
(1) 1. Cor. 3. 1. (u) 5. XIII. ezen rész.

206 VI. Rész. ISTEN előtt járónak
 der, s-foglalatolságot ennek alája
 rendellyed, és mind erre határozzad
 s-czeloztassad főbb-képpen, hogy a-
 zok is tégedet Istennek s-az ő dolgai-
 nak tovább való ismételten, szol-
 gálat-képpen segillyenek. Mert ha
 így nem cselekedsz, az Istennek ismé-
 reti, nem leszen tenéked idvősséges.
 Nézd meg, csak Világi mód-szerint is,
 ha valamelly Ur vagy értelmes Gazda
 észre veszi, hogy ez vagy amaz Szol-
 gája (s-akár egyéb cseledgye,) nem
 szivessen forgolódik ő körülötte, ha-
 nem csak valami külső tekintetekre
 nézve mutogatva s-hántattva magát
 előtte, s-ki is tetszik idővel Urához
 való álnoksága; kétség nélkül igen
 nagy kedvetlenségben ejti magát az
 olly szolga (s-egyéb cseled) az ő Ura
 előtt. Így menyivel inkább a'minden
 tudó Istennek igen nagy kedvetlen-
 ségében sőt keménny haragjában e-
 fik az olly ember, a' kinek minden
 belső rejtekét s-maga-viseletét által
 látván őfelsége, tudgya jól, hogy nem
 egész

TÖKÉLLETESÉGE. 207
 egész szível, nem tisztán, hanem csa-
 lárdúl, hypocritásan, únalmasan, má-
 suva sántikálva, tudni illik, Világi mu-
 landó tekintetekre nézve adta magát
 az ő Istenének ismételten s-dolgainak
 értésére? Tekints meg mit mond ma-
 ga felől avagy csak ama' Királyi Pro-
 phéta a' Sz. Dávid. (v) *A' törvénytelen-
 ségnek cselekedőit* (ugy mond) *gyű-
 lölöm: Nem ragaszkodott én hozzá*
az álnok (avagy a' hamis) szív. Ismét:
 (x) *Az én szemeim a' földnek hűsége-
 seire vadnak, hogy velem lakjanak.*
 Hát mit mondgyunk a' tökéletes tis-
 táságú Isten felől? Hogy szenyved-
 hetné maga előtt azt, a' ki nem egész
 szível akarná őtet és az ő dolgait ta-
 núlni? Illy tisztaságos feneketlen
 mélységnek tanulására, nem csalárd,
 nem tünys, sem nem világiakra sán-
 tikáló, hanem egészfén magát az I-
 sten dolgaira el-tökéltett szív kíván-
 tatik. Innét vagyón, hogy egész szív-
 búl,

(v) Solt. 100. (al. 101.) 8. 3. 4. (x)
 Ibid. 8. 6.

208 VI. Rész. ISTEN előtt járóknak
bűl, egész lélekéből, minden erőnk-
ből és tehetségünkől kívánnya Isten
magát túlünk szerettetni, az oda fel-
lyebb is (y) citált helyben, Sz. Math.
Evan. 22. r. 37. Szeressed a te Ura-
dat Istenedet, egész (avagy tellyess) szí-
vedből, és tellyess lelkedből, s. tellyess el-
médből. Vessd össze Mojs. V. K. 6. r.
5. Ha így kell Istent szeretnünk,
bizony tehát az ő isméretire is, és dol-
gainak tanulására, egész szível, és leg
főbb s-leg. nagyobb szorgalmasko-
dásunkkal kell magunkat adnunk.
Mert másként nem igaz volna ő felsé-
géhez a' mi szeretetünk. Ide való ez
is, hogy az Ur önnön-maga kivált-
képpen a' mi szívünket kívánnya mi
túlünk. Péld. K. 23. 26 Adgyad siam
a' te szívedet énnekem.

XX. Ha ez meg léssen benned,
hogy egész szível adod magadat az
Istennek és az ő dolgainak isméretire;
a' fellyebb elő-számlált ez íránt meg
kivántató dolgok, ezzel edgyütt mind
fel

(y) II. Rész. §. 2. pag. 5.

fel-találtatnak benned. Tudni illik,
egyedül Istent térszed itt fel magad-
nak fő végül; alázatosan viseled ma-
gadat a' nálad lévő tudománnyal, és
nagy hála-adással Istennek tulajdoní-
tod valamit tudcz Istenről s-az ő dol-
gairól: annak-felette, naponként nagy
serénységgel mind előbb- előbb igye-
kezel menni a' te Istenednek és az ő
dolgainak isméretiben; és ennek
meg-nyeréseért, igen buzgó, serény és
meg fáradhatatlan vagy a' könnyörgé-
sekben; e' nélkül pedig, (tudni illik
ha szívedet egészen Istennek nem a-
dod,) a' fellyebb-valóknak edgyike
sem találta fel benned valójában.
E's így, ha szívedet egészen nem
adod az Istennek és az ő dolgainak
isméretire, akár-menyire láttalsál ma-
gadnak elő-mentnek lenni ebben az
isméretben, csak haszontalan minden
tudományod, minden tanulásod a' te
idvőlségedre, valamiglen szívedet e-
gészzen nem adod az Isten körül va-
ló foglalatосkodásra. Nem adod pe-
niglen

210 VI. Réfz. ISTEN előtt járónak
 niglen úgy, ha a' te szíved világi
 szorgalmatosságokkal vagy hijában-
 valóságokkal, és a' testiekben való
 gyönyörködéssel meg vagyon terhel-
 tetve. Ide is alkalmaztathattuk azt,
 a' mit az Ur mond az olly gonosz nép-
 ről, melly az Isteni tiszteletben, csak
 szájjal közelget ő Felségéhez, de szíve
 távol vagyon ő Felségétől. Isa. 29. 13.
 és Sz. Math. 15. 8. Erről ismér-
 heted meg peniglen bizonyosan,
 hogy te egész szíved adtad magadat a'
 te Istenednek és az ő dolgainak ismer-
 tetted; ha minden eszed, kedved, örö-
 med, gyönyörűséged és szorgalma-
 totságod, akár holott járj s-kelly, és
 akár-mit cselekedgyél, csak ez főbb-
 képpen, hogy te a' te Istenednek s-az
 ő dolgainak ismeretiben mind elebb-
 elebb mehefs, és az ő gyönyörűségei-
 ben mind inkább-inkább bé-merül-
 hefs. Egy szóval, ha szíved egészízen
 Istennek adatteratott, úgy el-is ragadta
 Istenedhez való szereteted a' te szíve-
 det, hogy e' Világnak leg-szebb java,
 öröme

TÖKÉLLETESSÉGE. 211
 öröme és gyönyörűsége is, csak sem-
 mi te előtted az Istenben való gyö-
 nyörködéshez képest; és így, tapsz-
 talhatod valóban, melly igen helyes
 te benned is Sz. Gergely Doctornak
 ama' mondása: (2) *Semmi nem elég
 az Istenen kívül az olly elmének, melly
 az Istent igazán keresi*: mondharod
 Kempisi Thamással is im' ezeket: (a)
*Te én Uram Istenem! mindeneknél leg-
 jobb vagy: te vagy egyedül felséges;
 egyedül igen hatalmas; egyedül teljes-
 séggel elégséges; te vagy egyedül gyö-
 nyörűséges és minden vigasztalásokkal
 telyes; -- kiből minden jó tökéletesen
 edgyütt vagy, mindenkor edgyütt
 volt, és lesz. Azért mind kevés és
 elégtelen, valamit adsz MAGA-
 DON KIVÜL, vagy magad felől meg
 jelentesz, vagy ígérsz, mikor TE GED*
 nem

(2) S. Greg. Moral. Lib. 22. cap. 2. in
 cap. 31. Job. *Nel extra Deum sufficit menti,
 qua veraciter Deum querit.* (a) Christ. Köv.
 3. K. 21. Rézb.

312 VI. Rész: ISTEN előtt járónak
nem látlak †, és éppen nem bírlak.
Mert az én szívem ugyan igazán meg
nem nyugthatik, és teljességgel meg nem
elégedhetek, hanem ha minden aján-
dékot és minden teremített-állatot fel-
lyúl halladván, TE BENNED nyug-
szik meg. Ugy tudhatod jól amaz is
melly igaz legyen: (b) Ha ember lélek
szerint fel nem emelkedik, és minden
teremített állattól meg nem szabadul,
és magát TELLYESSEGGEL (a-
vagy egészszen) ISTENHEZ nem
kapcsolja, akár-mit tudjon, akár-
mivel bírjon, nem kell nagyra bocsúlni.
Valami nem Isten, semmi az, és semmi-
nek kell tartani.

XXI. Akkor osztan, mikor így
szívedet egészszen Istennek adod, (a'
mint jelenték,) meg értheted bel-
ső érzéssel az Istenhez való Szeretet-
nek ama nagy erejét és serénységét,
mellyet az igaz szeretőnek (tudni illik
az Istent

† Tudn. 1. elmém-mel és belső gyö-
nyörűséges szemlélésem-mel. (b) Kempisi
Tham. 3. Könyv. 31. Rész.

az Istent szívesen (szeretőnek) le írá-
sában előnkben ad Kempisi Thamás
im' ezekben: (c) A' szerető repül, fut,
örül, szabados, és meg nem tartatik:
mindent el hágy, hogy mindent meg
nyerjen. Ismét: (d) A' szeretet gyors,
igaz, ártatos, nyájas, kedves, erős,
nagy szenvedő, hív, okos, hoszszú-
tűrő, vastag, és soha magát nem keres-
dő.-- A' szeretet vigyázó, alázatos és
igaz, nem puha, nem cselecsap, nem
hívságokra figyelmező. Hald meg na-
gyobb őszönnek okáért, hogy ma-
gadat annál szívelebben s-annál na-
gyobb szeretettel adgyad Istennek
s-az ő dolgainak ismeretire, mikép-
pen irattatik le másutt is (úgy mint,
Szent Agoston nevét viselő kegyes
Könyvecskében) az Istent igazán sze-
rető Lélek: (e) Az Istent szerető Lélek,
(úgy mond.) semmit egyebet (Iste-
nen s-az ő dolgain kívül) nem gondol-
hat,

(c) III. Könyv. c. r. n. 4. (d) Ibid n. 7.

(e) Manual. cap. 20. Oper. S. Aug. Tom. 9.
in Append,

214 VI. RÉSZ. ISTEN előtt járóknak
 hat †, nem szólhat: egyebet mindent
 megvét, meg-ún. Valamit gondol, va-
 lamit szól, szeretet annak az ízi, és
 szeretetet illatozik; annyira magához
 csatolta azt az Istennek szereteti.
 Oda alább is ugyan azon munkács-
 kában: (f) A' kiből (ugy mond) az
 Istennek szereteti vagyon, mindenkor
 gondolja, mikor jut Istenhez, mikor
 badgya elé' Világot, és mikor meneke-
 dik ki ennek romlottságából, hogy igaz
 békeséget találjon: mindenkor az ő
 szíve és kívánsága az oda fel-valókra
 vagyon fel emeltetve. Ha mikor ül,
 ha jár, ha nyugszik, vagy ha valamit
 mivel, szíve Istentől el nem távozik.
 Mindeneket az Istennek szeretetire
 int, mindeneknek az Isten szeretetét
 commendálja, és melly édes legyen az
 Istennek szereteti, és melly rozs-sz s-
 melly keserű e' Világnak szereteti, szí-
 vel, szájjal és munkával mindeneknek
 mutat-

† Ugy ércsed ezt, hogy a' mint az ő
 mindenkori álhatatos igyekezeti és szán-
 deka vagyon. (f) Cap. 28,

mutattya. Valamíg illy szeretet Isten-
 hez nincs te benned, avagy csak
 valami kezdetben és senge-képpen,
 melly osztan mind nagyobbra-na-
 gyobbra nevedgyék, (mert ugyan
 is ennek garáditfi vadnak,) mind ad-
 dig nem mondhatod, hogy idvőlsé-
 ges volna teneked az Istennek ismé-
 reti. Innét mondgya azon jeles le-
 írója az Isteni buzgó szeretetnek: (g)
 A' ki akarja hogy az Istennek ISME-
 RETIVEL bírjon, SZERESSEN. (Az
 az, szeretet legyen benne; olyan
 tudni-illik, a' miné-mút fellyebb le-
 írt, az elebb citált szókban.) Híjában
 méggyen (ugy mond) az olvasásra, el-
 mélkedésre, pradicállásra, imádkozásra,
 a' ki nem szeret. De mihelyen a' szent
 szeretet kezd te benned Istenhez égni
 és gerjedezni a' szerint a' mint le irat-
 taték, jele hogy szívedet egészen I-
 stennek adtad a' mint a' kegyelemnek
 sengeje benned vagyon, és így az I-
 stennek

(g) In Manual. cit cap. 20. Qui vult no-
 titiam Dei habere, amet. &c.

216 VII. Rész. ISTEN előtt járóknak
fennek s-az ő dolgainak ismereti is
idvőséges tenéked.

VII. R É S Z.

Mellyben, az Isten előtt való járásra
negyedik szükséges dolog, ez tudni-illik,
hogy ember az ő életét mindenekben a'
mennyei világosság szerint rendellye, ada-
tik elsőben. Mely életnek munkái, avagy
bizonyos megismertető jelei között, hármak
tétetnek le ugyan ebben a' Részben. Ugy
mint, első az igaz és élő avagy munkás hit.
Második, a' természetű romlottságon, és ab-
ból származó bűnökön szüntelenül való ke-
sergés, és penitencia-tartás. Harmadik,
a' bűnök mind nagyok s-mind kicsiny-
nek gyűlölése s-kérülése.

I. Szóllottunk eddig három szük-
séges dolgokról, melyek az I-
sten előtt való-járáshoz meg kívántat-
nak: tudni-illik, (1.) hogy ember lel-
ki Világosságban járjon: (2.) Hogy
azon világosság szerint magát jól meg
ismerje: (3.) Hogy magát meg ismer-
vén az Istennek bővebb ismeretire
mennyen fel: a' holott meg mutat-
tuk,

tuk, honnat légyen, és miben ál-
lyon az Istennek idvőséges ismereti;
avagy, mi kívántassék arra mi tőlünk,
hogy az minékünk idvőséges légyen.
Immár, (4.) következik a' negyedik
szükséges dolog az Isten előtt való
járáshoz; mely ez; hogy ember az ő
életét mindenekben az első punctum-
ban † meg értett mennyei világosság
szerint rendellye. Mert másként csak
haszontalan dicsekedik az a' mennyei
világossággal, a' ki életét a' szerint
nem rendeli. Sőt ha mi lelki világof-
sága vagy is az olly embernek, nem
tisztá és nem idvőséges világosság az
ő nékie, hanem inkább setétség. Matt.
6. 23. Luc. 11. 35. Veld őszve
Sz. Ján. Ev. 3. 20.

II. Jóllehet pedig a' felsők is ezt
ugyan alattomban magokban bé fog-
lallyák; (avagy, magokban meg ki-
válnyák;) mert e' nélkül azoknak
edgyike sem ollyan, hogy minékünk
idvőséges volna: de mint hogy a'
K felsők-

218 VII. Rész. *ISIEN* előtt járónak
 felsőkben sohul nincs erről szó az ő
 különös és rendes le-írása szerint; a-
 zért, hogy a' mi életünket az Isten e-
 lőtt való járásban, annál rendesebben
 s-jobb móddal tudgyuk igazgatni,
 szükség hogy szintén úgy mint a' fel-
 sökről, különösen szóllyunk a' negye-
 dik punctumban fel tett dologról is,
 tudni-illik, a' mi *életünknek a' mennyei*
világosság szerint való rendelkezéséről.
 Szélessen vesztük peniglen itt az *éle-*
ret; úgy hogy az alatt minden mi kül-
 ső és belső cselekedeteinket, és így
 Istenben s-az ő igéjében meg-nyu-
 govó *hitünket* is bé foglallyuk; semmi
 ellent itt nem álván, hogy gyakran
 a' cselekedetek avagy munkák, szo-
 rossabb értelemben véterve, a' *hittől*,
 mint egyéb idvőlséges cselekedetek-
 nek fundamentumátul meg külöm-
 bóztatnak.

III. Hogy penig tudhassad ember,
 micfoda dolgokban, és miképpen kel-
 lessék tenéked *életedet a' mennyei vi-*
lágosság szerint rendelned, és mi-
 képpen

képpen ismérhesd meg jól ez iránt a'
 te *életedet*, mi karban legyen az; e'
 végre, az olly lelki életnek, mellyről
 itt szöllünk, tulajdon munkait s-jeleit
 tészem itt le, mellyeket szükség tené-
 ked el követned, ha idvőzülni akarsz,
 és a' mellyekből meg ismérheted bi-
 zonyossan, ha te immár a' te *életedet*
 a' mennyei *világosság szerint* rendel-
 tedé, avagy nem.

IV. Valaki azért az ő *életét* (a'
 miat az Isteni kegyelem őtet segíti) a'
 mennyei *világosság szerint* rendeli,
 az olly embernek tulajdon munkai
 és bizonyossan meg ismértető jelei,
 imé ez következendők. (I.) Az olly
 ember az Istennek szent igéjének,
 mellyet vészén az Ecclesiástul, álhata-
 tossan *hitelt* ad, meg-nyugován min-
 den kételkedés nélkül abban, hogy
 az Isten igaz minden ő beszédében.
 Ugyan is, (a) *Valaki Istenhez járul*,
 (a' mint az Apostol tanít,) *hinni kell*
annak, hogy vagyon Isten, és hogy az

K 2

őtet

(a) Síd. 11. 7. 6.

220 VII. Rész. ISTEN előtt járóknak
 őtet keresőknek meg - jutalmazója.
 Ha ezt hinni kell jó eleve az Istenhez
 való első járulásban; bizony tehát
 hinni kell ezt is, hogy igaz mondó az
 Isten minden ő belzédében, és így i-
 gaz, valamit előnkben ad ő felsege,
 vagy az ő írott szent ígében, vagy
 penig a' *Catholica* Anya-szent-egy-
 házának tanítása által. E's hogy ez a'
Hit minékünk idvősséges légyen, nem
 elég pusztán hinni Istennek; (mert
 pusztá hittél az Ördögök is. (b) hisz-
 nek;) hanem szükség hogy a' mi (c)
hitünk a' (d) *szeretet által munkáló-*
dó légyen; mellynek munkái ide a-
 lább† a' következőkben fel talál-
 ratnak. Ezért mihelyen ember ez hit-
 tel Istenhez kötelezi magát, szükség
 hogy mindgyárt azon egy munkával
 szeresse is az Istent, és naponként
 mind elebb-elebb mennyen a' lelki
 jókban, ha azt akarja hogy az ő hiri
 néki

(b) Jac. 2. §. 19. (c) Ibid. §. 20. 22. (d)
 Gal. §. §. 6. † §. V. & sequ. Item, cap. 8. §.
 30. & sequ.

221 TÖKÉLLETESSEGE.
 néki idvősséget hozzon. Innét immár
 következik ez bizonyosan: Mivel
 hogy az idvőzítő *hit*, nem csak el-
 hiszi álhatatosan igaznak lenni, vala-
 mit Isten mond, hanem annak-felelte,
 a' *szeretet által munkás* szokott lenni;
 azért lehetetlen dolog, ha ugyan való-
 ban és derekasan munkás Isten körül
 s-az ő Anya-szent-egy-háza körül a'
Hit, hogy ezt is nagy gondolatban ne
 végye: (e) *Amaz igasságnak Lelke,*
vezérelni fog titeket minden igasságra;
 a' mint a' Görögbul esik igen hathatós-
 san. Ezt Urunk úgy mondotta köze-
 lebb maga Tanítványinak, hogy kö-
 vetkezés szerint az ő személyekben,
 (f) az egész *Catholica* Anya-szent-
 egy-háznak is mondotta; a' mint az
 értelmeselek előtt ez nyilván való. Ha
 így vagyon a' dolog; bizony tehát a'
 Szent Lélek a' *Catholica* Anya-szent-
 egy-házat mindenkor *igasságra ve-*
zerli, még azokban is, a' mellyek az

K 3

emberi

(e) S. Evan. 16. §. 13. (f) Marc.
 13. §. 37.

222 VII. Rész. ISTEN előtt járóknak
emberi romlott elme előtt igen ki-
tsíny avagy képtelen dolgoknak lát-
czonak lenni.

V. (2.) A' mennyei világosság sze-
rint élő ember, szüntelenül törődik
és *kesereg* szívében az ő maga nagy
lelki romlottságán, tudni-illik sok bü-
nein, (mind az eredendően, s-mind a'
mindennapi cselekedet szerint való-
kon,) és a' bűn miatt magában lévő
lelki ferétségen, és lelki nagy boldog-
talanságon; úgy mint; hogy elméje
homályos, sőt ugyan vak magában a'
lelkiekben; feledékeny, rest, túnya
az Isten dolgaiban; akarattya-is pe-
niglen tehetetlen a' jóra; a' honnat
vagyon, hogy ottan-ottan meg-botlik
s-el-esik az Isten parancsolati ellen;
úgy hogy, ha jól meg vizsgálja maga
állapattját, magát egészen romlott
természetre nézve, a' Sátánnak
és a' bűnnek rabságában fetrengeni
tapasztallja; ezen mondom, szünte-
len törődik s-*kesereg* szívében;

(mint

(mint fellyebb is immár (g) szölli-
tünk erről a' mi magunk meg ismeré-
sének alkalmatosságával;) mellyre
nézve, e' Világ is nékie egészen
úgy meg-keseredett, mint ha nem is
vólna semmi közi e' Világgal, vagy
mint ha nem is vólna e' Világban; úgy
hogy, ha szintén e' nyomorult életre
nézve kényszerítették is *élni e' Világ-
gal*, de csak úgy él, *mint ha nem is
élne* véle; az Apostolnak intése sze-
rint, melly vagy on, I. Cor. 7. 31.
Egy szóval, annak egész élete míg itt
nyomorog, nagyobb részére csak
mind *pénitentia*-tartás szívében: mel-
lyet külső maga viseléssel nem kevé-
sé ki fejez, ha szintén e' Világnak fia
nem könnyen s-nem mindgyárt ve-
hetik is azt ő benne észre.

VI. Innét vagy on, hogy az olyan
ember e' Világról és ennek hafzon-
talanságától, s-fizem-fény-vesztő gyö-
nyörűségitől, a' menyire lehet, csak

K 4

el-fogja

(g) Vdik Rész. §. XV. XVI. pag. 106.

el-fogja magát; és soha csupán csak a' testnek kedvéért, (a' mennyire a' kegyelem által magára vigyázhat,) nem egyelíti magát e' Világnak szokott vigasztában, nyájasságiban, mulatságiban; hanem (ha mikor a' fele helyen meg jelenik, cselekeksi) ezért, hogy az ő társalkodásával, mértékletes maga-viseletével és kegyességszólgetésével, másoknak is (a' menyiben ő igyekezik,) használlyon a' lelkekben: avagy pedig olyanokkal vagy az ő társalkodása, a' kik felől Keresztyéni szeretetről fel teszi azt, hogy legyen azok között olyan, a' kiben már az Ur János Christus kezdett az ő kegyelme által munkálódni; ezért a' Christusra tekintve, és a' Christusnak munkáját bocsúlván az olly személyben, avagy személyekben, adgya magát néha ideig, de igen mértékletesen s. józanon, az olly világi társalkodásra. Másként, magára nézve, nincs semmi nagyobb öröme, mint hogy magánossan maga lelki rom-

romlottságán keseregheessen, magánossan igaz poenitentia tartással s-buzgó könyörgésekkel Istent engesztelhesse. (s-így másoknak is könyörgésivel használhasson,) és magánossan Istentől s-az ő dolgairól elmélkedhesse.

VII. Miként szokta magát viselni az olly Lélek, a' kinek egész élete poenitentia-tartás; igen szépen előnkben adgya Sz. Gergely Doctor és Pápa im' e' szókban: (b) A' poenitentia-tartásnak sérelmivel meg nyomattartott elme, önnön magában szoríttatik be, és a' TESTNEK MINDEN GRÖNYÖRKÖDÉSITÜL erős gondolkodással el-válik; az igen nagy dolgokra elő-menetelt venni kíván, és mind-

K 5

azon-

(b) Exposit. Moral. in Job. Lib. 8. c. 11. (al. c. 16.) in. cap. 7. Job. 17. 11. *Mens poenitentiae doloribus pressa, in semet-ipsa constringitur, atq. a cunctis delectationibus carnis, fortē cogitatione separatur; ad summa proficere appetit, & tamen adhuc de corruptione corporis contradictionem sentit.*

226 VII. Rész. ISTEN előtt járóknak
 azon-által még is a' TESTNEK †
 ROMILOTSÁGATÚL ellen-mon-
 dást érez. Midőn pedig a' Testnek illy
 ellenkezését tapasztalja magában,
 azzal ingyen sem szűnik meg a' testnek
 s-e' Világnak hijában-valósági és
 gyönyörűségei ellen való viaskodás-
 tól; hanem, ha szintén ideig valame-
 nyire meg moeskoltnék is kedve
 ellen azoktól, viszont újabb erőt vé-
 szen magának, és annál inkább erőlkö-
 dik, magát a' testnek s-e' Világnak
 gyönyörűségeitől el-fogni, és a' bű-
 nön naponként nagyobb - nagyobb
 győzedelmet venni: mint oda alább
 más punctumban (i) bővebben meg
 fogjuk hallani. Azonban, jegyezd meg
 itt kegyefs Olvasó Sz. Gergely mon-
 dása-

† Veld őlzve itt azt, a' mit erről tanít
 Taulerus, Institut. c. 34. illy szökökkel: Többi-
 re még az ő leg-jelesebb barátiban is bágy í-
 sten mindenkor (e' romlott életben) valami
 vétket meg-fenekleni, - hogy mind-magoktól s-
 mind másoktól is mértessenek meg. &c. (i) Nézd
 X. Rész, §. I. & sequ.

227 TÖKÉLLETESSÉGE.
 dásának alkalmatosságával, midőn
 hallod a' Testnek ellen-mondását az i-
 gaz pœnitentia-tartó lélekben, melly
 igen igaz légyen az, a' mit már fel-
 lyebb (k) fel-jedzettünk, (kivált-kép-
 pen a' Nagy Pázmány† Cardinálból,) menyi sok kísérteteket szenved a'
 bűnre, az Ördögnek rabságából Istent-
 hez tért, és az Istent igazán felő ember.
 Oda térek, a' honnat kevésbé ki for-
 dultam vala, és Szent Gergely Doctor
 szavai mellé tészem az igaz pœniten-
 tia-tartónak tulajdonságairól, Szent
 Bernárd Doctornak is amaz ide igen
 illő szép tanítását: (1) Az igaz pœniten-
 tia-tartó, (ugy mond,) mindenkor
 munkában és bánatban lévén, bánkodik
 az el-múltakon, (tudni-illik, a' meg-
 lett bűnökön,) és munkálódik a' jöven-
 dőknek (avagy inkább, jövendőre le-
 hetőknek) el-távoztatásán. Ugyan-
 is, az igaz pœnitentia-tartás ez, tudni-
 illik,

K6
 (k) V. Rész. §. XXIV. XXVI. és
 XXVIII. †. Ibid. §. XXVIII. (1) S. Bern.
 Meditat. (seu Lib. de Anima,) cap. 4. n. 3.

228 VII. Rész. ISTEN előtt járóknak illik, meg szűnés nélkül keseregni a' bűnőkön: úgy siránkozni a' meg-letteken, hogy ne legyenek ez után a' meg siratandók.

VIII. Hogy peniglen ugyan tisztí légyen az Isten előtt járó és idvőzlőni kívánczó embernek, hogy míg e' nyomorúlt testben nyomorog, meg szűnés nélkül keseregjen amaz Isten szerint való bánattal, magát a' testnek csalárd vigasztatás-gyönyörűségeitől el-fogván; meg tetszik Urunknak ama tanításából: (m) *Bóldogok a' kik sírnak; mert azok meg-vigasztaltatnak.* Azokat érti itt a' siránkozókon, a' kik mind magok bűnein és romlottságin, s-mind penig a' közönségesen el-áradott sok gonofságokon és azok miatt lobogó Istennek haragján, keseregnek: melly kesergésnek mindenkor vagyon helye, valamíglen a' bűnnek valami mérge éreztetik bennünk és rajtunk. Tekincs meg jól azt is a' mit ír az Apostol 2. Cor. 7.

Ű. 10.

(m) Matt. 5. Ű. 5. (al. Ű. 4.)

Ű. 10. az Isten szerint-való bánatnak gyönyörűséges lelki hasznáról, és hozd ide azt is, a' mi vagyon a' bölcs Salamonnál, Péld. K. 28. Ű. 14. *Bóldog ember, a' ki mindenkor fél.* Féltudni-illik, és igen szorgalmatos szívében, hogy bűnben ne essen. Illyen az, a' kinek élete mindenkor belső kesergés Isten szerint való bánattal, és pœnitentia-tartás. Ide való az is a' mit ír a' fellyebb említett Nagy és Szent Gergely Doctör im' e' szókban: (n) *A' kik mindennap vétkezünk, minden-napon a' pœnitentia-tartásnak siralmira fűszünk.* A' holott a' Sz. Doctör, egy-szer s-mind okát is jelenti alattomban, miért kellefsék minékünk minden-nap kesergenünk, és ekképpen igaz pœnitentia-tartásunkat megújítanunk: ezért, mert minden-nap vétkezünk, vagy kisebbvagy nagyobb

K 7

vétek.

(n) Exposit. Lib. 1. in 1. Reg. 2. Ű. 5. *Qui ergo quotidie delinquimus, quotidie ad pœnitentie lamenta curramus.* Conf. S. August, Epist. 108. ad Seleucian. sub fin.

230 VII. Rész. ISTEN előtt járóknak
vétekkal, valamígyen e' testnek rom-
landó sátorát vífellyük. Ez keseregés
penig, (hogy azt is itt el ne halgas-
sam,) nem ellenkezik, hanem inkább
igen szépen meg edgyez az Urban el
fogyhatatlanul való lelki örömmel.
(Ha mikor ez a' lelki öröm nem érez-
tetik a' Szenekben úgy mint mász-
szor, nem az idővséges bánat vette
ezt el, hanem az Istennek ideig való
szabados Atyai ítéleti; melly állapot,
lelki el-hagyatásnak hivattatik a'
Theologusoktól.) Nézd 2. Cor. 6. ̄. 10.
(Mint szomorúnak, de mindenkor
örvendezők vagyunk;) egybe-vetvén,
Philip. 4. ̄. 4. és 2. Cor. 7. ̄. 10. Ke-
sereg tudni illik az olly lélek a' termé-
szeti romlottságon, és annak meg ves-
zett gyümölcssein; de bezzeg majd
mikor az ő hitinek szemeit az Isten ir-
galmasságára és a' Christus által lett
váltságra fel-emeli, örül az ő szívé-
ben. Melly igen bizonyos jele legyen
penig a' mennyei világosságnak szerínt
való idővséges életnek, a' bűnökön
és az

és az egész természeti romlottságon a'
szerínt keseregni a' mint le íránk; e-
lég volna annak meg mutatására, csak
az a' vers is, (o) mellyet csak ihon mo-
stan hozánk elő a' siránkozóktról; de
hogy előtted annál világosabb s-erős-
lebb legyen ez tanítás, tarcs-meg itt
Sz. Hieronymusnak is amaz ide tarto-
zó szép mondását: (p) *Kezdeti az idő-
vségnek, embernek maga bűneit ér-
teni és SIRATNI.* Meg tapasztalta
valóban ennek igazságát amaz ő bű-
nein siránkozó, és Urunk lábait köny-
hullatásával öntöző aszszonyi-állat. Luc.
7. ̄. 38. 44. 50.

IX. (3.) A' mennyei világosságnak
szerínt élő ember, a' mint hogy szívé-
ben szüntelen kesereg a' természeti
romlottságon, és annak meg veszett
gyümölcsén a' cselekedett bűnön; úgy
a' bűnt nem külömben nézi mint igen
halá-

(o) Matt. 5. ̄. 5. Vid. initium huius s. VIII.
(p) S. Hieron. Comment. in Isa. Lib. 6 in
cap. 15. ̄. 2. *Initium salutis est, sua intelligere
& flere peccata.*

232 VII. RÉSZ. ISTEN előtt járónak
halálos ellenségét, nem is kerül sem-
mit úgy mint a' bűnt. Itt vagyon va-
lóban helye a' Bölcsnek ama' monda-
sának: (q) *A' bölcs fél és el távozik a'
gonosztól.* Ide való Kempisi Thamá-
nak is amaz oktatója: (r) *Semmitől
úgy ne féll, semmit úgy ne gyalázz és
ne fuss, mint a' te verkeidet és bűnei-
det; mellyeket inkább kell nehéztetned,
hogy sem mint akár-minémű marhád
kárát.* Fundáltatik ez amaz intésen:
Mint a' kígyótól, úgy fuss a' bűnöktől.
Sírách fia K. 21. §. 2. Annyira kerüli
s-gyűlöli penig a' bűnt az olly ember
kirül szöllünk, hogy a' mennyire a'
kegyelem segíti őtet, akár-melly ki-
tsiny vétkeket is nagy szorgalmatossá-
gal és félelemmel igyekez el-távoztatni, és soha a' leg-kissebb vétkeket sem
veszi olly szokásban, mint e' Viágnak
gonosz fiai s-leányi; a' kik ha szintén
néha (sőt némelylek bizonyos ideig
mindenkor is) némelly nagy és igen-
szarvas

(q) Péld. K. 14. §. 16. (r) Christ, Köv,
3. K. 4. Rész. D. 4.

szarvas bűnöktől a' büntetésre néz-
ve, meg tartóztattyák is magokat; de
bezzeg azokat, a' mellyeket e' Világi
emberek meg nem büntetnek, csak
semmiben hajtyák, és szokások sze-
rint ottan-ottan irtózás és félelem
nélkül gyakorolják. Illyenek ő elöt-
tök: amaz aprólek hazugság, (emberi
mód szerint mondom illyennek,) a-
plólek lopás; ravaszság, álnokság és
csalárdság, kivált-képpen a' kisebb
dolgokban; (noha némelly gonosz-
szak a' leg-nagyobb dologban való
csalárdkodást is semmiben hajtyák;) sőt
ugyan kérkednek néha az ő kif-
sebb álnokságokkal; illyenek, e' Vi-
lágnak szokása szerint való sok ha-
szontalan beszédek, vagy mondgyam,
fecselegések; annál is inkább a' trágár
beszédek, bolond tréfák és csufoló-
dások; az időnek hijában való töltése;
a' sokaknál meg szokott és közsé-
ges szitkok, esküvések, átkozódások,
ember rágalmazások; sőt ugyan nye-
teseknek vagy kedves mulatságnak

tartya

234 VII. Rész ISTEN előtt járónak
tartya a' gonosz ember, ha ő mást nyel-
vével mocskolhat. Kivált-képpen ha
veszti észre hogy valakiben vagy on va-
lami erőtelenség, (és talám igen ked-
ve ellen,) ugyan örül annak ki-fecse-
gésén és fele-baráttjának mardosá-
sán; mentegtevén maga rossz cseleke-
detit, ama' nem helyessen formált köz-
mondással: *Az igaz mondás nem em-
ber szóllás.* Hamis ez iránt az olly go-
nosz rágalmozó embernek szava fele-
baráttja ellen. Mert nem szabad tené-
ked ember még az igazat is fele-ba-
rátod ellen akkor ki mondanod, a'
mikor sem az Elöl-járó és a' gonoszság
ellen Isten-képét viselő nem kénsze-
rít tégedet más ellen szóllani; sem
nem olly ártalmas tenéked vagy má-
soknak a' te fele-barátod dolga, hogy
nem külömben, hanem ellene való
szóllással állhatsz ellene; sem pedig nem
az igazságnak s-kegyeségnek, és nem
fele-barátod lelki javának szeretetiből
(annak tudni-illik kívánt meg jobbú-
lására) mondasz a' mit mondasz, ha-
nem

235 TÖKÉLLETESSEGE.
nem csak éppen meg akarod nyelved-
del marni s-mocskolni fele-barátodat,
(még pedig talám boszszu-űzésből,) és gyönyörködöl abban, ha nyelve-
det a' féle mardosásokban moshatod.
Akár-melly tudva való vétkét is fele-
barátodnak, nem szabad tenéked (a'
ki annak Elöl-járója s-Igazgatója
nem vagy,) csak csupán annak meg-
szégyenítésére s-kisfecsézésére beszél-
ned. Annál inkább nem szabad pedig,
(f) ha tiukos az ő erőtelensége, melly
magának sem tetszik; és nem is olly
személly, a' ki másnak ártana, hanem
inkább tehetsége szerint mindennek
javára igyekezik; nem is valami el-
vetemedett gonosz életű, hanem I-
stent felő és olly személly, a' kinek
bölcsülleti s-jó híre-neve a' jobb és ér-
telmesebb emberek előtt meg va-
gyon.

X. Mennyire várkezzon a' Keresz-
tyéni

(f) Nézz erre világosságot, Distinct. 96.
cap. 8. In Scripturis &c. Veld öszve *Illyés*
Urv. U. Katekism, p. 310. ed. An. 1697.

tyéni szeretet ellen az olly gonosz nyelveskedő a' körül itt szóllunk, ki-vált-képpen a' ki a' bősülletben lévő személy ellen szóll, és azt hírében s-nevében, a' mint teheti, öldökl; nyil-ván vagy on a' tudó fak előtt. Am-bár or e' Világ előtt kitsínynek láttasék is ez illv nyelveskedés, de bezzeg Isten előtt igen kárhozatos vétkek. Továb-bá, a' tragár beszédek is, az ízetlen bo-lond tréfák, bolond hahorálások, re-ftet gyönyörködtető végetlen nevet-kezések, izemtelen és fajtalan vigyor-gások, csufolódások, meg szokott szit-kozódások, átkozódások s-ok-nélkül való esküvések e' Világ fiainak s-le-ányinak szájokban; melly rút és melly nagy vétkek légyenek, (noha e' Világtól csak kitsínyeknek vagy in-kább majd semminek tartatnak;) ar-ról is nints kérelkedés az értelmes és bölcs lelki Igazgatóknál.

XI. Ama' kissebbsékről, mellyeket fellyebb t említek, ugy mint az apró-lék

lék házugságról, haszontalan beszél-dekről, aprólék lopásról s-egyéb ha-sonlókról, szokták magokat e' Világ fiai s-leányi ezzel keclegetni, hogy a-zok igen kitsínyek, és könnyen meg bocsátható vétkek. Ember! a' ki így mentegeted s-keclegeted magadat a' még szokott bűnről; tudodra légyen, hogy tenéked a' ki szokásból, és ked-ved szerint vétkezel, és ugyan rohan sz minden felelem s-tartózkodás nélkül az említett vétkekre, semmi magad biztatása nincs az örök kárhozatnak el-kerülésére, ha meg nem jobbitod ma-gadat. Mert a' mint helyessen írja Sz. Agoston: *(s) A' sok apró vétkek, ha semmiben hajtatnak, meg ölnek.* Ugyan is, valaki a' vétket, akár kissebbsé-t akár nagyobbát, semmiben hajtya, jele hogy az Isten parancsolattját semmi-ben hajtya és csak meg-veti: valaki pedig az Isten parancsolattjának meg-
verésé-

(s) Tom. 9. Tract. 12. in Joan. sub fi-nem: Minuta plura peccata, si negligantur, occidunt.

239 VII. Rész. ISTEN előtt járóknak
 veréséből és semmiben hajrásából vét-
 kezik; fel emelt kézzel, és el. szánt go-
 noszságból vétkeznek: a' melly (t) ha-
 lalos avagy kárhozatos vétek. Mert
 az a' belső gonoszság, és az Istennek
 parancsolatinak semmiben hajtása,
 melly szerint ugyan rohan a' gonosz
 ember az ő szokott vétkeire, lehetet-
 len hogy kárhozatos ne légyen, a' kif-
 sebb vétkekben is. Azonban valaki a'
 (u) *kissebbekben* nem hűséges Istenhez,
 jele hogy a' *nagyobbakban* sem hűsé-
 ges. E's így, a' ki a' *kissebb* vétkeket
 (v) semmiben hajtya, jele hogy a' na-
 gyobbakra is könnyen megyen, mi-
 helyen kedve szerint szolgál néki az
 alkal-

(t) Petr. *Canisius*, in *Summa Doctr.*
Christian. cap. 5. p. (mihi) 165. *Qui sunt su-*
premi gradus peccantium? Resp. *Eorum, qui*
scientes ac prudentes ex mera peccant malitia.
Conf. Grat. Dist. 25. sub. c. 3. §. Nullum pec-
catum est adeo veniale, quod non fiat crimina-
le, dum placet. Et Gloss. ibid. Et Art. Magn.
per parv. ex R. P. G. Druzbizki alc. p. 5. (u)
Luc. 16. §. 10. (v) Eccl. 19. §. 1. Qui pernit
medica, paulatim decidet.

TÖKÉLLETESSEGE. 239
 alkalmazhatóság. Ugyan is, a' mint igen
 értelmesen jedzette fel a' nagy Páz-
 mány Cardinal; (x) az Isten is meg-
 vonja azoktól, sok és kivált. képpen va-
 ló nagy segítség, kik semminek tar-
 tyák az ő meg-bántását. Ezért nem csu-
 da, hogy az ilyenek igen veszedelmes
 és kárhozatos állapotban vadnak, va-
 lamig jobb észre nem térnek. Nézd
 el bár és szemlélj meg jól az olly em-
 bert, a' ki az aprólék vétkeket semmi-
 ben hajtya; meg látod, hogy annak
 az ő szíve egészfzen el fajult a' men-
 nyieiktől, egészfzen hideg és csfárad
 az ő Istenéhez; egészfzen üres min-
 den lelki serénységtől, szorgalma-
 tofságtól és igaz buzgóságtól az Isten
 dolgaiban, és a' menyieieknek kere-
 setiben. Ne is bíztassa pedig magát az
 olly ember, mint ha az ő lelki restsé-
 ge, hivalkodása, s-hidegsége (ha ab-
 ban meg marad) ki nem rekesztene
 őret

(x) Pünkösöd után 1. Vasárnap, 2dik
 Prédic. p. (mihi) 706,

őtet az Isten Országából. Mert ha (y) *munkálódó hit*, (még pedig nagy(z) *e-rővel munkálódó*, ha lelki(a) *futás*, lelki erős (b) *harczolás*, (c) *vigyázó lelki* serénység és (d) *buzgóság* kívántatik az Isten Országának elnyerésére; bizony tehát világos, hogy nem a *hivalkodóknak*, nem az *idővesztőknek*, és nem a *túnyáknak*, hanem a *serény lelki munkásoknak* készítettet az Istennek Országa. Továbbá, akár-melley leg-kissebb vérektől való irtó-zásra is (hogy csak leg-kissebb vértét se hajcs semmiben,) elég tenéked U-runknak ama' mondása: (e) *Minden* *hivalkodó szórúl*, *mellyet szóllanak az emberek*, *számot adnak az ítélet napján*; a' kik tudni-illik ez életben az igaz *pœnitentia-tartás* által annak eleit nem vészik.

XII. Hogy

- (y) Gal. 5. 6. collat. Jac. 2. 20. 24.
 (z) Mtth. 11. 12. (a) 1. Cor. 9. 24. (b)
 2. Tim. 2. 5. & cap. 4. 7. 8. collat. Eph.
 6. 11. 12. -- 18. (c) Matt. 25. 4. Luc. 21.
 36. 1. Pet. 5. 8. (d) Apoc. 3. 19. col.
 ult. (e) Matt. 12. 36.

XII. Hogy még-is annál inkább elhitesd magaddal, melly igen szükség az idővségre a' leg-kissebb véteket is igen-igen kerülnöd; tarcs-meg Sz. Paulinus † Doctornak is (Néhai Püspöknek) im' ez kegyels tanítását: (f) *Jóllehet hiszszük*, *hogy a' bűnök egymástól sokat különböznek*; (mivel hogy olvassuk is;) *mind-azon-által az örökdedésre*, *elég hasznosnak mondgyuk*, *hogy a' leg-kissebbek-is*, *a' leg-nagyobbak gyanánt távoztassanak el*. Mert annál könnyebben tartóztattgyuk meg magunkat *akár-melley vétektől*, *mennél inkább félünk attól*. Nem is hamar mégyen a' nagyobbakra, a' ki a' kisebbektől is irtózik. Es bizonyára nem tudom, ha mondhatunké valamelly bűnt kicsinynek, melly az Istennek MEG

L

UTA'

† E'lt ez egy időben Sz. Agostonnal, An. D. 400. & sequ. (f) S. Paulin. Epist. ad Celantiam inter Epist. S. Hieron. ordin. 14. Et si multum inter peccata distare credimus, (quia & legimus;) tamen satis prodesse ad cautionem dicimus, etiam minima pro maximis cavere, &c.

242 VIII. Rész. ISTEN előtt járóknak
 UTA'LASARA léfzen. Ez az igen
 okos, a' ki nem annyira azt gondolja
 meg, mi legyen a' parancsoltatott dolog,
 (nagyé vagy kitsiny,) mint azt a' ki
 parancsolta; nem is a' parancsolatnak
 mennyiségét, (nagyé a' parancsolat vagy
 kitsiny,) hanem a' parancsolónak gon-
 dollya méltóságát. Menayünk immár
 a' negyedik jelle, mellyből is a' men-
 nyei világosság szerint élő ember
 meg-ismértetik.

VIII. R É S Z.

Mellyben *vagy*on a' mennyei világof-
 ság szerint élő embernek negyedik tulaj-
 donsága, (avagy bizonyos meg-ismértető
 jele,) ez tudni-illik; hogy a' bűnnek min-
 den alkalmatosságát, azok között nevezef-
 sen, a' Világi mód szerint való vendégségeket
 s-jó lakásokat, tehetése szerint igen kerüli.

1. **M**ivel hogy a' mennyei világof-
 ság szerint élő ember annyi-
 ra kerüli a' bűnt, még a' leg kisseb-
 bet is, a' mint immár a' felsőbb punctum-
 nak elein + meg érténk; azért (4.) a'
 bűnnek

+ §. IX. a' 7dik Rész, p. 232.

TÖKÉLLETESSEGE.

243 bűnnek minden alkalmatosságát is te-
 hetsége szerint igen kerüli, úgy hogy,
 tudva, ön-kínnyén, kedve szerint és
 szánt-szándékkal azokban soha ma-
 gát nem akarja ejteni. Példának oká-
 ért, a' holott tapaszttal hijában-való-
 ságoknak gyakorlásit, haszontalan és
 meg-veszett beszédeknek tractáit,
 vagy akármi egyéb törvénytelense-
 get, rendeletlenséget s-zabolátlan fef-
 letséget, igen futtya s-el kerüli (te-
 hetsége szerint) azokat, Sz. David-
 nak ama' szavai szerint: (a) *Nem ültem*
 (avagy, *nem ülök*) a' *hijában-valóság-*
nak gyülekezetiivel: a' hamisság-cse-
lekedőkkel edgyütt bé nem megyek, a-
 vagy, *nem járok: Gyűlölöm a' gonosz-*
tévőknek gyülekezetiit, és az Istentele-
nekkel nem ülök. Ugyan is, meg tanul-
 ta az olly ember Sz. Pál Apostolnak
 ama' tanítását; (b) *Meg-vesztegetik a'*
jó erkölcsöket a' gonosz beszélgetések;
 az az: azoknak hallása, és azokkal

L 2

való

(a) Solt. 25. (al. 26.) §. 4. §. (b) 1. Cor.
 15. §. 33.

244 VIII. Rész. ISTENEDT JÁRÓKNAK
 való világi társalkodás, kiknek be-
 ízelgetések, híjában-valósággal, vagy
 métellyel és meg-veszetséggel tel-
 lyefs. E's mivel hogy jól tudgya ezt
 is, hogy e' világi jó lakásokban is ta-
 pasztalhat olyyakat; sőt ejtheri is ma-
 gát olyyakban, mellyek igen károsok
 az ő lelkének; ezért azokat is (ha csak
 maga hatalmában vagyon,) egész-
 szen el kerüli; hanem-ha a' tellyebb
 (c) (a' második punctumban avagy
 jelben) említett nagy okok, vagy
 azoknak valamellyike, indítanak őtet
 arra, hogy ideig a' féle alkalmazóság-
 ban jelen légyen, de akkor is józa-
 non, és elmejét még ott is álhatatos-
 san Istenen (főbb-képpen) és az ő dol-
 gain jártatván; másként, a' menyire
 lehet, külön fogja inkább magát ideig
 való szállásán, és akképpen lát az ő
 hívatallya szerint való tisztíthez, ki-
 vált-képpen ahoz, mellyel egyenessen
 tartozik az ő Istenének, hogy sem
 mint magát e' Világi mód sze-
 rínt

(c) VIIdik Rész. §. VI, p. 224

TÖKÉLLETESSEGE. 245
 rínt vendégeskedőknek társaságában
 (nagy ok nélkül) elegyitené.

II. Nézd meg melly jeles oktatást
 térszen erről Sz. Ambrús * Doctorim'
 ez igékben: (d) *A' szemérmetségnek
 vadnak maga kö-szájai, nem a' mellye-
 ket maga hoz-bé, hanem a' mellyekben
 gyakorta belé botlik, ha mikor tudni-
 illik a' mértékletleneknek társaságá-
 ban esünk, a' kik, nyájasságnak színe
 alatt mérget öntőnek a' jókban. Ezek
 ha gyakorta valók, és fő-képpen a'
 vendégségben, a' játéokban és tréfában,
 meg erőtelenítik ama' + férfúi magunk
 rea-viseelését. El távoztassuk annak-
 okáért, hogy valamiként midőn elmén-
 ket akarjuk meg újítani, minden szép
 egybe-zengést el ne rontsunk, tudni-
 illik, minden jó cselekedeteknek mint
 egy egybe-zengését. Ezek után mind-
 gyárt az Ecclesiái személyekhez térszen*

L 3 ugyan

* Költőzött az Urhoz Szent Ambrús D.
 An. D. 398. (d) Offic. Lib. 1. c. 20. *Habet sa-
 ne suos scopulos verecundia, &c. + Gravitatem
 nam virilem.*

146 VIII. Rész. ISTEN előtt járóknak
 ugyan derekafabban intést, de ol-
 lyant, a' melly egyéb időzülendő hí-
 vekre is illik. A' hannot (ugy mond)
 az Ecclesiái cselekedetekhez, és fő kép-
 pen a' (szent) szolgálatban foglalatof-
 kodóknak isztrihez igen eszesen illeni
 itélem, hogy a' külsőknak (avagy Vilá-
 giaknak) vendégségeit el kerüllyék.
 -- Mert a' kívül valóknak az ő vendég-
 ségesben foglalatofságok vadnak, (az
 az, mint hogy költségek, sok világi
 szorgalmatofsággal, pompával és ud-
 varisággal járnak,) azonban a' jó la-
 kásnak kívánságát ki nyilatkoztat-
 tyák. Annak felette, bé csúsznak azok-
 ban szaporán, e' Világról és e' Világi
 gyönyörűségekről való haszontalan be-
 szédek is. Füleidet bé nem dughatod;
 meg tiltani pedig ezeket, kevelységnek
 iteltetik. Bé csúsznak a' pohárok is
 akaratom ellen. Mennyivel inkább
 mondhattuk itt Magyar Országban,
 a' mint a' meg rögzött szokás vagyom,
 hogy a' Pohárok e' világi vendégsé-
 gekben nem csak bé csúsznak, hanem
 sokszor

sokszor ugyan tódúlva és csoportosan
 köszöntetnek s-mérettetnek reánk?
 Néha pedig kondérok inkább, hogy
 sem pohárok.

III. Sz. Gergely Pápa is valóban el-
 lensége volt az olly vendégségeknek,
 a' mellyek csupán csak Világi mód
 szerint mennek véghez. (e) Innét
 mondgya, hogy szorgalmatofsan meg
 kell tekintenünk, hogy a' Jób fiainak
 vendégségének napjai el-múlván, min-
 den napokra külön-külön áldozat ál-
 tal való tisztulás tétetik. Mert ez a'
 a' szent ember, hogy a' vendégségek bűn
 nélkül alig mehetnek véghez. Oda a-
 lább kevéssel: (f) Vadnak (ugy mond)
 némelly vétek, a' mellyek a' vendégsé-
 gekről, avagy alig, avagy ugyan teljes-
 séggel nem is válhatnak el. Mert csak
 nem mindenkor a' vendégségeket testi
 gyönyörűség követi: mivel hogy midőn
 a' test a' meg-újulásnak gyönyörűségé-
 ben ki-ereszkedik, akkor a' szív ha-
 szontalan öröme kiágíttatik. Másutt

L 4

penig

(e) Moral. in Job. Lib. 1. c. 4. (f) Ibid.

248 VIII. Réf. ISTEN előtt járónak
 pedig a' mértékletesek iránt is, (a' mi-
 néműek voltak a' Jób fiai,) ilyen
 oktatást részen: (g) *A'm-bátor a' fe-
 nyitőknek őrizeti által, a' szükségnek
 az ételben való határit által ne hágya
 is akárki; mind azon által az elmé-
 nek fel lobbant (jó) igyekezeti a' ven-
 déség közben meg-restül, és kevessebbé
 gondolja meg, a' kísérteteknek men-
 nyi hadakozásában legyen, a' ki a' bá-
 toriág által magát fel-szabadítja.*

IV. E'rcsed ezeket e' Világ szokása
 szerint való vendégségekről: mellyek-
 ben még a' mértékletes életű ember
 is elméjében a' jóra hátra maradást
 szenyved. Mert ha ki egéizszen az *A-
 brahámnak* vagy egyéb nagy Szen-
 teknek jó nyomdokit követné a' Ven-
 déség-tartásban; (tudni-illik, midőn
 a' vendégségben, semmi mértéklet-
 lenség, semmi idő-vesztés, és semmi
 hijában-való beszéd nincsen, hanem
 ezek helyett inkább jó és dicséretes
 dolgok

(g) Moral. in Job. Lib. 2. c. 9. (al. c. 16.)
Esti per disciplinam quis custodiam, &c.

dolgok vadnak;) az illy vendégsége-
 ket nem hogy kárhóztartná, de sőt in-
 kább dicséri a' mostan elő-hozott Sz.
Gergely Doctör; a' ki a' szabados, sőt
 ugyan dicséretes vendégségekről, ek-
 képpen ír egy Püspöknek: (h) *A' ven-
 déségeknak őltalmazására, Atyafisá-
 god az Abrahámnak vendégségét em-
 liti; mellyben, a' (i) Sz. Irásnak tanú-
 bizonyága szerint, hogy három An-
 gyalokat fogadott-bé, előnkben adatik.
 De ezzel a' példával, mi sem dorgáltuk
 meg Bóldogságodat (az az, a' mi izóllá-
 súnk szerint, kegyelmedet) a' Vendég-
 ségről; ha tudni-illik, meg értjük,
 hogy a' gazdálkodásban Angyalokat
 fogadott-bé. Oda alább osztan kevés-
 sel így beszéll: Azokat a' közönséges
 vendégségeket pedig, mellyek * a' sze-
 retet közlésének szándékából lesznek,
 helyessen dicséri Szent séged maga leve-*

L 5 leiben;

(h) Regist. Epist. Lib. 2. Ind. 10. Ep. 37.
 ad Natal. Episcop. Salonitan. (i) Mojs. I. K.
 18. v. 2. & sequ. * Lat. *qua ex intentione im-
 pendenda charitatis fiunt,*

250 VIII. Rész. ISTEN előtt járóknak leiben: De mind-azon-által tudnunk kell, hogy akkor származnak (a' vendégségek) igazán a' szeretetből, a' mikor azokban, senkinek a' jelen nem lévő közszül élete nem rágalmaztatik, senki csufolásból meg nem pirongattatik; és nem is e' VILÁGI DOLGOKRUL való haszontalan beszédek, hanem a' Szent olvasásnak (avagy leckeének) igéi hallattatnak azokban: a' mikor nem több szolgáltatik a' testnek annál a' mi * szükséges, hanem csak az ő erőtelensége ujíttatik meg, hogy haszna legyen a' jószágos cselekedetnek gyakorlására. Ezeket azért ha ti elkövetitek a' ti vendégségitekben, megvallom, hogy az önnön magokat megtartóztatóknak (az az, az igen józanoknak és mértékleteleknek) tanító-Mesterei vadtok. Mint ha mondaná: „Ez cselekedettel és jó példával arra, tanítotok másokat is, miképpen él, „lyenek

+ Lat. *verba sacra lectionis audiuntur.*

* E'rcsed itt a' mértékletelenségnek regulája szerint való szükségét.

„lyenek leg-mértékletelesebben és józanabban, hogy az Isten dolgaira annál alkalmatosabbak legyenek.

V. Ez illy szent vendégség senkinek, mikor egélsége vagy nagyobb foglalatossága engedi, nem tilalmaztatik. Nem foglaltatik a' tilalmas vendégségek között ama' kivált-képpén való vendégség is, melyet Idvőzítőnk vitt véghez az ő Tanítványival, Matt. 26. 7. 20. & sequ. (k) (nem a' Sidók arnyékozó ceremoniáját tekintvén itt a' Húsvéti Baránynak meg ételében, hanem csupán csak Urunknak s-az ő Tanítványinak mértékletes vendégségét annak alkalmatosságával.) Hasonló-képpen ama' Cána-béli lakodalmom felől is (l) illy értelemben légyünk, hogy az a' Christusnak jelenletele és csuda-tétele által megfenteltetett, ha szintén másként az emberek külön magokban gondoltatván,

L 6 nem

(k) Vessd össze Marc. 14. 7. 16. 17. 18. Luc. 22. 7. 13. 14. & sequ. (l) Sz. Ján, Evan. 3. 7, 1, & sequ.

252 VIII. Rész. ISTEN előtt járóknak
nem vették volna is azt véghez fogyat-
kozás nélkül. Meg-szentelte Urunk
maga jelen-létével és idvőlséges ta-
nításával még a' Pharisausok házá-
nál véghez ment vendégségeket is; (Luc.
7. §. 36. és 11. §. 37.) úgy hogy va-
lakik az olly vendégségekben csupán
csak Idvőzitőnkhez való szeretetek-
ből vóltanak jelen, nem kárpálásra,
hanem inkább dicséretre vóltanak
méltók a' jelen-lételért. De a' mint
hogy ezek az Evangelium-béli pél-
dák, éppen rend-kívül valók, és egye-
dül Idvőzitőnkre (s-következés sze-
rint az ő tőle meg szenteltettek) nézve szentek; úgy amaz oda fellyebb
Sz. Gergely Doctortól le-írt vendégsé-
gek is olly igen ritkák e' mái napon,
hogy azok nem egyebektől lehetnek,
hanem csak azoktól, a' kik mások
felett szenteltettek meg Istentől,
hogy igen mértékletesen, és minden
hijában-való beszéd, s-minden idő-
vesztés nélkül, Sz. Írás-béli dolgok-
nak olvasztatásában, halgatásában s-
tanulá-

TÖKÉLLETESSÉGE. 253
tanulásában, és így idvőlséges beszél-
getésekben mulatnák el a' vendégsé-
get, avagy mondgyam az asztralnál va-
ló ülést. Dicséretre méltó vendégség
vólt az is, a' mellyről, a' Pogányok el-
len a' Keresztyéneket mentvén, emle-
kezik *Tertullianus* (m) Doctort; tud-
ni-illik az eleinten-lévő Keresztyé-
neknek amaz *Agápe*, az az, *Szeretet*
nevű Vendégségek; mellyben a' szü-
kölködők kedveért gyülekeztenek
egyben a' hívek, hogy a' kik érteke-
sebbek vóltanak, másokkal közölnék
szereteteiket; úgy mind-azon-által,
hogy mindenek abban igen mérték-
letesen, minden magok meg-terhelé-
se nélkül, hogy az Isteni szolgálatra
alkalmatlanokká ne tétetnének a' je-
len-lévők, annak-felelte, idvőlséges
beszélgetések között, és szent éneklé-
seknek s-Isteni dicséreteknek bé-re-
kesztésével, mentenek véghez.

VI. Ha ki e' mái napon találko-
z
L 7 nek

(m) Apologet. cap. 39. † E'lt *Tertullia-*
nus An. D. 200.

254 VIII. Rész. ISTEN előtt járónak nek illy vendégségre, mondgyam inkább, illy rövid és mértékletes *Collatióra*, nem tilalmas neki (ha másként engedtetik) több hivekkel edgyütt, azoknak tetszésekből, abban jelen lenni. De oh boldog Isten! hol találunk e' mái napon olly vendégséget, a'melly minden részről olly dicséretes volna, mint a'mellyekről ide fellyebb, vagy Sz. *Gergely* Doctorbúl, vagy az *Evangeliumbúl*, vagy *Tertullianusbúl* emlekezénk? Azért jobb az idvözül-
ni kívánczó embernek, e' világi vendégségektől, a' mint azok e' mái napon vittettnék véghez, (nagy mértékletlenséggel, idő-vesztéssel és egyéb fogyatkozásokkal,) egészen csak el lenni, ha maga hatalmában vagy, és ha a' fellyebb * említett rehes okok, vagy azoknak valamelyike, az ő jelen-létét nem kívánnyák. hogy sem mint magát azokban elegyitené. Tartsuk meg itt a' bölcs *Se-*

neca-

* VII. Rész. §. VI, p. 224.

TÖKÉLLETESSEGE. 255
necának ama' jeles tanács adását: (n)
Azt kell (ugy mond) eszelekednünk, hogy a' vérekek gerjesztését, (avgy fel ingerlő okait s-alkalmatosságait,) igen-igen megszűrtávoztassuk.

VII. Ha peniglen valaki el annyira másnak keze-lába volna, vagy az ő állapotja olly karban volna helyhez-terve, hogy semmi-képpen magát az olly, jó lelkeket meg szomorító alkalmatóságoktól, avagy csak mindenkor, ki nem menthetné; sőt talán néha még a' mikor kerülné is, minden maga szándéka és kedve ellen belébotlana a' bűnöknek alkalmatóságiban; ez illyen Lélek, ha az Istent el tökélelt szándékkal valóban feli, tartsa-meg ezt maga vigasztalására, és tovább való erős maga gyakorlására: hogy, ha ugyan valóban kedve ellen, és lelkének keserűségével szenyvedi az olly alkalmatóságokat, tovább is

álhata-

(n) Senec. Epist. (mihi) §1. *Id agere debemus, ut irritamenta vitiorum, quam longissime profugiamus,*

156 VIII. Rész. ISTEN előtt járónak
álhatatossan keseregjen ezen, hogy ki
nem mentheri magát az olly alkalmato-
ságtól; és a' menyire a' kegye-
lem segíti, ő az ollyan alkalmato-
ságokban is őrizkedgyen, hogy e' Világ
fiainak s-leányinak példájok szerint
el-ne ragadtassék a' bűntől: annak-
felette, buzgóvan és el-fáradhatla-
núl könyöröggjön Istennek, hogy az
olly bűnöknek alkalmato-
ságitól, va-
lamikor akkor (sőt, ha úgy teczik ő
felségének, mentül hamarabb) sza-
badítsa meg, hogy csendes lélekkel
szolgálhassa ő Felségét. Ha így visé-
led magadat ezek ellen álhatatossan,
meg tapasztalod, hogy idővel meg-
mutattyá Isten a' kíváncs szabadú-
lást: míg penig e' keserves próbát raj-
tad tartya, merő Martyromságnak
tarthatod inkább ez illy szenyvedést
és szív-béli kesergést az illy túled
el-kerülhetetlen alkalmato-
ságoknak
terhe alatt, (mint más rend-béli ki-
sértetekről meg értetted (o) oda-fel-
lyebb

(o) Vdik Részben, §. XXVI. in fin. p. 144.

lyebb egy jeles Doctorból,) hogy sem
mint kétségben esnél az Istennek hoz-
zád való szerelme felől. Tudnodra lé-
gyen ez, hogy mentül inkább el-tö-
kelled magadban, hogy immár ez u-
tán álhatatossan az igazságnak és ke-
gyefségnek után járj, és a' te Istened-
hez egészsz szíved ragaszkodgyál; el-
sőben ideig annál több akadályokat †
vét elődben a' Sátán Isten engedelme-
ből és bölcs igazgatásából, hogy így
hitedben s-kegyefségedben gyakorol-
tassál, és álhatatosságodban ez iránt
meg-probáltassál; de te ne esél két-
ségben, akar-menyire mesterkedgyen
a' Sátán lelkedben kárt tenni; hanem
csak menny-elő a' te fel-tett jó szán-
dékodban: mint oda alább (p) ez illy
lelki harczban való erős serénységről
s-álhatatosságról, külön szakaszban
fogunk szólni.

IX. Rész.

† Ezért vagy on amaz intés a' Bölcs Si-
rák fiánál, cap. 2. §. 1. *Fiam, &c.* (p) Xdik
Részben, §. 1. & sequ.

IX. R É S Z.

Mellyben, *vagyon* ötödik tulajdonsága a' *mennyei világosság* szerint élő embernek, tudni illik, a' *szent mértékletesség és józanság*, nem csak mások előtt, hanem magánosan is. Ez alkalmazottságai több tanítás tételik a' mértékletességről és ennek szép hasznairól.

I. TÖvábbba, mivel hogy az illy ember, a' kiról szólunk, ennyire el-tökéltette immár magában, hogy a' bűnt és annak minden alkalmazottságát minden tehetsége szerint el-kerüllye; azért (5.) a' mint a' kegyelem engedi, mindenekben, a' mellyekben a' testnek valami gyönyörűsége *vagyon*, kivált-képpen az ételben s-italban, nem csak mások között, hanem magánosan is igen szép mértékletességet követ. Szólhatnánk itt a' rendeletlen játékokról, rendeletlen nyájasságokról, mód nélkül való cifra ruházatokról, a' testnek a' testel való telhetetlen gyönyörűségeiről, ugyan a' testnek a' mértékletlen álmom által, vagy

vagy egyéb sok heverések s haszontalan költések által való kecskegetéséről s-hizlalásáról; ismét; e' világi munkákban s e' földieknek keresetiben való rendeletlen szorgalmatosságról; (mellyeket mind el-kell annak távoztatni, a' ki életét, a' mennyei világossággal szerint akarja rendelni:) de elég itt a' mi czélunkra arról szólni, a' mi leg-főbb és nevezetesebb a' mértékletességnek nevei között; tudni illik, az ételben s-italban való mértékletességről s-józanságról. Mert a' ki ezt Isteni felelemtől viseltetvén el-követi; kétség nélkül a' több neveit is a' mértékletességnek igyekezi tehetsége szerint el-kövenni; úgy hogy, vagy mindgyárt, vagy idővel, edgyütt járjanak azzal a' több nevei is a' mértékletességnek. Erről az étel s-italbéli mértékletességről, immár valami részben szólottunk fellyebb, † a' mikor e' Világi mód szerint való vendégségeknek el-kerülését javallottuk;

† VIII. R. S. I. II. és III. p. 244. & sequ.

260 IX. Rész ISTEN előtt járónak
tuk; itt pedig len szélesebb értelem-
ben szöllumk errül. Mert nem elég az
idvözülkü kíváukozó embernek, csak
a' világi vendégségeknek kerülésé-
vel mutatni mások előtt mértékleté-
séget, vagy inkább maga meg-tartó-
tatást; (mint némellyek, másként i-
gen nagy bor-ihatók lévén, másutt
és magok házáu avagy szállásán ki-
vül igen meg-tartóztatták magokat
(néha ugyan erős fogadás-tétellel)
a' bortúl; de bezeg magok szállásán
minden tartózkodás nélkül szabadof-
san belé merülnek, s-tobzódnak véle,
sőt másokat is erre erőssen kényszerí-
tenek;) hanem szükség hogy magá-
nosan is, időt, módot s-rendet tart-
ván maga táplálásában, igen mérték-
letesen élljen, s-maga házáuál is min-
denkor józan légyen. s-Ez az oka, a'
miért itt immár külön szakaszban is
kell szöllumük a' mértékletességrül
s-józáuságrül.

II. Elsőben is, a' régi Szenteknek
szép mértékletessége igen előtte forog
az olly

az olly embernek a' kirül most szö-
lünk. Másodszor tudhattya jól id-
vözítőknek amaz erős parancsolat-
tyát: (Luc. 21. §. 34.) *Meg óltalmaz-
zatok magatokat, hogy valami-képpen
meg ne nehezedyenek a' ti szíveitek
tobzódással és részegséggel.* &c. Ide
való az Apostolnak is amaz intése:
(Rom. 13. §. 14.) *A' testnek kedvét
ne keressétek a' kíváuságok szerint.*
Ismét, a' mi vagyon Sz. Péternél: (1.
Lev. 5. r. §. 8.) *Józanok legyetek és
vigyázzatok; mert a' ti ellenségetek
az Ördög, mint az ordító Oroslány
körül-jár, keresvén a' kit bé-nyeljen.*

III. Melly igen nagy ketős kárt,
ugy mint, testit és lelkit szerezzen
embernek az ételben és italban való
mértékletlenség, és ellenben melly
nagy lelki és testi jókat hozzon ma-
gával a' mértékletesség; igen meg gon-
dollya azt is a' mennyei világolság-
nak diétálása szerint mértékletességet
követő ember. A' mint a' mértéklet-
lenség az embernek egélségét s-el-
méjét

262 IX. Rész. ISTEN előtt járóknak
mégjét rongya, a' tisztátalanságra fel-
gerjeszti, életét rövidíti, az Isteni szol-
gálatra, s-a' mennyei dolgoknak ke-
regetire, sőt csak világi hivatalyának
is végben vitelére alkalmatlanná té-
szi; úgy ellenben a' *mértékletesség*,
embernek egészséget, ha helyén va-
gyon, meg tartja, ha meg romlott, a'
nagyobb nyavalyátúl óltalmazza, a'
jelen-lévőbül való ki menekedésre is
nem kevésé segíti; az elmét, és az
elmének emlékezetit, a' mértékletle-
nek ostobaságátúl, fok belső zúr-za-
varos homálytúl meg óltalmazza, és
munkaiban igen segíti: a' buja gerje-
dezésekert erőteleníti; az életet meg
hosszszabbítja; a' természeti halált a'
ki-múlóknak fokkal könnyebbé teszi
a' telhetetlenek halálánál, úgy hogy,
a' mértékletes másokhoz képest, mint
a' magában minden külső erő-szak-
tétel nélkül el-aluvó gyertya avagy
mécs, igen nagy kínok nélkül mint
egy el-aluszik; (hanem-ha Isten az
ilyent rend kívül másoknak nagy ok-
tatásra

tatásra akarná ki tenni, avagy vala-
melly fogyatkozásért Purgatorium
helyert egészízen meg lakoltatni az
igen kinos ki-múlással; mint ama'
nagy hírű *Taulerus* Doctor felől (a)
olvassuk.) Végre a' mértékletesség
igen alkalmatossá teszi embert nem
csak világi dolgainak végben vitelé-
re, hanem a' mi nagyobb, a' szent el-
mélkedésekre és a' kegyességnek gya-
korlására, minek-utánna már magát
ezekre el-szánta. Ha nem tapasztalod
mindgyárt, (sőt alkalmas ideig is,) ki-
vánatos és tellyes hasznát a' *mérték-
letességnek* és józanságnak, sőt mér-
téktelenen élven is, igen erőtelen
vagy; ne csüggedgy el, hanem várjad
csendessen buzgó könyörgések között
annak gyümölcsét, és tovább is ál-
hatatosan gyakorollyad a' mértékle-
tességet, és abban mind jobban-job-
ban nevedegyel; meg-tapasztalod
az ő idejében, hogy nem hijjában
gyakoroltad a' *mértékletességet*.

IV. Melly

(a) In *Histor. Vit. Joan. Tauleri*, sub fin.

IV. Melly fok szép hasznai legyenek mind a' testre s-mind az elnere, és mind az ideig, s-mind az örökké tartó jóra nézve a' mértékletességnek; igen szépen és bőven le-írta egy igen jeles-tudós Szerzetes ember, (ugy mint *Lessius*) az (b) Egészségnek és az Életnek meg tartásának helyess mód-gyárúl írt Könyvecskéjében. Ugyan ezen Könyvecskével edgyütt nagyon más értelmes (*Velenzei* eredetű, de lakó helyére nézve *Pádvai*) külső Nemes embernek is, ugy mint, *Cornarus* Lajosnak munkácskája a' józan életnek hasznairól: mellyben mint hogy ez magán tapasztalt példájából írja-le a' mértékletességnek szép hasznait; ezért illendőnek itélem, hogy ennek ide tartozó szavaiból valamelyeket itt rövideden elő-hozzak.

V. Így ír annak-okárért a' meg említett Nemes ember: (c) Azt mon-

(b) Leonard. Lessius (é Soc. Jes.) in suo *Hygiastico*, edit. Antverp. An. 1613. in 3vo. (c) Ludov. Cornar. Venet. de *Vit. sobri. commodis*, edit. Antv. An. 1613. n.6. p.78.

dom, hogy az egészségtelenségek, mellyek nem csak el-kezdöttek volt én bennem, hanem ugyan nagy elő-menert vettnek volt rajtam, adtanak okot nékem, hogy el-hadnám a' mértékletenséget, mellyre igen reá adtam volt magamat. Le-irván itt közben, mennyi fok nyavalyákban, péld. ok. gyomor-fájásban, köszvényben s-egyébben e-lett volt az elébbeni mértékletlenség által, mellyek életének 35dik elzten-dejétől fogván, 40. elztendős koráig uralkodtanak derekasan rajta; az után ezt írja: (d) Hijában próbátván minden orvosságot, ezt mondták az Orvos Doctorok, hogy még egy orvossá-ga nagyon hátra az én nyavalyámnak, ha azzal álhatatossan és béke-séges tü-résben akarok élni; tudni-illik, a' jó-zan és rendes (avagy mértékletes) élet. Ennek nagy ereje nagyon az egészségnak

M

vissz.

(d) Pag. 79.

266 IX. Rész. ISTEN előtt járóknak
 vizsgálá-nyerésére és meg tartására.
 --(e) Vévén azért tölök a módot, mel-
 lyet kellene meg tartanom; eszembe-
 vettem, hogy nem lehetne énnékem e-
 gyéb étellel s itallal élnem, hanem csak
 azokkal, a' mellyek az erőtelenek (a-
 vagy a' gyengék) ételinek s-borának
 neveztetnek, s-azokból is kevés-sel. Ezt
 javallották volt az előtt is énnékem;
 de én, holott akkor magam módgya sze-
 rint akarnék élni, és az olly étkeket ú-
 zálnám, nem nyugodtam meg ez taná-
 csom; hanem, olly eledel-ekkel éltem, mel-
 lyek a' száznak igen tetőzettek;
 (tudni-illik, a' mint másutt (f) elő
 számlállya, disznó hússal, halakkal,
 csemege-kalácskakkal; nyers salátával
 hüvelyes eledellel, pástétomokkal, din-
 nyé-ekkel s-egyéb nyers gyümölcsökkel,
 annak-felette, erős és igen hideg borok-
 kal.) Midőn belső gyulladásokat ér-
 zenék, akkor a' száznak tetőző s-jó ízű
 bort ittam, még pedig igen bőven: melly
 dologról mind-az on-által a' Doctorok-
 nak

(e) Pag. 80. (f) Pag. 81.

TőkéLLETESÉGE. 267
 nak semmit se mondottam; a' mint
 köz szokások a' betegeknek. De mi-
 nek-utánna fel tettem, hogy a' mér-
 tékletességet és az okosságnak vezérle-
 sét kövessem, és látnám hogy ez nem
 nehéz dolog, hanem az embernek tu-
 lajdon és köteles tisztiz; annyira reá
 adtam magamat ez mértékletes élet-
 nek módgyára, hogy soha a' helyes út-
 búl ki nem térnek. Mellyet midőn kö-
 vetnék, kevés napok alatt meg kez-
 dettem ismérni, hogy ezzel a' móddal
 én igen-igen segítettem; és azt tovább
 is mind gyakorolván, esztendőnél elébb,
 (noba talám ez valakinek hietetlennek
 láttathatik,) minden-féle nyavalyáim-
 búl tellyességgel meg szabadultam. E-
 zek után elő beszéli, hogy a' mérték-
 letességnek hasznát így tapasztalván,
 tovább maga gyomrának erősfítésé-
 re, és egétségének meg tartására, a'
 régi szokása szerint való vastag és
 pompás eledel-eknek, ezek mellett, a'
 nyers gyümölcsöknek és az erős bor-
 nak ellene mondott; hanem ezek he-

M 2

lyett,

261 IX. Rész. ISTEN előtt járónak
lyett, gyenge ételekkel és gyenge
borral élt, még pedig igen szűken és
mértékletesen.

VI. Az után le írja, (g) hogy bará-
tinak sok javallására, életének 78dik
esztendejében, csak két unciával (a-
vagy két öreg lórtal) többítette meg
napjában ételét, † az előbbeni szokott
maga mértékén felyül; italát is pedig
szintén annyival: és így csak hamar,
az az, tized nap múlván, annyira meg-
romlott ez kis változással, hogy a' vi-
dambúl és ferénybúl *Melancholicus*sá
és *Cholericus*sá (rút sárral tellyesé)
kezdett lenni, el annyira, hogy minde-
nek nehezék s kedverlenek vólnának
nékie, és azt sem tudná, mit mond, vagy
mit cselekeszik. Egyéb nyavalyák is,
ugy mint, oldal fájás, hideg-lelés és
az alatlanság annyira el-hatalmazta-
nak vólt rajta 35. napokig, hogy
mindnyájan azt gondolták felőle,

hogy
(g) Pag. 86. & 87. † Vólt ennek étel
napjában eddig, 12. uncia avagy egy köz-
font; itala pedig, (az az, bora,) 14. uncia,

TÖKÉLLETESSEGE. 269
hogy meg-hal. Mi lett végre? E'rcsük
meg maga szavaibúl. (h) *E'n mind-
azon-altal* (ugy mond) *Isten kegyel-
mébül magamat meg gyógyítottam,*
csak éppen azon mértékletes életnek
regulája által, noha herven nyólez esz-
tendő vólnék, és tél, és igen hideg szellő
vólna, testem is egészen el-száradva
lévén.

VII. Hallyuk meg immár melly i-
gen szép hasznát vette végre, ez nagy
n értékletességgel való maga *discipli-*
názásának s-igazgatásának. (i) *Né-*
mellyek (ugy mond) *kik magokat az*
érzékenységnek adták, (mint ha mon-
daná, némelley testiek,) és a' *kik az o-*
kosságnak igen keveset engednek, ezt
vetik elő: *Nem kell kívánni a' hosszú*
életet; mert az ember életének hatvan
ötödik esztendeje után, nem mondat-
tathatik élő életnek az ember élete, ha-
nem meg-hólt életnek. De ezek igen meg
csalatkoznak: a' mint imé meg-muta-
tam magamon, elő-beszélvén az én nyá-

M 3

(b) Git. pag. 87. (i) Pag. 97.

jásá

170 IX. Rész. ISTEN előtt járóknak
jasiágimat és gyönyörűségimet, mellye-
ket ez mostani időmben, úgy mint,
nyolczvan három esztendő koromban
tapasztalok: a' mellyek olyanok, hogy
közönségesen az emberek engemet BÖL-
DOGNAK ítélnek. Mindenkor én-
nékem virágzó egészségem vagyok, és olly
könnyű-serény vagyok, hogy az egye-
nes földről, (a' hol semmi sámolly
nincsen,) könnyen fel-ülök a' lóra, és
a' magas gráditsokon s-halmokon, lá-
batmon fel-megyek. Annak-felette,
mindenkor vidám, nyájas, kedvem sze-
rint élő, az elmének meg háborodásától,
és minden nehéz (avagy kedvetlen) gon-
dolatoktól üres vagyok: mellyek helyett
az öröm és a' békeség tette nek magok-
nak erős meg-állapodást az én szívem-
ben. Nincs nekem az én életem únal-
mamra, mellyet nagy gyönyörűségem-
mel töltök el. (Tudni-illik, hol bará-
tival beszélgetett, hol pedig olvasásra,
írásra, s-néha külső jószágiban való
ki-sétálásra adta magát, avagy szom-
széd Városokon lévő barátit látogat-
ta meg.)

TÖKÉLLETESÉGE. 271
ta meg.) Odább menvén ezt írja: (k)
Minden érzékenységit ennékem ép-e-
rőben való; kivált-képpen íz-érfésem:
úgy hogy, az egy-úgyú erek akar hol, in-
kább ietozik most ennékem, mint min-
den gyönyörűségek régenten, midőn a'
testi érzékenységeknék es a'rendeletlen
életnek adtam volt magamat. Az á-
gyaknak változtatása ennékem nem ne-
héz; akar mi helyen jól és csendesen
aluszom. A' lmaim pedig szépek es gyö-
nyörűségek. Elmeje ekkor is melly
éles volt, ezzel meg mutatta, hogy a-
zon 83. esztendő korában is, (l) igen
nyájas és tiszteltésges tréfás verseket
csinált. Az után elő beszélvén, frifs e-
géségu s-jeles erkölcsű számos unokái-
ban, és ezeknek éneklésekben való ma-
ga gyönyörű ödtetését; utána veti ezt:
(m) Magam is sokszor éneklek; mert
(ugy mond) tisztább és hangosabb most
az én szóm, mint akár-mikor is az e-
lőt.

M 4

(k) Pag. 99. (l) Pag. 100. & 101. (m)
Ibid. pag. 101.

272 IX. Réf. ISTEN előtt járóknak
 lőtt. Ezek után mindgyárt így szól:
 (n) Mellyekbűl világos, hogy az az é-
 let, melyet én élek az én mostani ko-
 romban, nem meg-hólt, nem szomorú, és
 nem kedvetlen élet, hanem eleven, (a-
 vagy erejebéli,) vidám és gyönyörűsé-
 ges élet. Nem is cserélném el-ez én mo-
 stani életemet, (ha választást adnának
 benne,) és testemnek mostani állapot-
 rýár, azoknak iffjú idejekkel s-állapot-
 ryokkal, a' kik az ő kívánságikat köve-
 tik, ám-bár jó temperamentumuk (jól
 rendelt belső részűek) és igen erős ter-
 mészetűek legyenek is. A' kiilly szép
 hasznait tapasztalta a' mértékletes é-
 letnek előbbeni el-hagyott mértéklet-
 lensége után, méltán kiálthatott fel
 ekképpen: (o) O szent és valóban böl-
 dog élet a' rendes (avagy mértékletes)
 élet, és méltó hogy mindenektől böcsül-
 tessék! Ellenben, oh böl dogtalan és u-
 tálatos élet a' rendeletlen élet, melly
 annyi gonoszszokkal rakja-meg az em-
 beri Nemzetet!

VIII. Oda

(n) Ibid. (o) Pag. 96.

VIII. Oda alább így ír: (p) Remén-
 lem hogy mikor a' halálnak punctumá-
 ra jutándok, a' Christus kegyelme által
 nem kevés vigasztalást fogok érzni.
 De még ez a' vég (így szól nagy bá-
 tran) megszűve vagyon. Mert tudom,
 (ha ki választom a' történeteket,) hogy
 én nem halok-meg külföldben, hanem
 csak a' csupán való (avagy tiszta) meg-
 oszlatás által: (Az az, (q) nagy fajdal-
 mak és kínok nélkül:) mivel hogy az
 én életemnek igazgatása által a' ha-
 lálnak minden egyéb útait el-rekesztet-
 tem. Szép (ugy mond) és kíváncsú
 halál, melyet a' természet a' meg-osz-
 lásnak úttya által hoz reánk. Hald meg
 még is melly nagy dolgot mond: (r)
 Hiszem hogy az én lelkem, melly az én
 testemnek állásában, (statiójában) sem-
 mit egyebet nem talál, hanem csak bé-
 keiséget s-edgyeséget mind a' nedves-
 ségek között, s-mind penig az érzé-

M s keny-

(p) Pag. 103. (q) Vessd össze ezzel fel-
 lyebb §. III. ebben a' részben p. 262. (r) Cit.
 p. 103, & p. 104,

274 IX. Rész. ISTEN előtt járónak
kenység és az okosság között, nem könnyen fog attúl el-válni, és sok esztendőök kívántatnak arra, hogy abbúl kiüzetessék. A' honnat láttatom magamnak bizonynyal ezt ki-hozhatnom, hogy én még sok esztendőig élek friss egészségben, gyönyörködve élvén e' Világnak tekintetivel és szépségével, és remémlvén, hogy a' szerint cselekezzem Isten kegyelme által a' más Világon is.

IX. Ha kérded penig, Meddig élt még ez a' jeles ember az ő 83dik esztendeje után; arra csak ezt tudom mondani; hogy egy helyen ezen Munkácskának szélén, mellybül ezeket ide jedzettem, ez vagy on (a' mint vélem, ama' híres és igen tudós Lessius Jesuitától) fel-jegyezve, (s) hogy még életének kilenczven-ötödik esztendejében bizonyos Tractát írt ezen Cornárus, tudni-illik a' Szerzetesekhez. A' mellybül bizonyosflak lehetünk, hogy még 95dik esztendő korában annyira bírta

(s) Pag. 106. in marg.

ra bírta magát, hogy akkor még pen-nájával is hasznosan munkálódhatott.

X. Ebbül a' példából értheted ember, melly igen szép haszna vagy on a' mértékletes-józan életnek, melly nem csak egészségét állattya helyére az e-lőbb egészségtelenkedő embernek, hanem egészséggel s-vidám elmével virágzó életét is sok esztendőkre ter-jesztí. Ezt rövid szóval a' Bölcs Sirách fia így fejezte ki: (s) A' ki magát meg-tartóztatya, életét meg-hosszabbít-tya. Oda alább (t) kevésfel, fogunk errúl érteni bőven, igen híres és tudós embernek tanításából.

XI. De azt mondod talám itt én-nékem: Mi haszna vagy on a' hosszú életnek az ember részérúl, am-bár jó egészséglégyen is nékie? Felelet. Er-re elsőben én is azt mondom, nem csak te veled, hanem ugyan amaz igen híres és kegyes Kempisi Thamással ed-
M 6 gyütt:

(s) Sirách fia K. 37. §. 34. (t) S. XV, XVI, és XVII. ezen részb.

276 IX. Réf. ISTEN előtt járóknak
gyűtt: (u) *Mi haszna a' hosszú élet-
nek, holott olly kevés jobbülés vagy
az életben? A' élet nem mindenkor
jobbít meg, sőt gyakran öregbíti a' vét-
ket. Mellyhez képest, csak (x) hijá-
ban-valóság hosszú életet kívánni, és
a' jó életre kevés gondot viselni: Hijá-
ban-valóság csak a' jelen való életre fi-
gyelmezni, és a' következőkre lelki
szorgalmatossággal nem tekinteni. De
(továbbá) kérlek; micsoda okosság
vólna innét ezt ki-hozni, hogy az egé-
séges hosszú életnek nincs tellyes-
séggel senkiben semmi haszna; és
így mi szükség hogy valaki azért a'
mértékletességet követné? Nem vólna
annak helyes esze, a' ki a' mostan em-
lített mondasokból illy következőst
hozna-ki. Azért, jóllehet e' Világhoz
ragadott szívű-lelkű embereknek
hosszú életeknek semmi haszna nin-
csén az örökké tartó bődög életnek
meg nyelésére, ám-bátor ezer vagy*

(u) Christ. Kőv. 1. K. 23. r. n. 2. (x)
Ugyan azon 1. K. 1. r. n. 4.

277 TÖKÉLLETESSEGE.
két ezer esztendőket élnének is e' Vilá-
gon: mint ki tetczik, Prædik. K. 6.
§. 6. Mert ugyan is, holott ezek el-
méjeket e' világi és testi jóknál fel-
lyebb nem emelik, avagy csak nem
olly gonddal és szorgalmatossággal vi-
feltetnek a' mennyieiekhez a' mint kel-
lene; ezért nem csuda hogy ezek-
nek semmit sem használ az ő hosszú
életek, az örökké-való bődög életre:
és így méltó hogy csak nékiek had-
gyuk ezt az ő világi életeket, és arra
semmi gondunkat ne vessük. De bez-
zeg, ha az élet az emberi meg-veszet-
ségtől s-hijában-valóságoktól külön
gödoltatik, és ha ki az egészséges hos-
zú életet csak egyedül Isten dicsősé-
geért, az (y) Anya-szent-egy-ház ja-
váért s-maga lelke idvőségének jobb
móddal való kereséseért kívánnya,
hogy így végre elérhesse azt, hogy
ne maga, hanem a' *Christus élyen* egész-
szen ő benne, az Apostol monda-
szerint, Gal. 2. §. 20. úgy valóban

M 7 hasz-
(y) Philip. 1. §. 24.

278 IX. Rész. ISTEN előtt járóknak
hasznos a' hoszszú egészséges élet, és
azt illy móddal, nem csak izabad, ha-
nem ugyan szükséges is kívánni I-
stentől, és munkálódni. Nézd Sólt.
20. (al. 21.) ψ . 5. és 70. (al. 71.) ψ . 20.
és 117. (al. 118.) ψ . 18. egybe-vetvén,
Sólt. 26. (al. 27.) ψ . 4. 13. Hozd ide
az *Ezechiás* példáját, Isa. 38. ψ . 3. 5.
collat. 4. Reg. 20. ψ . 1. 3. 5. 6. U-
gyan is, az Isten a' Sz. Írásban, az ő
parancsolatit meg tartóknak nagy ál-
dás helyett igéri a' *hoszszú életet* e'
földön. Mojs. II. Könyv. 20. r. ψ . 12.
és Mojs. V. K. 4. r. ψ . 40. és 5. r. ψ . 16.
és 6. ψ . 2. és 8. ψ . 1. és 11. ψ . 21. és
16. ψ . 20. és 25. ψ . 15. Ide való Sólt.
90. (al. 91.) ψ . 16. Péld. K. 3. r. ψ . 2.
16. Igen szépen előnkben adgya mi-
nénkünk Szent *Hieronymus* mind ezt,
hogy Isteni áldás a' hoszszú egészséges
élet a' jókban, mind pedig a' jók és a'
gonoszok hoszszú élete között való
nagy külömbséget, egy *Concordiai*
Pál nevű kegyes Vénnek az ő pél-
dájában;

TÖKÉLLETESSEGE. 279
dájában; (z) ki immár száz esztendő
lévén, szép világossan látó szemekkel,
botlás és tántorgás nélkül lépő lá-
bakkal, épp hallással, feje fogakkal,
hangos szózáttal, erős-nyers, piros-
posgás testel, jó emlékező s-éles el-
mével, és reszketés nélkül író kézzel
bírt mint valami ifjú legény; a' mint
felőle írja (ugyan ahoz küldött leve-
lében) az említett Sz. *Hieronymus*: ki-
nek olly ifjúi erejét, olly idős korá-
ban, leírván, az után ekképpen ír fe-
lőle: *A' jövőendő fel-támadásnak ere-
jét mutatta meg nekünk az Ur te ben-
ned, hogy tudgyuk meg, a' büntül való-
nak lenni ezt, hogy mások még élve meg
halnak eleve a' testben; az igazságtól †
valónakpenig ezt, hogy te egyenge ifjú-
ságot mutatcz a' nem iffiak idejében.
E's jóllehet láttuk hogy sokaknak, még
a' gonosz bűnösöknek is, (az az, a' bűn-
ben heverőknek,) azon testi egészségek
vagyon;*

(z) S. *Hieronym.* Epist. 21. ad Paul. Con-
cordiens. † Az az; a' kegyeségtől, és igaz
Isteni felelemtől,

280 IX. Rész. ISTEN előtt járónak
vagyon; de azoknak az Ördög * (Isten
engedelméből) szolgáltattya azt,
hogy vétkezzenek; renéked pedig az
Ur adgya, hogy örvendezz. Meg áll
azért, hogy az egészséges hofszú élet,
nem haszontalan azokban, kik azzal
jól élnek, hanem inkább igen hasznos
a' lelkiekben való elő-menetelre.

XII. Ha kérded pedig, mire hasz-
nos az egészséges hofszú élet e' vilá-
gon, (hogy így annál inkább óltal-
mazdad magadat az életeret fogyatós-
rövidítő mértékletlenségtől,) im'
meg mondom. A' véle jól élőkben i-
gen-igen hasznos, (1.) erre, hogy na-
ponként az ő bűneiket mind jobban-
jobban meg ismérhetik, jobban-job-
ban meg sirathattják, azokból mind
jobban-

* Tudni-illik, a' menyiben az Ördög
nem rontya meg egészségekben őket, mint
Sz. Jóbot, Job. 2. §. 7. vagy amaz *Azsfzonyi*
állatot, Luc. 13. §. 16. hanem inkább Isten-
nek bölcs rendeléséből s-igazgatásából, se-
gíti belől az ő gyomrokat s-egyéb részeiket,
hogy vastag erővel bírjanak, és sokáig él-
jenek.

jobban-jobban ki térhetnek, és az i-
gaz pœnitentiát minden ő részeiben
annál inkább véghez vihetik, ha éle-
tek terjed e' testben; úgy hogy mentül
tovább él az Istent igazán féltő ember,
annál inkább ki feshelhet a' bűnőkből,
annál inkább meg lakolhat itt azok-
rúl, hogy ofztan ne kellefsék-néki ez
élet után keserves kinokat szenved-
ni, hanem egyenessen meheffen a'
bóldog életre, a' szerint a' mi vagyon,
Philip. 1. §. 23. *Kivánok meg-ofzlatni,*
és a' Christussal lenni. Azok izólhatnak
így igazán az Apostollal, a' kik az ő
életeket, (annál is inkább hofszú é-
leteket,) az ő idvősségeknék serény
munkalodására fordították, és a' régi
Szenteknek nyomdokit a' jóban, nagy
szorgalmatossággal követik és követ-
ték. Annak-okaért el annyira hasznos
az egészséges hofszú élet a' véle jól é-
lőknek, hogy ugyan szűkség ezt buz-
gó könyörgésekkel kérned Istentől,
hogy mind addig élteessen e' Világon
ő felsége, valamig egészíszén ki nem
térísz

282 IX. Rész. ISTEN előtt járóknak
 terfz igazán minden bűneidbül, vala-
 míg egészen el-nem végezed min-
 den bűneidről ez életben az idvősé-
 ges pœnitentiát, valamig minden bű-
 neidről eléggé itt meg nem lakolsz,
 hogy így ez élet után ne kellefsék
 kínlódnod, hanem a' halálbúl egye-
 nessen az örök bódogságra juthatsz.
 Ha e' világi életnek sok nehézségit
 űntad meg, s-ezért nem kívánod itt
 tovább idvőségedet munkálódní;
 tudtadra légyen, (a' kinek itt szól-
 lok,) hogy ez élet után következõ
 kín, még azoknak is kínnyok, a' kik-
 nek munkájok meg égvén, (a) *magok*
mind azon által meg tartatnak mint
tűz által, ki mondhatatlanul felyül ha-
 ladgya mind azt, (b) valamit szeny-
 vedhet ember ez életben.

XIII. (2.) Hasznos még is az egéf-
 séges

(a) 1. Cor. 3. 15. (b) Vide S. Augst.
 Enarr. in Psal. 37. 2. *Gravior erit ille ignis,*
quàm quidquid potest homo pati in hac vita.
 &c. Conf. S. Gregor. M. Expolit. in Psal. 37.
 (al. 38.) 2.

séges hozszú élet a' véle jól élőknek
 erre: Mert mentül tovább él e' Vilá-
 gon a' kegyefs ember, annál többre s-
 nagyobbra nevedkedhetik a' kegye-
 lemben; tudni-illik az Istennek és az
 ő dolgainak idvőséges ismèretiben,
 és a' szent, kegyefs, s-feddhetetlen é-
 letben: mint Szent Gergely Pápa igen
 helyessen írja az ilyenekről, (neveze-
 tesszen az utolsó idő-béli Szentek-
 rül,) hogy (c) *midõn az õ életek odább*
terjed, mindenkor az õ erejek jobbra
szélesedik, és az idõknek nevededése-
vel, az érdemeknek nyereségei is ne-
vedeknek õ nékiek. A' betegeskedõ é-
 let is ugyan nagy lelki hasznokra va-
 gyon az Istent felőknek; (Sid. 12. 15.
 10. Rom 8. 15. 28. Solt. 118. (al. 119.)
 15. 71.) és azért azt is nagy békessé-
 ges tûréssel s-hála-adással kell ven-
 niek Istentül; de bezzeg minek-után-
 na elsõben a' nyavalyákkal (s-egyéb
 nehézségekkel is) meg rostáltatnak
 s-meg

(c) S. Greg. Moral. in Job. Lib. 35. cap.
 10. (al. c. 16.)

284 IX. Rész. ISTEN előtt járóknak
s-meg próbáltatnak, az egészséges
hosszú élet osztan annál nagyobb lel-
ki hasznokra vagy on nékiek. Mert
az ő Isteneknek dolgaiban sokkal na-
gyobb lelki ferénységgel és vídám-
sággal mehetnek akkor elő, a' mikor
jó egészségek vagy on, hogy sem mint
a' mikor csak betegeskednek, ama'
helyess mondása szerint egy kegyess
Tanítónak: (d) *Míg egészségben vagy,
fok jót cselekedhetel; de ha meg beteg-
szel, nem tudom mit mivelhetez.* Men-
nyivel legyen jobb az Isten-felő em-
bernek az egészséges hosszú élet a'
betegeskedő életnél; a' Sz. Jób pél-
dája, tudni-illik, terhes nyavalyáiból
való ki menekedése után, mind a' lel-
kiekben s-mind a' testiekben követ-
kezett nagyobb elő-meneteli az eléb-
binél, ezt eléggé mutattya. Job. 42.
v. 10. 12. Itt azért, az erős gyomrú,
jó temperamentumú es egészséges em-
berek, jól meg látsák, (ha az egéf-
ségte-

(d) Kempis. Tham. Christ. Köv. 1. K.

ségteleneknél sokkal nagyobb szám-
adásra nem akarnak jutni,) hogy so-
kat bírható erejekben bízván, a' né-
kiek engedtetett erővel s-jó egéf-
ség-
gel vizsgálja ne éllyenek az ő magok
terhelésére s-rontására a' mértéklet-
lenség által, és Istennek bocszontá-
sára, hogy ne legyenek azok közzül
valók, kik ellen *jaj* kiált † *Isaias*;
hanem inkább éllyenek jól azzal *
mindenkor az Istennek ferény és buz-
gó tiszteletire, s-a' mennyieieknek
szorgalmatos kerestetire. Mellyet úgy
követhetnek el, ha a' *mértékletesség*
mellett, a' hivalkodást is mindenkor
el-távoztattya.

XIV. Tegyük ide (3.) ezt is; mivel
hogy ez punctumban, mellyben az e-
géf-
séges hosszú életből is bé-jött a'
fzó, a' *mértékletességet* javalljuk, és
ellen-

† *Isa* 4. v. 22. *Jaj a' kik nagy-bor-íbatók
vadtok, és erős férfiak a' részegítő itallal való
élésre.* * *S. Greg. Cur. Past. P. 3. Admon. 13.
In columas, salutem corporis exerceant ad sa-
lutem mentis, &c.*

286 IX. Rész. ISTEN előtt járóknak
ellenben a' mértékletlenséget kárho-
zattuk; tudtadra légyen ember,
hogy ha te a' te mértékletlen életed-
del, és magad egészségerül való vak-
merő gondatlansággal okozod és fi-
ettetted halálodat, (ugy hogy, tovább
élhetnél még, ha mértékletes vólnál,
és magad egészségerül, a' mikor és a'
menyire lehetne, gondot viselnél,) tudtadra légyen, mondom, hogy er-
ről jövőendőben Isten előtt mint igen
igaz Bíró előtt, úgy fogsz számot ad-
ni, mint a' ki gyilkosa magának. De
hogy ha szép mértékletlenséget kö-
vetcz, és másként is, ha mikor és a'
mennyre tehetséged engedi, gondot
viselsz egészségedre, hogy a' te mér-
tékletlenséged és szokott gondatlan-
ságod miatt ne fodgyon s-ne rövidül-
lyön életed; üres fogsz lenni attúl a'
szám-adástúl. Vagyon tehát igen
nagy haszna az egészséges hofszú é-
letnek, mellyre nagy eszköz a' mér-
tékletesség: mellyhez képest egész-
szen magok menthetetlenek itt azok,
a' kik

a' kik mértékletlenül élven, és semmit
se vigyázván magok egészségének s-
életének meg tartására, vakmerő-
képpen, sőt bolondúl biztattyák ma-
gokat a' halállal; és noha nem lehet
hogy attúl ne irtózzanak, de semmit
azzal nem gondolnak, akár-mikor
szóllittassanak ki ez életből, mint ha
egészszén jól vólna dolgok, vagy mint
ha ugyan (e) frígyet kötötenek vólna
az halállal, hogy annak mérges (f)
fúlánkja nekik ne ártana. Oh melly
nagy bolondság, s-melly veszedel-
mes állapot, annak semmiben hajtani
a' halált, a' ki magát a' halálra eleve
szentül nem készíti s-nem készítette,
és a' ki nem hogy a' mennyei életre, de
még csak testi életére sem viselt gon-
dot illendő-képpen e' Világon! Jaj
néked ha úgy mégy a' halálra, hogy,
nem mondhatod az Apostollal ed-
gyütt, hogy ama' (g) jeles harczot meg
harczoltad, és pallya-futásodat itt hi-
ven

(e) Iſa. 28. v. 15. (f) 1. Cor. 15. v. 55. (g)

2. Tim. 4. v. 7.

288 IX. Rész. ISTEN előtt járóknak
ven el-végezted volna! Nem mond-
hatod peniglen ezt, valamíg rút mér-
téktelenségeddel rontod s-fogyatod
magad életét.

XV. De mennyünk odább, és láf-
suk a' Magyarok között is, melly i-
gen bölcsen, fontosan és hathatósan
commendálja a' mértékletességet, s-
kárhoztattya ellenben a' mértéklet-
lenséget, ama' többször is túlünk em-
lített jeles emlékezetű tudós Cardinál
Pázmány Péter; ki az ő *Prédicá-
tiói* között így ír (a' többi között) a'
Mértékletességről: (b) Ezzel (a' mér-
téktelenséggel) egészségünk oltalmaz-
tatik; életünk hosszabbodik; Lel-
künk sok gonoszságtól oltalmaztatik;
sok jószágokra segittek. Ísmét: A'
mértékletesség egy ama' négy + jószágok
közzül, melyekben, mint ajtó sarkain,
tarta-

(b) Pünkösdt után VI. Vasárnap, 2dik
Prédik. az ételben és aluvásban való mérték-
letességről, pag. (mihi) 309. & sequ. + Azok
a' 4. jószágok ezek: Okosság, igazság, (justitia,)
erősség és mértékletesség.

tartatik és fordúl az ember erkölcsinek
egyenessége.-- A' mértékletesség tisztis és
tulajdon cselekedete az; hogy habárban
és mérték alatt tartsa a' testi gyönyörű-
ségekre hajlandó gyarlóságunkat.-- Tu-
lajdonsága az Isten fiainak és az igaz
Keresztényeknek a' Mértékletesség.
(Tudni illik az igaz mértékletesség,
melly nem a' csupa emberi okosságtól,
s-nem emberi erőttől, hanem az Isten-
hez való kegyességtől, és a' mennyei
kegyelem által vagyon a' Sz. Írásnak
igazgatása szerint.) Odább osztan
kevéllel, így beszél: Sok és nagy basz-
nú ösztönök vadnak, melyek a' mér-
téktelenséget édesítik. Első és igen te-
kintetes jó gyümölcse a' mértékletesség-
nek az; hogy egészségünket őrizi, és
életünket hosszabbítja. Embernek
testi javai között, drágább és kedvesb
kincse nincsen az egészséges életnél.
Ezt magunkban érezzük, és a' Szent
Írás homály nélkül tanítja. Mert
hazte mondgya: hogy, (i) az Egészség,

N

Lélek

(i) Péld. K. 16. 7. 24.

290 IX. Rész. ISTEN előtt járóknak
 Lélek édesége. E' mellett, nem csak azt
 írja a' Bölcs, (k) hogy nincs nagyobb
 öröme a' szívnek, mint a' hosszú élet;
 hanem az Egészséget egybe-vetvén min-
 den Világi jókkal, az írja, hogy (l) jobb
 az egészséges Szegény, hogy sem a' beteg
 Gazdag; minden gazdagságnál jobb a'
 test egészsége. Olyan az egészség az em-
 berben, mint a' Só, melly ízt ad az ét-
 kekben: mert a' kinek egészsége nincsen,
 semmi alkalmatosságnak és gyönyörű-
 ségnek ízt nem érzi; hanem magának
 terhes, mindennekhez kedvetlen. Olyan
 mint a' Nap, melly, ha nem fénlék
 mindenk szomorú sötétségben, sová-
 nyon és vidámság nélkül maradnak.
 Ugyan is, mi gyönyörűsége lehet a' be-
 tegnek, az ékes öltözetű friss palotá-
 ban, ha éjjel-nappal kínlódik benne,
 mikor az egészséges szegény ember é-
 desden aluszik alacson hajlékában? Mi-
 re való, a' vesztet asztal, a' különböző
 eledetek, a' válogatott borok, ha a' be-
 tegben

(k) Nézd Sirách f. K. 30. 7. 22. (l) U-
 gyan ott, 7. 14. 15, 16.

TÖKÉLLETESSEGE. 291
 segben csömdört szerez az ékek látása?
 Mit használ az Arany, vagy Tallér-
 ral dagatt erszény, az ágyban kínlódó
 betegnek, ki minden kincsén meg vár-
 taná ha lehetne, a' szörnyű fájdalmat,
 mellyel a' Kőszvény, Aréna, Colica, csi-
 gázza őtet? Semmivel nem gondol,
 semmiben nem gyönyörködik, semmit né
 kímél, a' kit kínoznak a' betegségek.
 --Ki győzné számlálni a' Betegnek kí-
 nyát és sanyarúságát? --Isten ostarának
 nevezi a' Szent Írás, hogy (m) Orvos
 kezében adatunk; mind-azáltal a' be-
 tegségnek fájdalmi arra viszik az
 embert, hogy a' Doctore szorgalmas-
 san kerestesse, megszűnne el-hozassa;
 óráját és szem-pillantását alig várja,
 hogy láthassa.---Tovább méggen a' Sz.
 Lélek, és nem csak azt mondgya, hogy
 az (n) egészség Isten ajándéka, és Atyai
 óltalmának gyümölcse, a' (o) betegség
 pedig Isten ostora, mellyel szanyargat-
 17a bűneinket; hanem a' beteg ember-

N 2

(m) Sirách K. 38. 7. 15. (n) Mal. 4.
 7. 2. (o) Sz. Ján. Ev. 5. 7. 14.

292 IX. Rész. ISTEN előtt járónak
nek fájdalmas kínnyát, únakozott ked-
vetlenségét, hijában - való heverését
nézvé, azt hirdeti, (p) hogy, Sokkal
„jobb a nyugodalmas halál, a' hosz-
„szú betegségben kecseredett életnél.
Mellyre nézve a' régi Pogányok, sem
a' más Világi jobb életet nem ismervé,
sem azt nem gondolván, hogy áruló, va-
laki a' Capitány rendelése nélkül ki-áll
abbúl a' Seregből, mellyben őtet rendel-
te Előtte-járója; - de csak azért, hogy
betegségektől meg-menekedgyenek, meg
ölték magokat. -- Neha ebben nagyot
vétettek; de meg mutatták, hogy nem
éles az egészségtelen élet, és a' hol egé-
ség nincsen, semmi jóban öröm és nyu-
godalom nem lehet.

XVI. Odább menvén, mindgyárt
az Egéséget meg őrző vagy meg-
szerző mértékletességről így szól:
Ezt a' drága kincset, ezt a' Világ ja-
vainak leg-bőcsülletesb gyöngyét, az
egéséges életet, sem könnyebben sem bi-
zonyossabban meg nem őrizhettyük,

(p) Sirách fia K. 30. §. 17.

mint a' Mértékletességgel; melly min-
den-féle betegségektől, vagy óltalmaz,
vagy gyógyít. Ezt a' Sz. Lélek, vilá-
gos igékkel taníttya, parancsolván,
„hogy, (q) a' mohón való ételtől, ól-
„talmazzuk magunkat; mert a' fok
„ételtől vadnak a' betegségek; a' ki
„pedig ettől meg tartóztattya magát,
„életet hosszabbíttya. Ezent tanít-
tyák a' Világ Bölcsői; kik nem csak
gyalázzák (r) Mitridatést, ki versent
ett, és ki-ett akár-melly ehező embert;
nem csak pökik (s) Sárdanapalust; ki
azt akarta, hogy koporsójára úgy írának
képét, mint ha feje feliben emelt kézzel
fittyet hánna; a' kőre pedig ezeket a'
Baromhoz illendő szókat iratta: E-

gyél, igyál, bujálkodgyál; mert a'
„többi mind csak semmi: hanem, azt
hirdették, hogy, Dicséretes ama' régi
mondás; hogy, az Egéség óltalmára.

N 3

és a'

(q) Sirách 37. §. 32. 33. 34. (r) Ex Flu-
earch. Lib. 1. Sympesiac. Qu. 6. (s) Ex eod.
Lib. 2. de fortun. Alexand.

294 IX. Rész. ISTEN előtt járóknak és a' Betegség távoztatására, (s) három dolog leg-hasznosb: Edgyik, hogy kelte hadgyuk el az ételt: másik, hogy mértékletes minkát adgyunk a' Testnek: harmadik, hogy bujasággal a' magot ne tékozzoljuk. Azok is közmondások a' Doktoroknál: (t) hogy a' ki sokat akar enni, keveset egyék: „Hasznosb az étek, melly a' talban marad, hogy sem a' melly a' gyomorban megyen. Az okosság és naponként való proba is azt mutatja, hogy csak nem minden betegség teliségből vagyon; azért majd minden gyógyítások a' Test üresítésén és fogyatásán fordulnak.

XVII. Oda alább kevéssel így ír: Nem csak a' betegségek belső taplót távoztatja a' mértékletes élet; hanem a' külső ártalmaktól is vastagon őriz. Mert a' melly test nem bővelkedik al-

(s) Ex cod. De Sanitat. tuend. circ. med. coll. cod. de Tranquillitat. anim. versus fin. (t) Nezd ezekről, Lud. Cornar. de Vita sobria commodis. n. 12. pag. 85.

kalmatlan nedveségekkel, abban sem hideg, sem meleg, sem fáradság, sem külső dög, nem könnyen szerez nyavalyát. Azért írja Laërtius, (u) hogy noha Athenás Városában, gyakran regnált a' Merigy; de Socratesnek nem ártott: mivel mértékletes életével tisztán tartotta testét. Alább osztan, minnek-utánna némelly mértékletes hosszú életűeknek példait elő számolta volna, ezt veti utánna: Nem egyéb volt hosszú életek oka, hanem „hogy, (v) A' Mértékletes ember életét „hosszabbítja.

XVIII. A' Mértékletességnek második hasznára menvén ekkeppen tanít: (x) Második haszna a' mértékletességnek az; hogy, sok (lelki) gonoszról órtalmaz, sok lelki jókkal ékesít. Míképpen ha a' tobzódás magán nagy vétek nem volna is, elég volna a' gonosz-ságára, hogy kapuja és ajtaja sok féle

N4 bűnök

(u) Laërt. Lib. 2. de Socrat. (v) Sirach K. 37. §. 34. (x) Pázm. a' cit. Prædik. pag. (mihi) 815.

296 IX. RÉSZ. ISTEN EŐTT JÁRÓKNAK
bűnök rútságának, melyek ő belőle
származnak; azon-képpen, ha egyéb jó
nem volna is a mértékletes életben, az
élég volna, hogy sok veszedelmes bű-
nöktől óltalmaz. Mert bizonyos, hogy
a' telihas, (y), könnyen el felelkezik
Istenről. -- Mert a' ki torkát mértékle-
teség zaboláján nem hordozza, basá-
ért Istenét meg veti, és a' Sz. Pál mon-
dása szerinti, (z) Hasát Istenné részi.
Bizonyos a' Sz. Bernárd mondása;
,, (a) hogy, a' követ hasnak, nincs éles
,, elmélkedése. Mert a' jók éretlen ned-
veségek, és nyers fűsök temérdekségi,
mellyekkel teli a' jó lakók feje, az Er-
zékenységnek csatornáira szivárko-
ván, úgy be töltik és meg rekesztik az
utakat, a' melyeken a' szemre, fülre
és egyéb érzékenységekre kellene terjed-
ni az élteső és vidámitó gyenge szelle-
teknek, hogy idő-nap előtt meg tom-
púlnak

(y) Hof. 13. v. 6. (z) Philip. 3. v. 19.
(a) S. Bern. de Ordin. Vitæ, ante med. col.
1116. edit. Par. An. 1602. Pinguis venter, non
gignit tenuem sensuram.

TÖKÉLLETESSEGE. 297
púlnak az Erzékenységek. E's mikor
annyira newekednek a' sok ételből (s-
italból) emelkedett nedveségek, hogy
az agyunk velejét hideg taknyokkal
meg töltik; egyéb nyavalyák között, fe-
ledékennyé tésznek; az Okofságot meg
tompítták; az Akaratot minden jó
igyekezetre meg resztítik.

XIX. Kevéssel alább: De hogy
summában foglaljuk (ugy mond) a'
mértékletes életnek lelki hasznait, hal-
lyuk mit ír erről Sz. Prosper: (b) A'
,, mértékletesség (ugy mond) józanná,
,, szemérmetség, halgatóvá, gond-vi-
,, selővé tészzen. Ez a' hajlandóságokat
,, zabolán viseli; a' gonosz szándékokat
,, el-kergeti, a' bujaság tüzet el-óltya.
Azért minden Szentek mértékletes-
séggel orvoslották testi indulattokat;
tudván hogy Isten malasztja és segítsé-
ge után, fogatosb eszköze nints a'
tisztá életnek, mint a' mértékletesség

N5

Sanyar-

(b) Prosp. Lib. 3. de Vit. Contem-
plat, cap. 19.

298 IX. Rész. ISTEN előtt járóknak
 fanyargatása. -- Mivel azért lelki és
 testi nyavalyáink ellen, nincs jobb or-
 vosságunk, mint a' mértékletesség; ezt
 ne csak böcsülljük, hanem rendelést
 úgy kövessük, mint a' Betegek a' Do-
 ktorok hagyását. Az Örögnak első har-
 cza az Emberrel, étekről volt. És
 mivel Adámot arra vivé, (c) hogy egy
 alma ételért Paradicsomot el-veszté;
 Esáút (d) úgy meg csálá, hogy egy Tal-
 lensén el-adá örökségét; az Izraél fi-
 arval, (e) az Aegyptumi bűdös hagy-
 mákért, mind Szabadságokat, mind
 Téjjel-mézzel folyó Országokat, örö-
 mest el hagyatá: ennyi győzedelmek
 emlékezetiből, azon harczot újjíttya
 szüntelen ellenünk. De eszünkön jár-
 júnk, és a' Christus példáját kövessük:
 ki mikor bajt akart vijnia az Örög-
 gel, előbb negyven napi böjtöléssel e-
 rőtleníté ártatlan testét, és az után szó-
 val is ki fejezte, hogy olly erős Örög

WAGYON.

(c) Gen. 3. 6. (d) Gen. 25. 33. (e)
 Num. 11. 5.

wagyon, melyet külföldben meg nem
 győzhetünk, (f) hanem böjtöléssel és i-
 mádkozással. Mikor azért torkoságra
 izgat a' Sátán, úgy gondolkodjünk,
 mint ha Isten ő maga látható-képpen
 azt mondaná: Miként a' toroknak ked-
 vezsz, halál fia lész; Isten kedvéből ki-
 esel; Örög rabságában vetterel. Bez-
 zeg, ha ezt gyakran eszünkben forgat-
 nók, könnyű volna pórázon viselni, sőt
 mindenestül meg-fojtani a' gonosz ki-
 vánságokat.

XX. Ezeket mint igen jeles és ke-
 gyels oktatásokat, olly nagy hírű tu-
 dós Magyar Cardinálnak munkájá-
 búl, az én czéломra szükségesnek i-
 télttem másoknak hathatósabb fel-fer-
 kentésekért, illy bővecskén elő hoz-
 nom; kívált-képpen holott olly
 Nemzetnek nyelven, és olly Nemzet-
 nek kedveért leg-közelebb, írom ez
 Munkácskát, a' melyben az étel s-
 ital-béli ifszonyú mértékletlenség, és
 abban való nagy testi bátorság annyi-

N6

ra

(f) Matt. 17. 20.

300 IX. Rész. ISTEN előtt járóknak
 ra * el-áradott, hogy szintén az lé-
 gyen edgyik derekas oka, hogy ez a'
 Nemzet ennyi időtől fogván, az Isten-
 nek külömb-külobmb-féle rettenetes
 ítéletei alatt kényszerítetik nyögni
 s-jaj-vezékelni, és ugyan még is ~~†~~
~~fel-húzza~~ *vagy* ellene az ő Felsége
 keze. Oh melly igen meg írátható
 dolog, hogy magáról ez a' Nemzet,
 igen helyessen énekelheti ama' maga
 nyelvén lévő, és mind a' három Vallá-
 sú Keresztyéneknek ez Magyar Nem-
 zetben közönséges Verseket:

(g) Minden Rendek vadnak bátorságban;
 &c.

*Esznek, isznak, nagy bátran lakoznak,
 Meny-országgról nem is gondolkodnak;
 El-mulandó dolgokban forgódnak;
 Azt sem tudgyák melly órában azoktól meg
 válnak. Süket-*

* Más Nemzetbéliek is régen meg jed-
 zették mar ezt a' Magyar Nemzetben; mint
 ki tetezik, ex Herbersteinii, Ber. Moscov.
 Comment. (ed. Franc. 1600.) pag. 109. †
 Isa. 9. v. 21. (g) Amaz E'nekben: *Ebredgyél
 fel Világ bűneidből. Nézd a' Nagy Szombati
 régi Cantionálét, és abból, Illyés Ist. Uram
 munkáj, a' Nagy végső dolg. pag. 150, 151.*

*Süketségre vésznek minden intést,
 Meg vetettek minden jó rendelest,
 A Tanítók nem látnak épülést,
 Sz. Írásból mikor tesznek üdvösséges intést.*

XXI. O vajha már valaha az illy te-
 sti bátorságban bé-merült emberek,
 az Ur Lelkének ellenek való (b) ísz-
 szonyú fenyegetésire magokban szál-
 ván, szivekben meg dobbannának!
 O vajha a' meg haragutt erős boszszú-
 álló Istennek ennyi sok keserves ítele-
 teire s terhes büntetésire, az ő mér-
 tékletlen életeknek és nagy testi bá-
 torságoknak mélységés álmából fel-
 serkennének, s-életeket kezdenék va-
 lóban meg jobbitani! Vagy, ha kicsi-
 nyeknek s keveseknek látczanak né-
 kiek a' meg említett büntetések; (no-
 ha bizonyára valóban nagyok;) a-
 vagy csak a' kegyetlen haláltól, annak
 hirtelen s véletlen jöveteliről, bi-
 zonytalan órájától, és az után követ-
 kező ki-beszélhetetlen kínoktól iktóz-
 nának

N 7

(b) Prov. 23. v. 29. 30. Isa. 5. v. 11.
 22. & 22. v. 13. 14. & Amos. 6. v. 5. 6.

302 IX. Rész. ISTEN előtt járónak
nának úgy, hogy azoktól való irtózás,
és azoknak józan elmével való meg-
gondolása, igaz *pœnitentia*-tartásra s-
életeknek meg-jobbítására indítaná
fel-öket!

XXII. Szégyenítse meg az illye-
neket, kik dicsekednek ugyan szóval
a' Keresztzyéni hittel s-tudománnyal,
de nem rendelik a' szerint életeket,
szégyenítse meg, mondom, ama' Po-
gány Bölcs *Senecának* igen szép és a'
a' Keresztzyéni tudománnyal valóban
meg edgyező, és ide igen alkalmas
oktatása: (i) *Senmi* (ugy mond) *te-
néked ugy nem fog használni, a' min-
den dolgokkal való mértékletességre,
mint gyakorta való meg gondolása a'
rövid életnek, és ennek bizonytalan-
ságának. Valamit cselekedszel, TE-
KINCS A' HALÁLRA.* Ezt a'
men-

(i) Senec. Epist. 114. in fin. *Nilil equè
tibi profuerit ad temperantiam omnium re-
rum, quàm frequens cogitatio brevis avi,
& huius incerti. Quicquid facies respice ad mor-
tem.*

TÖKÉLLETESSÉGE. 303
mennyei világosság szerint elő ember
valóban meg-tekinti, s-elméjében
forgattya sűrűven minden dolgaiban,
a' mint a' Bölcs *Sirách* fia is erre int
bennünket; (*Sirách* K. 7. §. 40. *Min-
den munkáidban meg emlekezzél a' te
utolsó dolgaidról, &c.*) meg-gondol-
lya jól mi lesz vége az embernek, s-a-
zon munkálódik minden erejével,
hogy ő az innét való ki költözésre,
mindenkor készen találtafésék; s-ezért
ő tellyességgel el-tökéltette ezt ma-
gában, hogy a' nála lévő kegyelem-
nek mértéke szerint, mindenekben
mértékletességet kövessen; és ezzel
is igen meg-külömbözteti magát e'
világnak testi bátorságban élő fiaitól
s-leányitól, kiknek (k) *hasok* az ő
Istenek, és kiknek minden eszek s-
kedvek, avagy csak leg-főbb gond-
gyok a' testnek kedve keresése, és
annak töltése; úgy hogy, nem hogy
kerülnék a' másokkal edgyütt való
mértékletlen jó lakást és dösölést, ha
mikor

(k) Philip. 3. §. 19.

mikor egészségek, vagy egyéb világi foglalatosságok engedi; de csak magánossan-is, ha teherik, úgy élnek, s-úgy töltik a' testet, (semmi jó rendet, időt s-módot ez iránt nem tartván, kivált-képpen, a' kik gyomroknak erejéhez igen bíznak,) hogy az ő életekkel meg murattyák azt, hogy sokkal nagyobb s-elsőbb gondgyok vagy on a' testnek kívánságainak végben vitelére, hogy nem mint a' mennyieknak keresésére. Eddig légyen elég a' mennyei világosság szerint élő embernek ötödik jeléről s-munkájáról, úgy mint, a' *Mértékletességről*. Mennyünk immár a' *hatodikra*.

X. Rész Z.

Mellyben előnkben adatik hatodik tulajdonsága a' mennyei világosság szerint élő embernek, hogy az, szüntelenül való lelki harcot vível a' bűn ellen, és a' bűnt okozó lelki ellenségek ellen. A'm-bár ottan-ottan el-éssék is, ugyan még is fel-emeli fejét, s-meg-újítja a' Sátán ellen való harcot, nem is nyugszik míg azon győzedelmet nem részen. Így az eset is, a' kegyelemben való nevetkedésre szolgál nékie.

1. A'

1. **A'** Mennyei világosság szerint élő ember, mivel hogy annyira kerül a' bűnt és annak minden alkalmatosságát; a' mint a' fellyebb valóokban meg értettük: azért (6.) a' mennyei kegyelem által magát mindenkor úgy víveli, mint lelki *Vitéz*, és mint a' kinek *szüntelenül való lelki harcának* kell lenni a' bűn ellen, (mind nagyobb s-mind kissébb ellen,) és következők szerint, maga *Téste* ellen, az *Ördög* ellen, és e' *Világ* ellen, hogy valamiként ezek által, vagy ezek miatt bűnben ne éssék. Egy szóval, az illy ember, meg békélhetetlen hadat vível akar-melly bűn ellen, és a' bűnt okozó lelki ellenségek ellen. Jól tudgya, mint meg-tapasztalt igazságot, a' Sz. Jób Patriarchának ama' mondását: (a) *Vitézség az embernek élete e' földön*. Meg tanulta az Apostolnak is amaz intését: (b) *Ölőzvéteket fel az Istennek fegyverét*, (avagy a' *Görög* szerint,

(a) Job. 7. 9. 11. (b) Eph. 6. 9. 11. 12.

13. 14. 15. 16. 17. 18.

szertint, egész fel fegyverkezését, vagy, † minden fegyverest,) hogy meg állhassatok az Ördögnek inselkedési ellen. Mert nincs minékünk csakodásunk a test és a' vér ellen, (az az, betű szerint, és csupán csak magában, a' testből és vérből álló emberek ellen, mint a' külső hadviselőknak egy-más ellen,) hanem a' Fejedelmek és Hatalmasságok ellen, (tudni illik ama gonosz lelki Fejedelmek és Hatalmak ellen, az Ördögök ellen,) ez Világnak sejtéséig nék Vezéri ellen, a' lelki gonosságok ellen, a' mennyezetekben. Azért vegyétek fel az Istennek * minden fegyverét, hogy ellent állhassatok a' gonosz napon, és mindenebben tellyess készüllettel helyt álljatok. Álljatok azért fel-övedzvéis a' ti agyékjotokat valósággal, és fel-öltözvén az igazságnak panczélljában; és meg saruzván lábatokat a' békeségnek Evangéliumának készülletivel:

minde-

† Így vagyon Sz. Hieronymusnál, in Commentario in h. loc. omnia arma Dei.

* Ita S. Hieron. loc. cit. sec. Græc.

mindenebben (vagy mindenekeknek felette,) fel vevén a' hitnek paissát, melyben az igen gonosznak tűzes nyilait meg állhassátok: és az idővségnek sisakját is vegyétek fel; és a' Léleknek kardgyát, (melly az Istennek igéje;) minden imádsággal és könyörgéssel imádkozván minden időben, lélekben. Ide való Sz. Jacob Apostolnak is ama' rövid intése: (c) Álljatok ellene az Ördögnek, és - el fur túletek. Vésd öltve ezekkel, 1. Pet. 5. v. 8. 9. & 2. Tim. 2. v. 3. 5. Tudta még a' Pogány bölcs Seneca is, hogy az ő Istenet és maga lelki javát szerető embernek, izünetlenül való lelki harczának kell lenni e' Világon a' bűn ellen, s-azért ír ekképpen: (d) Minékünk is vítéskednünk kell, még pedig a' vítétségnek olly nemével, melyben sóha (ez romlott

test-

(c) Jac. 4. v. 7. (d) Epist. 51. pag. (mihi) 612. Nobis quoq. militandum est, & quidem eo genere militia, quò nunquam quies, nunquam otium datur. Debellande sunt inprimis voluptates, quæ sava quoq. ad se ingentiâ rapiunt.

308 X. Rész. ISTEN előtt járának
 keftben) nyugodalom, soha meg szűnés
 nem adatraik. Kivált-képpen a' (te-
 sti) gyönyörűségeket kell meg győz-
 nünk, melyek még a' kemény (vad)
 elméket is magokhoz vonák.

II. Olly álhataratlan viseli penig
 magát ez lelki harczban a' mennyei vi-
 lágozság szerint élő ember, kit eddig
 le-irtünk, hogy ha szintén el-esik is e-
 rőtelen ségből, sőt ha sűrűven meg se-
 besíteték is a' bűntől; mind-azon-által
 ugyan még is fel-emeli fejét, és akár-
 menyíster esék is el, mindenkor is-
 mét meg ujjíttya a' bűn ellen való har-
 czot; (a' mint hogy mindenkor lelké-
 nek nagy keresettségére esik-el, ha
 mikor el-esik; s-a' kitsíny eset is nagy
 ő előtte;) és mind addig harczol,
 valamig a' bűnön kívánt győzedelmet
 vészlen. Erre nézve mondgya a' Soltár
 író Prophéta a' kegyelemben meg e-
 rősödött igaz Isten-félő emberről,
 hogy (e) a' mikor el-esendik is, meg nem
 romol; mert az Ur alája része maga
 kezét;

(e) Solt. 36. (al. 37.) v. 24.

TÖKÉLLETESÉGE. 309
 kezét; avagy a' mint a' Sidóból né-
 mellyek fordították: Mert az Ur
 gyámolította az ő kezét. Vesd őszve
 ezzel, Péld. 24. v. 16. Hészer esik
 el az igaz, (az az, sokszor,) és fel-kél.
 (Nemelly régiek, nagyobb világos-
 ságnak okáért, így mondgyák ki en-
 nek első ágát: (f) Hészer esik-el nap-
 jában az igaz.) Utánna veti egy he-
 lyen ez mondásnak Sz. Hieronymus
 ezt: (g) Ha el-esik, miképpen igaz?
 Ha igaz, miképpen esik el? Meg felel
 maga: De (ugy mond) az igaznak
 nevezetir nem vesztí az el, a' ki a' po-
 nitentia-tartás által mindenkor fel-
 kél.

III. Hogy így kellesték az igaz és
 tellyes szentségre igyekező ember-
 nek, (a' ki tudni-illik valóban a' men-
 nyei világosság szerint él,) akár-melly
 és akár-menyi erőtelenedési és eseti
 után is fejét fel-emelni, és a' Sátán el-
 len

(f) Vid. edit. Decret. Gratian. Lugd. A.
 1943. Caus. 33. Qu. 3. de poen. Dist. 3. c. 23.
 Septies. (g) S. Hieron, ad Rustic, Epist. 46.

len ujjabb harczot indítani; meg ter-
czik a' Bölcs Salamonnak amaz inté-
sébül: (b) *Ha a' hatalommal bírónak
Lelke fel mégyen reád, (avagy felyül
halad tégedet,) a' te helyedet el ne had-
gyad. A' holott, a' hatalommal bírón,
(avagy, hatalmasson és uralkodón,) ér-
ti Sz. Hieronymus igen helyessen e'
gonosz (i) Világnak és a' sötétségnek
Fejedelmét az Ördögöt. A' mi lelki be-
lyünk penig, a' Christus zászlója alatt
való lelki vitézség; mellyre hivattat-
tunk ő Felségétül; és magunk is arra
köteleztük magunkat a' Kereszttség-
ben, hogy ellene-mondunk a' Sátánnak
és annak minden műkének s-minden
pompáinak: melly, az ő értelmének
ki-terjedése szerint, annyit térszen,
hogy a' Sántát oda hagyván, a' Chri-
stus zászlója alatt híven akarunk vi-
tézked-*

(b) Prédik. 10. §. 4. (al. §. 1.) Jegyezd
meg, hogy ez hely illik akkorra is, midőn a'
Sátán nyavalyákkal, vagy e' Világnak öl-
dézéssivel szorongat. (i) S. Hieron. [Comm. in
Ecc. 10. §. 4.

tézkedni. Es így, az *nem hadgya el*
maga lelki helyét, (lelki statióját,) a' ki
semmi-némű kísértetek között, (még
ha-ottan-otran kedve ellen el-esvén,
lelki sebeket vélzen is,) nem hadgya
el-a' Christushoz való hűséget, és mel-
lette való lelki vitézkedést; hanem is-
mét s-meg ismét erőssen meg ujjíttya
a' Sátán ellen való harczot, s-nem is
nyugszik míg azon győzedelmet nem
vérszen: *nem* külömben, mint az olly
hű és erős vitéz, a' ki ám-bátor első-
ben, meg nyomattatván, meg-fura-
modgyon, vagy meg-sebessítessék
is a' harcz-közben, ugyan még-is,
nem mégyen-ki az ő Urának zászlója
és hűsége alól, hanem majd ujjabb e-
rőt vévén, mind addig harczol az él-
lenséggel, (vagy azon egy úttal, vagy
másfázor,) miglen azon győzedelmes
lérszen. Ezek szerint immár értelme a'
Bölcs Prædikátor szavainak ez: *Ha*
„mikor a' kegyetlenül hatalmaskodó
„Sátánnak Lelke, Istennek bölcs ter-
„czésébül ideig erőt vérszen rajtad, te
„ne

„ne csüggedgy-el, ne vesd-el bizodal-
 „madat, ne hadd-el a' Christusban va-
 „ló hivatalodat, ne állj-ki az el-kez-
 „dett lelki vítézkedésből; hanem
 „ujjokban végy erőt, ujjokban
 „szállj szemben az ellenséggel, és to-
 „vább is erőssen harczolj az ellen és
 „annak munkái ellen. Tudni-illik,
 „sirj s-keseregj a' te erőrelenségeden
 „és ebből való esereden; kelly-fel a' te
 „esetedből, (vagy esetidből,) igaz
 „meg-téréssel és *pœnitentia* tartással;
 „zörgess buzgó és sűrű könyörgések-
 „kel az Isten irgalmaságának ajtaja
 „előtt a' bűn bocsánatért, és a' meg-
 „szentelő s-a' jóban meg erősítő ke-
 „gyelemért; kiválr-képpen, hogy az
 „Ur segílyen a' lelki harczban a' Sá-
 „tán ellen. Erősítsed pedig magadat
 „ez illy harczban, az Istennek igéjével.
 Ezt az értelmet erősítik mindgyárt a'
 következő igék: a' holott azon intéf-
 nek ilyen okát adgya a' Bölcs: *Mert
 az orvoslás meg szüntet igen nagy bű-
 „nőket.* Mint ha mondaná: Mert ezzel

„ORVO-

„orvosoltatol s-ezzel gyógyulsz meg
 „a' lelki sebekből, ha meg tartván he-
 „lyedet és a' Christushoz való hűsége-
 „det, tovább is harczolsz a' Sátán el-
 „len; és így ez orvoslás által meg-
 „szűnnek végre a' tégedet ostromló
 „s-kesergető nagy bűnök: mert ez
 „egyedül Istentől rendeltetett úttya
 „a' bűnökből való ki menekedésnek,
 „hogy ember, helyt álljon a' Christus
 „mellét, és a' bűn ellen s-a' Sátán
 „ellen erőssen viaskodgyon. A' mi-
 „kor pedig a' bűnökből egélszen ki-
 „menekedel és ki-tisztulsz, akkor a'
 „Sátán is meg szegyenül, és el-tavo-
 „zik tőled; ama' ízerint, a' mit fel-
 lyebb is * hallottunk: (k) *A' lyatok el-
 lene az Ördögnek, és el-fut tőletek.*

IV. A' mi czélunkra tartozik itt
 ama' szép intés is *Kempist* Thamásnál:
 (l) *Viaskodgyál mint jó vívő: és ha
 néha gyarlóságból meg-éfel, NA-
 GYOBB erőt végy az elébbinél, biz-
 ván*

O

* §. I. h. cap. pag. 307. (k) Jac. 4. §. 7.
 (l) Christ. Köv. 3. k. 9. r. n. 7.

314 IX. Rész. ISTEN előtt járónak
 van Istennek bőségesebb segítségében.
 Ide való amaz is: (m) *Confide Deo, tam-*
etsi millies labaris. Az az: Bizzál
 „Istenben, ám-bár ezerszer el-éssél is:
 az az: akár-menyiszer, mígez-pállya-
 futásnak ideje tart; mint erre világos-
 ságot vehetcz magadnak egy jeles
 Doctornak oda-felnyebb (n) elő-ho-
 zott némelly szavaiból. Ugyan is, csak
 az áthatatossan és mind végig a' Chri-
 stus zászlója alatt hűségesen harczo-
 lóknak adattatik meg a' mennyei é-
 letnek coronája. Apoc. 2. 7. 10. (o)

V. Mentül inkább igyekezik pe-
 nig valaki elő-menni a' kegyességben,
 és mentül nagyobbra nevedett a'
 kegyelemben, annál bővebben és sú-
 rúbben kell annak harczolni e' nya-
 valyás életben a' Sátán ellen s-a' bűn
 ellen. Mert az ilyen mentül inkább
 igyekezik a' jóra, annál több ellenke-
 zéseket

(m) Vid. inter axiomata à R. P. Szent
 Iványi in Calendar. Tyrn. An. 1699. Ment.
 Osk. posita. (n) Cap. V. §. XXV. (o) Veld
 tszav czzel, 1. Cor. 2. 7. 24. 2. Tim. 2. 7. 3. 5.

zéseket + tapalztal maga ellen a' Sá-
 tántúl. Ezért nem csúda hogy az il-
 lyennek élete szüntelenül való súllyos
 lelki harcz ez nyavalyás testben. U-
 gyan is, a' mint e' Világi mód szerint
 való hadakozásban, a' leg-ferényebb,
 leg-bátrabb és leg-jelesebb vitézre
 tór leg-derekasabban az ellenség, és
 azt igyekezi leg-inkább meg ejteni;
 szintén így a' Pokol-béli Sátán is *
 leg-inkább azok ellen mesterkedik,
 hogy el-cjse őket, a' kik nékie leg-
 nagyobb ellenségi, és az ő Istenekhez
 leg-hűségesebbek: úgy hogy, Kem-
 pisi Thamásnak amaz (máskor is (p)
 tulunk elő-hozott) mondásár, hogy

O z (q) men-

+ Veld öszve itt azt a' mi vagyon fel-
 nyebb a' VIII. R. §. VII. utólyán. * Néz
 erre Sz. Gerg. D. Moral. in Job. Lib. 24. cap.
 12. in c. 33. Job. *Hostis noster, -- quanto ma-*
gis nos sibi rebellare conspiciat, tanto amplius
expugnare contendit. Et Registr. Lib. 7. Ind.
 2. Epist 54. ad Secundinum: *Nec dubito,*
maiores te insidias hostis callidi perpeti, qui
majora contra eum bella paravisti. (p) IV.
 Rész. §. XVII. pag. 67.

316 X. Rész. ISIEN előtt járóknak
 (9) mentül fellyebb menénd valaki a lel-
 ki dolgokban, gyakran ANNA'L NE-
 HEZEBB KERESZTEKÉT talál,
 nem csak a' nyomorúságoknak, és
 külső s-belső, a' bűntől külömböző
 keserves szorongatásoknak ke-
 reszteinél kell értenünk, hanem a'
 bűnre való kísérteteknek keresztei-
 nél is; mint a' mellyek minden egyéb
 keresztekénél sokkal keservesebbek a'
 jó Léleknek. Erre nézve tehát meg-
 áll ez, hogy mentül kegyesebben a-
 kar valaki élni, és mentül többre ne-
 vedett a' kegyelemben, annál in-
 kább szükség, hogy meg szűnés nél-
 kül harczoljon a' Sátán ellen, úgy
 hogy, ha ottan-ottan el-esnék is erő-
 telenségből, ugyan még is bizodal-
 mat vegyen magának, és ujjobbá szál-
 lyon szemben a' Sátánnal. Sz. Ago-
 ston Doctor is azt írja, hogy (r)men-
 tül szentebb valaki, és mentül tellyes-
 sebb szent kívánságokkal, annyival an-
 nak

(9) Christus Kőv. 2. K. 12. rész. (r) S.
 Aug. de Civ. Dei Lib. 20. cap. 17.

TÖKÉLLETESSEGE. 317
 nak az ő imádkozásbéli sirása bősége-
 sebb: mint ha mondaná: az annál több-
 bet harczol buzgó könyörgésekkel a'
 Sátán ellen, a' bűn s-egyéb ellenke-
 zések ellen. Mert ugyan is, a' fok si-
 ralommal elegyítetett sűrű és buzgó
 könyörgés a' Szentekben, jele annak,
 hogy fok ellenkezéseket szenved-
 nek e' Világon, nem csak a' külső és
 testi nyomorgatásban, hanem a' belső
 és lelki kísértetekben is a' Sátán ál-
 tal. Ezért szükség, hogy egyebeket
 lelki harczolással telyül haladgyanak.

VI. Ennyi fok kísértetek és keser-
 ves ellenkezések között, annyira hoz-
 zá szoknak, hozzá édesednek ez illy
 harczhoz e' Világon a' Szentek, hogy
 az előbbeni harcz után való el-eséssel
 nem csak nem csekkennek meg, nem
 csak nem hadgyák oda előbbeni viré-
 kedéseket; hanem ellenben az eset
 után, még erősebben és buzgóbban
 ellene vetik magokat a' Sátánnak és
 a' bűnnek; és így, az ujjabb esetnek
 alkalmatosságával ujjobbán és na-
 gyobb

gyobb erővel meg ujítván a' lelki harczot, az el-esés is, Isten irgalmasságából, nem veszedelmekre, hanem a' kegyelemben való nevedezésre szolgál ő nékiek: a' mint ezt igen szépen fel jedzte Sz. Ambrús Doctor im' ezekben: (f) A' Szentek, kik nagy kívánsággal azon vadnak, hogy a' kegyess harczot el végezhesék, és az idővségnek pályafutását meg-futassák; (a' szerint, a' mi vagy on, 2. Tim. 4. v. 7.) ha hol talám mint emberek meg-esnek, a' természetnek erőtelenségéből inkább, hogy sem a' vétkezésre való vágyódásból, erősebben kelnek-fel ujjonnan a' futásra, a' szégyennek ősz-tőnő-

(f S. Ambr. in Apolog. David. cap. 2. Sancti, qui consummare pium certamen gestunt, & currere cursum salutis, sicubi forte ut homines corrumpunt, natura magis fragilitate, quam peccandi libidine, aciores ad currendum resurgunt, pudoris stimulo maiora reparantes certamina: ut non solum nullum attulisse existimetur lapsus impedimentum, sed etiam velocitatis incentiva cumulasse. Conf. Gratian. Caus. 33. q. 3. Dist. 3. cap. 25.

röndzése miatt ujjobban nagyobb harczokat álván; hogy így, ez ítéltessek. (avagy, illy ítéletben légyünk,) hogy az el-esés nem csak nem hozott (nékiek) semmi akadályt, hanem még meg-nevelte (bennek) a' lelki gyorsaságra való fel-gerjedéseket.

VII. Valaki azért maga felől ezt tartja, hogy ő a' mennyei világosság szerint él, és úgy jár Isten előtt; ezekből által láthatja, melly igen serénynek, melly igen bátornak, melly igen meg-szűnés nélkül valónak és meg-fáradhatatlannak kell ő néki lenni, a' Sátán és a' bűn ellen való súlyos harczolásban, nem csak a' mikor áll, hanem a' mikor erőtelenségből el-talál is esni; sőt akkor még nagyobb és buzgóbb erővel kell ő néki a' Sátán ellen fel-támadni: úgy hogy soha, sem bődög sem bődög talán állapotában nem kell néki el-csüggedni, bizodalmát el-vetni, és alább hadni a' Sátán ellen való viaskodásban.

VIII. Mennyünk immár tovább való meg-isméretető jelére a' mennyei világozság szerint élő, és így, Isten előtt járó embernek.

XI. R É S Z.

Mellyben vagyon hetedik meg isméretető jele a' mennyei világozság szerint élő embernek; ez tudni illik: hogy az olly ember, midőn a' bünt aanyira kerül, mindennek felette ama' nevezetes hét vétkeket, melyeket Isten kívált-képpen való módon gyűlöl s-útál, igyekezi eltávoztatni; úgy mint, a' kevélységet, a' hazugságot, s-időbeker, melyek a' Bölcs Salamon Példás Könyvéből (cap. 6. 7. 16. 17. 18. 19.) élő számláltatnak, s-meg magyaráztatnak.

1. **A'** Mennyei világozság szerint élő ember, jóllehet közönségesen minden bünt útál, minden bünt kerül, és minden bűn ellen álhatatosan harczol, a' mint eddig meg értettük; de (7.) mindennek felette azon vagyon, hogy soha ama' hét tetemes vétkeknak edgyikében se essen, tudva és szánt-szándékkal, a' melyeket

ket az Ur Isten kívált-képpen való módon mondatik gyűlölni s-útálni a' Sz. Irásban, a' Bölcs Salamonnak ama' tanítása szerint: (a) *Hat*, (ugy mond,) a' miket gyűlöl az Ur, és a' hetediket útállja az ő *Lelke*: (ugy mint:) A' kevély szemeket; a' hazug nyelvet; az ártatlan vér-ontó kezeket; a' gonosz gondolatokat forraló szívet; a' gonoszra sietséggel futó lábakat; a' hazugságokat beszéllő hamis tanú bizonyságokat; és azt a' ki az alyasak között viszszaalkodásokat hint, avagy szerez.

II. Első ezek között a' *Kevélység*; melly a' kevély (avagy a' Sidó, Chal-dai és Deák szónak ereje szerint, magas, vagy fel-emelkedett-gögs, az az, fennyen látó) szemeknek említése alatt adattatik előnkben. Meg tanulhatta a' Bölcs Salamon e' szóllásnak nemét az Isten Lelkének oktatása mellett, az ő Attyátul is a' Sz. Dávidtúl. Solt. 18. (al. 17.) 7. 28. és 101. (al. 100.) 7. 5. és 131. (al. 130.) 7. 1. A'

O s

holot

(a) Péld. K. 6. 7. 16. 17. 18. 19.

322 XI. Rész. ISTEN előtt járónak
holott is mindenütt a' Sídóban, a' ke-
vélység azon szállásnak nemével fe-
jeztetik ki. Hogy pedig mind itt a'
Bölcsnél, s mind Sz. Dávid szavaiban
a' meg említett helyeken, (mellyekkel
vesd össze Péld. K. 21. §. 4. és 30. §.
13. Isa. 2. §. 11. és 5. §. 15. és 37.
§. 23. Sirách fia K. 23. §. 5. (al. 4.)
és 26. §. 12.) a' *szemeknek* gögősségé-
vel fejezi ki az Urnak Lelke az egész
kevélységet; nem az ennek oka, mint
ha csupán csak a' testi szemeken külső-
képpen ki tetcző kevélységre czéloz-
na itt a' Sz. Lélek; holott ellenben,
a' mint másutt az illy testi tagoknak
említése alatt a' jóságoknak vagy a'
gonoszságoknak le-írásában, a' Szent
Írás elsőbb és főbb tekintetben a' bel-
ső tehetségeket és erőket érti, úgy itt
is derekasabban a' belső és lelki sze-
mekre, úgy mint, az elmére s az aka-
ratra czéloz a' *szemekben*; és így főbb-
képpen

† Ellenben le-bajtott szeműnek monda-
tik az alázatos, Job. 22. 29. Conf. Luc. 18.
§. 13.

képpen ama' fennnyen látó elméket,
mellyek vagy tudományokkal, avagy
csak belső sérénységekkel, éleltségek-
kel, és furcsaságokkal, vagy Világi
mesterségekkel, praedicájókkal s ta-
nácsokkal, sőt néha csak magoknak
képzelt hívságokkal, dőlyfősök, illeti
itt az Urnak Lelke, hogy így azt a'
kevélységet is itt bé-foglallya, melly
a' testi vakokban is, vagy a' szunyá-
táokban s állok alá-nézőkben is fel-
találtatik: hanem könnyebb s vilá-
gossabb tanításnak okáért, tetczet itt
és a' hasonló szállásokban az Ur Lel-
kének éppen a' külső *szemeknek* ke-
vélységével fejezni ki a' belső kevély-
séget is: Mert semmi cselekedetivel
tapasztalhatóbb-képpen ki nem fejez-
heti a' kevély ember (kinek minden
érzékenységi éppék) maga kevélysé-
gét, mint *szemeinek* tekintésével s
jártatásával. Tudni-illik a' kevély em-
bernek, igen vastagon, mérgefen és
boszszúságosan ki tetczik mindgyart
és idő haladás nélkül ezzel az ő ke-
vély-

324 XI. Rész. ISTEN előtt járóknak
 vélysége, (fokkal inkább mint beszé-
 dével, vagy egyéb külső maga-visele-
 sével,) hogy a' szegényt, edgy-ügyűt,
 alá-valót és alacsony forsút, még csak
 meg. tekinteni sem méltóztattya illen-
 dő képpen; vagy ha valamenyire meg
 tekinti is, igen kényessen, kedvetle-
 nül és meg-úrállással tekinti meg. Ez
 ilyen pedig külső maga viseléssel is
 és beszédével eléggé ki fejezi maga
kevélységét, kivált képpen azoknak,
 a' kiknek adott Isten olly *discretion*nak,
 az az, okos meg - külömböztetésnek
 Lelkét, hogy e' féle személyekről
 helyes itéletet tudgyanak tenni: jól-
 lehet garádsi vadnak a' *kevélység*-
 nek, úgy hogy, ki több s-ki kevésebb
 jelekkel mutatya ki maga kevélysé-
 gét. Szíve pedig ez illyennek annál
 inkább telyes dőlyfősséggel és ke-
 vélységgel. Mert a' külső szemeknek
kevélysége is, a' belsőt jelentí dere-
 kasabban; mint fellyebb immár erről
 szólánk; és ugyan onnat belől, tudni-
 illik a' *szívüktől származnak ki az élet*-
 nek,

TÖKÉLLETSÉGE. 325
 nek minden cselekedeti. Péld. 4. 15. 23.
 egybe-vevén Szent Mathé Evang.
 15. 19.

III. A' ki úgy fele-baráttya'hoz mind
 szívében s-mind külső maga-viseléssel
kevély, az olly ember minden bizon-
 nyál Istenéhez is, az az, a' lelki
 dolgokban is *kevély*. (Melly már fok-
 kal nagyobb.) Mert valamiként hogy
 a' mi fele-barátunkhoz való igaz (b)
 szeretet s-igaz alázatosság edgyütt
 jár az Istenhez való szeretettel s-alá-
 zatossággal; úgy ellenben az embe-
 rekhez való *kevélység* is edgyütt jár
 az Istenhez való kevélységgel. Vala-
 kik annak-okáért fele-baráttya'khoz
 kevélyek és dőlyfősök, és az ő ma-
 gok viselésében negédesek; azok Isten
 előtt is az imádkozásban, olvasásban,
 a' Prædicállásoknak halgatásában,
 vagy akár melly szent dolgoknak és
 ceremóniaknak gyakorlásában is ke-
 vélyek, az az, alázat és igaz töre-
 delmes szív nélkül való, akár-mint

O7

terref-

(b) Nézd erre 1. Joan. 4. 19.

316 XI. Réfz. ISTEN előtt járóknak
tettefsék külső-képpen meg-hun-
nyáfszkodáfokat.

IV. Melly igen nagy véték legyen
a' kevélység, meg tetczik a' Bölcsinek
ama' mondásából: (c) Minden bűn-
nek kezdeti a' kevélység. Innét írja
Sz. Agoston Doctör im' ezeket a' ke-
vélység felől: (d) Kérdeitek, Melly
nagy legyen ez a' bűn, (tudni-illik a'
kevélység,) melly le-vetette az Angyalt,
és Angyalból Ördöggé tette, és nékise
örökre bé-zárlotta a' Miény-országot?
Nagy véték ez, és feje s-szerző oka min-
den (egyéb) vétékeknek. Mint meg va-
gyon írva: (e) Kezdeti minden bűn-
nek a' kevélység. A' több bűnőknek
penig úgy kezdeti és szülője a' ke-
vélység; hogy elsőben némellyeket
szül, mint valami első csemetéket és
nevezetesebbeket; azután osztan az
ő igen

(c) Sirách f. K. 10. 7. 15. (al. 14.) (d) S.
Aug. Enarrat. in Psál. 13. (al. 19.) 7. 14. ad
verba: Mundabor à delicto magno. In Ex-
pos. 2da. (e) A' citált helyb. Sirách. K. 10.
7. 15

ő igen nevezetes fajzati által szüli a'
többit is mind azokban, a' kik ugyan
meg-feneklettenek a' kevélységben.
Hallyuk meg mit tanít erről, és ennek
igen veszedelmes hét fő fajzatról Sz.
Gergely Doctör és Pápa. (f) A' vétékek-
nek (ugy mond) Királyné. Afzszonya
a' kevélység. Ismét: Gyűkere minden
gonosznak a' kevélység.-- Első fajzati
penig annak, ugy mint a' hét fő vét-
kek, mellyek ez mérges gyűkerről szér-
maznak, imé ezek: Tudni-illik, a'
hijában-való dicsőfség, (az az, annak
kívánása,) az irégyesség, a' harag-tar-
tás, a' hivalkodtató szomorúság, (az az,
a' jóra való restséggel és gondatlan-
sággal edgyütt járó mord kedvetlen-
ség,) a' fősvénység, a' hasznak röltése,
(avagy

(f) Expos. Moral. in Job. Lib. 31. c. 17.
(al. c. 31.) in cap. 39. Job. Vitiarum Regina
Superbia. Item: Radix cuncti mali superbia
est: - - Prima autem ejus soboles, septem ni-
mirum principalia vitia, de hac virulenta ra-
dice proferuntur. Scilicet, inanis gloria, in-
vidia, ira, tristitia, (h. e. acedia,) avaritia,
ventris ingluvies, luxuria.

328 XI. Rész. ISTEN előtt járóknak
(avagy torkosság,) és a' fajtalanság
(avagy bujaság,) és abban való győ-
nyörködés. Mindenikének viszont e-
zek közzül minémű mérges kőlykei
legyenek, (mint, péld.ok. az elsőnek,
az engedetlenség, maga-hányás, szin-
mutatás, veszekedés, a' s-többi; a' má-
sodiknak, (az irigységnek,) a' gyűlölt-
ség, suttogás, rágalmazás, &c. a'
harmadiknak, a' viszsza-vonás, az el-
ménék duhószkodó dagállya, a' bosszú-
ság-rétel, &c.) meg láthatni ugyan a-
zon (g) Sz. Doctornál, s-másutt (h) is;
mellyeket rövidségnek okaért, én itt
elő nem számlállok.

V. Mivel pedig a' kevélység az ő
első fajzattya által t mindenkor ma-
gával hozza az Elöl-járókhöz való
hűség telenséget s engedetlenséget,
a' haragoskodás által pedig a' vesze-
kedést, és a' vakmerő bátorságot;
(mint

(g) Loc. cit. (h) Vid. D. Thom. locis
divers. in Sum. Theol. de septem vitiis ca-
pitalibus. † Melly a' bijában való dicsőség-
nek kijánása,

(mint ezt a' meg említett Sz. Gergely
írásából, és a' meg tapasztalható pél-
dákából is ki tanulhatjuk;) innét ál-
tal láttuk, melly igen nagy kárt té-
szen a' kevélység az emberekben az
egy-más között való mérges villon-
gásoknak terjesztésére, midőn az alatt
valók mindgyárt magoktól az Elöl-
járóknak meg-ítélői akarnak lenni,
és azok ellen pártalkodásra s-rút ve-
szekedésre fakadnak-ki; nem gondol-
ván-meg, ki rendelte ő eleikben az
olly Elöl-járókat, hanem a' dőlyfő-
ségnek s-maga-hitségnek szelétül vi-
seltetvén, így szólának magokban:
„En is vagyok a' ki vagyok: Nekem
„is adott Isten valami értelmet; E'n
„is meg tudom gondolni s-ítélni a' dol-
„got. A' honnat, a' Házban, a' külső
Társaságban, az Országban és az Ec-
clesiában igen veszedelmes viszsza-
vonások, szakadások és haborúsá-
gok szoktanak származni. Mellyre
nézve igen helyessen írja egy kegyes
Doctör Sz. Agostonnak munkái kö-
zött;

330 XI. Rész. ISTEN előtt járóknak
 zott; hogy (i) a' kevélységből származ-
 nak az Eretnékségek, Szakadások, rá-
 galmazások, irigységek, harag-tar-
 tások, viszsza-vonások, egyenertlensé-
 gek, -- fennyen-bezások, maga-bányás,
 szó-szaporítás, és több e' félek. Ide
 való Sz. Agoston Doctornak is, ama'
 mondása: (k) A' kevélység viszsza-
 vonást szerez, a' szeretet pedig edgyes-
 séget. Melly két ágú jeles mondásból
 éizre vehettyük ezt, hogy valakiben
 uralkodik a' kevélység, soha abban i-
 gaz t' szeretet nincsen, sem Istenehez,
 sem földi Elől járóihoz, vagy közön-
 séges fele-baráttához, akár-mint
 tetteffe néha az olyan csalárd szere-
 tetit vagy barátságát. Nem csuda to-
 vábbá, ha a' Szakadásban vagy pártol-
 kodásban lévőek, (mint a' kik a' ke-
 vélységnek olly mérges fajzatiban ré-
 zszefek,)

(i) Lib. de Salutarib. Docum. c. 19. Tom.
 4. ed. Par. 1536. p. 519. (k) Tom. 9. Lib. de Pa-
 storib. c. 8. t' S. Aug. Tom. 10. Homil. 34. c. 3.
 inter 50. Homil. *Quando potest sincerissimam
 habere charitatem, superbus & inflatus?* Conf.
 1. Cor. 13. v. 4. 5.

szefek,) soha önnön magok között
 sem edgyezhetnek meg tzeppen. Mert
 igaz a' Bölcs Salamonnak mondása;
 hogy, (l) a' kevélyek között mindenkor
 versengések vadnak.

VI. Mind ezekből által láthattyuk,
 melly igen nagy bűn légyen a' kevély-
 ség, úgy hogy, helyessen mondhathat-
 tyuk ezt Sz. Agostonnal edgyütt, min-
 den egyéb bűnök felett (m) nagy bűn-
 nek, az az, leg-nagyobb bűnnek;
 úgy mint, a' melly feje és szülő. Annya
 minden egyéb bűnöknek. Nagysága
 pedig avagy veszedelmes volta ennek
 annál inkább ki tetczik ebből: mert
 a' kevélység, (a' mint Szent Agoston
 Doctor fel jedzette,) (n) leg-nagyobb
 ellent-álló akadály emberben, (vala-
 míg ember magának tetczik az ő ke-
 vélységében,) hogy Istenhez ne ra-
 gaszkodgyon; az az: hogy igazán Isten-
 hez

(l) Péld. K. 13. v. 10. (m) S. Aug. Enar-
 rat. in Psalm. 18. v. 14. (n) Lib. 13. de Tri-
 nit. c. 17. *Superbia hominis maximè impedi-
 mento est, ne inhereatur Deo.*

332 XI. Rész. ISTEN előtt járóknak
 héz meg ne térhessen, és így az örök
 életet el-ne érhesse. Ugyan-is, a' ke-
 vély, valamig *kevély*, mind addig i-
 gen tetczik magának, és így maga
 fogyatkozását meg nem ismerheti va-
 lójában; sőt ha ki őtet meg találná
 feddeni, kész (ha teheri,) azzal szem-
 ben ugrani, (akár-melly kegyefs em-
 ber legyen is az) és temérdek fogyat-
 kozásiban is magát szépíteni s-igazi-
 tani nyelveskedéssel, kivált-képpen ha
 azok a' fogyatkozások még nem let-
 tenek mások előtt közonségeffekké,
 avagy csak nem olyanok, hogy e'
 Világnak fiait s-leányit meg-botrán-
 koztatnák. Nem elégzik pedig azzal
 meg, hogy az ő meg-feddője ellen
 maga szépítésével vilfízá-pattogjon;
 hanem ő is azon mesterkedik, micso-
 da fogyatkozást találhasson, melyet
 az ő meg-feddőjének s-jóra intéjének
 szemére lobbanthasson: a' mint igen
 helyessen fel-jedzette ezt Sz. Gergely
 Doctor a' *hypocritáról*, (szineskedő-
 ról,) az az, arrul, a' kinek el-válha-
 tarlan

TÖKÉLLETESÉGE. 333
 tarlan közösülése vagyon a' *kevély-
 séggel*. Az ő szavai ezek: (o) Az ő
 gonofságáról (ugy mond) *nem mel-
 toztattya magát a' hypocrita meg fed-
 detni.*-- Ha a' gonofságban tapaszta-
 latik, haragszik; hogy a' meg-feddő
 néki szölylon, *nem engedi; mert mint
 egy titkos seben meg illettegett lévén,
 fájlaltya ezt. A' miné-műnek lenni hi-
 ressedett el a' tudatlanoknál, olyan-
 nak akar íteltetni (s-böcsültetni)
 mindenektul; és készebb meg-halni,
 hogy sem meg-feddetni. A' meg-feddés
 által meg roszszabbá lépzen; mert
 mint valami kegyetlen vereségnek hajá-
 to dardáját, úgy vészi a' tisztasá-
 nak igéjét. A' honnat ha meg büfitta-
 tik, azontúl mindgyárt boszszúságok-
 kal való illetésre (az az, magáért való
 boszszú-üzésre) kél-ki, és azt keresi
 szorgalmatoßan, micfoda gonoszszokat
 tetézzén*

(o) Moral. in Job. Lib. 8, cap. 24. (al.
 cap. 27.)

334 XI. Rész. ISTEN előtt járóknak
tetézzén viszsza az ő meg-feddőjének
élete ellen. Azon vagyon, hogy egyben
hasonlíthatatlan-képpen vétkesebbnek
lenni (magánál) mutassa meg az ő meg-
feddőt, hogy így, nem maga cseleke-
detivel, hanem másnak bűneivel bizo-
nyítsa meg magát ártatlannak lenni.

VII. Így tehát nem csuda hogy a'
kevély, valamíg kevélykedik, Isten-
hez igazán meg nem térhet. Mert
senki az ő maga meg-ismerése nélkül,
(melly a' kevélytől távol vagyon,) i-
gazán Istenhez meg nem térhet. Nem
is tér meg előbb és különbben a' meg-
rögzött kevélységű ember, (ha mikor
Isten valakit az illy kevélyek közzül
meg térésre méltóztat,) hanem ha mi-
kor osztan az ő ideig palástolt gonof-
ságáért, mellyekben kedve szerint és
meg-hunnyázkodás nélkül nagy bá-
tran élt, igen nagy szégyen vallásra
jut e' Világ előtt; (mint a' kik gonofsá-
gokért kemény *sententia* alá vetter-
nek a' Birótul;) avagy elebbeni bol-
dog állapattyaiból, igen siralmas és
alá

alá való állapatra vettertik le; mint
Manasses Király. 2. *Kronic.* 33. 11.
11. 12.

VIII. Hogy peniglen az időzőlni
kívánczó ember, annál inkább el-
kerülhesse ezt a' bűnt, és maga lelki ál-
lapattyaát is annál jobban meg-ismér-
hesse; imé meg-mutatom azt is, mi-
csoda kivált-képpen való jelekből is-
mértelések meg bizonyosan az ő ma-
gának tetőző kevély, és dolyfős em-
ber. Erről, azon kegyes Tanító (Sz.
Agoston Doctor munkai között) kiról
fellyebb emlekeztünk, ekképpé ír: (p)
A' kevély, ám-bár ékesnek s-fényesnek
láttassék is (külső) tekintettel; de I-
sten előtt alá-való a' munkában: és
mind beszédiben, mind maga viselésé-
ben, mind tekintetiben (avagy, arczú-
lattyának igazgatásában,) s mind já-
rásában, mindenkor meg ismeretetik az
ő kevelysége és alhatatlansága. Azt
kívánnya mindenkor, hogy dicséretesék
minden

(p) Lib. de Salutar. Docum. c. 32. Inter
Oper. Aug. Tom. 4. pag. 521. ed. Par. 1586.

336 XI. Rész. ISTEN előtt járóknak minden emberektől, és azt akarja, hogy a' jóknál is, kikhez ő idegen, magasztalassék. Nem szennyvedí azt, hogy ő valakinek (valójában és igaz engedelmeiséggel) alája vette; hanem az ő magával egyenlők között, mindenkor elsőseget bírni kíván, és (azoknál) nagyobb gráditsra hágni: és a' mit érdemekkel (avagy jeleis virtusokkal) el-nem érhet, az Elöl-járók előtt való hízeltetéssel, az ő magával egyenlőknek kissebbítésével, s-azok ellen való irigységgel, és az alázatosoknak meg-vetésével, akarja azt el-koporítani. Szent Gergely Papa pedig így írja le a' kevélyeket: (q) Mind azoknak (ugy. mond) a' kik kevély gondolatokkal dagályoskodnak magokban, szóllásokban vagyon kiáltás, tudni-illik ama' fecsegő haszontalan harlogás, és szó szaporítás, halgatásokban méreg forralás, vidámságokban

feslettség,

(q) Moral. in Job. Lib. 34. c. 18. (al. 20.)

TÁKÉLLETESSEGE.

337 feslettség, kedvetlenségekbe dühösködés; cselekedetekben disztelenség, külső színekben diszesség, járáfokban gögősség, s-feleletekben meg-veszett izejesség. Ezeknek elméjük a' boszszúság tételre mindenkor erős, annak szennyvedésére erőtelen; az engedelmeiségre rest, másoknak meg-boszszontására pedig feltettebb való: azokra, melyeknek cselekedésére mind köteles, s-mind eléggé tehetős, túnya; azokra pedig, melyeket sem nem tartozik cselekedni, sem nem lehet hogy cselekedgye, kész. Ez illy elme, arra a' mit őn könnyén nem kíván, semmi nógató intéssel nem hajul; arra pedig a' mit alattomban kíván, ugyan keresi hogy kényszerítessék. „Mint ha mondana; Valami az ő testi kívánságának s-meg-veszett hajlandóságának nem tetczik; arra hitványában intettetik; a' mi pedig az ő testi és földi okoskodásinak tetczik, ugyan keresi az alkalmazottsá-

P

got;

338 XI. Réfz. ISTEN előtt járónak
got, hogy arra elő vétésék, vagy
kényszerítésék.

IX. Tegyük ide Sz. Bernard Do-
torból, (r) hogy a' *kevély embernek*
imé ezek is: a' többi között meg is-
mérte tulajdonságí; úgy mint; A'
maga-hányás; a' *kerkedékenység*, a'
maga-bítség és maga felől nagyot ali-
sás; a' *bűnnek óltalmazása* vagy men-
tegetése, (mellyről fellyebb is (s) más
formában szóllottunk;) a' *bűnnek*
szabados és irtózás nélkül való *csele-*
kedeti, kivált-képpen ha vagy titok-
ban cselekedheti a' bűnt, vagy pedig
olyan az a' bűn, hogy abban e' Világ-
nak fiai s leányi meg nem űtköznek:
a' minémű a' rendeletlen testi vigal-
ság, Istent (kivált-képpen haragjá-
nak idején) bocszontó buja óltózet;
házugság és több e' féle. Innét osztan
ugyan szokássá válik benne a' (s) *bűn-*
nek cselekedeti és félelem nélkül való

gya-
(r) Tractat. de Gradib. humilit. col.
976. & sequ. edit. Par. 1602. (s) s. VI. ezen
Réfz. p. 332. (s) Loc. cit. S. Bernard,

gyakorlása; és mentül tovább mé-
gyen az ő *kevélységében*, annál inkább
ugyan meg keményíti orcáját és
homlokát a' gonosznak nagy bátor-
sággal való cselekedésére.

X. Nézd meg immár kegyes ol-
vasó velem edgyütt, melly igen nagy
külömbőség és egy-mással egyenlessen
való ellenkezés legyen a' *kevélység* kö-
zött és az *alázatosság* között. (i.) A'
kevélység minden egyéb vétkeknek
kezdetre, gyűkere és szülő-Annya; a'
mint már fellyebb meg értettük: (és
ugyan attúl vagyoni, hogy a' Bölcs Sa-
lamon is az Isten előtt kivált-képpen
való módon gyűlölséges nagy vétkek
között, leg. elől teszi a' *kevélységet* a'
fellyebb elő hozott sz. leczkében;)
az igaz *alázatosság* pedig ellenben
kezdeti, és szülő *Annya* minden egyéb
jóságoknak; mint ezt igen helyessen
fel-jedzette (t) Sz. Gergely Papa; úgy

P 2

hogy,
(i) Moral. in Job. Lib. 23. c. 7. (al. c.
13.) Humilitas magistra est omnium Mater-
que virtutum.

340 XI. Réfz. ISTEN előtt járónak
 hogy, mindgyárt az élő és idvoztó
 hitnek leg-első sengéjével edgyütt ó-
 ratik emberben Istentől az igaz alá-
 zatosság, és attúl fogván oltan a'
 hittel edgyütt mind több-több jósa-
 gokat nemz benne. (II.) A' kevélység
 embernek minden jeles cselekedetir,
 p. ok. maga meg-tartóztatását a' testi
 gyönyörűségektől, bőjtölését, imád-
 kozását, alamisnálkodását, hasznos
 forgolódását mások körül, kedvet-
 lenné s-utálatossá teszi Isten előtt,
 maga lelkére nézve: az alázatosság
 pedig ellenben, minden leg-kisebb jó
 cselekedeteket igen kedvessé teszi
 ő fellelé előtt; nem is lehet e' nélkül,
 hogy akar-minémű jeles erkölcs is
 vagy jeles cselekedet, kedves legyen
 Isten előtt: a' hit is e' nélkül hasonló
 az ördögök hitéhez, és a' bizodalom,
 nem egyéb, hanem *presumptio*, vak-
 merő maga-bíztatás és maga-hitség.
 Ha kiben pedig az igaz alázatosság
 meg-vagyon, annak, a' mint hogy hiti
 és hitbéli bizodalma is kedves; úgy
 még

341 TÖKÉLLETESSEGE.
 még el-esésében is hamar kész ke-
 gyelmet és bocsánatot nyér Istentől.
 Ide való Sz. Agoston Doctornak az a-
 lázatos *Publicanus*rúl, és a' kevély *Pha-
 risa*usrúl ama' mondása: (u) *Inkább ter-
 czett Istennek az alázatosság a' gonosz
 cselekedetekben, hogy sem mint a' ke-
 vélység a' jó cselekedetekben.* Ezen
 dolgot világosítja ama' is: (v) *Jobb
 az alázatos bűnös, hogy sem mint a'
 kevély igaz.* (III.) A' kevélység leg-
 nyobb akadály emberben, hogy Isten-
 hez ne térhessen s-ne ragaszkodhaf-
 son; (a' mint fellyebb t ezt meg ta-
 nultuk;) az alázatosság pedig leg-
 első és leg-szükségebb jó az Isten-
 hez való térésben. Ugyan-is, a' bűn-
 nek meg ismerése után, a' töredelmés
 szívnek kell elsőnek lenni az igaz

P 3

meg-

(u) Enarrat. in Psal. 92. (juxt. Vulg.)
 3. 13. *Magis placuit Deo humilitas in malis
 factis, quàm superbia in bonis factis.* (v) Serm.
 49. de Tempor. Tom. 10. Op. Aug. *Melior est
 peccator humilis, quàm justus superbus.* t. 5.
 VI. ezen réfzb. p. 331.

342 IX. Rész. ISTEN előtt járóknak meg-térésben; a' szívnek töredelmessége penig szükséges - képpen edgyütt jár annak igaz alázatosságával. (iv.) A' *kevélység* még az Angyalokat is le-vetette az égből, s-az embert ki-ejtette a' Paradicsomi épségből; az *alázatosság* (x) penig a' mennyei di-esősségre magasztallja fel-embert, és így az el-vesztett boldogságban vi-szont egész-szen bé-állattya. Tudni-illik a' Christusnak alázatossága itt el-ső ok s-fő ok, és fundamentum a' mi meg-boldogíttatásunkra; a' mi aláza-tosságunk penig, mint Christus alá-zatosságából származó kegyelembéli folyamat és eszköz. (v.) A' *kevélyek-nek* Isten ellenek áll, s-az *alázatossá-gnak* adgya az ő kegyelmét. Jac. 4. 5. 6. 1. Pet. 5. 5. (Egyben vetvén Pél-d. K. 3. 5. 34.) Innét mondatik Isten felől, hogy az *alázatos lélekkel* lako-zik kivált-képpen való módon, és ar-

ra te-

(x) Vid. S. Augustin. Hom. 12. inter 50. Hom. Tom. 10. Scit (Serp. antiquus) non nos posse redire nisi per humilitatem. &c.

ra tekint kegyelmessen. Isa. 57. 5. 15. egyben vetvén, 66. 5. 2. Mennyire kedvellye Isten az *alázatos* lelket, minden egyéb emberi példák felett való erre a' boldogságos Sz. Szűznek példája; kinek *alázatosságát* annyira kegyelmes szemekkel tekintette s- kedvellette Isten, hogy éppen Isten Anyyá-vá méltóztatta lenni. Luc. 1. 5. 48. Meg tekintette (ugy mond) az ő szolgálójának *alázatosságát*. (vi.) A' *kevély*, valamig kevély, soha az igas-ságnak helyes és egész ismételre, soha a' valóságos bölcseségre és derék tudományra nem juthat, akár-melly bölcsnek s-tudósnak láttsáék is lenni magának és tartátsék e' Világi embe-rektől: de az *alázatos* ha az ő aláza-tosságában meg marad, és úgy keresi nagy szorgalmatossággal a' mennyei tudományt, minden bizonynyal el-ér-heti azt a' nagy lelki bölcseséget, mely a' Sz. Írás szerint is valóban *bölcsesség*, és így idővel a' mennyei igas-ságot a' mennyire az ő idővségére szükség-e-gélize

344 X. Rész. ISTEN előtt járóknak
gészszén fel-találhattya s-által értheti.
Innét mondgya a' Bölcs Salamon: (1)

*A' hol vagyon az alázatosság, ott va-
gyon a' bölcsesség.* A' Soltár író Királyi
Prophéta is ezt írja, hogy (2) az alá-
zatosságot taníttya meg Isten az ő ma-
ga útára, mint a' Sidóbúl fordíthat-
tyuk; jóllehet a' Görög szerint való
régí Deák fordítás is arra mégyen:
*Meg taníttya a' szelideket az ő útai-
ra.* Ide való Sz. Agoston Doctornak
is ama' mondása: *A' melly elmét alá-
zatosságnak lenni nem talál az igazság,
attúl el-fut.* Ugyan ezen dolgot e-
rősíti Szent Gergely Doctor is im' ez
szavaiban: (b) *A' kevély elméket az
igazságnak tudománya el-hadgya.* Vessd
előzve itt azt, a' mi vagyon a' Bölcsé-
ség K. I. részében, §. 4.

XI.

(y) Péld. 11. §. 2. (2) Pál. 25. (al. 24.)
§. 9. Ubi vide version. Pagnini & Vatabli.
(a) Serm. 23. de Tempor. Tom. 10. *Eam
quam non invenerit humilem, veritas fugit
mentem.* (b) S. Gregor. Homil. 20. in Evang.
Superbas mentes, veritatis doctrina deserit.

XI. (VII.) A' kevélység jóllehet
mindenekben útalatos vétek; de leg-
utálatosabb a' szegényben, alá-való-
ban, és tudatlanban; Sirák f. K. 25.
§. 4. az alázatosság penig, jóllehet
mindenekben ékes és dicséretes; de
annál jelessebb s-dicséretelesebb, ha a'
nagy Rendekben, nagy Méltóságok-
ban, nagy tudós emberekben, s-nagy
Elöl-járókban találtatik: úgy hogy
mentül nagyobb valaki, jeles hírről
nével vagy méltosággal, annál dicsé-
retelesebb benne az alázatosság, ha
találtatik. Innét mondgya a' Bölcs
Sirák fia: (c) *Igazgatóvá tette nek té-
gedet? Fel ne sualkodgyál: légy olly
közöttök mint egy közűlök.* Ide való
amaz is ugyan azon Bölcsnél: (cap.
3. §. 20. †) *Mentül nagyobb vagy,
annál inkább meg-alázd magadat
mindenekben, és Isten előtt kedvet ta-
lálsz.* Szent Gergely Pápa is ezt tanít-
tya,

P 5

(c) Eccli. 31. §. 1. † Al. §. 18. vel 19.

346 XI. Rész. ISTEN előtt járónak
 tya, (d) hogy a' hatalmas férfiakban
 nagy virtus az alázatosságnak virtusa.
 Idvőzítőnk maga is, mint alázatos-
 ságnak fő Mestere és tüköre, ugyan
 ezt kívánja, hogy mentül nagyobb
 valaki az ő hívei között, annál aláza-
 tossabb legyen. (e) A' ki (ugy mond)
 nagyobb ri közöttetek, legyen olyan
 mint a' ki kissebb, és a' ki elől-járó,
 mint a' ki szolga. Ugyan is, mentül
 nagyobb valaki az Isten népében, an-
 nál több szem néz reá hogy mások
 annak példáját kövessék. E's így an-
 nál nagyob szorgalmatossággal kell
 az ollyannak magára vigyázni, hogy
 valamiként olly ifszzonyú nagy vé-
 tekben, mint a' minémű a' kevélység,
 csak leg-kissebben is maga kevélysé-
 gével rossz példát ne adgyon az alatta
 lévőeknek, vagy azokat magátul el ne
 idegenítse; hogy jövőendőben annál

nagyobb
 (d) Moral. in Job. Lib. 21. cap. 10. in
 Job. cap. 31. v. 15. *Potentibus viris magna est
 virtus humilitatis.* (e) Luc. 22. v. 26. Collat;
 Matt. 20. v. 26, 27.

TÖKÉLLETESSÉGE 347
 nagyobb szám-adásra ne jussón, és an-
 nál nagyobb kárhozatya ne legyen.
 Hogy azért minden egyéb emberek
 felett, kik az ő igazgatója vagy bírtó-
 ka alatt vadnak, leg-jelesebb példa
 adó legyen a' jóban; erre mindenek-
 nek felette ez kívántatik, hogy szent
 alázatossággal, szintén ugy felül ha-
 ladgyon másokat, mint hatalommal,
 méltósággal, értékkel, vagy tudo-
 mánnyal. (VIII.) A' kevély ember, nem
 szenyvedheti ha az ő fogyatkozásáról
 idvősségeffen meg ítetik, a vagy meg
 feddetik; mint oda fellyebb * ezt meg
 értettük: az alázatos penig ellenben
 igen jó neven veszi a' jó embernek
 atyafiságos feddését, a' Királyi Pro-
 phetának ama' szavai szerint: (f)
*Feddgyen-meg engemet az igaz irgal-
 massán, és dorgállyon meg.* Sőt ha mi-
 kor a' gonosz ember mocskollya sz-
 szidalmazza is őtet; Istenére tekintve,
 (ki ellen való vétékét jól tudgya,) cse-
 deffen

P 6

* 5. VI. ez Rész. p. 332. & 333. (f) Pálma
 340, (24. 241.) v. 5.

deffen el-szenyved; várván nagy alá-
zatossan Istentől, hogy ő felsége az ő
idejében a' mérgeskedő nyelv ellen
igaz ítéleletet szolgáltatson. Mert jól
tudgya, hogy ő sokkal nagyobb csa-
pásra is méltó magában az ő bűnei-
ért, mint a' mennyi és minémű valami
rossz embernek ellene való mocsko-
lódása. Nézd meg erre a' mostan em-
lített Királyi Prophétát a' Szent Dá-
vidot. Mikoron ő a' *Semeitől* szidal-
maztatnék az ő szám-ki-vettetésében,
azonban, az *Abisai* a' Dávidnak ed-
gyik jeles vitéze, mint olly semmire
kellő embert a' *Semeit* ez ifszzonyú
szidalomért meg akarná ölni, azt
mondgya néki és a' véle ebben meg
edgyező atyafiának (Joábnak) Dá-
vid nagy alázatossan: (g) *Hadgyasok*
békét néki, hadd szidalmazzon: mert
az Ur parancsolta (avagy mondotta)
néki, hogy szidalmazza a' Dávidot.
Az Ur parancsolta; az az: belső tit-
kos igazgatásával [mellyet az a' go-
nosz

(g) 2. Reg. (al. 2. Sam.) 16. §. 10,

nosz ember, semmire sem ért, (mint
a' Jónás Czet-hala az Isten parancso-
lattyát, Jon. 2. §. 11. nem értette)
s-nem is mentheti magát véle,] titkos
igazgatásával, mondó, így rendelte a'
Semeinek dolgait, hogy engemet mo-
stán szidalmazzon. *Vér szopónak* mon-
dotta penig a' szidalmazás-közben
Dávidot a' *Semei*: mellyben noha *Se-
mei* igen Istentelenül hazudott, czé-
lozván Dávidnak a' *Saul* háza népe
ellen viselt dolgaira; de Sz. Dávid ér-
zette azt lelkében, hogy másként,
nemi-némű tekintetben, vagyon (a-
vagy volt) ő néki a' vér-szopóságnak
titulusában valami része, mivel hogy
az *Uriás* Hitteust törvénytelenül meg-
ölette volt. Ezért magában szálván
annál nagyobb meg-hunnyászkodás-
sal szenyvedte a' meg említett *Semei-
nek* ellene való szidalmait. A' *kevé-
lyek* ellenben, ha mikor az igen igaz-
ságos vétek vettetik is nékik szemek-
re, nem is másfúl, hanem attúl, a' ki
nékiek fejek s-elől-jarójok; ugyan
még

még is nehezen szenvedik, és ha mi-
kor tehetik, szemből is ugranak az
őket megfeddőkkel: mint immár er-
ről fellyebb * bőven szözlöttünk. A'
honnat vagy on, hogy a' kevélyek
minden ő temérdek fogyatkozások-
ban jóknak és szépeknek tettezenek
magoknak, s ezért nincs semmi gond-
gyok arra, hogy bűnőknön igaz töre-
delmeséggel s-Isten szerint való bá-
nattal törődnének; de az alázatos-
ság igen vizsgál-tettezenek magoknak, az
ő magokban lévő fogyatkozásokért,
és bűnön bántódó igaz töre-
delmeséggel ottan-ottan mondgyák Isten
előtt az alázatos-
lelkű Dávidnak a-
ma' szavait: (b) *Az én gonofságimat
én jól ismérem, és az én bűnöm ellenem-
ben (avagy előttem) forog mindenkor
énnekem. Tudgyák jól, hogy a' ki az
ő bűneit meg-vallja s-el-hadgya, irgal-
masságot nyer.* Péld. 28. 5. 13. (ix.)

A' ke-

* Pag. 333 † Vö. 1. ö. 1. az Ódák R.
5. XV. és XVI. P. 106. 107, & sequ. (b) Pál.
50. (21. 51.) 5.

A' kevély emberben, (valamíg ollyan)
soha igaz szeretet s-igaz hűség sem I-
stenhez sem emberhez nincs, akár-
minéműnek tettefe bár magát külső-
képpen; (a' mint ezt már oda fellyebb
(i) meg tanulhartuk;) de az alázatos-
ságban, a' mint hogy az igaz alázatos-
sággal mindig együtt születetik
az Istenhez és fele-barátunkhoz való
szent szeretet s-hűség kezdet-
képpen; úgy ugyan azon igaz alázatos-
ság által tartatik meg, Szent Agostonnak ama'
szavai szerint: (k) *Az alázatos-
ság által tartatik meg a' szeretet: mert sem-
mi azt hamarabb meg nem rontja, mint
a' kevélység.* Tudta jól Sz. Dávid a'
kevélyeknek csalárd szereteteket s-hű-
ség telenségeket, s ezért nem szeny-
vedhetette őket maga előtt; avagy csak
nem nézhette őket kedvellő jó szem-
mel.

(i) 5. V. ez XI. Rész b. p. 330. (k) Exposit.
Epistol. ad Galat. Lib. uno; Tom. 4. pag. 380.
col. 1. edit. Paris. 1786. *Humilitate (inquit)
conservatur charitas: nam nihil eam citius
violat, quam superbia.*

352 XI. Rész. ISTEN előtt járóknak
mel. Sólt. 100. (al. 101.) V. 5. (x.)
A' meg átalakodott *kevélység* bizonyos
meg ismertető jele a' gonosz Istentele-
neknek, és (valamíg abban magoknak
tetczenek,) az örök kárhozatnak út-
tyán járóknak: ellenben pedig az i-
gaz *alázatosság* bizonyos és tulaj-
don jele az idvőségnek úttján járó
választott igaz hiveknek; a' mint ezt
igen helyessen tanítta Szent Gergely
Papa im' ez igékben: (1) *Igen-igen vi-
lágos jele a' meg-vettetteknek a' ke-
vélység; ellenben pedig az alázatosság
a' választottaknak.* Mint ha monda-
na: Az Isten előtt utálatos és meg-
vetett emberek, semmivel vilá-
gossabban ki nem jelentik, hogy ők
olyanok, (tudni-illik meg-vetett-
tek,) mintha ők a' *kevélységet* mindé-
meg-felemedés és meg-hunnyász-
kodás nélkül gyakorolják, s-ab-
ban

(1) Expos. Moral. in Job. Lib. 34. cap.
18. (al. c. 22.) *Evidentiſſimum reproborum ſi-
gnum ſuperbia eſt; at contra humilitas ele-
ctorum.*

ban csak ugyan előbb-előbb mennek:
ellenben, a' kik Istennek kedves hí-
vei, semmivel világossabban s-bizo-
nyossabban ki nem mutathatják
hogy ők Isten előtt kedvesek, mint
ha igazán *alázatosak*, és a' szent a-
lázatosságot minden cselekedetek-
ben s-magok viselésében meg-tar-
tyák.

XII. Ezeket jól tudván a' mennyei
világosság szerint élő ember, minden
erejével azon vagyon, hogy soha ő
néki a' *kevélységben* semmi része ne lé-
gyen: és mentül inkább nevededik a'
szent életben, annál inkább nevede-
dik az igaz alázatosságban is, ama' he-
lyesi mondás szerint: (m) *A' kik Isten
előtt leg-nagyobb Szentek, azok leg-kis-
sebbek magok előtt; és mennél dicsősé-
gesebbek, annál alázatosabbak magok-
ban.* Igaz dolog ugyan, hogy még a'
nagy Szentek is szenyvednek ottan-
ottan ez utálatos bűnre való kísérte-

(m) Kemp. Tham. Christ. Köv. 2. K.
10. Rész.

354 *XI. Rész. ISTEN előtt járóknak*
 tet, fő-képpen akkor, a' mikor Istentől
 kivált-képpen való nagy ajándékokra
 méltóztattatnak, avagy az Istentől vett
 ajándékok által igen nagy dolgokat
 visznek véghez; és így meg eshetik
 néha, hogy ettől (míg ezt jól észre nem
 vészik magokban,) valami részben i-
 deig meg-illettesenek; de Isten úgy
 visel gondot rajuk, hogy mind sui-
 tolassal erre taníttya s-vezérli őket,
 hogy a' *kevélységtől* magokat meg ól-
 talmázzák, (Sz. Pálnak maga példájá-
 ban ama' mondása szerint: *(n) Hogy*
a' (mennyei) jelenéseknek nagy vál-
ta fel ne fuvalkodtasson engemet, ada-
tott nékem a' restnek ősz tőne, (avagy a'
restben ősz tőn,) tudni-illik, a' *Sátán*
Angyala, hogy engemet nyakon (avagy
arczul) csapdosszon:) mind penig az ő
 Szent Lelkével úgy igazgattya, hogy
 búzgó könyörgésekkel a' *kevélység* el-
 len vigyázzanak, hogy annak semmi
 uralkodása ő rajtuk ne legyen. Innét
 vagon a' Sz. Dávidnak ama' könyör-
 gése,

(n) 2. Cor. 12. v. 7.

TÖKÉLLETESÉGE. 355
 gése, a' Sidó szerint: *(o) A' kevélysé-*
gektől (az az, akármi kevélyly dolgok-
 tól.) *tarts-meg a' te szolgádat, ne ural-*
kodgyanak én rajtam: akkor *tökéletes*
lészek, és tisztá lesznek nagy gonofság-
tól, avagy a' régi Deák Izerint, *igen*
nagy bűntől. Tudni-illik a' *kevélységet*
 magát nevezi *nagy bűnnek,* a' mint
 Szent *Agoston* Doctor magyarázza.
 „Mint ha mondaná: Ha a' *kevélység-*
től engemet oh Isten meg-tartasz,
 „akkor a' leg-nagyobb vétektől, tud-
 „ni-illik a' minden vétkeknek szülő-
 „Annyától *lészek* üres; és így nem fé-
 „lek hogy semmi-némű gonofság raj-
 „tam erőt vehessen.

XIII. Mivel penig ez nagy bűnre,
 úgy mint, a' *kevélységre,* kísértetnek
 még a' nagy Szentek is, és attól néha
 más szín alatt valamenyire meg-is il-
 lettetnek; a' mint fellyebb is jelen-
 ténk; ezért vagon, hogy annak bi-
 zonyos fajzatva, úgy mint, a' nyo-
 morúságokban való kényefség, a-
 vagy

(o) Psal. 19. (al. 18.) v. 14.

356 IX. Rész. ISTEN előtt járónak
vagy a' könyűségnek nagy kívánása,
és ebből származó békételenkedés, zu-
golódás, (sőt ugyan haragos vereke-
dés Isten ellen, ha mikor a' nyomorú-
ság rajtok igen meg-süllyöfödik,)
őket is néha meg környékezi, vagy
el-foglallja; jóllehet ez ő nékiek igen
nagy lelki keferűségekre vagyon, mi-
helyen (és csak hamar) magokat eb-
bűl meg-eszmélik. Ez az erőtelenke-
dés is igen helyessen bé-foglaltatik a'
mostan említett Soltárban, a' Sidó i-
gében; a' mint hogy az a' szó (*zedim*)
vakmerűségeknék is fordíttathatik;
melly másként, *kevéllységeket*, vagy
kevélyt cselekedeteket, mondgyam in-
kább, *kevélly indúlatokat* s. vágyódá-
sokat, részen. Ugyan is a' ki bekéte-
len, az néminémű-képpen engedet-
len, és ennyiben vakmerű, fennyen-
heazó, s-kevélly vágyódású. Így hát
ez is bé-foglaltatik a' Sz. Dávidnak
fellyebb

† A' régi Görögben és Deákban *idegenek*-
nek fordíttatik; mert a' Szentekben *idege*-
nek ezek, az az, a' Sátántól valók.

fellyebb említet kérésében, hogy I-
sten otet a' békételenkedő s rúgódo-
zó indúlatoktól tartóztassa meg, s-ne
engedgye, hogy azok uralkodgya-
nak ő rajta.

XIV. Ennyire kelle terjeszkednem
szükséges-képpen, a' *kevéllységnek* le-
írásában; mivel hogy az, a' mint meg
értettük, igen nagy vétel, és közön-
ségesen az embereknek lelkében i-
gen nagy kárt részen. Immár a' több
tetemes vétkeknek, mint *kevély*-
ség fajzatának le-írásában, (a' Bölcs Sa-
lamon szavai szerint, Péld. 6. 7. 16.
-19.) sokkal-rövidebbek leszünk.

XV. *Második* tetemes és Isten e-
lőtt igen gyűlölséges vétel, a' *hazug*-
ság; e' szókban: * A' *hazug nyelvet*,
tudni-illik, *gyűlöli* az Ur. A' *nyelvet*
emliti itt a' Bölcs Salamon, mint leg-
nevezetesebb eszközt, mellyel az el-
mének gondolattya avagy értelme
ki-fejezterik; de következő szerint
az elmének pennával vagy egyéb
jellel

* Péld. 6. 7. 17.

358 *XI. Rész. ISTEN előtt járóknak*
jellel való ki-jelentését is, ha mikor
az, az elmében lévő értelem ellen va-
gyon, itt edgyütt érti. Noha pedig a'
külső eszköz, tudni-illik a *nyelvet*
említi; de mindeneknek felette a'
belső nyelvet érti; (szabad legyen így
szóllanom,) tudni-illik, elsőbb tekin-
tetrel a' belső szóllást; az az, az elmé-
ben való hamis fundálást, a' melly sze-
rűt vagyon a' külső ki-mondás. Mert
minden tudva és szánt-szándékkal va-
ló *hazugság*, elsőben is az elmében
formáltatik, hogy és miképpen mon-
dásék ki. Azért elsőbb tekintettel itt
a' belső hamiságot kell értenünk;
második tekintettel pedig a' külsőt,
melly vagyon beszéddel, vagy írással,
vagy valami egyéb jel adással.

XVI. A' hazugság azért olly vétek,
mellyel ember a' dolgot különben
formállyá magában a' ki-jelentésre, és
különben is jelenti-ki szóval, avagy
egyéb külső jellel, hogy sem mint be-
lől érti s. tudgya az ő elméjében. Peld.
okáért; A' ki belől érti magában, hogy

ezt,

ezt, vagy amaz fele-baráttját meg
károsította, még is fel térti, hogy
majd el-tagadgya azt; sőt el-is tagad-
gya az alkalmatosság úgy hozván;
vagy a' ki másnak gonofságát a' belső
tudás ellen menti; *hazug* mind a' ket-
rő. Így hasonló-képpen, mikor vala-
kit kérdez az ő Elöl-járója vagy akár-
melly fele-baráttja, így vagyoné ez
avagy máskint? azonban ő külö-
mben felel, hogy sem mint érti belől
magában a' dolgot; ez is *hazugság*.
Sok volna itt énnékem a' hazugság-
nak minden-fele nemeit és módgyait
elő számlálnom; mint Szent *Agoston*
Doctornál (p) az illyenek bőven le-
vadnak írva; hanem ez iránt csak ezt
mondom; hogy summástan és leg-de-
rekesabban, három felé osztatnak a'
hazugságoknak nemei a' Sz. Írás ma-
gyarázóktul: úgy mint; hogy a' *ha-
zugság*, avagy egyebek felett *vesze-
delmes*; tudni-illik, a' melly másnak
kárá-

(p) D. Mendacio ad Consentium, cap.
34. & 21. Tom, 4i.

kárára vagy bocszúságára vagy on: (bocszúságára vagy on pedig, nem csak a nyilván való harag-tartással edgyütt járó mocskolásban, s-rágalmazásban, hanem másként is, ha mikor másnak kissebségére, s-beccstelenségére, vagy Elöl-járójának, és akár-melly hú Oktatójának jó intésének, tanításának s-igazgatásának meg-vetésével és semmiben hajtásával *hazud* valaki:) avagy *tréfás*, mondom, a' *hazugság*; mellyel másokat akar az olly *tréfás* *hazug* gyönyörködttetni; avagy pedig *hasznos*; mellyel vagy másnak akar valaki használni; vagy magának is néha, hogy életét az oldözök ellen meg tarthassa, illy fogást tévén talál magában, hogy még tovább *izogál* hasza e Világon az Úr Istent.

XVII. Rövidebben ezek szerint, mondhattuk, hogy a' *hazugság*, vagy *nagyobb*, vagy pedig *kissebb*; mindazon-által edgyike sem szabados

† em-

† embernek; és a' Szentek, ha szintén erőtelenségből valamikor esnének is valamely kissebb *hazugságban*, de idővel mentül tovább mennek a' szentségben, annál inkább igyekeznek el távoztatni minden leg-kissebb *hazugságot*, hogy semmi-nemű színt alatt belzédékben *hazugoknak* lenni ne találtafsanak. Annak-felette, Istent előtt ezeknek mindenike kívált-képpen való módon gyűlölséges, (a' bölcs Salamonnak elő-hozott szavai szerint;) ha ki szokásból, és abban való gyönyörködésből ejti magát *hazugságban*. Más azért, csupán csak emberi erőtelenségből, annak-felette, egyéb-kori szokása ellen ritkán, és kívált-képpen valami véletlen és hirtelenül való alkalmatossággal *hazudni* valakinek; s-más szokásból s-abbán való gyönyörködésből. Amaz is vétek, és azt is kell minden idvözülendő em-

Q

† Nézd Sz. Gerg. P. Moral. in Job. Lib. 18. cap. 2. in Job. c. 27. §. 3. 4. Vessd öszve Sz. Zsolt. a' közel cit. helyen.

362 **XI. Rész.** ISTEN elött járónak
 dő embernek igen el-távoztatni:
 (mert minden *hivalkodó szórúl* (9)
 számot kell embernek adni, ha világi
 életében egészen a' féléből ki nem
 tisztúl; hát mennyivel inkább a' hazug-
 ságról, akár-melly kicsinynek láttasék
 az lenni?) de bezzeg ez második rend-
 béli, melly szokásból vagy on, amannál
 fok grádicsban nagyobb vétek, és u-
 gyan az olyanról szól a' bölc *Salomón*,
 az elő-hozott szent leczkében,
 nem választatván-ki ez iránt a' kisebb
 dologban ejtett *hazugságot* is. Ugyan
 is, mind egy-aránt minden féle *hazug-
 ságról*, melly tudni-illik szokásból, és
 abban való gyönyörködésből léfzen,
 mondgya a' Sz. Írás Istentől, hogy
 Isten *el-veszti a' hazugság szóllókat*.
Pfal. 5. 7. Másutt pedig a' *hazugo-
 kat* a' (minéműekről itt szóllunk) a-
 zok közzé a' gonosz Istentelenek kö-
 zé számlállyá, a' kik a' mennyei Jeru-
 salomból ki fognak rekesztetni. *Jelen.*
21. 7. 8. & 22. 7. 15.

(9) *Matt. 12. 7. 36.*

XVIII. Er-

XVIII. Erről ismértethetik-meg
 pedig az illy *hazug* ember; (1.) hogy
 a' ki az itt ki-tett le-írás szerint *hazug*,
 az, csak hamar és igen könnyen ha-
 zud akár-mi kis dologban: a' nagyban
 pedig, annál készebb a' *hazugságra*,
 ha abban valami derék hasznót érez.
 (2.) Ha benne tapasztaltatik a' *hazug-
 ságban*, igen bátran mentegeti magát,
 sőt neha még *hazugságát* is nem szé-
 gyenli szépíteni s igazítani, hogy ő
 nem vétkezett az olly *hazugsággal*, a-
 vagy csak nem olly *hazugság* az ő ha-
 zugsága, hogy ő azért valakitől meg-
 feddést érdemlene. (3.) A' ki valóban
hazug, az egyszer s-mind ctalárd, ctel-
 ctap, álhatatlan és szemtelen szokott
 lenni. Ugyan is, minden *hazug* két
 szívű szokott lenni; a' mint Sz. *Agos-
 tón* Doctor igen helyesen fel-jedzette
 im' e' szókban: (r) *Kettős szíve mon-*

Q 2 *datik*

(r) De Mendacio ad Consent. c. 3. Tom.
 4. sub init. *Duplex cor dicitur esse mentientis.*
id est, duplex cogitatio: una rei ejus, quam verane-
esse vel scire, vel putat, & non profert: altera istius
rei, quam pro ista profert, sciens falsū esse vel putans.

364. XI. Rész. ISTEN előtt járónak
 datik lenni a' hazudónak, az az, ket-
 tős gondolattya: edgyik azon dológrúl
 való, a' melyet igaznak lenni avagy
 tud avagy vél, és nem mondgya (azt) ki
 másik arrúl való, a' melyet eme' helyett
 ki mond, tudván avagy vélvén hogy az
 hamis legyen. Im már mint hogy illy
 értelemmel kéttős szívű a' hazug, ma-
 gával hozza azon kéttősége a' szív-
 nek, hogy csalárd és álnok legyen:
 ha csalárd, bizony tehát csalclap és
 álhatatlan is egyfzer s-mind; és kö-
 vetkezés szerint szemtelén: mert e-
 zek el-válhatatlanúl edgyütt szokta-
 nak járni egy-mással. (4.) A' ki hazug,
 annak a' kevélységben is része va-
 gyon: mert a' hazugság is edgyik uno-
 kája a' kevélységnek; tudni illik
 az által a' meg-veszett kivánság által,
 melly fősvénységnek mondatik. Ugyan
 is, valakiben az a' meg-veszett ki-
 vánság uralkodik, mellyel mind csak
 több-több vagyonna vágyódik; ab-
 ban minden bizonnyal a' csalárdság is
 meg vagyon; melly mindenkor (a'
 mint

TÖKELLETESSÉGE. 365
 mint meg-érténk) edgyütt jár a' ha-
 zugságnak szeretetivel.

XIX. Minek-előtte odább men-
 nénk, ézt is jegyezzük meg itt; hogy
 a' hazugnak nevezeti alatt ez pun-
 ctumban, nem csak azt értjük, a' ki
 e' Világi tractákban és beszélgetések-
 ben hazug; hanem azt is, (még penig
 sokkal inkább azt) a' ki az Ecclesiái és
 Hit-béli dolgokban az igazság ellen
 hazud. Hazud penig ez iránt nem csak
 az, a' ki maga belső tudása ellen ön-
 nön maga költ valami hamissat; hanem
 az is hazud és hazug, a' ki a' minte-
 gyéb dolgokban is igen könnyen ha-
 zud, úgy a' lelkiekben is, minden
 meg-vizsgálás nélkül készen helyt ad
 az ő benne szöllő (f) Sátánnak, (ki
 hazugságnak (s) Arrya a' szent Irás
 szerint,) a' mikor tudni-illik, annak
 sugarlásit vaktában és bolondúl
 Q 3 mind.

(f) Nézd ennék szokott álnokságát,
 2. Cor. 11. v. 14. (s) Joan. 8. v. 44. Conf. de
 hoc loco. S. Aug. Trat. 42. in Joan. Adde, 3.
 (al. 1.) Reg. 22. v. 22.

mindgyárt Isteni jelentés helyett vélszi s-úgy hirdeti másoknak. Sőt *hazug* az is, a' ki az elébb másoktól költött hazugságnak, ugyan azon fundamentumból, hogy maga is szokásban vette a' hazugságot, hamar és könnyen hitelt ad, s-másoknak is igaság helyett be-fizelli. Amaz első mód szerint, egyenestén-ejti magát az olly *hazug* hazugságban; a' második és harmadik szerint pedig, szánt-szándékos részese-léssel. Ugyan is, mindenkor a' Sátán az ő *hazugságit*, maga belső értése és tudása ellen szokta koholni. A' *hazug* Prophéták, és *hazug* Tanítók példák el illy *hazugságokra* a' Sz. Írásban. 3. (al. 1.) Király. K. 22. *ψ*. 23. Isa. 9. *ψ*. 15. Jer. 5. *ψ*. 31. & 23. *ψ*. 25. 26. & 27. *ψ*. 10. 14. 16. & 28. *ψ*. 15. Ezech. 13. *ψ*. 6. 8. 9. 2. Pet. 2. *ψ*. 1. Hozd ide, Jelen. 21. *ψ*. 8. & 22. *ψ*. 15.

XX. Ez eddig le-írt *hazugságot* a' mennyei világosságság szerint élő ember, minden-tehetségével kerüli, és men-tül tovább mégyn a' mennyei vilá-gosságság

gosságság szerint való életben, (mint fel-lyebb is §. XVII. jelenténk,) annál in-kább el-is távoztattya, úgy hogy tud-va, észre véve, és szánt-szándékkal (1) nem éjti magát *hazugságban*; avagy csak, ha miben meg-borított erőtelen-ségből, (mint hogy ő is az Adámtól származott,) nem iszenyvedi hogy a' *hazugság* rajta uralkodgyék, hanem a' kegyelem által azon győzedelmes szokott lenni.

XXI. Harmadik teremés és igen gyűlölséges véték az Ur előtt, (a' bölcs Salamon tanítása szerint,) az *ártatlan* vérnek ki ontása. Ez szóokban: † *Ar-ártatlan vért ontó kezeket*. A' melly szóllás alatt; (1.) értetik a' betű szerint való gyilkosságság, és a' gyilkosságra czélozó dühösködés; midőn valaki, vagy vér-ontás által, vagy másként, másnak életét törvénytelenül el-fo-gyattya, avagy csak dühösködésével másnak életé ellen jár. A' *vér ontás*

Q4

említ.

(1) Job. 27. *ψ*. 3. 4. † Péld. 6. *ψ*. 17. ut. czik.

368 *XI. Rész. ISTEN előtt járónak*
említették itt mesterséges szóllással,
mint a' gyilkosságnak igen nevezetes
és leg-többszöri úttya s-módgya; érter-
tetik pedig ezen véle edgyütt a' gyil-
kosságnak avagy a' gyilkossághoz kö-
zelítő dühösségnek akar-melly mód-
gya. (2.) Érterik itt minden gonosz
practica az ártatlan embernek élete
ellen, ha szintén az illy *practicát* a' go-
nosz ember véghez nem vihetné is.
(3.) Érterik itt az a' gonofság is, a'
mellyel valaki másnak az *ártatlan*
ember élete ellen tanácsot ad, vagy
akármi úton módon, beszédével vagy
írásával fel-indít mást s-másokat az
ártatlanoknak törvénytelenül való
meg-ölésére, vagy nyomorgatására;
avagy annál inkább a' nem igaz okkal
való hadakozásra. (4.) Itt érterik az
olly vitézlő rendeknek gonofsága is,
a' kik az ellenségre való menetelben,
soha ingyen se gondollyák meg jó-
zan elmével az Isten dicsőségét, a' kö-
zönséges jót, és a' fő *Magistratus*hoz
való engedelmeséget; hanem csak
csupán

369 *TÖKELLETSÉGE.*
csupán magok javának szeretetiből,
avagy magok vérrel forró-természeti
dühösségekből rohannak az ellensé-
gre, mellyel hasonló-képpen Keresz-
tyén fele-baráttok ellen is készek
vólnának minden igaz ok nélkül dü-
hösksödni, mi helyen az ő kedvek sze-
rint mutatná nékiek magát az alkal-
matofság. Azért a' meg-veszett in-
dulatra nézve, szintén olyan ez illye-
neknek cselekedetek Isten előtt, a' mi-
kor közönséges ellenséget ölnek is
meg, mint ha ártatlan vért ontanának.
Mert holott az Isten nem gyönyörkö-
dik soha is csak magában akár kinek
is vére ontásában, hanem a' vér ontás
által az igazságnak ki-fizolgáltatása-
ban; ezért az olly gonosz indulatú
emberek, Isten előtt csak az *ártatlan*
vért ontók közé számlálatnak. (5.)
Ide való az is, midőn valaki olly tehet-
séggel bír, mellyel ellene álharna
vagy egélszen, vagy nagy részben,
avagy csak valamenyire jó tanács a-
dással többekkel edgyütt, az iszfzonyú
velze-

370 XI. Rész. ISTEN előtt járóknak
veszedelmes haborúságoknak, és
ezekben a' fok ártatlanok vére ki on-
tásának; de még is nem hogy ellent
állana, hanem inkább ellenben csak bé-
húnt szemekkel nézi a' fok veszedel-
mes egyenetlenségeket az emberek
között. Ugyan is, a' mint az Ecclesiái
törvény mondgya: (u) *A' ki nem áll
ellent, (a' gonoszban tudni-illik) mi-
dön lehet tőle, edgyet ért a' gonoszban.*
(6.) Ide való amaz Ördögi haraggal és
gyűlölséggel tellyes indulat is, melly
szerint az olly mérges indulatú ember,
alkalmatossága adtván, kész volna
mindgyárt, maga indulatjának ki-
töltéseért, az ártatlan vért is ki-on-
tani. Valakik ilyenek az ötödik és
hatodik punctum szerint, ezeket csak
úgy tartya Isten, mint a' kiknek kezeik
rakvák vérrrel. Isa. I. 5. 15.

XXII. Ez eddig le-írt gonofság
helyett, a' mennyei világosság szerint
élő ember ellenben, fele-barátságához
való Keresztyéni szent szeretettel va-

gyon

(u) *Caus, 23. qu. 3. cap. XI. coll. 6. VIII.*

gyon fel-ékesítve, és a' mennyire ő raj-
ta áll, mindennekkel ő békefényben
lenni, és a' szent békefényt s edgyef-
séget mások között is, tehersege sze-
rint elő-mozdítani igyekezik, úgy ke-
rülvén a' harag-tartást, veszekedést,
ártatlan vér ontást, s ártatlanoknak
nyomorgatását, mint Pokol-béli Sá-
tánnak igen gonosz munkáját.

XXIII. Negyedik tetemes és Isten
előtt igen gyűlölséges véték, a' gonosz
gondolatoknak forralása a' szívben, a'
bölcs Salamonnak im' ez szavaiban:
* *A' gonosz gondolatok forraló szívet.*
Ez szóllás nem szóll csak csupán a'
szívnek amaz eredeti romlottságáért,
melly szerint senki a' ki a' meg rom-
lott természet szerint származik A'-
dám-tól, annál szentebb is, valamíg az
eredeti romlottság alól fel nem szaba-
dúl, nem mondhattya, hogy tellyes-
séggel (v) *tisztá az ő szíve;* az az: hogy
semmi vétke és hijában való gondo-
latok abban nem lövettetének: mert
ellen-

Q6

• Péld. 6. 7. 13. (v) Péld. 20. 7. 2.

372 XI. Rész. ISTEN előtt járóknak
ellenben, mentül nagyobb szorgalma-
tosággal és maga el-szánásával igye-
kezik valaki a' valóságos szent és tö-
kéletes életre, annál több kísértete-
ket s ostromlásokat szenved ele-
intén alkalmasideig a' gonoszra, (mint
fellyebb is † jelentettük;) mellyek
mind igen kedve ellen, és lelkének
nagy keserűségére esnek ő rajta:
mellyre nézve kényszerítettik ottan-
ottan Sz. Dáviddal edgyütt fel-kiál-
tani: (x) *Tiszta szívet teremcs én
bennem oh Isten! és az igaz lelket újjíts
meg az én belső részeimben: annaka-
felette, Szent Agostonnal edgyütt (fel-
lyebb is (y) említett szavai szerint,)
ekképpen esedezni Istennek: (z) Sza-
badíts-meg Isten engemet a' sok beszéd-
zül, mellyet szenvedek BELÖL az én
lelkemben te előtted. Oda alább ke-
véssel mindgyárt meg-magyarázza ez
belső sok belzédet, midőn így szól:*

Sokak

† VIII. R. §. 7. és X. R. §. 5. (x) Pál 50.
(al. 51.) v. 12. (y) V. Rész. §. XVI. pag. 119.
(z) Lib. 15, de Trinit. c. 27. sub. fin.

TÖKÉLLETESSÉGE.

373

*Sokak (ugy mond) az én gondolatim,
ollyanok a' minéműeket te tudsz, tud-
ni-illik, (j) az embereknek gondolati
melly hijjában valók: ez illy eredeti e-
rőtlen-ségek mondom a' szívben csu-
pán csak magokban, a' bölcs Sala-
monnak elő-hozott szavaiban nem
értetnek. Mert noha Isten semmi-né-
mű leg-kisebb fogyatkozást is nem
kedvel ugyan; de midőn valamit gyű-
lölni mondatik ő felsége, mindenkor
valami nagy gonofságról értetik az a'
Sz. Írásban, és nem az olly erőtlen-
ségről, melly a' leg-nagyobb Szentek-
kel is köz, míg e' nyavalyás testben
nyomorognak, és a' melly többire (a)
büntetés-képpen való gonosz inkább
ő benne, az első esetre tekintve,
hogy sem mint tulajdonképpen való
bűn volna: hanem olly gonofsága
értetik itt a' szívnek, mellyet a' szív,
ön-kínnyén és kedve szerint kohol és*

Q7

for-

(j) Solt. 93. (al. 94.) v. 11. (a) S. Aug.
de Civ. Dei Lib. 13. c. 13. & Gratian, Caus.
3. qu. 9, c. 14. *Indicas, &c,*

374 XI. Rész. ISTEN előtt járóknak
forral, úgy hogy, ugyan gyönyörűsé-
ge vagyon néki az illy gonosz gondo-
latoknak forralásában. Innét vagyon,
hogy ezeknek forralása a' Sidóban
olly szóval fejeztetik-ki, a' melly va-
lami dolognak tudva és szánt-izán-
dékkaival való kóholását, kovácso-
lását jelenti; úgy hogy, ez illy
gondolatoknak forralásában, valami-
kor a' kóholást s-forralást jelentő ige
mellé, a' gonosz is oda tétetik, az ál-
nok mesterség szükséges-keppen bé
foglatassék. Tudni-illik az olly gon-
dolatok értenek itt, a' mellyekkel
a' gonosz szívű ember, minden el-
mójét, eszét, s-kedvét azon jártattya,
álnok tanácsit erre igazgattya, hogy-
hogy tölthesse-bé maga testi kívánsá-
git s-vágyódását, ám-bátor akár-
melly nagy hamissággal, csalárdság-
gal, ravasz mesterseggel, és fele-
barátnak meg csalásával, meg káro-
sításával vagy meg szomorításával vi-
gye is azt véghez.

XXIV. Hogy itt ilyen álnok gon-
dolatok

TÖRÉLLETESÉGE. 375
dolatok érteffenek; meg-tetczik más
Szent Írás-béli helybül, ugyan a' Sa-
lamonnak szavaiból, a' holott hasonló
Sidó igével fejeztetik-ki a' gonosznak
forralása: úgy mint: Péld. 12. ̘. 20.
col. 1. *Álnokság vagyon* (úgy mond)
a' gonoszt forralóknak szíveiben. Ha-
sonló-keppen a' gonosz Istentelen em-
berrül, a' *Béliál fiárúl*, mint a' Sidó-
ban vagyon, ez mondatik, Péld. 6. ̘.
14, hogy *el-fordultságok*, avagy *ve-
szelések* vadnak annak szívében, és
azon meg-veszett szível *mindenkor
gonoszt forral.* A' régi Deák fordítás,
mind a' fellyebb magyarázatra emlí-
tett helyben, úgy mint, Péld. 6. ̘. 18.
mind penig azon résznek most leg-
közelebb elő-hozott 14dik versében,
igen hathatós és éppen a' Sz. Lélek-
nek czéllýára tartozó szóval, úgy
mint, verbó *machinandi*, az az, álnok
igyekezetnek s-csalárd practicalásnak
szavával fejezte-ki azt a' Sidó szót,
mellyel a' gonosz gondolatoknak forra-
lása fejeztetik-ki a' bölcs Salamonnal.
Melly,

376 XI. Rész. ISTEN előtt járóknak
 Mellyből is világosodik ez, hogy itt
 olly gonosz gondolatok értetnek,
 mellyek *álnoksággal* és *csalárdsággal*
 és a' szívnek azon álnokságban való
 gyönyörködésével vádnak egyben-
 kötterve: s ezért vagyon, hogy az illy
 gondolatokat forraló szív, annyira
 gyűlölséges Isten előtt. Tudom jól,
 hogy az itt lévő Sidó ige, (*Charasch*),
 jó részre is vétettetik; úgy mint, Péld.
 14. 5. 22. col. ult. De ott, (azon em-
 litett utolsó czikkelybe,) egyenesen
 ellen-kező képpen, nem *gonosz*, ha-
 nem *jó* tételik mellé. Más-ként, vala-
 holott a' *gonosznak* említésével hatá-
 roztatik meg az az ige, mindenütt, a'
 mint fellyebb jelentém, olly gonosz-
 szat fejez-ki, a' melly a' szívnek ha-
 miságával s álnokságával jár ed-
 gyütt. Vessd őszve a' fellyebb való-
 kal nagyobb világosságnak okáért.
 Péld. 3. 5. 29. Ismét, 1. Sam. (al. 1.
 Reg.) 23. 5. 9. Ez illy álnok gondo-
 latok helyett ellenben, a' mennyei
 világosság szeriat élő ember, mind I-
 stené-

Istenéhez s-mind fele-baráttyához,
 minden álnokság s-csalárdság nélkül
 való igaz és hűséges gondolatokban
 igyekezi tellyessé tételiségevel fog-
 lalni maga szívét; és ha mi tüzes nyi-
 lai a' Sátánnak lövődnek abban, a-
 zontúl (mihelyen vesszi észre, hogy
 nem jók azok,) ellene veti azoknak
 magát, harczol azok ellen (valamint
 egyéb + vétek ellen is) buzgó kö-
 nyörgésekkel, és nem nyugszik mind
 addig, miglen végre azokon kívánt
 győzedelmet veszzen.

XXV. Örök tetemes vétek a' bölcs
 Salamonnak elő-hozott szavaiban, a'
gonoszságnak végben vitelére való *sie-
 rés*: avagy arra való serénység és
 gyorsaság; im' e' szókban: **A' gonosz-
 ra sietséggel futó lábakat.* A' *lábakat*
 említi, mint leg-nevezetesebb külső
 eszközöket a' gonoszságra való *sietés-
 ben*; és érti azokon mesterséges szől-
 lással, egészíszzen az embernek külső s-
 belső

+ Nézd fellyebb X. Rész, p. 395. & seq.
 * Péld. 6. 5, 18. col. 2.

378 XI. Rész: ISTEN előtt járóknak
 belső ferénységét s-örömmel való
 készségét a' gonoszoknak végben vite-
 lére, valamikor alkalmatlansága va-
 gyon reá. Máfutt is, ez a' gonoszra
 való nagy készség és ferénység, ha-
 sonló szóllással fejeztetik ki a' Szent
 Írásban. Péld. 1. 5. 16. *Az ő lábok*
(ugy mond) a' gonoszra futnak. Vessd
 észre ezzel, IIa. 59. 5. 7. col. 1; a'
 holott is hasonló szóllást találsz. Má-
 futt a' Sidorban, *szívnek a' gonoszra*
való teliségének avagy meg telésének
 mondatik ez a' meg említett vesze-
 delmes ferénység. Prædik, K. 8. 5. 11.
 (al. 10.) *Mivel hogy nem mondatik*
mindgyárt sententia a' gonosz ellen;
azért TELI az emberek fiainak szí-
vek ő benne hogy gonoszt cseleked-
gyenek. Mikor azért tapasztalod, hogy
 valaki nagy öröme és készen el-mu-
 lattya az Isteni szollgálatot valami vi-
 lági és veszendő dologért, vagy ta-
 lám csak hijjában valóságért, sőt sem-
 miért; mikor tapasztalod, hogy valaki
 ugyan szokásba vette a' hijjában vagy
 hamis-

hamissan való esküvést, és az Istennek
 szent nevével akarmi semmire kellő
 dologban való vízfzáz-élést; avagy
 hogy, ingyen könnyen fel pattan az ő
 Elöl-járói ellen, és csak semmi előtte
 azoknak illendő bocsúlletinek meg-
 vonása; ha látod, hogy valaki igen
 könnyen és zabolátlanul mégyen sőt
 ugyan rohan, mihelyen kedve ellen
 vagyon valami dolog, a' rút harag tar-
 táfra, gyűlölségre s-veszekedésre, sőt
 ha teheti, még a' vér ontásra is, és
 sokszor másnak életének el-fogyatá-
 sára is; ha kinek nagy öröme s-gyö-
 rűsége vagyon a' testi bujaságban, tisz-
 táltalan életben s-a' tisztátalan éle-
 tükkel való társalkodásban, a' hasznak
 mértékletlen töltésében és a' testi vi-
 gasságban, s-mind ezeknek alkalmat-
 lóságiban, ugy hogy, ingyen se veszi
 magát észre, hogy ezeket igaz *pœni-*
tentia-tartással kelervessen meg-sírat-
 ná, s-Istenét azokról engelizelné;
 ha látod, hogy valaki másnak javára
 igen ásít, és kész azt, ha lehet tüle,
 minden

380 **XI. Refz. ISTEN előtt járónak**
minden álnoksággal és csalárdsággal
magáévá tenni; ha veszed észre, hogy
valaki ugyan csak reá szoktatta nyel-
vét a' hazugságra, (bár néha ideig
színeskedésből tetteffe is hogy igaz
mondó;) úgy hogy, mihelyen valami
fogyatkozásban tapasztalatik, vagy
fele-baráttya ellen a' meg-veszett in-
dulatból ragadtatik el, azontúl mind-
gyárt kész tudva való hazugsággal és
csalárdsággal magát menteni, vagy
fele-baráttját azzal terhéltni; tudd
meg, hogy akkor arra találkoztál, a'
ki igen reizes ebben az iszszonyú vé-
tekben, úgy mint, a' gonoszra sietés-
gel való futásban, melly a' bölcs Sa-
lamontúl az Isten előtt igen gyűlölsé-
ges vétkek közé számláltatik.

XXVI. Ellenkező-képpen vagy on
ez iránt a' mennyei világosság sze-
rint élő ember; a' ki nem hogy sietne
és futna a' gonoszra, sőt ellenben igen
futtya (b) és kerüli azt; és ha mikor
nagy erőtelenségből, el-talál is vala-
miben

(b) Nézd fellyebb, VII. R. 5. IX. p. 232.

miben esni, igen vilzíz a' tetczik ő né-
kie, és azontúl keservelen meg-sírat-
ván azt, azon vagyon, hogy mentül
hamarább kívánatos győzedelmet ve-
hessen (c) a' bűnön. Ellénben pedig
a' jóra serény és gyors szokott lenni;
és mentül inkább nevededik napon-
ként a' kegyelemben, a' szerint ez lel-
ki serénykedésben is mind' előbb-e-
lebb mégyn. Nézd meg erre, Solt.
II. 8. (al. II. 9.) *Ű. 60. Kész vagyok.*
(avagy a' Sídó szerint; *Sietek és nem
késsem*) hogy meg-tarcsam a' te parán-
csolátidat. A' Sz. Pál is így adgya ezt
előnkben más szókkal maga példájá-
ban: (d) Egyre nézek pedig; a' mellyek
háttam megett vadnak el-felejtven; a-
zokra pedig a' mellyek elől vadnak ki-
terjesztven magamat, a' fel-tétetett
célra **SIETEK**, az Istennek mennyei
hívatalának jutalmára a' Christus Je-
sus által.

XXVII. Hatodik temérdek véték
a' bölcs

(c) A' szerint, a' mint fellyebb le-irtuk;
X. R. 5. I. és II. (d) Philip. 3. 7. 13. 14.

382 XI. Rész. ISTEN előtt járóknak
 a' bölcs Salamon szavaiban, a' tanú-
 bizonyosság tételben való hazugság; mi-
 dőn valaki más ellen, avagy mások
 ellen, olly dolgot mond, a' mellyet
 vagy maga is tudgya lelkében belől,
 hogy nem igaz; avagy csak gyűlö-
 ségből s irégy ségből bolondúlel me-
 ggyen másoknak hazugsági és moes-
 kolódó szavai után, nem menvén jól
 azoknak végére, melly nagy hamis-
 sággal vadnak egyben köttetvén. Így
 mondgya ez gonofságot ki a' bölcs
 Salamon: * *A' hazugságokat beszéllő*
 † *hamis tanút; tudni illik gyűlöli az*
Ur.

XXVIII. Itt pedig meg kell tud-
 nunk, hogy nem csak az értetik a' ha-
 zug és hamis tanún, a' ki olly dolgot
 mond más ellen, mellyben semmi igaz
 nincsen; hanem ezen kívül, az is hamis
 tanú, a' ki a' helyes értelemmel igaz
 dolgot, hamis értelemmel magyaráz-
 za s mondgya ki más ellen; avagy
 csak

* Péld. 6. §. 19. † Ez szóliással a' hamis
 tanúkról yeld. ölvye. Péld. K. 14. §. 5. és 27.

csak az igazságnak és igaz-mondóság-
 nak minden szerezeti nélkül, csupan
 csak a' hamisságra s ártalomra szokott
 indulattal, igen mérgeesen, boszszúsá-
 gosan és maga agya-füti elméje szerint
 beszéli azt első másnak romlására.
 Így, a' felsőbb le-írás szerint volta-
 nak azok hamis tanúk, (e) a' kik Idvő-
 zítónk ellen ekképpen szólottanak;
 hogy ő felsége azt mondotta; hogy
el-ronthattya a' Istennek Templomát,
 (a' Jerusálem-bélt,) és harmadnapra
fel építheti azt; nem értvén ez iránt
sem mire Urunknak (f) némelly sza-
vait, s-nem is akarván érteni azokat,
 hanem ellenben, igen hamissan ma-
 gyarázván, rész szerint el-is változ-
 tatván: a' hatulsóbb mód szerint ha-
 miskodtanak azok, a' kik Sz. István
 első *Martyr* ellen ezt vallották, (g)
 hogy ő ezt hirdette, hogy a' *Názáret-*
béli Jézus el-rontaná Jerusálem Váro-
sát,

(e) Matt. 26. §. 60. 61. coll. 27. §. 40.
 & Marc. 14. §. 58. (f) Joan. 2. §. 19, 21. (g)
 Cstelek, 6. §. 13, 14.

384. XI. Rész. ISTEN előtt járóknak sár, és el-változtatná: a' Moysesiül vett rend-tartásokat; noha kétség kívül Sz: István, a' régi Prophéták szavaival élven, igen bölcsen és okosan szóllott, (a' hol kellett;) e' dologról.

XXIX. Micsoda különbség legyen e' között a' vétek között, és a' második rend-beli teremes vétek között, az az, a' hamis tanú-bizonyosság, és a' hazugság között; majd ide-alább kevéssel (b) egy jeles Doctornak magyarázatyából meg-fogjuk érteni. Immár ez iránt is a' merinyei világosság szerint élő ember ellenkező-képpen cselekedzik. Az az: igen meg-oltalmazza magát attúl, hogy más fele-baráttya ellen, (sőt ellensége ellen-is) tellyességgel semmi hazugságot tudva és akarattya szerint ne szólljon; hanem a' mikor az igazságnak elő-mőzdítése úgy kívánja hogy szólljon valamit valaki ellen, jó eleve igen meg-gondolgya mit szólljon; a' mennyire teheti, soha másoknak fundamentum nélkül

(b) s. XXXI. ezen R.

kül való szavain el-nem mégyen, és soha a' csufolódóknak, rágalmazóknak, s-mást moeskolóknak (i) székiben nem ül, (a' mennyire a' kegyelem által az előtte lévő dolgokat észre veheti,) hogy azokkal edgyet ércsen: egy szóval, minden-képpen azon vagyjon, hogy a' mint akár-mely szavában, úgy másokrúl való beszédiben is, (vagy írásiban,) igaz mondónak lenni találtsáfék: a' szerint a' mi vagyjon, Sólt. 14. (al. 15.) 1. 3. Igazat szóll az ő szívében; nem cselekedszik álnokságot az ő nyelvével; (avagy, nem rágalmaz az ő nyelvével;) fele-baráttyának gonosz nem cselekedszik, és gyátlazatot bé nem vészen fele-baráttya ellen. Ide való, Sólt. 25. (al. 26.) 1. 3. 4. Gyönyörködöm a' te igazságodban; (avagy, járok a' te igazságodban;) nem ülök a' büszság gyülekezetiével, (avagy, a' hazug emberekkel edgyütt,) és a' hamisság cselekedőkkel edgyütt bé nem mégyek. Ilmet: Sólt. 100. (al. 101.)

R

(i) Sólt. 1. 1. 2.

1. 20

386 XL. Rész. ISTEN előtt járóknak
 2. 5. & 7. col. 2. Szívemnek ártatlan-
 ságában járok. -- Az ő fele-barátságá-
 nak titkon rágalmazóját, öldököm. -- A'
 hamiságokat szőlőnek, elő-menetele
 (vagy állandósága) nincs az én szem-
 em előtt. Hsmét: Péld. 30. 2. 8. A' hiv-
 ságot és a' hazug szokat meszsze ta-
 voztasd én tőlem.

XXX. Heredik természetek és Isten
 előtt igen utálatos vétek, az Atyafi-
 ak között viszsza-vonásnak (vagy ha-
 borúságnak) szerzése. E' izóban: +
 E's a' ki az atyafiak között viszsza-
 vonásokat hint. Az Atyafiak között
 való viszsza-vonáson, jóllehet közön-
 ségesen befoglaltatik, a' testi és beti
 szerint való Atyafiak között lévő kü-
 lö viszsza-vonás is; mivel hogy, noha
 minden gyűlölséges viszsza-vonás az
 emberek között nagy vétek; de sok-
 kal nagyobb és utálatosabb az Atyafi-
 ak és közel való rokonságok között;
 mind azon által, kivált képpen és leg-
 derekassabb tekintetben értetik itt a'
 lelki

+ Péld. 6. 2. 12.

lelki Atyafiak, az az, a' Keresztyének
 között való viszsza-vonás és annak
 szerzése. A' minéműek szoktanak
 lenni, a' szakadásokat szerző, külö-
 nő oltárokat emelő, és az Ecclesiái
 Egységet meg-rontó hit-béli villongá-
 sok: melyeknek el-áradását e' má-
 napon, valóban meg-keferedett elmé-
 vel szemlélhettyük. Ugyan is, a' mint
 hogy a' lelki Atyafiság nagyobb a' te-
 stinél; úgy a' lelki Atyafiak között, az
 az, a' Keresztyének között való visz-
 szá-vonalkodás is sokkal nagyobb Isten előtt
 a' testi Atyafiaknak világi viszsza-von-
 áskodásnál; és így annál nagyobb te-
 ngetben vagyon a' bölcs Salamon
 a' váibaiban, mint a' testi Atyafiak között
 való viszsza-vonalkodás.

XXXI. Ide és a' fellyebb valókra
 is, nem kitsíny világosságot hoz egy
 jeles Doctor Sz. Hieronymus munkái
 között, midőn az eddig magyarázott
 bölcs Salomonnak igéire, illy magya-

R 2

ráza-

388. XI. Rész. ISTEN előtt járónak
rázatot tézen: (k) Elő-számlállya (a'
Bölcs) a' hat fő véteket, melyeket
mind azon által a' háborúság szerző
vétekhöz képest, mint egy kisebbeknek
tart: mert ugyan is, nagyobb az a' (go-
nosz) cselekedet, a' mellyel a' Sz. Lélek-
nek kegyelme által öszve-kötterett ed-
gyesség és aryaóság rontatik el. Mert

(k) Author Comment. in Proverb. Sa-
lom. in cap. 6. v. 17.-19. Tom. 3. inter Ope-
ra S. Hieron. Enumerat sex capitalia crimi-
na: quae tamen comparatione discordiam semi-
nantis, quasi minora dñponit: quia nimirum
maius est facinus illud, quod unitas & frater-
nitas, quae per Spiritus S. gratiam est connexas
dissipatur. Potest enim quilibet oculos iactanter
extollere, lingua mentiri, homicidio pollui, ma-
la proximo machinari, aliis (corrupte alii)
sceleribus membra subdere; falsum contra
quempiam testimonium proferre, quod non
idem esse putandum est, quod supra linguam
mendacem nominat. Potest enim mendacium,
sed non contra proximum dici. — Potest inquam,
perditus quisq; huiusmodi mala, vel sibimet ipsi,
vel aliis inferre, pace servatâ Ecclesiae. At Do-
natus & Arius, eorumq; sequaces, gravius est
quod fecere: qui concordiam fraternae unita-
tis, discordias seminando sciderunt.

TÖKÉLLETESSEGE. 389
meg lehet, hogy akárki szemeit maga-
bányóvan emelje fel, hogy nyelvével
hazudgyon, hogy gyilkossággal meg-fer-
tőztessék; hogy fele-barátja ellen go-
noszt forrallyon; hogy egyéb gonoszá-
goknak alája vesse magát tagjait; hogy
valaki ellen, hamis tanú-bizonyyságot
szóllyon; mellyet nem egynek kell gon-
dolnunk azzal, a' mit feltebb hazug
nyelvnek nevez. Mert mondatatiba-
tik hazugság, de nem (mindgyárt) fe-
le-barátunk ellen. Meg lehet mondom,
hogy akar melly meg-vesztett ember il-
lyen gonoszokat, vagy magának vagy
másnak cselekedhesse, meg tartván az
Anyá-szent egy-ház békeségét. De ne-
hezebb az, a' mit Donatus és Arius és
ezeknek követői cselekedtenek: a' kik
az Aryasúi egységnek edgyezőségét,
a' viszázkodásoknak hintésével meg
szaggatták.

XXXII. Ez igék meg mutatják
mind azt, mit különbözzön a' haro-
dik temérdek vétek a' másodiktól, az
az, a' hamis tanú-bizonyyság tétel a' köz

390 XI. Rész. ISTEN előtt járónak
hazugságtól; mind pedig ezt, hogy
a hetedik fő vétek kivált-képpen azo-
kat jedzi meg, a' kik az Anya-szent-
egy-háznak edgyességét meg-ron-
tyák, az ő Vallás-béli szakadásokkal,
és szakadásoknak őltalmazásával. Ez
vétekekkel ellenkező ember, egyenes-
sen ellenkező-képpen cselekedzik:
tudni-illik, avagy mindenkor meg-
tartya az Anya-szent-egy-háznak ed-
gyességét; vagy ha ideig az ellen járt
is, minek-utánna maga fogyatoz-
tat észre veszi, az elébbeni vilzszálko-
dás helyett, a' szép edgyességre adgya
magát, és a' mennyire teheti, igyekezi
is azt a' Keresztyének között elő-moz-
dítani. Te is, ha a' mennyei világ-
ság szerint élők között való akar-
leoni, annál is inkább, ha már is azok
közül valónak tartod magadat, imé
érted melly nagy, és Isten előtt melly
utálatos vétek légyen a' hit-béli sza-
kadás és veszekedés; azért, ha eddig
valamelly szakadást és hit-béli vesze-
kedést őltalmaztál, avagy csak javal-

láfod-

láfoddal, meg-edgyezésseddel, és ma-
gadnak az olly szakadáshoz s-vesze-
kedéshez vallás-tételedd által való csa-
tolásával; ez után immár az olly sza-
kadásnak és veszekedésnek s-villon-
gásnak ellene mondván, a' szent ed-
gyességnek szeretetire s-követésére
adgyad tennen magadat; és így min-
denekkel a' mennyire lehet, az Apostol
intése szerint, (1) békeséget követvén,
(annál is inkább az Anyai Ecclesiá-
val,) a' Hitnek edgyességéhez szoros-
san ragaszkodó elmével szolgálljad
a' te Uradat Istenedet. Másként bi-
zonnyal el-hiteessed magaddal, hogy ez
intésnek meg-vetésével, lehetetlen
dolog, hogy Istennek kedvében le-
hess, és idvősségedet el-érhesse. U-
gyan is, ha olly igen utálatos vétek
Isten előtt a' Hitbéli szakadás, és az
edgyességet rontó hit-béli versengés,
a' mint már meg-hallánk; bizony re-
hát lehetetlen, hogy valaki az olly vé-
teknek apolgatásával, avagy csak a-

R 4

hoz

(1) Rom. 12. 18.

392 XI. Réfz ISTEN előtt járóknak
hoz való hunyorítással is, idvözülhes-
sen. Ha mások versengenek, ha mások
hadat kiáltanak a' Hitnek dolgaiban;
te azokat abban ne kövessed; hanem
hadd magoknak őket, ha ugyan nem
kell nékiük a' szent békelesség. Miglen
penig egészíszén elérhetnéd-is a' Hit-
nek edgyeségét, addig is magadat
magánossan, békelességes és szent el-
mélkedésekkel, csendes halgatással,
fele-barátodhoz való szeretettel, a' ve-
szekedéseknek gyomorból való utá-
lásával s. buzgó könyörgésekkel, a'
zon szent edgyeségre készítséd.

XXXIII. Ha továbbá akarod mint
valami rövid summában érteni, mi-
ként viselje magát ez elő-számlált te-
mérdek vétek ellen, a' mennyei vi-
lágosság szerint élő ember; meg-
tanulhatod a' 100dik (avagy a' Sidó
szerint, 101.) Sóltárbúl. Irgalmassá-
got és ítélzet éneklek. -- Szívemnek
ártatlanságában járok. -- Az én szem-
im a' földnek kiveire néznek, hogy ve-
lem álljanak. &c. Ismét, a' 14dik (vagy
a' Sidó

a' Sidó szerint, a' 15dik) Sóltárbúl,
mellyben a' kérdésre, *Ki lenne örökös
lakosa az Ur hajlékának*, és az ő *Szent
Hegyének*, így felel az Urnak Lelke
Sz. Dávidnak: *A' ki macula nélkül*
(avagy *a' ki tökéletesen*) jár, és igaz-
ságot cselekeszik, *A' ki igazat szől az
ő szívében; a' ki nem cselekedett ál-
nokságot az ő nyelvével.* (avagy, *a' ki
nem rágalmaz az ő nyelvével;*) és fele-
barátjának gonoszt nem cselekedett;
(vagy, *nem cselekeszik;*) *Semmi vélett*
(avagy, *útálatos*) az ő szemei előtt a'
gonosz-tévő; az Isten féldökét penig di-
csőíti. &c. Ezekben és az ide tartozó
versekben, mind azok a' jóságok bé-
foglaltatnak, mellyek a' fellyebb elő-
számlált hét temérdek gonofságok-
nak ellenekben vettettek. Nem is
felelne penig így az Urnak Lelke a'
Dávidnak tudakozódására, ha senki
nem volna a' hívek közzül, a' ki vala-
ha sok lelki harcrai után, olly tökéle-
tesen élne e' Világon, a' mint itt előnk-
ben adattatik. Sőt világossan mond-

394 XI. Rész. ISTEN előtt járóknak
gya a' Sz. Dávid maga felől, az először
említett Soltárban, (m) hogy ő az
ő szívének ártatlanságában, avagy a'
Sidó szerint, tőkélletességében jár az ő
házának közepette, és így tőkélletessé-
ségben igazgattya háza népét, és az
Úrnak Szent Városát. Másutt is a'
18dik (avagy a' régi fordítás szerint
17dik) Soltárban, 7. 24. 25: Tőkélle-
tes vagyok (avagy léfzek) ő véle, tudni-
illik Istennel, és meg-tartóztatom ma-
gamat az én hamisságomtól. Es meg-
firt *utrum sciam* az én igazságom sze-
rint; tudni-illik Istentől a' Christus
által való igazságom és szentségem
szerint. (n) Bóldog valóban a' ki így
szólhat maga felől; és bóldog a' ki érzi
lelkében, hogy a' fellyebb említett
temérdek vétkeknek edgyike sem u-
ralkodik ő benne. Ez ilyen, mentül
tovább küszködik meg-szűnés nélkül
a' benne kedve ellen lévő erőtelensé-
gek

(m) Solt. 101. (al. 100.) 7. 2. Vessd ősz-
ve ezzel, Solt. 7. 7. 9. (n) Psal. 119. (al.
118.) 7. 1.

gek ellen, annál nagyobb tőkélletessé-
sége jutt a' szentségben és fegyhetet-
lenségben, és annál inkább mondat-
tathatik bóldognak. Ellenben való-
ban bóldogtalan Isten előtt az, a' ki-
ben az elő-számlált hét temérdek vét-
keknek, vagy azoknak fajzatának
csak edgyike uralkodik is kedve sze-
rint, valamig uralkodik, és valamig
apolgattatik az olly véték. Mellyhez
képezt, mint nagy lelki veszedelem-
ben forgó személynék, annál inkább
kell félelemmel s-rettegéssel azon
munkálódni és szorgalmazkodni,
hogy mentül hamarább az őtet vesze-
delemben tartó nagy vétkétől mene-
kedhessen-meg. Meg-menekedhetik
peniglen az, a' ki ez könyvecskében
le-írt idővséges oktatásokat jól meg-
tartya és el-követi.

XXXIV. A' dolognak nagysága
így kívánta, hogy a' mennyei világos-
ság szerint élő embernek hetedik tulaj-
donságárul, avagy meg-ismértető je-
létül, ennyire terjeszkedgyünk a' lé-
leknek

336 XII. Rész. ISTEN előtt járónak
 leknek oktatásában; tudni-illik bete-
 dik meg-ismertető bizonyos jelül, az
 eddig bőven le-írt hét remérek vét-
 keknek gyűlöléset s-kerülését adtuk
 vala: immár mennyünk a'tovább kö-
 vetkező jelekre és tulajdonságokra,
 melyekből a' mennyei világosság sze-
 rint élő ember, mint meg-csalhatatlan
 jelekből meg-ismértethetik.

XII. R É S Z.

Mellyben *vagyon, a' mennyei világos-
 ság szerint élő embernek nyolczadik meg-
 ismertető jele; ez tudni-illik; hogy ő nékne
 mindenkor leg-főbb gondgya, leg-kedvesebb
 és leg-szorgosabb munkája, a' mennyiekn-
 nek kereseti. Erre tartozó némely okta-
 sások tétetnek a' hívekhez.*

I. NYolczadik tulajdonsága a'
 Mennyei világosság szerint
 élő embernek ez; hogy a' mint soha
 szánt-szándékkal hivalkodni nem a-
 kar; [Kempisi Thamásnak amaz intése
 szerint: (a) Soha ne légy mindenesül
 hivalkodó; hanem, vagy olvasi, vagy
 írj,

(a) Christ. Követ. I, K, 12, 2,

TÖKÉLLETESÉGE.

337

írj, vagy imádkozzál, vagy elmélked-
 gyél, vagy a' közönséges íóért valamit
 munkálodgyál; avagy Sz. Hieronymus-
 ként rövidebben: (b) Cselekedgyél va-
 lami dolgot, hogy mindenkor az Ördög
 találynon tégedet (jó) foglalatosság-
 ban;] úgy leg-főbb, leg-kedvesebb
 s-leg-sűrűbb munkája ő nékie a' men-
 nyieeknek kereseti. Tudgya jól, hogy
 a' (c) belső és lelki élet, a' vesztetglést és a'
 hivalkodást nem szenvedheti, és hogy
 az, az embernek egész idejét kívánja;
 ezért a' földieket és veszendőket, csak
 oldaloslag és mint egy mulóvan mún-
 kálodgya; [tudni-illik, tudgya hogy
 e' mostani életben a' földiek szüksé-
 gesek a' romlandó testnek táplálásá-
 ra; ez-okáért nem lehet hogy azokra
 is valami gondgya ne legyen; melly

R 7

gon-

(b) S. Hieron. Epist. 4. ad Rustic. Mo-
 nach. c. 5. Facito aliquid operis, ut te semper
 Diabolus inveniat occupatum. (c) Tauler. In-
 stitut. c. 34. pag. 769. edit. jam cit. Vita hac
 interna ferias non patitur, otium non admit-
 tit. — Hec celestis ars atq. scientia, totum homi-
 nis tempus exigit.

398 XII. Rész. ISTEN előtt járóknak gondot, ingyen sem gyönyörűségnek, hanem inkább nagy terehnek és akadálnak tart önön magán, *Kempisi* Thamásnak ama' jeles mondása szerint: (d) *Még az étel, ital, ruházat, és egyéb testi táplálásnak szükségé is, terebére vagyon a' buzgó léleknek:*] ellenben pedig, fő gondgya s-igen kíváncsatos foglalatossága nékie mindenkör a' menyeeieknak kereseti, és minden esze s-kedve az ő Istenének szent szolgálattya. Semmit soha a' teremtetett dolgok között, állandó és valóságos szeretettel nem szeret úgy, hogy ahoz vagy azokhoz ragaszkodnék az ő szíve, és abban, vagy azokban határozódna; hanem mindent † Istenért s-Istennek tekintetiért szeret, és mindenben az Istent keresi. E's így, Valakiben s-valamiben az Istent kívált-

(d) III. Könyv. 26. rész. † Ennek világosítására tartozik ama' mondás, Confess. S. August. Lib. 10. c. 29. *Minus te amat, qui tecum aliquid amat, quod non propter te amat.* Conf. Solil. c. 19. Tom. 9, inter Op, Aug.

vált-képpen való módon fel talállya, lehetetlen dolog hogy ő is azt a' benne lakozó Istenre vagy Istennek jelels munkaira nézve, egyebek felett ne szeresse; (mint péld. ok. a' Sz. Angyalokat, és a' Sz. embereket;) de ugyan csak Istenben határozódik, mind ezek, s-mind az alább valók iránt az ő szereteti; úgy hogy, Istennek akar engedelmeskedni az olly szeretettel, és Istent akarja dicsőíteni az olly teremtetett állatokban.

II. Egy szóval, fő czéllya ő néki mindenben és mindenkoron *Isten, és az Isten nevének dicsőítése. Ezért mondgya Sz. Dávid, Solt. 72. (al. 73.) *Ψ. 25. 26. Mi volna nékem az égben? és te kívüled mit akartam a' földön? Vagy a' Sidó szerint: Te veled, avagy te melletted, senkit gyönyörködésre nem akarok e' földön; hogy tudni-illik az én belső és szíves gyönyörködésemet valamire a' mi te nem vagy, határoznam e' földön, és így az én szívem-*

„szívemnek gyönyörködését két felé osztanám; sőt ez mindgyárt következik azon Soltárban; *Az Isten az én részem mind örökké.* Ide való az Apostolnak is ama' (fellyebb is, cap. XI. §. 26. elő hozott) mondása: (e) *Egy vagyon pedig, (tudni-illik a' mire nézek, vagy a' mit cselekelek,)* a' *mellyek hátam megett vadnak* (az az, e' Világiakat) *el-felejtven, azokra pedig a' mellyek elől vadnak ki terjesztven magamát, a' fel-tett célra sietek, az Istennek mennyei hivatalának jutalmára a' Christus Jépus által.* Az a' jutalom pedig nem egyéb, hanem Isten önnön maga, és az ő bódog színe nézésében való gyönyörködés. Ezért Ábrahámnak Isten önnön magát mondgya jutalmának lenni. Gen. 15. §. 1. Ugyan ezen jutalomról és fő jóról vadnak Idvőzítőknek is ama' szavai Márthához: (f) *Mártha, Mártha! - Egy a' szükséges dolog. Mária a' leg-jobb részre*

(e) Philip. 3. §. 13, 14, (f) Luc. 10, §.

választotta magának, a' melly el nem vésztetik ő rüle.

III. Innét immár mit szabhasz magadra Keresztyén ember, könnyen által láthatod. Tudni-illik, te is, ha életedet valóban a' mennyei világosság szerint akarod rendelni, nem elég hogy mondgyad ezt szóval, és dicsekedgvel a' mennyei világosságnak nálad lévő valamelly részével; hanem szükség, hogy e' Világot és e' világi dolgokat hátad megé vedded, ezeket igen kitsíny és muló tekintetben munkálodgyad; ellenben, fő célod legyen mindenkor Isten és az ő felsége dolga; az az, a' Mennyeieknek nagy Izorgalmatossággal való kereseti, a' szerint a' mi vagyon, Matt. 6. §. 33. *Keresétek először az Istennek Országát, és az ő igazságát.* Ismét, Colof. 3, §. 2. *Az oda fel valókról elmélted-gyetek, (avagy visellyetek gondot) és nem a' földiekről.* Vagy járj azért, vagy állasz, (sőt ha fekszel is vigyázva) vagy ülsz, vagy kelsz, vagy akarmi-

402 XII. Rész. ISTEN előtt járónak
 némű külső foglalatosságban vagy,
 hivatalod és mesterséged szerint, min-
 denkoron a' te elméd fő-képpen † I-
 stenen és az ő dolgain légyen. A' mint
 hogy idővel tartozol meg-előzni kül-
 ső munkaidat Istenedhez való tiszted-
 nek gyakorlásával, és azt amazoknak
 eleiben tenni; úgy a' mikor benne
 vagy-is a' külső munkákban, elmédet
 (a' mennyire a' természetnek bódog-
 talansága engedi) Isteneden, és az ő
 dolgain jártassad, meg-gondolván,
 hogy Isten helyhezterett tégedet olly
 hivatalban a' minéműben vagy, hogy
 abban híven forgolódgyál, és úgy,
 hogy semmi-képpen a' te külső fog-
 lalatosságod te veled az Istent el-ne
 felejtessé.

IV. Bizony valaki az Istent szereti,
 valaki a' mennyeiekre szoktatta ma-
 gát,

† S. Bern. Medit. c. 6. n. 3. *Omne tem-
 pus, in quo de Deo non cogitas, hoc te compu-
 tes perdidisse. -- Quocumq; loco consistis, cogita-
 tiones tuas iacta in Deum, & aliquid salutare
 in animo tuo versa. Ibid. n. 2. Si fueris in seculo,
 aut in alio loco, ora. Conf. Psal. 62. (al. 63.) v. 7.*

gát, és azokban gyönyörködik; az olly
 ember, vagy jár, vagy kél, vagy kapáll,
 vagy kaszáll, vagy arat, vagy varr,
 vagy egyéb e'féle munkát gyakorol,
 vagy börtben ülven valamit árul, a-
 vagy talám sétálásban, maga mula-
 tásban s-másokkal való szabados be-
 szélgetésben vagyon, elméjében, s-el-
 méjének munkáiban Istenről és az ő
 dolgairól el-nem felelkeznek: a' mint
 hogy az elmének munkája Isten körül
 s-az ő dolgai körül nem is gátoltat-
 hatik meg-egészfzen a' külső foglala-
 tossággal. A' külső foglalatosság u-
 gyan meg-kissebbíti a' mi szent és bel-
 ső foglalatosságunkat; (a' mint az ép-
 ségből való ki esés után vagyon a' mi
 mostani romlottságunk;) de nem cse-
 lekedheti azt, hogy egészfzen el-fogja
 elménket a' mennyeiektől; ha ugyan
 valóban ragaszkodunk azokhoz; ha-
 nem csak azoknak elméjeket fogja el
 azoktól, a' kik szívessen nem gyö-
 nyörködnek Istenben és az ő dolgai-
 ban. A' kik szívessen gyönyörködnek
 Isten-

404 XII. Rész. ISTEN előtt járóknak
Istenben és az ő dolgaiban, azok el-
lenben, akár-melly hivatalban s állap-
patban legyenek, még is bizonyos
időt válsztnak magoknak, (azon
kívül is, a' melly közönséges mások-
kal, a' minémű a' Templomban való
menetelnek ideje;) a' mellyben id-
vőséges könyveket olvashassanak,
vagy halhassák másnak szájából a'
mennyei dolgokat, avagy buzgó imád-
ságokban foglalják önnön magokat.
Mert ugyan is, így édesednek na-
ponként annál inkább a' Mennyeiek-
hez. Nem is félnek pedig az ilyenek
attúl, a' mi győtri elméjekben a' föld-
höz ragazkodott szívű embereket,
és nem szóllanak így magokban: Ithon
„majd meg-fogyatkozom, ha külső
„munkaimhoz mindenkor nem lá-
„tok, avagy csak igen hátra maradok
„dolgaiban, ha időmet világi mún-
„kaimon kívül egyébre szakasztom:
hanem ez illy gondolatokat meg-
győzvén magokban, el-hiszi hogy
Isten csudálatosan gondot visel ró-
lok,

TÖKÉLLETESÉGE. 405
lok, ha szintén ottan-ottan egyebek
szokása felett, bizonyos napokat vagy
órákat válsztnak is magoknak a'
lelki dolgokban való elő-menetelre.
Sőt mentül inkább a' mennyei jóhoz
édesednek, annál kevesebbre böcsül-
lik világi magok szorgalmatosságát,
és annál inkább el-hitetik magokkal,
hogy, ha leg-nagyobb részét életük-
nek, csak mind a' mennyeiekre ad-
gyák is, (sőt, ha ama' bődög férfiak*
példája szerint, *éjjel és nappal* csak
mind az *Ur törvényében elmélkednek*
is,) de ugyan el-tartya őket Isten:
a' mint hogy úgy is vagyon: mint
meg-tetczik ez, Solt. 33. (al. 34.) ♫.
II. Az *Ur*at keresők, *semmi jóban*
meg nem fogyatkoznak. Ezért, holott
annyira az Isten dolgaihoz szoktatrák
magokat, nem csuda, ha még külső
foglatatóságoknak idején is, elméjek
Istenen és az ő dolgain jár. Ennek to-
vább való világosítására tartozik az,
a' mit igen helyessen tanít edgyütt ama'
nagy

406 XII. Rész. ISTEN előtt járónak nagy emlékezetű Pázmány Cardínál im' e' szókkal: (g) Szent Pál (ugy mond) (h) *azt kívánja, hogy minden „helyen imádkozzunk: az az: Mikor a' Műves ember varrogat, vagy farag; mikor a' szakács főz, vagy mosogat; mikor az Aszszony fon, vagy egyéb kézi munkát mivel, akkor is imádkozzék: az az: mikor munkájához akar kezdeni, emelje szemét Istenhez, a' ké jelen vagyon; és szívének belső indítványával kérjen segítséget attúl, a' ké nélkül semmit nem mivelhet. Munkája között is gyakran azont cselekedgye. „Igy (i) minden időben lélekkel imádkozik ember.*

V. Hogy azért a' derék célra, tudni-illik a' fellyebb kezdett intésnek be fejezésére térjek; e' szerint cselekedgyél hát te is, a' mint most megérted: Tudni-illik, mindenkor és minden te foglalatosságidban csak egyedül

(g) Hufv. után V. Vasárn. I. Prædic. pag. (mihi) 647, (h) 1. Tim. 2, 8, 3. (i) Eph. 6, 8, 18.

gyedül Isten légyen te néked fő czélod; és az ő dolgaiért s-a' mennyieieknek keresetért, e' Világi dolgaidat nagy örömeft felre tégyed, nem kételkedvén semmit benne, hogy Isten csudálatossan gondot ne viseljen rólad, ha szintén ideig a' te meg-próbáltatásodra és gyakoroltatásodra, s-talám másoknak is példajokra, valami kevés szükségét bocsátana is reád. Sőt ha kit Isten világi jókkal meg áldott, ne kiméld azokat is (a' lelkiek iránt) semmire, hanem inkább azok által szerezz magadnak módot és tehetséget a' lelki dolgokban bőséggel való részesülésre. Az az: El adgy inkább Világi javaidban, vagy ki adgy azokból, (Isten dicsőségére, és a' szűkölködő szegények, kívált-képpen a' Christust igazán követő szegények táplálására,) csak járhasd el szorgalmatossan a' mennyieiekben. Ide való Sz. Hieronymusnak ama' (nevezetessen az Aszszonyi állatokhoz s-Leányzókhoz igazgattatott) mondása:

(k) *Az*

(k) Az aranylánczoknak s drága gyöngyöknek és selyem ruháknak szereterit, fordítsad a' Sz. Irásoknak szereterire. Megint alább: Szerezz magadnak (l) barátokat (avagy jó akarókat) a' hamis Mammonból, a' kik főcaggyának bétégedet az örökké való hajlékokban. Azoknak adgyad a' te gazdagságodat, a' kik nem fáznak madarakat, hanem köz tápláló kenyerezet észnek.

VI. Ezek az oktatások, minden időzőlni kívánczó hivekre, valakiknek Isten tehetségét adott arra, hogy az Ur dicsőségeit adakozással mozdíthassák elő, és a' szűkölködőket segíthessék, edgyaránt tartoznak; úgy hogy, a' menyecieknek a' földiek felett illendő bölcsüllése, és az irgalmaságnak s-szent adakozásnak munkái nélkül, lehetetlen hogy idővségeket elérhessék. Ezek felett penig, ha kinek a' Christus önnön maga

(k) Epist. 10. ad Furiam, de Viduitat. Servand, (l) Ex Luc. 16. §. 9.

maga tanácsollja belől az őt Sz. Leike által ama' nagyobb és jelesebb tökéletességnek el-érésére, (mint régenten élő nyelvel önnön maga (m) tanácsollta ama' kérkedékeny (n) gazdag iffjúnak,) avagy csak tanácsollja valamely értelmes, bölcs és kegyefs Tanító által, (o) kit ez tanács adásban a' Sz. Lelek igazgat, hogy minden külső javait el adván, (vagy azoktól megválván,) a' Christus szegényinek oszfa-el, avagy kölcsé mind azokra, hogy így az akadályoktól meg menekedvén, készebben követhesse a' Christust; tartozik meg-fogadni ez tanácsot, ha azon nagy tökéletességet el akarja érni. Melly tanácsnak meg fogadására való készség vagy nem készség, S meg

† Nézz erre világozságot II. Urbán Pápa tanításából, Gratianusnál, Caus. 19. q. 2. c. 2. *Dua sunt*, &c. (m) Matt. 19. §. 21. (n) Nézd erről Sz. Hieronymust, Comm. nt. in Matt. 19. §. 16. 17. 20. és Sz. Agoston, Epist. 39. ad Hilarium. (o) Illyen volt Sz. Agoston azokhoz, kiket ő a' nagyobb tökéletességnek úttyára vitt; Epist. 39, modo cit. sub fin.

410 XII. Rész. ISTEN előtt járóknak meg-csalhatatlan jel az értékes emberben, (a' kinek az említett mód szerint olly tanács adattatnék,) ha valóban hűségese a' Christushoz, avagy nem, és ha igazán fellyebb bősüllie s-kedvellie a' mennyeiket a' földiek-nél, avagy nem: mint ennek igazsága világos Urúnknak a' tökéletességről adott tanácsából, és azon tanácsot meg vető kérkedékeny iffjúnak példájából. Matt. 19. 17. 20. 21. 22. egybe-vetvén, Luc. 18. 17. 21. 22. 23. Itt pedig ezt is jegyezzük meg; hogy a' kik úgy * élnek e' Világgal, mint ha nem is élnének, és a' kiknek mindenkor fő gondgyok és minden örömök Isten és a' mennyeieknek buzgó kereseti, (mint Mártha (p) atyafiának,) azoknak elég a' jelessebb tökéletességnek el-érésére, ha az ő el-kezdeti és buzgóságokban, s-értékek szerint való kegyels adakozásokban elebb-e lébb mennek, ha szintén nem érzenek is magokban illy Isteni javallást, hogy minde-

* 1. Col. 7. 17. 31. (p) Luc. 10. 17. 39. 42.

mindeneket adgyák-el. Ugyan is, ké-szek az ilyenek (q) mindenektől a' mi-ek vagyon, meg válni a' Christusért, mihelyen Isten kívánja.

XIII. R É S Z.

Mellyben vagyon, a' felsőbbül követke-ző kilenczedik jele annak a' kiről szólunk; tudni-illik, hogy az, igen serény és buzgó az Isten igéjének tanulásában, és a' környörgésekben. Itt a' szent magánosság commendáltatik.

I. I Mmar a' meg-émilitet és eddig le-írt nyolczadik jelből, következik ez világossan 9dik jelül; hogy a' mennyei világosság szerint élő ember, igen szorgalmatos, serény és buzgó (a' nála lévő kegyelemnek mértéke szerint) az Isten igéjének tanulásában, (valamikor néki abban módgya vagyon) és a' környörgésekben; egy szóval: az Isteni szolgálatban; nincs is semmire néki olly nagy gondgya,

S 2 mint

(q) Az Apostolok példája szerint, Matt. 19. 17. 27. Confer hinc S. Gregor. Hom. 36. & 37. (sub. fin.) in Evang.

412 XIII. Rész. ISTEN előtt járóknak
mint az ő Istenének szolgálattára s-
visszeteletire, mind közönséges helyen,
(a' mikor semmi ok néki ellent nem
áll,) mind pedig magánosan, Urünk-
nak amaz oktatása szerint, Matt. 6. 7.
6. *Te mikor imádkozol, menny bé a' te
kamrádban, és ajtó bé téve imád-
gyad a' te Atyádat a' rejtekben; és a'
te Atyád a' ki láttya a' rejtekben, meg-
fizet néked.* Vessd őszve ezzel, Dan. 6.
7. 10. Ez illy ember igen meg-tartya
azt, (a' mennyire a' kegyelem enge-
di) a' mit ír Sz. Cyprianus Doctor és
Martyr, illyen intést téven: (a) *Lé-
gyen tenéked meg-szűnés nélkül való,
vagy az imádság, vagy az olvasás. Hol
te beszélsz az Istennel, hol (penig) az
Istent veled.* Mellyet igen szépen meg-
világosít Sz. Agoston im' ez szókkal:
(b) *A' mikor olvasz, az Isten szól te
veled; a' mikor imádkozol, az Istennel
szóllasz.*

II. Melly igen szorgalmatos lé-
gyen

(a) Epist. 2. ad Donat. (b) Enarr. in
Psal. 85. (al. 86.) 7. 5.

413 TÖKÉLLETESSEGE.
gyen az illy ember körül most szól-
lunk, az Isten igéjének tanulásában;
meg-tetozik az első Soltárnak máso-
dik verséből: a' holott az Isten utai-
ban járó ember, így irattatik le: *Az
Ur törvényében vagyon az ő akarat-
tya, (az az, minden esze, kedve, tet-
czése s-gyönyörűsége,) és az ő törvé-
nyében elmélkedik ejjel és nappal.* Ide
való az is a' mi vagyon, Solt. 118. (al.
119.) 7. 47. *A' te parancsolatidat sze-
retem.* Ugyan ott, a' 69dik versben:
*E'n tellyes szívemből vizsgálom a' te pa-
rancsolatidat.* Ugyan ott; 7. 72. *Fobb-
énnékem a' te szádnak törvénye sok e-
zer aranynál és ezüstnél.* Nem szükség
ez igen világos igazságot bővebben
világosítanom. Jól tudgya az illy lé-
lek, melly igen nagy út a' bűnőknök
meg-útálására az Isten igéjének sze-
reteri, Sz. Hieronymusnak amaz inté-
se szerint: (c) *Amascentiam scriptu-
rarum, & carnis vitia non amabis:* Az
az: Szeressed a' Sz. Írás-béli tudo-
ságot,

S 3
(c) Epist. 4. ad Rustic. Monach c. 5.

414 XIII. Réf. ISTEN előtt járóknak
*mányt, és a Testnek vétkeit nem fogod
 szerezni.* Hogy annak-okáért a bünt
 annál inkább meg-utálhassa s-el hagy-
 hassa, és ánnál inkább a' menyecik-
 kez édesedgyén, e' végre igen szor-
 galmatos és buzgó az Isten igéjének s-
 abbúl való tudománynak tanulásában.

III. Melly buzgó legyen a' könyör-
 gésekben is az illy ember; meg tetczik
 a' régi Szenteknek példájokból. Igy
 a' Sz. Dávid azt írja maga felől, hogy
 az ő szemei mindenkor az Urra vad-
 nak. (Psal. 24. (al. 25.) 5. 15.) Az
 az: Hogy hitinek szemeit szüntelen
 Istenre emeli fel: melly szólásban,
 noha ki nem rekeszti az Isten dolgai-
 rúl való elmélkedéseket; de mind-a-
 zon-által mindeneknek felette a' buz-
 gó könyörgéseket és fohászokodáso-
 kat érti, mellyekkel várja Istentől az
 ő külömb-külobb-féle nyomorúsági-
 búl való meg-szabadulását. Azért veti
 utánna mindgyárt az elő-hozott szók-
 nak, im'ez igéket okúl: *Mert ő vonzza
 ki az én labaimat a' törből.* De nem
 szükség

TUKELLETESSÉGE. 415
 szükség ennek meg mutatásában (Sz.
 Dávidról) sokat munkálódnunk; ho-
 lott az egész Sz. Soltáros Könyv bizo-
 nyította, melly igen serény és buzgó
 volt Sz. Dávid a' könyörgésekben.
 A' rend-kivül való és igen sűrű fohász-
 kodásokon s-rövid imadságokon ki-
 vül, rend-szerint háromszor szokott
 Isten előtt meg-jelenni, és ő Felsége-
 vel alázatos esedezések által beszél-
 getni, maga és az Isten népének szük-
 ségeiről. Solt. 54. (al. 55.) 5. 18. *Estve,
 és reggel, és délbe beszélgetek, és meg-
 halgattya az én szómat.* Néha, nap-
 jában hétszer is kivált-képpen való
 módon tisztelte az Istent rendelt órá-
 kon. Solt. 118. (al. 119.) 5. 164. *Hér-
 szer mondott am napjában diéséretet né-
 ked a' te igazságod utéletiről.* Daniel is
 (a' rend-kivül való elmélkedéseken s-
 fohászokodásokon kívül) napjában
 rend szerint háromszor imádkozott
 térden álva az ő Istene előtt. Dan. 6.
 5. 10. A' szüntelenül való imádkozá-
 ra int maga-is Idvőzítőnk. Luc. 21.

416 XIII. Rész. ISTEN előtt járóknak
 1. 36. Vigyázatok, minden időben imádkozván. Veld őszve Luc. 18. 1. I. Matt. 26. 1. 41. A' mire pedig intett, példájával is azt erősítette. E' szerint tanít az Apostol is bennünket. I. Thess. 5. 17. *Szüntelen imádkozzatok.* Tudni illik, áthatatos legyen ember annak a' jónak kérésében, melyet egyszer kezdett kérni.

IV. Midőn pedig a' mennyei világosság szerint élő ember, illy serény és buzgó a' könyörgésekben, akkor igen nagy gondgya vagyon néki az Isten népének közönséges javára is, hogy azért könyörögjön igen buzgóvan; [mint (d) Sz. Dávidnak, (e) Danielnek és többeknek példájokból ez világos:] Sőt a' menyivel nagyobb a' közönséges jó a' magánosnál, annyival elébb és fellyebb valónak tartya az Isten népeért való könyörgést, a' magáért valónál. Még magáért is

ugy
 (d) Solt. 24. (al. 25.) 1. 22. és 30. (al. 31.) 1. 20. s-több helyeken. (e) Dan. 9. 1. 3. & sequ. usque ad 1. 20.

ugy könyörög, hogy a' mit kér Isten-től, az, ő benne s-ő általa másoknak is használlyon.

V. Ez illy sűrű és fáradhatatlan imádkozás, melly igen meg-csalhatatlan jele legyen a' mennyei világosság szerint élő embernek; ennek megvilágosítására, igen alkalmatofs elő hoznom, ama' nagy és jó emlekezerű Pázmány Péter Cardinálnak tanítását; a' ki a' régi Sz. Atyákból és a' Sz. Írásból e' képpen commendállya igen helyesfen és bölcsen a' sűrű imádkozást: (f) *Az imádság nélkül, üdvösséges munkákat végbe nem vihetünk; ezzel minden fogyatkozásinkat meg-orvosolhatjuk, minden rütséginket meg-tisztíthatjuk. Azért írja arany szájú Sz. „János; hogy (g) ha oly embert lát, a' „ki az imádkozás gyakorlásában nem „gyönyörködik, ottan által érti, hogy „annak lelkében semmi tökéletes jószág*

S 5

„nin-
 (f) Hufv. ut. 5. Vasárn. 1. Præd. pag. mihi) 640. 641. (g) Ex Chrysostom. Lib. de (Oration.

418 XIII. Rész. ISTEN előtt járónak
 „nincsen. Ha pedig (ugymond) vala-
 „kit látok, a' ki telhetetlen az imád-
 „kozásban, könnyen el hiszem, hogy
 „**ABBAN SOK JÓ VAGTOK.**
 Mert valaki Isten akarattján jár, (b)
 meg-fokasítja imádságát. És a' mint
 Sz. Agoston írja: (i) Csak az tud jól
 „élni, a' ki jól tud imádkozni. Mert
 az Istennel való gyakor beszélgetés,
 melly az imádság által vagyon, meg-vi-
 lágosítja az ember lelkét, mint a'
 Moyses orczáját; a' Világi hiúságokat
 meg ülteti; Menyei dolgok ki-
 vánságára gerjeszt: És egy szóval: †
 Minden Isteni áldások együtt ada-
 nak vele. Erre nézve Isten ő maga
 egyben kőti az Imádság és Isteni kegye-
 lem lelkét, mikor azt mondgya: Ki ön-
 „töm a' kegyelem és az imádkozás
 lelkét.

(b) Eccli. 35. v. 1. (i) August. Tom. 10.
 in Lib. 50. Homil. Homilia 4. in initio. Est
 in Append. Serm. 14. Verè novit rectè vivere,
 qui rectè novit orare. † Ex Sap. 7. v. 11. Fel-
 téstí tudni-illik a' citáló Author, hogy a' mi
 a' bölcseségről mondatik ott, ugyan az a'
 buzgó könyörgésekre is alkalmaztathatik.

lelkét. (k) Mint ha azt mondaná: hogy
 együtt jár a' kegyelem és imádkozás:
 mert az imádság csatorna, mellyen re-
 „ánk szívárkznak minden áldások.
 Azt írja Sz. Agoston, (l) hogy valaki-
 „túl Isten az imádságban való buzgó-
 „ságot el nem vészi, attúl irgalmassá-
 „gát meg nem vonza. Azért más je-
 „let nem adá Isten Ananiásnak, hogy
 Sz. Pál választott edény, és Christus di-
 csőségének terjesztésére rendeltetett;
 hanem hogy, Ecce orat; (m) Imádko-
 zásban foglalta magát: jelentvén, hogy
 ÖRÖK BÓLDOGSÁGRA VA-
 LASZTATOTT EMBER, A' KI
 GYAKOROLLYA AZ IMÁDKO-
 ZÁST.

VI. Hogy pedig az imádkozások-
 ban, elmélkedésekben, s. elmélkedé-
 sekkel együtt járó egyéb kegyefs-
 munkákban az illy ember, annál böl-
 S 6 dogab-

(k) Zach. 12. v. 10. (l) Enarrat. in Psal. 65.
 in fine. Cum videris non à te amotam depre-
 cationem tuam; securus esto; quia non est a' te
 amota misericordia ejus. (m) Tselek. 9. v. 11.

420 XIII. Refz. ISTEN előtt járóknak
 dogabbúl meheffen-elő; Idvőzítőnk
 (n) tanítása és (o) szokása szerint, a'
 magánossan való lételt szereti, és azt
 szokta keresni magának. Innét mond-
 gya Kempisi Thamás: (p) A' ki a' bet-
 sókre és lelkiekre akar jutni, szükség
 hogy az, a' Jéssussal a' sokaságból fél felé
 mennyen. Ismét: (q) A' halgatásban
 és csendességben mégyn-elő az áitatos
 lélek, és úgy tanulja a' Sz. Irásnak el-
 rejeit tihait. Abban találja fel a'
 könyhullatásnak folyamatit, melyekben
 minden éjjel meg-mossa és tisztogassa
 magát, hogy annál barátságosabban
 társalkodgyék az ő Istenével, mennél
 távolabb vagyon minden Világi zene-
 bonátúl. A' ki azért meg-vonnya ma-
 gát az ő ismerőtül és barátitúl, Isten
 közelget ahoz az ő Sz. Angyalival e-
 gyetemben. Ismét: (r) Ha ki minden
 teremtet

(n) Matt. 6. v. 6. (o) Ibid. 14. v. 23.
 Marc. 6. v. 46. Luc. 6. v. 12. & 22. v. 41.
 coll. Matt. 26. v. 39. (p) Christ. Kőv. 1. K.
 20. r. n. 2. (q) Ibid. n. 6. (r) III. Könyv.
 31. r. n. 1.

teremtett állatoktól szabados nem lé-
 szen, nem foglalhattya magát szaba-
 dossan az Isteni dolgokban. Ugyanis,
 azért találtnak kevesen a' menyei-
 ekről elmélkedők, mert kevesen tudgyák
 magokat tellyességgel külön fogni az el-
 veszendő teremtet-állatoktól. Ide való
 amaz is: (s) Eiam! drágalátos az én
 malasztom, nem hadgya magát külső
 dolgokban, sem a' földi vigasztalások-
 ban elegyíteni. Azért el kell vened a'
 kegyelemnek minden akadékit, ha kívá-
 nod annak beléd öntését. Kerefs ma-
 gadnak REJTEK HELYET, SZE-
 RESSED AZ EGYEDÜL LÉTELT;
 Senki nyájaskodó beszélgetését ne ki-
 vánnyad; hanem inkább (a' helyett)
 Istenhez boosássad áhítatos könyörgésc-
 det, hogy töredelmes szívet és tiszta

S7

lelki

(s) Ugyan azon 3dik K. 53. r. Veld
 őzve itt, Taulerusnak ama' szavait; Institut.
 c. 25. pag. 746. Fons & origo bonorum omni-
 um homini spirituali est, jugiter commorari in
 cella sua cum recollectione cordis sui, & atten-
 ta propriorum defectuum consideratione, &c.

422 XIV. Rész. ISTEN előtt járónak
lelki ismeretet bírhas. Az egész Vi-
lágot semminek tarcsad; az Istennek
bivat allyár minden külső dolgoknál fel-
lyebb bősüllved. - Ismértől és ked-
vesidről el kell távoznod, és minden
mulandó vigasztalástól el kell fognod
elmédet. Hasonló-képpen commen-
dállyá e' szent magánoságot a' lelki-
ekben való elő-menetelre. Sok régi
Sz. Atyák után, (s) Taulerus Doctor
is. Mennünk a' tovább valókra.

XIV. R É S Z.

Mellyben vagy, a' mennyei világos-
ság szerint élő embernek tizedik meg ismér-
tető jele: ez tudni-illik, hogy az magát úgy
igyekezi alkalmazzatni, hogy soha Isten elei-
ben (az Ecclesiában) készületlenül ne
mennyen. Ennek alkalmatosságával, oktatás
tétetik az Oltári Szentségnek vételére való
készületről.

I. **A'** Mennyei világosság szerint
élő ember, úgy igyekezi min-
denkor (a' kegyelemnek mértéke sze-
rint) életét rendelni s-magát alkal-
maztat-

(s) Loc. nunc cit.

TÖKÉLLETESÉGE.

423

mazzatni, hogy soha Isten eleiben (oda
tudni-illik a' hol Isten kívált-képpen
való módon tiszteltetik) készületlenül
ne mennyen: melly ő néki tizedik meg
ismértető jele. Mindenkor Isten előtt
kell ugyan ő néki járni, és így, (a' men-
nyire a' kegyelem engedi,) Istent min-
denkor szeméi előtt forgattya; de ak-
kor annál inkább, mikor az Isteni
tisztületnek közönséges helyén, kell ő
néki meg jelenni. Ha csak közönsé-
ges napon jelenik is meg a' Tem-
plomban (avagy a' Sz. Gyülekezet-
nek helyén) Isteni tisztületnek oká-
ért, meg gondollyá jól, melly igen
nagy Urnak Házában jelenik-meg,
és jó eleve foházkodik az ő Istené-
hez, hogy ez ő mostani Templomban
való bé-menetele, legyen kedves Isten
előtt, legyen az valóban az ő nevé-
ben, az az, nevének segítségül hívása-
val, nevének dicsőségére, és magá-
nak a' bé-menőnek lelke idvőségére.
E' végre, esedezik Istennek, hogy
az ő elméje egészszén vonatassék el
e' világi

e' világi hijában-valóságoktól, és ragattassék-fel a' mennyei dolgokra, hogy így valóban kedvessé tiszteletet tegyen Istennek. Ha az Urnak beszédének halgatására mégyen, akkor is úgy készíti szívét, mint a' ki nem embernek, hanem Istennek szavát halgatni mégyen. Azért kéri Istent, hogy segílye őtet onnat felyül; szívét selméjét foglallya el magának, ki rekesztvén abból minden haszontalanságokat, hogy így idvősségesse halgathassa s-tanúlhassa az ő felsége szent igéjét.

II. Ha az Oltári Szentséget, avagy az Urnak Sz. Vacforájának méltóságos Sacramentumát akarja magához venni, úgy készíti magát eleve, mint a' ki illy mennyei nagy Királynak lelki vendégségében fog-részesülni, és ugyan magát amaz örök életet adó mennyei kenyeret veszi magához. Meg próbállyá tudni-illik magát, ha méltóé olly nagy Királynak lelki lakodalmára avagy nem; és könyörög is alá-

is alázatossan azon, hogy a' Christus-ban méltónak találta'ssék. Mert tudgya jól, hogy a' kik ide készületlenül járúlnak, azoknak kárhozattokra foglenni ez a' lelki vendégség: a' szerint a' mint az Apostol tanít, 1. Cor. II. 28. 29.

III. Ez lelki próbában penig, (I.) elsőben is meg-kivántatik, hogy erről próbállyá meg ember magát, ha ő igaz hitben vagyóné avagy nem? tudni-illik, ha nem csalatkozik-e meg az iránt, a' mellyet ő az idvősségre jó útnak és élő Hitnek tart? *Ti magatokat meg próbállyátok,* (igy szól az Apostol,) *ha az Hitben vadtoké?* 2. Cor. 13. 5. E's hogy ki az igaz Hitben legyen, nem elég, hogy szóval magát *Catholicus*-nak mondgya, vagy külső-képpen a' Christus nevét vallya; hanem szükség, hogy az ő mi volta és állapattya szerint, érse a' közönséges Keresztyéni Hitnek ágazatit, és lelkében csendes legyen arról, hogy ő az idvősségnek el-érésére azon Hitet vallya

vallya az ő valóságában, a' melly által ő előtte idvőzültenek az Istennek Szentei. Akár-mint mondgya pedig valaki szóval, hogy ő a' Christushoz ragaszkodik, és ennek közben járása által akár idvőzülni; de hogy ha az Anya-szent-egy-háznak egysége s-békeisége ellen való szakadásban, és a' fok intések ellen is csak ugyan a' viszfzálkodásban akár meg-maradni, haszontalan pengeti a' Christus érdemét maga nyelvén; (mint ki tetczik, 1. Cor. 13. v. 2. 3.) és így, abban az állapotban maradván, (akár-mint tessék abban magának,) nincs módgya benne, hogy azt magával el-hittesse, hogy ő idvőzítő *Hitben* vagyon.

IV. (2.) E' mellett szükséges-képpen meg kívántatik, hogy életéről is meg-próbállya ember magát, (a' mint hogy úgy is cselekeszik a' mennyei világosság szerint élő ember,) ha nincs-e valami olly vétke, a' mellyben gyönyörködéssel és szokása szerint élne. Ha mi, ollyat érez magában, melly terhelné

terhelné az ő lelkét, azontúl mindigárt töredelmes szível s-igaz *pœnitentia*-tartással (mellynek része a' Sz. + Gyónás) annak ellene álljon, és a' helyett, kegyefs és szent életben igyekezze magát foglalni. Egy szóval; az ollyan ember ide méltó, a' ki, ha szintén még a' régi nagy Szenteknek szentségét el nem érte is, mind-azonáltal azoknak nyomdokait igyekezi követni; mint a' ki magát Istennek egészízen el-szánta, és fel-tette magában álhatatossan, sőt cselekedettel is (a' nála lévő kegyelemnek mértéke szerint) azon vagyon, hogy ez után egészízen Istennek éllyen, és e' Világnak szokott gonofságiban, a' Testnek s-az Ördögnek sugarlásiban, semmi meg-edgyezése s-gyönyörködésének ne legyen.

V. Mint hogy pedig erről a' lelki készületről (az Úr Sz. Testének vétele előtt,) igen jelesen tanít ama' nagy

kegyel-
+ Nézz erről bővebben oda alább, s.
V. VI. IX. X. h. cap.

XIV. Rész. ISTEN előtt járónak kegyelségű tudós Tanító, úgy mint, Kempisi Thamás; azért nem mulathatom el, (kivált-képpen az egy-ügyűebbeket tekintvén,) hogy némelly ő szavait s-oktatását itt le ne tégyem. Így mégyen elő ez oktatásban a megemlített kegyels Tanító: (a) Uram, mikor a' te méltóságodat, és az én méltatlanságomat tekintem, igen meg rettenek, és eszem veszt magamban. Mert ha hozzád nem járólok, az élettől futok: ha pedig méltatlan magamat előtolom, haragot érdemlek. Mit miveltyek azért én Istenem, én segítségem, és szükségimben tanácsom? Te taníts engem igaz útra. Mutass valami rövid gyakorlást a' szent részesüléshez való készületekhez. Mert igen szükség tudnom, mint kellyen szívemet áttatossan és böcsültelesen készítenem a' te szentségnek idvősséges vételéhez, avagy ennek az Isteni nagy áldozatnak szolgálataához. Ezek után mindgyárt felel a' Christus szavával, elsőb tekintettel u-

(a) Christ. Követés. 4. Könyv. 6. rész.

tel ugyan az Isten Szolgainak, de úgy, hogy vélek edgyárt, közönségesen a' Szentségben részelődni akaró egyéb hiveknek is oktatást tészen. (b) Mindeneknek felelte (úgy mond) kívántatik, hogy az Isten Papja nagy szívbeli alázatossággal, alázatoss böcsüllettel, tellyes hittel, Isten tiszteltetirre czélozó kegyels igyekezettel járúlljon ennek a' Szentségnek áldozásához, osztogatásához, és vételéhez. Meg vizsgálód szorgalmasan lelki ismeretedet: igaz terdelmességgel és alázatoss gyónással teher séged szerint meg tisztítsad és fenyessítsed lelkedet, úgy hogy semmi neher séged ne maradjon, melly tudomásod szerint furdalna lelki ismeretedet, és akadékot tenne a' Szentséghez való szabad járulásodnak. Szánnnyad-bánnnyad közönségesen minden vétkeidet; a' minden napi vétkeidért pedig, ugyan nevezet szerint bánkodgyál és kesereg, és ha az idő szenyved, a' te szived rejtekében vallást tégy Istennek minden gonosz.

(b) Azon 4dik K. 7. rész.

ISTEN előtt járónak gonosz indulatidnak nyavalyájáról. Fohászkodgyál és bánnyad, hogy még is illy testi és világi vagy; hogy illy győztesnek a' te gonosz indulatid; hogy illy rakva vagy gonosz vágyódások kívánságival; hogy illy gond-viseletlen vagy külső érzékenységednek őrzésében: hogy illy gyakran hrságos gondolkodásokban (avagy képzelésekben) keverődzöl; hogy illy hajlandó vagy a' külső dolgokra; illy túnya a' belsőkre; illy gyors a' a' nevetésre és fesletiségre; illy kemény a' siralomra és töredelmességre; illy hajlandó a' szabadságra és testi alkalmatosságokra; illy késedelmes a' kemény éleire és lelki buzgóságra; illy furcsa az új hír hallásra, és ékes dolgok látására; illy kedvetlen az alacson és alá való dolgoknak felvállalására; illy telhetetlen a' gyűjtésben; illy fősvény az adakozásban; illy markos a' meg-tartásban; illy magad gondolatlan a' szóllásban; illy tartózatbaratlan a' halgatásban; illy feslett erkölcsödben; illy hababurgya cselekedetidben; illy telheretlen étedben;

tedben; illy siket az Isten igéiere: illy gyors a' nyugodalomra; illy késedelmes a' munkára; illyebren vigyázó a' fabulákra; (mesékre); illy aluszékony a' sz. vigyázásokra; illy siető (az illy dolgokban) az el-végezésre; illy rest az imádkozásra rendelt Óráknak végben vitelére; illy túnya az áldozásban; illy sovány a' szent részesülésben; illy hamar másra gondolkodik; illy ritkán szállasz valóságosan magadban; illy hamar fel-gersz a' haragra; illy könnyen meg u-rálsz egyebeket; illy hajlandó vagy egyebek méletire; illy kemény egyebek dorgálásában; illy vig a' jó szerencsékben; illy gyakran sok jóra igyekezel, és keveset viszsz végben. Odább menvén így szóll:

VI. (e) Ezeket és hasonló fogyatkozásaidat, bánattal, és tulajdon gyarlóságodnak nagy viszfá-tetkezésével, meg-gyónván, és meg-sirván, erős végezéssel rendeld-el életed jobbítását, és jobbra való elő-menetedet. Az után,

(c) Ibid.

tellyes-

432 XIV. Rész. ISTEN előtt járóknak
tellyességgel Istenre hagyván magadat,
éppen égő áldozatúl, az én nevemnek
tisztességére; az az, testedet, lelkedet,
bíven reám bizzad; hogy ekképpen méltán
járulhass az áldozat mutatásához,
és az én restemnek szentségét idvössé-
gesen vehessed.

VII. Oda alább kevéssel így oktat
„az Urnak szavával: (d) A'mint hogy
„néked elég nem volna, ha minden-
„nel bírnál is én kívüllem; úgy né-
„kem sem tetszik akár mit adgy-is,
„ha magadat nem adod. Magadat add
„nékem: mindenestül adgyad pedig
„magadat Istenért, és kedves leszen
„adományod. Láddé, hogy én egész-
„szen bé mutattam magamat az Atyá-
„nak; mindenestül adtam néked re-
„stemet ételül, véremet italul, hogy
„én éppen tiéd lennék, és téged e-
„nyimmé tennélek. Ha pedig ma-
„gadban állasz-meg, (avagy; a' Ma-
„gyar fordító szerint, magadra támasz-
„kodol,) és jó kedvel magadat az én
„aka-

(d) Azon 4. K. 8. rész.

„akaratomra nem hagyod, nem tel-
„lyes a' te áldozatod, nem is leszen
„közöttünk tellyes edgyesülés. Ha a-
„zért én előttem szabadságot és ke-
„gyelmet akarsz nyerni, minden cse-
„lekedetid előtt kell járni, az Isten ke-
„zeiben való magad ajánlásának. (Az
az, hogy magadat egészen Istennek
adgyad, úgy hogy, alhatatos czéled és
kívánságod ez legyen, hogy semmi
ez után te benned ne találtaisek, a'mi
Istene nem volna, és a'mi kedves nem
volna ő feléje előtt.) Azért jutnak
„illy kevésen a' mennyei meg-világo-
„sítatásra és a' belő szabadságra,
„mert nem tudgyák magokat egész-
„szen meg-tagadni. A'llandó sententi-
„ám amaz énné em; (e) A'ki ellent
„nem mond mindeneknek, (a' mel-
„lyekkel tudni-illik bír,) nem lehet én
„tanítványom. Tehát, ha azt kívá-
„nod, hogy én tanítványom légy,
„magadat és minden indulatid én-
„nékem adgyad.

T
(e) Luc. 14. 7. 33.

VIII. Itt

VIII. Itt az Istent szerető és magát készítő Lélek, mit felellyen magában, és mint viselje magát az Urnak illy oktatására; a' következőkben iné e' képpen adatik előnkben: (f) Uram, valami az égben és a' földön, vagyon, mind tied. Azért magamat, jó akarattal bé-mutatott ajándékul néked ajánlom, és örökké tied akarok lenni. Uram, az én szívemnek edgyűgyűségében, ma mutatom bé-néked magamat örök szolgául engedelmességedre, és örök dicséretednek áldozattárára. Fogadgy hozzád engem ezzel a' te dragalátos testednek bé-mutatásával. -- Uram, e földben terjesztém a' te könyörületességédnek oltárán minden bűnemet és fogyatkozásimat, mellyeket te előttd, és a' te Szent Angyalid előtt cselekedtem, attúl a' naptúl fogván mellyen vétkezhettem, mind e' jelen való óráig; hogy te mind azokat egyenlő-képpen felgyűjtsd, és szerez-

(f) Cap. 9. Ibid.

szerezettednek tűzével meg-égesse, le-töröllyed bűneimnek minden undokságát, meg-tisztítsd lelkem ismeretit, minden vérkekből; viszfádagyadd a' bűn miatt el-vesztett kegyelmedet, mindeneket tellyessen meg-engedgy, és a' békelségnek csokjára irgalmassan hozzád erelsz. -- Te kezedben ajánlom valami jó vagyon bennem; noha az igen kevés és fogyatkozott: hogy te azt meg-jobbítsd és meg-szenteltyed; hogy kedvesen vegyed azt, és magad előtt kellemetelsé tégyed; és engemet túnya és haszontalan embert, mindenkor a' jobbakra vonny, és bődög-s-dicséretes végre jutras.

IX. Odább osztan az Ur szavával így oktat: (g) Gyakran kell folyamanni az Isteni malasztinak és irgalmaságnak forrásához, a' minden jónak és tellyes kegyelségnek kút-fejéhez; hogy gonosz indulatidból és vérkeidből ki-gyógyúlhass, és az Ördögnek

(g) Cap. 10. Ibid.

„nek minden kísérteti és csalárd-sági
 „ellen hatalmasb és vigyázóbb lehels.
 „Tudván az ellenség, hogy a' szent
 „részesülésben nagy halzon és erős
 „orvosság vagyon; minden úton és
 „alkalmatosságon tehetsége szerint
 „el akarja ettől vonni, és tartóztatya
 „a' hív és áitatos embereket. Mert
 „midőn némelyek a' szent részesülés-
 „hez (*avagy az Ur vételéhez*) ké-
 „szülnek, nagyobb ördögi incfelke-
 „déseket szenvednek. A' gonosz
 „Lélek az Isten fiai közzé méggyen, (a'
 „mint Sz. Job Könyvében *(b)* írat-
 „tik,) hogy ezeket izokott gonosz-
 „sá-gával meg-háborgassa, avagy igen
 „félelmessé tegye, és meg bódítsa;
 „hogy e'-képpen, jó indulattyokat
 „kissebbítse, vagy a' hitet ostromol-
 „ván, ugyan el vegye tőlök, ha effé-
 „lékkel azt izerezheti, hogy avagy
 „tellyetséggel el hadgyák a' ké-zesu-
 „lést, avagy fél-hidegen járul-lyanak
 „ahoz. De nem kell semmit gondol-

ni az

(b) Job, 1. 7. 6,

„ni az Ördögnek csalárd-ságával, és a-
 „kár-melly rút és szörnyű gondola-
 „tokkal; hanem minden e'féle képe-
 „zéleket az ő fejére kell viszfá téri-
 „teni. Csak meg kell utálni és csufol-
 „ni szegényt, és az ő háborgatásért,
 „és izgatásából támadott indulato-
 „kért, el nem kell haddni a' szent ré-
 „szesülést. Gyakorta akadékor szerez
 „az áitatoság keresésnek felettébb
 „való szorgalmatossága, és a' gyónás-
 „hoz való készületnek szív szoronga-
 „tása. A' bölcsék tanácsa szerint cle-
 „lekedgyél, és vesd-ki a' szív szoron-
 „gatást, és a' lelki ismeretet † mardo-
 „só nyughatatlanságot: mert akadé-
 „kot vét az Isten malasztjának, és el
 „veszi áitatoságodat. Valami kicsiny
 „háborúságért, vagy nehézségért, el
 „ne mulasd a' szent részesülést; ha-
 „nem menny-el hamar, gyónnyál-
 „meg, és bocsásd-meg örömezt a'
 „mivel meg-bántódtál. Ha pedig te
 „bántottál-meg valakit, alázatossan

T 3

bocsá-

† *Scrupulus* ez az Authorban.

438 XIV. Réz. ISTEN előtt járónak
„bocsánatot kérj; Isten is örömet
„meg enged.

X. (i) Mit használ a' gyónásnak,
„avagy a' szent részesülésnek haloga-
„tása? Mennél hamarabb tisztulj ki,
„pökd-ki gyorsan a' mérget, siels az
„orvosság vétellel, és jobban lélen
„dolgod, hogy sem ha későre halasz-
„tanád. Ha ma azért el mulatod, ta-
„lám holnap más nagyobb akadéko-
„dottörtenik; és így sokáig meg-tartó-
„zathatol a' részesüléstől, és alkalmat-
„lanb lehercz. Mennél hamarabb le-
„het, fefellyél-ki a' jelen-lévő nehéz-
„ségből és túnyaságból: mert sem-
„mit nem használ sokáig gyótród-
„ni, és háborodott állapotban marad-
„ván a' minden-napi akadékokért, az
„Isteni dolgoktól magadat el-fogni.
„Sőt felette ártalmas a' részesülést so-
„káig vontatni. Mert ebből nagy lelki
„túnyaság szokott származni. -- Melly
„bóldog és Istennél kedves a' ki úgy
„él, és lelki-isméretit olly tisztán tar-
„tya,

(i) Eod. cap. 10. n. 4.

TKÉLLETESSÉGE. 439

„tya, hogy kész volna mindennap ré-
„szesülni, és ezt meg-is cselekedné,
„ha ebből meg nem jedzenék őtet!
„Ha ki alázatosságért, vagy egyéb
„méltó okból el-mulatya néha, di-
„cséretet érdemel a' meg-böcsüllé-
„sért. Ha pedig túnyaságból csele-
„kezi, fel kell magát ebfeszteni, és
„meg cselekedvén a' mi tülle lehetsé-
„ges, Isten erre a' jó akaratra nézve,
„mellyet kivált-képpen való módon
„tekint, meg segíti a' jó kívánságot.
„Mikor pedig méltó okból meg-tar-
„tóztatol, a' jó szándékot és a' része-
„süléshez való áttartatos indulatot
„meg-tarcsad, és így nem maradíz a'
„Szentség gyümölcse nélkül. Mert az
„áttartatos ember, minden nap, sőt min-
„den órában idvősféleglen és akadé-
„nélkül járulhat a' Christusban Lélek
„szerint való részesüléshez; mind-
„azon-által bizonyos napokon, sza-
„bott időben, az ő Idvőzi-ő ének Sz.
„testét, nagy szeretettel és böcsüller-
„tel kell venni a' Szentségben, és eb-

T4

„ben

„ben a' vételben inkább kell az Isten-
 „nek dicséretit és tisztaságát keresni,
 „hogy sem a' maga vigasztalását. Mert
 „mind annyiszor Lélek szerint része-
 „sül, és láthatatlanul tápáltatik, vala-
 „menyiszer a' Christus testesülését és
 „halálát áitatossan meg-gondollya, és
 „az ő szeretére fel-gerjed. A' ki csak
 „akkor készül, mikor közelget az In-
 „nep, vagy mikor szokásból erre in-
 „díttatik, gyakorta készületlen ma-
 „rad.

XI. Hogy penig az idvözülni ki-
 vánkózó lélek, annál inkább fel-in-
 dúlljon ez lelki készülésre, és így jó
 készüléttel a' Szentséggel való élésre;
 ezt mutatya-meg a' Könyvnek írója,
 melly igen szükséges legyen ez élet-
 ben a' Szentséggel való élés, az Isten
 igéjével edgyütt. (k) Két dolgot lá-
 „tok (ugy mond) leg-szükségelebbnek
 „e' Világon, mellyek nélkül el-vifel-
 „hetetlen volna ez a' szegény élet. A'
 „testnek tömlőczében lévén, meg-
 „vallom,

(k) Cap. II. n. 4. §. Lib. 4.

„vallom, hogy két dolog nélkül szü-
 „kölködöm; tudni-illik étel és vilá-
 „goság nélkül. Nekem azért erőte-
 „len betegnek, testi és lelki ráplálásul,
 „szent testedet, szent ígédet pedig (l)
 „éző lámpásul adtad járásomra. E'
 „kettő nélkül jól nem élhetek: mert
 „az Isten igéje, (m) lelkem világosá-
 „ga; és a' te Szentséged, életünk ke-
 „nyere. Ezeket mondhattyak két *
 „Asztalnak, mellyek az Anya-szent-
 „egy-háznak tár-házában helyhez-
 „tek. Edgyik asztal, a' szent Oltár,
 „mellyen a' szent kenyér vagon, az
 „az, a' Christusnak drága Teste. A'
 „másik, Isten törvényének asztala:
 „ezen a' szent tudomány vagon,
 „melly igaz hitre oktat, és igaz úton
 „viszen a' kárpiton belől való szent

T 5 hely-

(l) Solt. 118. (al. 119.) §. 105. (m) Nézd
 erről oda félyebb a' IVdik Réfzt, §. IV. &
 sequ. p. 32. & sequ. * Erre világosságot ve-
 hetcz, Mojs. II. K. 26. r. §. 35. és 40. §. 20.
 21. 22. egybe vetvén, 1. Cor. 10 §. 21. és
 Solt. 22. (al. 23.) §. 5. Péld. 9. §. 2. Luc. 22.
 §. 30.

443 XIV. Rész. ISTEN előtt járónak
 „helynek szentebb részében. Hálá-
 „kar adok néked Uram Jézus, diókké
 „való világoságnak fényessége, a'
 „szent tudománynak asztaláért, mel-
 „lyet nekünk a' te Szolgaid, Prophé-
 „taid, Apostolid és egyéb Doctorid
 „által, szolgáltattál: Hálákat adok
 „néked emberi Nemzetnek Terem-
 „tőjének és Meg-váltójának, ki meg-
 „ak rván ismértetni az egész Világgal
 „szerelmedet, nagy Václorát (n) ké-
 „szítetted, mellyben nem ama' példá-
 „zó Hósvéti Bárányt, hanem a' te
 „szentséges testedet s véredet adtad
 „eledelül; meg-vigasztalván minden
 „híveket szent lakodalmaddal, és id-
 „vóséges pohárral meg-részeztetve,
 „mellyben vadnak minden gyönyö-
 „rűségi a' Paradisomnak, és ezzel ve-
 „lünk edgyütt lakoznak a' Sz. Angya-
 „lok, noha ők boldogabb gyönyörű-
 „ségben.

XII. Alább kevéssel még is így ok-
 tat: (o) Tudgyad, hogy ehez a' é-

„szület-

(n) Luc. 14. §. 16. (o) Cap. 12. Ibid,

„születhez elégséges nem vagy a' te
 „cselekedetid érdeméből, bár egész
 „éltendeig készülnél is, és egyebet
 „semmit elmedben nem forgatnál is.
 „Azért csak az én kegyelmességemből
 „és malasztomból bocsáttatol az én
 „asztalon hoz, nem különben, mint
 „ha a' küldös a' gazdagnak asztalához
 „hívattatnék, ki semmivel nem hálál-
 „hatná meg a' jó tereményt, hanem
 „csak meg alázván magát, meg kö-
 „szönné. Miveld meg a' mi lehet tú-
 „leled, és azt szorgalmasan miveld:
 „nem szokásból, és nem szükségből,
 „(vagy kintelenességből,) hanem nagy
 „cselelemmel, szeretettel, buzgó indú-
 „lattal vegyed testet a' te izerelmes
 „Uradnak Istenednek, ki te hozzád
 „méltóztatik jüni. Kivántarik pedig,
 „hogy nem csak a' részesülés előtt ké-
 „szítsed magadat az áitatofáshoz;
 „hanem hogy a' Szentség véle után
 „is, azon áitatofásban tartod maga-
 „dat szorgalmasággal. Nem is ki-
 „vántarik kissébb maga őrzés a' ré-

444 XIV. Rész. ISTEN előtt járónak
„szesülés után, hogy sem az előtt va-
„ló készületben. Mert a' részesülés
„után való maga őrzés, leg-jobb ké-
„szület a' nagyobb malasztinak véte-
„lére.

XII. Ezeket méltónak ítéltém a'
meg-émlelt Kempisi Thamásból itt
elő-hoznom; rész szerint, hogy a'
Könyveknek bőségével nem bírókat,
s-kivált-képpen az edgy-ügyűebbe-
ket, az ő magok készítésében a' Szent-
ségnek vételére mindgyárt segíther-
ném; rész szerint, hogy akármelly id-
vőzólni kívánczó lelket, ez kegyes-
séggel és lelki szent buzgósággal tel-
lyels befzédekkel az Ur Jesus Christus-
nak szeretetre, és így a' mennyei vilá-
gosság szerint való mindenkori szent
életre, annál inkább fel-serkenthet-
ném. Ha kinek azon jeles *Author* ke-
zénél vagyon, igen jól cselekefzi, ha
a' többir is szent figyelmezőssel meg-
olvastattya, a' mellyek nála ez lelki
készületre, és az Oltári Szentségnek
méltóságának hirdetésére tartoznak.

XIV. Men-

TÖKÉLLETESSEGE. 445

XIV. Mennyünk tovább való jele-
ire a' mennyei világosság szerint való
életnek.

XV. R E S Z.

Mellyben vadnak a' mennyei világof-
ság szerint élő embernek, tizen-edgyedik,
tizen-kettődik és tizen-harmadik jelei;
ugy mint: hogy az oly ember, mind Isten-
hez s-mind fele-barátjához szent szeret-
tettel tündököl: annak-felette, a' törvényes
ipafságnak igen szeretője; és békeféges-
tűrő a' nyomorúságokban és kísértetekben,
a' nála lévő kegyelemnek mértéke szerint;
külömbőség a' szentek békeféges türeje és a'
gonoszok türeje között. Idősiéges oktatások
Kempisből és Taulerusból a' békeféges
türejről.

1. A' Mennyei világosság szerint
élő ember, a' mint hogy min-
denekben Istennek igyekezi magát
szentelni; úgy kivált képpen szent (a)
szeretettel igyekez buzgani s-tündö-
kölni mind Istenhez s-mind fele-ba-

T 7

ráttyá-

(a) Nézd erről a' parancsolatot, Matt.
22. §. 37. 39, Deut 6. §. 5. Col. 3. §. 14. Veld
egybe, Gal, 5. §. 22. Péld. K. 17. §. 17.

446 XV. Rész. ISTEN előtt járónak
ráttáyahoz: a' melly immár *idik* meg
ismerterő bizonyos jele az olly em-
bernek. Ezért tehersege szerint igen
buzgó az Ur dícsőf éének s szent
tisztetelinek elő mozdítá ában, é i-
gen féltény mind azokban, mellyek
az ő Istenéhez való tisztit nézik. Például
hozhattuk ide Sz. (b) Dávidot,
Sz. (c) Pétert, Sz. (d) Palt, és ama'
meg tért bűnös *Az szonyi* allarot, kirül
maga mondgya Idvőzítőnk, hogy (e)
igen szeretet. Ide valókat találunk a'
Salamon Enekes Könyvében is. U-
gyan (f) *el bádgyad* néha a' buzgó sze-
rető az Urhoz való nagy szeretet mi-
att; mellyet az iszszonyú nyomorúsá-
goknak (g) *jok vizei sem ólíharnak el*
ő benne. Itt vagyon helye az illy em-
ber részéről, *Kempisi* Thamálnak ama'
jeles mondásinak: (b) *A' szerető re-*
pül,

(b) Solt. 17. (al. 18.) 2. és Solt. 72.
(al 73.) 2. 25. 26. c Sz. Ján. 21. 2. 15. 16.
17. (d) 1. Cor. 13. 2. 3. és Philip. 2. 2. 7. 8.
(e) Luc. 7. 2. 47. (f) Enek. 5. 2. 8. (g)
Enek. 8. 2. 7. (b) Christ. Követ. 3. K. 5. 1. n. 4.

TÖKÉLLETESSEGE. 447
pül, fut, örül. szabados. és meg nem
tartatik. - A' szeretet gyakorla nem
tud módot tartani hanem minden mód
felett buzgósággal lángozik A szeretet
terhei nem érez. fáradságot nem szeny-
ved; többre igyekezik, hogy sem a mi
tehersegeiben vagyon lehetetlenséget
okúl nem forgat; mert azt alítja hogy
mindenekre ereje és szabadsága vagyon.
Teherseges tehát mindenre, és sokat bé-
rölt s véghez vizen, a holott el fogyna
és le-dűllene az, a kiből szeretet nem
vólna. A szeretet vigyáz, és mikor a-
luszik szem szunnyadoz; el fáradván
meg nem bádgyad, szorongattatván
meg nem szorúl, félvén meg nem rémül;
hanem mint a' sebes láng és égő faklya,
fel verdődik, és bátran állal mégyen
mindenen.

II. Felebaráttáyahoz is penig úgy
igyekezi szeretett gyakorolni (a' ke-
gyelem szerint) az illy ember, hogy
el ne mulasson semmit is abban, a' mi-
vel ahhoz tartozik a' Keresztényi sze-
reternek regulája szerint. E's így, szük-
ségé-

448 XV. Rész. ISTEN előtt járóknak
ségének idején az ő fele-barátságát
tehetsége szerint örömet segít; ha
mikor maga olly állapotban vagyon
is, hogy nem mások segítésére, ha-
nem inkább mások segítségének vé-
telére érzi magát hivatalosnak lenni,
ugyan még is benne vagyon a' szent
könyörületesség; hogy így, ha kü-
lömben nem lehet, avagy csak kö-
nyörgésével segítse s-gyámolítsa
szükségében az ő fele-barátságát. An-
nak felette, igen csendes az ő fele-
barátságához; a' veszekedést és hábo-
rúságot gyűlöli s-kerüli, és minden-
kor a' mennyire lehet s-a' menyiben
ő rajta áll, békefészenben akar lenni az
ő fele-barátságával. Ha megtalált há-
borodni fele-barátja ellen, azontúl
magában szálván kész a' békefésre;
(ha mikor más nem kap az ő békef-
ségén, s-nem is akarja meg-ismérni
maga fogyatkozását; ő akkor is szí-
vében meg-csendesíti magát, és a'
szent békefésre készséget mutattya
belől Istene előtt;) hogy így minde-
nekben

nekben meg bizonyítsa magát Chri-
stus tanítványának lenni, Urunknak
ama' tanítása szerint: (1) *Ezen ismerik
meg mindenek, hogy én tanítványim
vadtok, ha szeretettel léztek egy-
máshoz.* E Keresztyéni szeretettől va-
gyon, hogy az illy ember, kiről szól-
lunk, szent barátsággal, emberséggel
és szelídséggel bír mind azokhoz a'
kikhez illik. *Szentnek* mondam az
ilyennek barátságát: mert jól meg-
gondollya, miképpen és kikkel közöl-
lye maga barátságát; hogy valami-
ként a' Világ fiainak példájok szerint,
a' barátságnak színe alatt, rékozló,
vesztegető, mértékletlenséggel Istent
boszszontó, maga-hányó és maga di-
céretit vadászó ne légyen. Mind ezek
felett pedig, az ő fele-barátihoz való
igaz szeretetnek leg-derekasabb jele
ez, hogy az Isten Népének köszöné-
ges javát igen szereti, és minden tehetsé-
gével igyekezi azt szívesen elő-moz-
dítani.

III. In-

III. Innét immár következik 12dik tulajdonsága a' mennyei világosság szerint élő, és ugyan a' szerint Isten előtt tőkéletes szívvel járó embernek; hogy ez, mivel hogy Istenhez s-felebaráttához igaz és szent szeretettel fel-ékesítettett, ezért a' törvényes *igasságnak* (melly Deákul *justitiának* neveztetik) igen *szeretője*; úgy hogy, ha mások is hasonló képpen szeretnek az *igasságot*, s-gyűlölnék a' hamisságot mint ő, tellyeliséggel semmi hamisság (tudva és szánt-izándékkal) nem esnek az emberek között. Ez illy ember tehát, senkit tellyeliséggel hamisfan meg-csalni s-meg-károsítani nem igyekezik; senki jószágát az *igasság* ellen magánál meg nem tartja s-magának nem koporítja; senkinek érdemlett bocsúlletit vagy jutalmát el nem vonja, sem a' hivalkodókat a' jó munkásokkal egy fontban nem veti, annál is inkább ezeket amazoknál (tudva) előbb valóknak nem tartja; hanem inkább kinek-kinck az övé: (a' menyi-

menyiben ő rajta áll) meg-adgya. A' kinek (k) *tisztelesség*-tétellel s-engedelmesléssel tartozik, annak *tisztelességet* tulajdonít és szentül engedelmeskedik. A' kinek (l) *adó-fizetéssel*, vagy kölcsön fel-kért pénzzel, vagy egyéb jóval adós, kellete korán neki igazán meg-fizeti vagy ki-tölti. Mindekben penig az ő felebaráttya felől, (a' menyiben ő azt meg ismerheti,) igaz itélettel akar lenni. Hogy ennyire *igasság szerető* legyen az olly ember a' kiről szólunk; rövid szóval ki fejezte Sz. Dávid felőle im' ezekben: (m) *igasságot cselekezik*. Másutt penig, midőn a' Christust így írja le, hogy ő, (n) *Szereti az igasságot, és gyűlöli a' hamisságot*; akkor egyszer s-mind ezt is előnkben adgya, hogy az is, a' ki a' Christust valóban követi, és az ő mennyei világos-irása szerint él, az ő állapotához képest, és a' mint a' ke-

(k) Rom. 13. v. 7. (l) Ibid. m Sölt 14. (al 15.) v. 2. (n) Sölt. 44. (al 45. v. 3. egybevetvén Sid. 1. v. 9.

452 XV. Rész. ISTEN előtt járóknak
a' kegyelemnek mértéke benne va-
gyon, szerett igen az igazságot és gyű-
löli a' hamiságot: mert n' a'ként nem
vólna igazán a' Christusnak köve-
tője.

IV. A' mennyei világosság szerint
élő ember, mint hogy Istenéhez igaz
és buzgó szeretettel viseltetik; (a' mint
fellyebb (o) meg hallánk;) úgy Istené-
hez való szeretetiből, a' rajta lévő kü-
lömb-külömb fele keresztekben, testi
nyavalyákban vagy egyéb nyomorú-
ságokban és kísértetekben is, a' nála
lévő kegyelemnek mértéke szerint,
csendes és békeséges úr: melly jó-
ság 13dik bizonyos meg-ismértető je-
le az olly embernek. Innét mondgya
az Apostol, (p) hogy, a' szeretet béke-
séges úr, és mindeneket el-űr, s min-
deneket el-szenyved. Ez illy Istenhez
s-az ő népéhez való nagy szeretet
mondatta a' Sz. Pállal is maga részéről
im' ezeket: (q) Mindeneket el-szeny-
vedek

(o) S. I. h. cap. p. 445. (p) 1. Cor. 13.
§. 4.7. (q) 2. Tim. 2. §. 10.

vedek a' választottakért. Ha talál is
zugolódni s-bé etelenkedni ez illy
ember, (a' mint hogy a' nagy Szentek-
ben is, a' Sz. Irás tanú-bizonysága
szerint (r) ezt az erőtelenséget fel-ta-
lállyuk,) azontúl mindgyárt meg fed-
di magát, Isten szerint való bánattal
meg-síratva maga erőtelen edesét,
és sokkal több időt tölt ez illy erőte-
lenségen való (s) igaz poenitentia-tar-
tásra s kefergetre, mint a' menyi ide-
ig zugolódott: sőt valamig a' nyo-
morúlt testben él, mind addig, színtén
úgy ki nem fogy ez illy erőtelenkedé-
sen való fajdalom az ő szívéből, mint
egyéb eieten való kefergés; és szin-
tén úgy harczol áharatossan a' béké-
telenkedés ellen, mint egyéb vétkek
ellen; s-nem is nyugázik mind addig,
mig Isten kegyelme által azon kívánt
győzedelmet nem vészen.

V. Hogy

(r) Job. 3. §. 1. collat. c. 39. §. 32. 33.
34. & 3. (al. 1.) Reg 19. §. 4. Item, Jonæ 4.
§. 3. ibid. §. 8. 9. Psal. 38. (al. 39.) §. 4. 5. &
Jerem. 20. §. 14. 15. (s) Job. 42. §. 6.

V. Hogy pedig a' békételenkedésre vívő erőtelenkedést magában napontként bődögöl mind meg-győzhesse, és mindennemű ellenkezések ellen maga *lelkét* (s) *béke-séges-tűrés-ben bírassa*; e' végre, a' Szenteknek példájok szerint, Istentől kéri sűrű és buzgó könyörgésekkel a' *béke-séges-tűrést*, ottan-ottan ekképpen esedezvén őfelségének: (t) *Te Uram!* a' *ki kívül* (sőt belől is) *ostorokat bocsátasz reám*, adgy mindenkor belől *elfogyhatatlan béke-séges-tűrést*, úgy hogy, a' te dicséreted *ki ne távozzék az én számból*. Mint ha mondaná: hogy „az igen nehéz és igen keserű dolgokban is dicsőíthettek Uram tégedet. (Talál más szókat is, mellyekkel maga kívánságát erről Isten előtt ki fejezhesse.) Tudgya jól, hogy maga erejével igaz béke-séges-tűrő nem lehet, ezért esedezik annyira a' béke-séges-tűrésért. Tudgya jól, hogy egye-

dül
(s) Luc. 21. §. 19: (t) Inter Opera S.
August. Tom. 9. Meditat. c. 38.

dül (u) Istentől vagy on a' Szenteknek *béke-séges-tűrése*: mellyet Sz. Agoston Doctor bővebben így fejez ki: (v) *Ő tőle* (az az, Istentől) *vagy on bizonyal az igaz béke-séges-tűrés*, a' *Szent béke-séges-tűrés*, az *Isteni félelemmel egybe kötött béke-séges-tűrés*, a' *Keresztényi béke-séges-tűrés*. Isten aján-déka a' *béke-séges-tűrés*: az olyan tudni-illik, a' minéműt most le írta.

VI. Miért írja pedig így le, és miért határozza meg ennyire a' Szentek béke-séges-tűrését; mindgyárt ugyan ott okát adgya: *Mert* (ugy mond) *a' látnok is sokan igen béke-ségesen szenvedik a' kínzást, és nem engedvén t, és a' kínzót meg-győzvé, az után örök tűzzel büntettetnek meg*. Mint ha mondaná: Mutatnak ugyan a' gonoszok

(u) Solt. 61. (al. 62.) §. 6. a' Görög és régi Deák szerint: (v) Tom. 10. Sermon. 8. de Sanct. pag. 436. ed. Par. 1586. *Ab ipso verè est patientia vera, patientia sancta, patientia religiosa, patientia recta.* &c. † Morgo bódó elcsúggedéssel, s-selejtébb való irtozással.

456 XV. Rész. ISTEN *edott járónak*
szok is békeféliges tűrést az ellenkező
dolgokban, (nem csak a' latrok a' hó-
hér keze alatt, hanem egyéb gono-
szok is némelly rajtok forgó nehéz-
ségekben;) de bezzeg nem igaz, nem
szent, és nem Isteni félelemtől szármá-
zó *békeféliges tűrés* azoknak tűrések,
hanem csak tettető színe az igaz be-
keféliges tűrésnek; nem csak az ő
roszíz igyekre nézve, hogy ők csupán
csak magok gonoltságáért szenyved-
nek; hanem ezért is mindeneknek
feletre, mert nem kerik s-nem nyerik
ők buzgó könyörgésekkel Istentől a'
békeféliges-tűrést, (mint hogy nincs is
bennük olly Isteni félelem, melly őket
a' buzgó könyörgésekre és ezek által
a' *szent békeféliges tűrésnek* kívánásá-
ra felindítaná,) hanem csupán csak
magok természeti erejek s-terméze-
ti keménységek szerint viselik mago-
kat úgy, a' rajtok lévő kínokban,
vagy akármi nehezségekben, mint
ha békeféliges-tűrők volnának. Ezért,
a' dolognak valóságot tekintve, nem
való-

TÖKÉLLETESSEGE. 457
valóságos békeféliges-tűrés, hanem,
Sz. *Agoston* szerint, (x) csak éppen
keménység, az az, vakmerőség. az ő
halgató színes tűrések. Tudni-illik, a'
mint hogy a' bennük uralkodó Sátán
meg-keménnyítette őket a' gonolz-
ságban; úgy a' szenyvedésben is, erőf-
sekké, vastagokká, kemény és igen
vakmerő tűrőkké tette őket. A' hon-
nat, tapasztalható ez is leg-gyakrab-
ban a' gonoltsók szenyvedésében, (ki-
vált-képpen mikor a' fellyebb való-
k-tul fenyíték alá vétettek,) hogy ha
mit halgatókkal tűrnek, akkor belől az
ő szívek tellyes méreggel és meg-foj-
tott dühösséggel. A' belső kevélység
penig mindenkor edgyütt jár az ő
halgató tűrésekkel: melly ki-tetozik
ebből, hogy, ha mi nehezségen úgy
mehetnek által a' gonoltsók, (ki szaba-
dulván abból,) hogy valami (izínes)
békeféliges tűrést mutattanak abban,
azontul mindgyárt kérkednek, ke-
vélykednek, s-dőlyfősködnék, hogy
ők me-

V
(x) Serm. cit. de Sanct,

458 *XV. Rész. ISTEN előtt járóknak*
 ők megnyit tőrnek s-szenyvednek, a-
 vagy, megnyit tőrtenek, s-szenyved-
 tenek. Ez is az ő kevélységeket je-
 lenti, hogy gyakran dicséretet is vár-
 nak az emberektől ezért, ha mi nehéz-
 séget mordulás nélkül tőrnek. Tá-
 vul vadnak pedig attól, hogy való-
 ban az Istent dicsőítene nagy alázat-
 ossággal a' szenyvedésekben, s-a'
 szenyvedések után is. Sokkal külömb-
 en vadnak ez iránt az Isten-felő hi-
 vek és Szentek. Mert úgy tőrnek cse-
 desen, hogy alázatossággal és szelid-
 séggel Istent magasztalják a' szeny-
 vedésekben; a' mikor ki-menekednek
 is győzedelmesen a' szenyvedésekből,
 nem magokat hirdetik, nem magokat
 csudálják, (melly tőrhetők;) hanem,
 (tudván magokat magoktól minden
 jóra elégteleneknek lenni,) életere-
 nek minden napjaiban az Ur Istent
 áldják érte, hogy békeféliges tőrést
 s-szent áthatatóságot adott nékiek
 az ellenkező dolgokban, és győze-
 delmessen ki-menterte őket a' szeny-
 vedé-

TÖKÉLLETESSEGE. 459
 vedésekből. Nem is tekintenek ők itt
 semmi emberi (y) dicséretre, hanem
 egyedül az ő eleikben (z) teterert
 mennyei jutalomra, s-annak meg-a-
 dójára (a) az Ur Jésus Christusra. An-
 nak felelte, tudván magok lok fogyat-
 kozását, mellyekkel meg érdemlették
 (b) az Istennek minden ostromit és csa-
 pasit, sőt nagyobbakat is érdemlené-
 nek a' jelen-levőknel; ezért annál ké-
 szebben s-csendesebben szenyvedik
 (c) a' rajtok lévő nehézségeket, és
 annál inkább meg alázzák magokat
 az Istennek sujtató kezei alatt, a' Sz.
 Péter Apostolnak amaz intése szerint:
 (d) *Alázzátok meg magatokat az I-*
stennek hatalmas keze alatt, hogy fel-
magasztaljon titeket a' meg-látogatás-
nak idején.

VII. Ez illy alázatos szenyvedők fe-
 lől valóban igaz, a' mi mond *Kempis*

V 2

Tha-

- (y) 1. Theff. 2. §. 4. 6. & Rom. 2. §. 29.
 (z) Philip. 3. §. 14. és Sid. 11. §. 26. (a) Sid.
 12. §. 2. (b) Siral. 3. §. 39. (c) Mich. 7. §. 9.
 (d) 1. Pet. 5. §. 6.

460 XIV. Rész. ISTEN előtt járóknak
 Thamás im' ezekben: (e) Az alázato-
 stól őltalmazza és (f) meg szabadítja
 Istent; az alázatos szereti és vigasztal-
 ja; az alázatos emberhez tle erefzke-
 dik; az alázatosnak nyúit (g) nagy ke-
 gyelmet, és az ő le nyomattatása után
 (h) fel emeli dicsőségre. Az alázatos
 embernek meg-jelenti Istent (i) az ő tit-
 kait, és azt magához édesden vonja és
 hívja. Az alázatos ha gyalázatot
 szenved is, világi mód szerint; elég-
 jól békeségben vagyon: mert Istentben
 áll, és nem e' Világban. Ez nagy kü-
 lömbiséget a' Szentek békeséges-tűré-
 se, és a' gonoszok tűrése között, ezért
 kelle jelentenem; hogy a' gonoszok-
 nak meg-dobbanásokra, és a' jóknak
 vigasztalásokra, meg tessék, hogy az
 igaz és szent békeséges-tűrés a' nyo-
 morúságokban, szintén úgy egyedül
 a' mennyei világosság szerint élő s I-
 sten

(e) Chr. Követ. 2. K. 2. r. n. 2. (f) Solt.
 32. (al. 34.) 7. 19. 1. 15. & 66. 7. 2.
 (g) Jac. 4. 7. 3. b) Péld. K. 15. 7. 33. collat.
 1. Pet. 5. 7. 6 Solt. 112. (al. 113.) 7. 7. (i)
 Péld. K. 3. 7. 32. Solt. 24. (al. 25.) 7. 9.

TÖKELLETESSÉGE. 461
 Isten előtt tökéletes szívvel járó em-
 bernel tulajdona, mint a' fellyebb (k)
 elő számlált virusok; és a' kikben a-
 zok fel nem találtnak, azokban ez
 sem található fel.

VIII. Hogy pedig annyira (a' mint
 meg értünk) Izent békeséges-tűrésben
 akarja magát viselni minden ellenke-
 zésekben az olly ember, a' körül szól-
 lunk; vadnak néki arra nagy indító
 erőf égei. (1.) Mert tudgya hogy az
 ő Feje is az Ur Jesus Christus, sok
 szenvedések után (1) ment-bé a' dicső-
 ségben. (2.) Mert világossan ezen fő
 Tanító-Mester az Ur Jesus Christus illy
 békeséges-tűrést kíván maga hiveitől.
 Luc. 21. 7. 19. A' ti békeséges tū-
 rétekben bíjátok a' ti lelkeiteket. (3.)
 Mert eleitől fogván e' volt sorla az I-
 stennek Szenteknek, hogy ők sokat
 szenvedtek e' Világban, és ugyan
 ez az Isten kedvében lévő igaz hivek-
 nek edgyik meg-ismértető jele e' nya-

V 3 valyás
 (k) A' VIII dik Réztől fogván mind
 eddig. (l) Luc. 24. 7. 26.

462 XV. Rész. ISTEN előtt járóknak
valóság életben, hogy ők itt (a' gonoszokhoz képest) igen sok keresztek, sok nyomorúságokat és kísérteteket szenvednek. Ezért mondgya az Apostol a' Bölcs Salamon szavai után, (m) hogy a' kit az Ur szeret, meg-sújtja; meg-ostorozza a' pedig minden fiát, kit magához fogad. Nagy indító oka (4.) ez is az olly embernek; hogy tudgya, avagy csak tudni kell nékie, hogy eleitől fogván az Istennek Szent-
tei s kedves emberei a' béke-séges-tű-rést igen commendálták s javallották. Ide valók Szent Pál Apostolnak ama' szavai: (n) A' nyomorúság béke-séges tű-rést szerez; a' béke-séges-tű-rés, meg-próbáltatást; a' meg-próbáltatás, remén-séget; a' reménység pedig meg nem szégyenít. Ismét: (o) A' béke-séges-tű-rés tinékiek szükséges; hogy az Isten akarattát cselekedvén, el-vegyétek az ígér-etet. Ide tartozik amaz is Szent

Jacob

(m) Sid. 12. §. 6. Vélj egybe. Föld. K. 3. §. 12. Jelen. 3. §. 19. (n) Rom. 8. §. 3. 4. 5. (o) Sid. 10. §. 36.

TÖKÉLLETES SÉGE. 463

Jacob Apostolnál: (p) Minden öröm-nek tarcsátok a'yám-fiai, midőn külömb-külob-mb. féle kísértetekben estek; tudván hogy a' ti hiteteknek meg-próbálása, béke-séges-tű-rést szerez. A' béke-séges-tű-résnek pedig tökéletes cselekedete va-gyon, hogy tökéletesek legyetek és ép-pek, semmiben meg nem fogyatkozzan. Ismét: (q) Bóldog a' férfi, a' ki el-szeny-vedt a' kísértetet. Ismét: (r) Béke-sé-ges tű-rők legyetek a'yám-fiai az Urnak el-jöveleig. -- Béke-séges-tű-rők legye-tek és erő-sítétek meg a' ti szív-eiteket; mert az Urnak el-jövelele el-közelget. -- Például vegyétek (s) a'yám-fiai-- a' Prophétákat, kik szó-lottanak az Ur-nak nevében. Imé bóldogoknak mon-dgyuk azokat, a' kik tű-rtenek. A' Jó-b-nak tű-rését hallottátok, &c. Azon jó-ság commendáltatik im' ezekben is: (s) Itt vagyon a' Szenteknek béke-séges tű-rése és hiti.

V 4

IX. Ki

(p) Jac. 1. §. 2. 3. 4. (q) Ibid. §. 12. (r) Jac. 5. §. 7. 8. (s) Ibid. §. 10. 11. (s) Jelen. 12. §. 10. Conf. c. 14. §. 12.

IX. Ki ne hadgyuk itt a' mi nagyobb lelki ősztönünkért s-oktattatásunkért Kempisi Thamásnak e' következendő tanításit: (t) Keménység teretzik (ugy mond) sokaknak ez beszéd: „(u) Tagadd meg magadat, vedd-fel „a' te keresztedet és kövessed Jést. De sokkal keményebb lézen hallani amaz „utolsó szót: (v) Mennyeiek el-tülem „átkozottak az örökké való tűzre. Mert a' kik most örömeit hallják és követik a' keresztnak szavát, akkor nem félnek az örök kárhozat hallásátul. Ez a' kereszti jel lézen (x) az égben, mikor az Ur el-jövénd az ítéltre. Akkor mindnyájan a' keresztnak szolgálai, a' kik a' kereszten meg-feszítettetethez szabták életekben magokat, az itélő Christushoz nagy bizodalommal járúlnak. Mit félsz tehát a' Keresztnak fel vállalásátul, melly által kell Meny-országban menni? A' Keresztben vagyom az id-

(t) Chr. Köv. Másod. K. 12. r. (u) Matt. 16. §. 24. (v) Matt. 25. §. 41. (x) Matt. 24. §. 30.

az idvőség; a' Keresztben az élet; a' Keresztben ellenségtül ólszalom; a' Keresztben a' mennyet édeségnek belénk öntése; a' Keresztben elménknak erőssége; a' Keresztben a' Léleknek öröme; a' kereszthen a' jószágos erkölcsnek summája; a' kereszthen a' szentségnek tökéletessége. Nincs a' Léleknek idvössége, sem örök életnek remétsége, hanem a' kereszthen. Vedd-fel tehát a' te keresztedet, (vállald fel örömeit a' tégedet illető keservés nyomorúságokat,) és kövessed Jést, és bé-mégy az örök életben. Kevéssel alább: Intézz és rendelgy mindeneket akaratom és teretted szerint; és nem találsz egyebet, hanem hogy mindenkor kell valamit szenyvedned, vagy kedved szerint, vagy kedved ellen; és így a' kereszti mindenkor fel találsz. Mert vagy testi fájdalmat érzel, avagy lelki háborúságot szenyvedsz. Néha Istentől hagyattatol el, néha fele-barárodul háborítottatol meg, és a' mi nagyobb, gyakran magadnak terhére lélsz; (melly

466 XV. Rész. ISTEN előtt járóknak meg-jedzésre igen méltó szókat, fellyebb is (y) már hoztunk elő; de ugyan semmi orvossággal vagy vigasztalással szabadulást vagy könnyebbülést nem nyerhetez, hanem mind addig kell tűrnöd, míg Isten akarja. Mert Isten azt akarja, hogy a' haborúságot vigasztalás nélkül tanuljad szennyvedni. --Tekíncs fel; tekíncs alá; tekíncs ki; tekíncs bé; mind ezekben kereszttet találsz, és szükség hogy mindenütt békeséges türéssel légy, ha belső békeségben akarsz lenni, és örök coronát nyerni. Ha örömezt viseled a' Kereszttet, a' fog bordonni tégedet, és a' kívánt végre vezet, a' holott vége léfzen a' szennyvedésnek. --Ha kedvetlenül viseled, terhet szerzesz magadnak. --Ha egy kereszttet el vetesz, kétség nélkül mást találsz, és talám nehezebbet. Hiszedé hogy te el-kerülheted, a' mit senki a' halandó emberek között, el nem kerülhetett? Ki volt a' Szentek között e' Világon kereszt és haborúság nélkül?

X. Az

(y) Vldik Rész. §. VII. p. 170,

X. Az után valamivel odább így ír: (z) Meg-csalatol, (hidgyed) meg-csalatol, ha egyebet kereszsz, nyomorúságok szennyvedésénél: mert ez halandó élet telhes nyomorúságokkal, és környül (avagy keresztül) rakatott keresztekkel. E's mennél fellyebb*menénd valaki lélekben, (avagy a' lelki dolgokban,) gyakran annál nehezebb kereszteket talál: mert az ő számkivetésének kínnya nevededik a' szeretetből. Mind-az-által ez a' ki illy fok-képpen gyötörődik, vigasztalások könnyebbítése nélkül nincsen: mert erzi a' kereszt-viselésnek nagy gyümölcsét nevededni. Mert midőn kész akarattal adgya az alá magát, minden terhe a' haborúságnak, Isteni vigasztalásnak reménségére fordittatik. E's mennél

V 6

inkább

(z) Azon 2dik K. 12. r. 11. n. 7. & 8. t Latin. Circumsignata crucibus. ★ Ez mondaft kétfézer is kellett már citálnunk a' felsőben. Nézd a' IV. R. §. XVII. p. 65. és a' X. R. §. V. p. 316.

468 XV. Rész. ISTEN előtt járóknak inkább meg-törődik a test a nyomorgatás által, annál inkább vastagodik a lélek a belső malaszt által. Ismét oda alább: (a) Az Ur pohárát szomjúhozva igyad, ha neki baráttya akarsz lenni, és részt akarsz javaiban venni. A vigasztalásokat badd Istenre; cselekedgye azt ezekkel a mi ő előtte kellemetes. Te pedig adgyad magadat a háborúságok szennyvedésére; mert (b) nem méltók e világi szennyvedések a jövőendő dicsőfélségnek érdemlésére, ha mindeneket egyedül magad szennyvednél-is. Mikor arra jutcz, hogy a háborúság kedves lesz-en, és édesden esik a Christusért, el-hidd, hogy akkor jól van dolgod; mert Paradicsomot találál e földön. Valamig nehéz a türés, és azt kerülöd, mind addig roszszul van dolgod; és akár-mint fufs-is, nyommodban lesz-en a háborúság. Másutt pedig minek-utánna fel-tette volna, hogy

(a) Ibid. n. 10. (b) Rom. 8. 7. 18.

TÖKÉLLETESSÉGE. 469
hogy az igaz békeséget csak egyedül Istenben kell keresni, az után így tanít: (c) Az Isten szerelmeért mindeneket örömmel kell szennyvedned; tudni-illik: munkát, fájdalmat, kísérteteket, gyötörödéseket, törödéseket, szükségeket, betegségeket, bös-zúságokat, rágalmazásokat, meg-fedéseket, alázásokat, pirongatásokat, dorgálásokat és meg-útalásokat. Ezek segítnek a jósgos erkölcsre; ezek próbállyák meg a Christushnak új Szolgáját; ezek szerzik a mennyei koronát.

XI. Mivel hogy pedig gyakran az Istennek hívei annyira jutnak a rajtok forgó sok nehézségekben, kíváltképpen a belsőkbén, (mellyek ugyan el-burították az ő elméjeiket,) hogy még az Isteni szolgálatban sem viselhetik magokat illendő áhítatossággal; azért hogy az ilyen szennyvedésekben is, tudhassák mint kellefsék magokat alkalmaztatni, illy oktatást téfszen hozzájuk az Ur szavával azon kegyefs

V7

Tanít-

(c) III. Könyv. 35. r. n. 2.

470 XV. Rész. ISTEN előtt járóknak
„Tanító: (d) Mikor úhíthatóságnak
„malasztját nyújtom, adgy hálát Iste-
„nednek; nem hogy méltó vólnal, ha-
„nem hogy én könyörültem rajtad.
„Ha a' nélkül vagy, sőt soványon ér-
„zed magadat, áthatatols légy az i-
„mádkozásban, nyögj és zörgess. s-
„meg ne szűnnyél, valamíg az idősf-
„séges kegyelemnek morsáját vagy
„csepjét nem vészéd.

XII. El ne hadgyuk itt Taulérus
Doctornak is im' ez szép oktatását a'
fok ellenkező dolgokban, kivált-képpen
a' belső szorongattatásokban s-el-ha-
gyattatásokban való békefélséges-tűrés-
re: (e) Kérlek (ugy mond) valaki e-
zeket szenyveded, féltedben el ne csüg-
gedgy... Jussen eszedben a' mit Jób mond:
„(f) A' ferétség után világosságot re-
menlek. Maradgy azért csak magá-
nosan, és ki ne csavarogj: (tudni-illik
e' végre, hogy imitt-amott, másokkal
való

(d) IV. Könyv. 12. r. (e) Tauler. Dom.
V. post Trinit. Serm. 2 p. 180. ed. Col. 1603.
(f) Job. 17. 8. 12. just, vers, antiqu,

való panaszos beszélgetésidből, keres-
nél magadnak könnyebséget;) mind
végig a' kísérteteket és ez szorongatta-
tást tűrjed, és semmit egyebet ne ke-
ress, mellyel e' nehezségből ki mene-
kedgyél, mint sokan cselekedeznek. - A-
zért a' mint mondtam, a' ki ezeket (tud-
ni-illik a' belső szorongattatásokat)
szenyved, magánosan maradgyon, és
ez magánosságból ki ne fordúlyon: két-
ség nélkül a' ferétség után néha világos
nap, és a' Napnak fénye következik.
Sőt utánna veti, hogy ha ki ez taná-
cst meg fogadgya, ez léfzen, hogy az
Isteni születés abban rövid idő múlva
veghez mégyen. Czéllya elméjének
summássa ez: hogy a' keserves szo-
rongattatásokban levő ember magá-
nosan keseregjen, (tudni-illik, buzgó
könyörgétek között,) szenyvedgye
csendesen azokat, és várja alázatosan
Istentül a' bódog ki menetelt, Szent
Dávidnak ama' szavai szerint: (g) Vár-
jad az

(g) Solt. 26. (al. 27.) 8. 14. egybe-vet-
vén Solt. 36. (al. 37.) 8. 5. 7.

472 XV. Rész. ISTEN előtt járóknak
 jad az Urat, erössen viseld magadat,
 &c. meg-tapasztaltlya minden bizon-
 nyal rövid időn, hogy az Isten őtet
 kedves szállásul magának szenteli. és
 az ő szerelmével meg-örvendeztetli.
 [De az Isteni segedelemnek a' nyomo-
 rúságokban erős várása, mindgyárt
 a' közelebb következő punctumban
 bővebben elő-fordúl: mellyet a' ki
 el-követ, abban a' békeféliges-tűrés is
 naponként mind inkább-inkább ne-
 vekedik.] Ugyan azon Taulérus Do-
 ctornak igen emlekezetre méltó sza-
 vai ím' ezek, azoknak erősítésekre,
 a' kik leg-nagyobb nyomorúságokat
 szenvednek ez életben: (b) Vala-
 melly lélek (ugy mond) amaz örökké-
 való Vő-legénynek igen kedves és ki-
 vált-keppen való † Királyi-jegyeje akar
 lenni, szükség bizonynyal, hogy ez do-
 log az égő és tűzes nyomorgatások
 avagy ellenkezések által legyen. mel-
 lyek a' csontoknak velejét is meg-ron-

csák;

(b) Taul. Institut. cap. 11. p. 705. editio
 sit. † In Latin. Regina.

csák; a' mellyek nem bűlőmben készítik
 azt el, mint a' tűz a' viaszt, hogy fel-
 vehesse azt a' formát, valamellyet a' me-
 ster ember reá akar nyomni. Mert ha
 ama' leg főbb A' ester az ő örömmel tel-
 lyes és örökké való állattyanak igen-
 igen nemes képét reá nyomni fel-tette,
 kétség nélkül szükség, hogy az ő régi
 képe el törültessek. (Az az: az ő em-
 ber benne egélszen meg öldököltes-
 sek.)- Mert mind a' természet s mind
 a' kegyelem szerint lehetetlen, hogy
 valami dolog uj es jeles formát végyen,
 hanem ha elsőben annak régi dísztelen
 formája le vettetik.

XIII. Továbba, javallom itt, hogy
 a' kik tehetik, el ne mulásák a' nagy
 Pázmány Cardinálnak is igen szép és
 idvőlséges tanítását (i) a' nyomorúsá-
 gokban való békeféliges tűrésről meg-
 tekinteni. De mennyünk tovább va-
 ló tulajdonságára az olly embernek
 a' kirül itt beszélünk.

XVI.

(i) A'ldozó után való Vasárnapi Predic.
 pag. (mihi) 674. & sequ.

XVI. R E S Z.

Mellyben *vagy*on a' mennyei világosság szerint élő embernek tizen-negyedik jele; ez tudni-illik; hogy az a' nyomorúságokban, naponként mind erősebb-erősebb bizodalommal ragaszkodik Istenhez; mellyben idővel annyiira nevededik, hogy ha szintén minden vigasztalásokról megfosztatnék is ideig, még sem vetné el bizodalomát. Így nevedővén a' jó reménységben és bizodalomban, a' Christumak dicsőséges el-jövetelit is nagy buzgó kívánsággal várja s-ohajtya.

I. A Mennyei világosság szerint élő ember, mivel hogy már az előtt Istennek adott hitelt, és ő hozzá csatolta magát az élő hit által, az első (a) jel szerint; azért a' mint naponként a' kegyelemben nevededik, a' szerint a' rajta forgó nyomorúságokban is mind erősebb-erősebb bizodalommal ragaszkodik Istenhez; és akár melly nagy nyomorúságokban, külső és belső izorongattatásokban, sőt ideig néha bár valami habzásokban s-tántor-

(a) Fellyebb VII. Rész. §. IV. pag.

tántorgásokban legyen is, ugyan még-is nem veti el-telleyességgel reménységét, hanem a' habzásból is megjobbítván magát, hitinek szeméit az Urra emeli-fel, és ő tüle várja minden ellenkezések ellen alázatos bizodalommal a' könnyebbülett s-szabadulást: melly ő néki immár 14dik megismertető bizonyofs jele. Nem mindgyárt, és nem egyszer-s-mind jutnak ugyan illy erős hitbéli bizadalomra a' választottak, hanem (b) idővel és garádicsfonként; (a' mint fellyebb való szavaink is t ezt jelentik;) de a' mikor osztan erre jutnak, akkor már nem csak imígy-amígy, hanem bizonyosan és meg-csalhatatlanul jelentik, hogy ők az Isten előtt tökéletes szívvel járó Szenteknek példájok szerint, valóban a' mennyei világosság szerint élnek. Mert a' mennyei világosság, a' többi között, ezt is igen meg-kíván-

nya

(b) Nézderrül Sz. Bernárd Doctort, de Ordine vite, & mor. instit. col. 1122. edit. Par. 1602. † Ezen snak elein.

476 XVI Rész. ISTEN előtt járóknak
 nya mi tőlünk, (c) hogy semmi-nemű
 ellenkező dolgokban kétségben ne
 esünk, hanem inkább minden emberi
 (d) remenség ellen az Urban bizzunk.
 Ide valók Sz. Dávidnak ama' szavai: (e)
 Ha az halál árnyékának közepette (a-
 vagy völgyében) járándók is, nem félek a'
 gonoszról; mert te én velem vagy. Ismét:
 (f) Te vagy az én időzítő Istenem;
 tégedet várlak egész napon, avagy,
 minden napon. Ismét: (g) Te hozzád
 emeltem fel Uram az én lelkemet: én
 Istenem te benned bízom; meg ne szé-
 gyenüllyek. Málutt is így szól: (h) Te
 benned bíztam Uram; meg ne szégye-
 nüllyek soha örökké. Ismét: (i) Várván
 vártam az Urat, és rád figyelmeze.
 Méltó im' ezt is itt fel-jedzeni: (k)
 Az Ur az én világosítóm, és az én
 időjségem; kitűl félték? Az Ur az
 én éle-

(c) Isa. 43. §. 1. 2. (d) Rom. 4. §. 13. 19.
 (e) Sölt. 22. (al. 23.) §. 4. (f) Sölt. 24. (al. 25.)
 §. 5. (g) Ibid. §. 1. 2. (h) Sölt. 30. (al. 31.) §. 2.
 (i) Sölt. 39. (al. 40.) §. 2. (k) Sölt. 26. (al. 27.)
 §. 1. 3.

TÖKÉLLETESSEGE. 477
 én életemnek óltalmazója; (avagy ere-
 je;) kitűl rettegiék? Ha tábor áll is én
 ellenem, nem fél az én szívem; ha harc-
 zámadna is ellenem, én abban is bízom.

II. Ez illy nagy bizodalom mon-
 datta a' Sz. Jóbbal is im' ezeket: (l)
 Ha szintén meg ölénd is engem, ő benne
 reménlek. Ez cielekedte az Aposto-
 lokban is régenten, és egyéb buzgó
 lelkű hivekben, hogy ugyan (m) di-
 csekedtének a' nyomorúságokban, tud-
 ván hogy az Istenben vetett (n) re-
 ménység soha meg nem csál. Ez mutat-
 ta erejét Michaa'sban is, midőn az I-
 sten népe képében, a' sok ellenkező
 dolgokban így szólott: (o) En az
 Urra nézek; várom az én időzítő I-
 stenemet; + meg halgat engemet az én
 Istenem. Melly verket magyarázván
 Sz. Hieronymus Doctor, és ez utolsó
 időre szabván, a' hegyeis és szent em-
 berről

(l) Jóh. 13. §. 15. Conf. Prov. 14. §. 22.
 (m) Rom. 5. §. 3. (n) Ibid. §. 5. (o) Mich. 7.
 §. 7. + Vessd öltve ezzel, Sölt. 37. (al. 38.)
 §. 16.

473 XVI. Rész. ISTEN előtt járóknak berről ekképpen ír: (p) Föllehet e' Világi nyomorúságokkal es szorongatásokkal nyomattatik, de azon kívül, a' ki ezt mondgya: (q) Ne féllyetek; „én e' Világot meg győztem, senki-ben bizodalma nem lévén, várja az ő idvőztő Istenét, és ő benne hívén, s szemt mindenkor reá függesztvén, reménli hogy meg halgattatik, valamenyszer őtet segítségül hívándgya.

III. Ez illyenekről mondgya Isaiás Prophéta, (r) hogy a' kik az Urban bíznak, (avagy, az Urat várják,) erejeket változtatni fogják, (jobbba s nagyobbra,) szárnyat vesznek * magoknak, mint a' sas-kefelyűk; (az az, igen ferények s éleffen látók lesznek a' lelkiekben;) futni fognak, és el nem fáradnak, járni fognak, és meg nem fogyatkoznak, avagy el nem landadnak.

(p) S. Hieron. Comm. in Mich. 7. v. 7. (q) Joan. 16. v. 33. *Confidite, ego vici Mundum.* At S. Hieronymus sensum expressit: *Notite timere.* (r) Isa. 40. v. 31. *Avagy, szárnyozz mennek-fel.

kadnak. Igen szépen megvilágosítja ezeket Sz. Hieronymusnak im' ez magyarázattya azon verfire: (s) A' kik nem magok erejében, hanem Istenben bíznak, és mindenkor az ő irgalmaságát várják, azok változtatni fogják erejeket, és erőről (s) erőre mennek; az az, mind ujjabb-ujjabb és nagyobb-nagyobb lelki erőt s elő-menetelt vesznek magoknak naponként.

IV. A' mi célunkra tartozik amaz is Kempisi Thamás tanítási között: (t) A' szeretet -- Istenhez áhítatos és hála-adó; ő benne MINDENKORBIZO' és reménlő, még a' mikor az ISTEN IZETLEN is * nékie: (az az; még a' mikor minden vigasztalásoktól tellyességgel meg fosztva is őtet, és azok

(s) S. Hieron. Comm. in Isa. 40. v. 31. (r) Solt. 83. (al. 84.) v. 3. (t) Chr. Követ. 3. K. 8. r. n. 7. † Latin. *etiam cum fidei non sapit Deus.* * Confer hinc Tauler. Institut. c. 12. sub fin. p. 711. & cap. 38. p. 777. *Quò quis Deum minus sentit, & tamen fortius credit, eò & fides illius melior est, & copiosius à Deo remunerabitur.* &c. Conf. Lament. 3. v. 21.

480 XIV. Rész. ISTEN előtt járóknk
 zok helyett iszonyú nehézségekkel
 terheli:) mert a' szereteiben (e' rom-
 lott Világon) nem lehet élni fájdalom
 nélkül. A' ki olztran a' Hitnek munkái-
 ban ennyire nevededik, és illy nagy
 bizodalommal bír minden ellenkező
 dolgokban, az mondhattya igazán, Sz.
 Bernárd Doctör tanítása szerint, (u)
 az Apostolnak ama' szavait: (v) Ki/za-
 kaszt el-minket a' Christusnak szere-
 tetül? haborusága? szorongatás-e?
 éhsége? mezítelensége? veszedelem é?
 öldözés-e? fegyver é? a' többi. A' ki
 illy bizodalommal szólhat, könyörgé-
 siben is olly álhatatos, hogy akar-
 menyire vízfűz verettség ideig I-
 stentől minden válasz nélkül, akár-
 mennyire láttatás néki, hogy Isten
 úgy viteli magát hozzá, mint ha sem-
 mit sem bajtana az ő könyörgésre, és
 akár mennyire mutasson (x) haragot
 az ő könyörgés ellen; ugyan még-is,
 (tud-

(u) Vid S Bernard, de Ordin. vit. col.
 1121. ed. Par. 1602. (v) Rom. 8. v. 35. -- 39.
 (x) Solt. 79. (al. 80.) v. 5.

TÖKÉLLETESSEGE. 481

(tudván (y) hogy nem örökké harag-
 szik az Ur,) szokása szerint az Urhoz
 ragaszkodik, esedezvén alázatosan,
 hogy kegyelmes (z) orozáját tündö-
 koltesse rajta, és el-hiszi, a' Michéás
 Prophétának fellyebb* élő hozott szá-
 vai szerint, hogy valamikor akkor t'
 meg-halgattatik Istentől. Igy cseleke-
 szik az, a' ki mint világosságnak fia, a'
 buzgó szeretet által, minden-némű
 állapattában Istenhez szokott s-éde-
 sedett.

V. Midőn a' mennyei világosság
 szerint élő ember, minden ő nyomó-
 rúságiban ennyire Istenhez ragaszkoi-
 dik, és várja alázatosan ő felségét a'
 könnyebbítésre s-szabadításra; akkor
 egy úttal, a' Christusnak utolsó dicsőf-
 séges el-jövetelire is ottan-ottan el-
 méjét fel-emeli, arrúl nagy szorgal-
 matossággal elmélkedik, és arrúl való

X elmél-

(y) Solt. 102. (al. 103.) v. 9. collat. v. 13.
 (z) Solt. 79. (al. 80.) v. 8. & 20. * §. II. h. c.
 † Veld öltve Hab. 2. v. 3. és Sz. Ám. 14. v. 13
 és 16. v. 23.

412 XVI. Rész. ISTEN előtt járónak
elmélkedéshez naponként ugyan hoz-
zá édesedik, s-ahoz édesedvén, mind
nagyobb-nagyobb elő-menetelt vé-
szen magának azoknak értésében,
mellyeknek véghez-vitelét az Ur Jé-
sus Christus arra az időre határozta.
E's így, ki-mondhatatlan buzgó kíván-
sággal várja, hogy jűjjon-el mentől
hamarabb az Ur Jésus Christus az ő
Anyá-szent-egy-házának meg-örven-
deztetésére. Mert tudgya jól, hogy a
híveknek minden derék szabadulá-
sok, minden romlandóság, nyomor-
úság és fíralom alól való tellyes (a)
fel-váltatások, és fő örömök, arra
a' dicsőséges el-jövetelre halasztatott.
Ezért, úgy várja ezt, hogy ugyan si-
etteti is egyszer-s-mind buzgó kő-
nyörgésekkel és fohászkodásokkal, a'
titkos Könyvnek ama' íszavai szerínt:
(b) *Jövet Uram Jésus!* Melly szókat
Szent

(a) Rom. 8. 23. coll. 21. ibid. (b)
Jelen. 22. 20. egybe-vetvén 17.

TőkéLLETESSÉGE. 413
Szent Bernárd Doctör, világossabban
és bővebben így fejez ki; (c) hogy az
Ur jűjjon-el, az ő jegyesének meg-szaba-
dítására. Illy értelemben vétetik
mindenkor a' Christus el-jövetelinek
várása, midőn az, úgy commendál-
tatik az Apostolok írásiban, mint az
igaz hveknek tulajdona: tudni-illik,
nem a' puszta és hivalkodó várásért;
hanem azért, a' melly arrúl a' dicsőf-
séges el-jövetelről való kegyefs el-
mélkedéssel s-tanulással, és annak
nagy ohajtva való buzgó kívánásá-
val, és mint egy sietterésével vagy on
egybe-kőttetve. Nézd meg, 1. Cor.
1. 7. Philip. 3. 20. 1. Thes. 1.
7. 10. Tit. 2. 7. 13. Heb. 9. 7. 28.
2. Pet. 3. 7. 12. 13. E's vesd őszve
ezekkel, Luc. 12. 7. 36. 37. Matt. 24.
7. 42. 43. 44. 45. 46. 2. Tim. 4. 7. 8.
col. 2. Mennýünk odább.

X 2

XVII.

(c) S. Bernard. in Parabol. de Christi
& Eccl. col. 440. ed. Par. 1602.

XVII. R É S Z.

Mellyben *vagyon* tizen ötödik és utolsó jele a' mennyei világosság szerint élő embernek; tudni illik, a' halálra és ki-költözésre való mindenkori jó készület. Oktatás erről Kempfli *Thamásbúl. A' határsóknak a' Könyvnek elein fei-tett fő czéllal való meg égyezése,*

1. **A** Mennyei világosság szerint élő ember, mindenkör úgy gyakorollya magát az Isteni felelemben, mindenkör úgy igyekezi életét rendelni (a' nála lévő kegyelemnek mértéke szerint) józanságban, mértéktelenségben s-egyéb jóságokban, mindenkör úgy vigyáz magára, és úgy forgattya elméjében szentül a' halált és a' halál után következő dolgokat, hogy mindenapon, minden órában, sőt minden szem-pillantásban *kész*en találtsék az ő utolsó végére, és innét való ki-költözésére: és ugyan e' végre, buzgóvan s-álhatatosan könyörög Istennek mindennapi imádságiban a' jó *készületért* s-bóldog ki múlásért. Ez minden-

mindenkori jó *készület, 15dik és utolsó bizonyos meg-ismertető jele az olly embernek.* Erről szól a' Bölcs Salamon, midőn nem csak azt tanítja, (a) hogy *jobb a' siralmas házhoz menni, hogy sem a' lakodalmas házhoz,* mivel hogy amabban minden embereknek vége adattatik előnkben; hanem mindgyárt ezt veti utánna: *E's az élő meg-gondollya azt; mint a' Sidóbúl fordíthattyuk + az értelemre nézve: avagy a' régi Vulgata Deák szerint; meg-gondollya a' mi következik. Ama' szerint jelentetik, hogy az élő, a' minden embereknek véget jó gondolatban vélzi; a' hátul:óbb szerint pedig ez, hogy meg-gondollya a' halál után következő dolgot. Mind a' két fordítás a' dologra nézve, csak mind egyre czéloz. Mind a' két fordításban pedig (a' mint hogy a' Sidóban is*
X 3 és a'

(a) Prædic. K. 7. §. 3 (al. §. 2) + Nézd Szent Hieronymusnak fordítását az ő Commentarijában erre a' versre: *Et qui vivit, dabit ad cor suum.*

486 XVII. Rész. ISTEN előtt járóknak és a' régi Görögben,) az élőknek tulajdonítottatik ez, hogy az utolsó véget meg-gondollya. A' holott az élők, nem akar mi élő, hanem a' Sz. Lélek fő czéllýára nézve, a' lelki és mennyei életet élő ember értettetik; a' ki tudniillik fel-támadott már az ő bűneinek halálából, és Istennek él, és mondhatta az Apostollal edgyütt, (b) hogy a' melly életet él, az Isten Fiában való hiti által éli. Ez illyen élők dicsérik e-ggyedül az Ur Istent, és nem az ő bűnökben meg-hóltak; a' Sz. David é-neklése szerint. Solt. 113. (al. 115.) 7. 17. 18. Ez illy élőről mondgya U-runk is: (c) Minden, a' ki él, és hiszen en bennem, soha örökké meg nem hal. Hogy a' Bölcs Salamonnál is az elő hozott versben illyen élő értetelsék; meg tetczik ebből: mert nem akar-mi élő ember veszi jó gondolatban (bár halottas házhoz mennyen is,) az ő utolsó végét, és a' halál után következó dolgo-

(a) Gal. 2. 7. 20. (c) Jonn. 11. 7. 26.

dolgokat; hanem csak az, (d) a' ki im-már a' mennyei világosság szerint I-stennek él. Azzal pedig, hogy ezeket jó gondolatban veszi, (a' mint hogy itt * nem is akár-mi pusztá gondolat értetik,) azt cselekeszi, hogy minden-kor készen tarcsa magát az ő utolsó végére. Ez jó készüllet adott a' Szent Dávidnak olly nagy szívet, (e) hogy ő nem félt a' gonoszról, ha szintén a' ha-lál árnyékának közepette járt volna is. Ez mondatta az Apostollal is, hogy ha él is e' testben, (f) a' Christus az ő éle-te; (mert az * él benne;) ha meg-hal is, a' halál is neki nyeresége. Ez mon-datta vele nagy bátran ama' gyönyö-rűséges szókat is: (g) A' jeles harczo-meg harczo-tem, a' pallya futást el-vé-geztem, a' hitet meg-tartottam: vége-zetre le tétetett énnékem az igazság-nak koronája. Ez mondatta Sz. Ambrús Docttorral is halála előtt a' környül-

X 4 állók.

(a) Nézd Prædik. 7. 7. 5. (al. 7. 4.) * Ibid. (e) Solt. 22. (al. 23.) 7. 4. (f) Philip. 1. 7. 21. * Gal. 2. 7. 20. (g) 2. Tim. 4. 7. 8.

488 XVII. Rész. ISTEN előtt járóknak állókhoz ím' ezeket: (b) *Nem úgy élttem, hogy szégyenleném közötteitek élmi: s-a' haláltúl sem félek; mert jó Urunk vagyon.*

II. Igen elméjében tartya az illy ember, Urunknak amaz intését: (i) *Vigyázzatok, mert nem tudjátok, mely órában jön-el a' ti Uratok.* Meggondollya jól a' gonoszoknak is nagy testi bátorságokat, kik ellen szóll ama' rettentés: (k) *Bolond! ez ejjel meg kériki téled a' te lelkedet; azért nem akarja ezeknek rosz példájokat semmi-képpen követni, hanem inkább ama' hűséges Szolgáknak az ő serény vigyázását, a' kik mindenkor készen (l) várják az ő Urokat, mikor jön-meg a' menyezőből.* Annak-felelte, az ő nagy szereteti, mellyel ragaszkodik az ő Meg-Váltójához az Ur Jéhus Christushoz, arra viszi az olly embert, (kirúl szóllunk,) hogy a'mint a' ke-

(b) *Possidius in Vit. S. August. dum facit mentionem obitūs S. Ambr. (i) Matt. 24. §. 42. (k) Luc. 12. §. 20. (l) Ibid. §. 36. 37.*

a' kegyelemtúl segitтерik, elméjet e' Világi hijjában valóságoktúl el-fogván, és álhatatosan a' mennyieiekre függesztvén, mindenkor jó készüllettel várja annak hozzá való el-jövetelir.

III. Hogy penig azok, a' kik még a' jó készülletre szert nem tettek, (sőt nem is vették azt elméjekben,) meg-dobbannyanak, és annál inkább fel-serkennyenek az ő lelki álmokból; azok penig, a' kik már szíveffen munkálódnak és serénykednek a' ki-költözésre való mindenkori jó lelki készülletért, hogy az el-kezdet jóban, tovább is meg erősödgyenek, és a' lelki készülletben, mind nagyobb-nagyobb elő-menetelt vegyenek magoknak; illendőnek itélem e' végre ama' kegyefs Tanítónak, úgy mint, *Kempisi* Thamásnak ide tartozó időféséges serkengető oktatását itt elő hoznom; a' ki ekképpen ír: (m) *Itt igen hamar vég leszen dolgoóban; meg lásd azért másként, mint vagyon dol-*

X §

god:

(m) *Christ, Követi. I. K. 23. r.*

490 XVII. Rész. ISTEN előtt járónak
 god: ha ma él ember, holnap el-enyi-
 szik. Mikor pedig szem elől el-véte-
 tik, hamar feledékenységgben is mégyen.
 Oh ember szívének tompasága és ke-
 ménysége! hogy csak a jelen-váló dol-
 gokról gondolkodik, és a jövőndökre
 inkább eleve gondgya nincsen! Min-
 den cselekedetében és gondolatában,
 úgy kellene magadat tartanod, mint ha
 e' máj napon meg kellene halnod. Ha
 jó lelki-ismerettel bírnál, nem igen fél-
 nél a' haláltól. Jobb volna a' büntül-
 től járnod, hogy sem a' haláltól fut-
 nod. A' halálhoz ha ma kész nem
 vagy, miképpen lélsz holnap? Bi-
 zonytalan a' + holnapi nap; és hogy
 tudod, hogy a' holnapi-napot éred?--
 Bóldog a' ki halála óráját mindenkor
 szeme előtt tartja, és minden-nap ké-
 szül a' meg-halásra. Ha láttál valaha
 baláltra vált (avagy meg-haló) embert;
 meg-

+ Így vagyon in edit. Latin. Vid. edit.
 Antwerp. An. 1600. & 1634. Conf. Jac. 4. §. 14.

meg-gondold, hogy te is azon úton
 megy által. Reggelt ha éred azt gon-
 dollyad, hogy estvét nem érsz. Ha pe-
 nig bé-estvededél, reggelt ne igérd ma-
 gadnak. KE'SZEN LE'GY TEHÁT
 MINDENKOR, E'S UGY E'LLY,
 HOGY SOHA TE'GED A' halál KE'-
 SZÜLETLEN NE TALA'LLYON.
 Sokan hirtelen és véletlen meg-halnak:
 „mert az embernek fia, (n) abban az
 „órában jün-el, a' mellyben nem vél-
 nénk. Mikor amaz utolsó óra el-jö-
 vэнд, sokkal külömben kezdész itélni
 a' te egész el-folyt életedről; és igen
 meg-bánod, hogy olly rest és túnya vol-
 tál.

IV. Melly bóldog és eszefs az, a' ki
 most az ő életében igyekezik olyan
 lenni, a' minémü halálakor kíván ta-
 láltatni! Mert nagy bizodalmat ad a'
 bóldog ki-múlásra, e' Világnak tökéle-
 tes meg-utálása, a' jó erkölcsökben való
 elő-

X6

(n) Luc. 12. §. 40. Conf. Matt. 24. §. 44.

492 XVII. Refz. ISTEN előtt járónak
előmenetelnek buzgó kívánsága, a'
fenyítékben való életnek szereteti, a'
pœnitentiának sanyarúsága, az engedel-
mességnek készsége, maga indulatának
s kívánságinak megtagadása, és a'
Christus szeretetiért akár - minémű-
nymorúságnak felvállalása. --- Ne biz-
zál barátidban s közel-valóidban, se
továbbra ne halasztszad idővséged
dolgát: mert hamarabb elfelelkeznek
rólad az emberek, hogy sem mint vé-
led. Jobb most idején magadra gondot
viselned, és * valami jót eleve csele-
kedned, hogy sem mint egyebek segít-
ségéhez támaszkodnod. Ha te magad
most magadért nem szorgalmazkodol,
vallyon s-jövendőben kinek léssen
gondgya te rád? Most vagyon az igen
drága idő: most vagyon az idővség
kereső idő: most vagyon a' kedves idő.
Faj! s-hogy jobban nem költöd ezt az
időt, mellyben örök életet nyerhetnél!

Eljű

* Latin. aliquid boni prœmittere.

Eljű az idő, midőn a' te életed jobbí-
tására, egy napot vagy egy órát kí-
vánsz; de nem tudom ha meg nyerhe-
ted. Ihon édes atyámfia, melly nagy ve-
szedelemből felfelhetez ki, melly nagy
felelemtől szabadulhatoz, ha minden-
kor (o) felelemben léssesz, és + sze-
med előtt forgatod a' halált. Ugy igye-
kezzél most elni, hogy halálod oráján
örülhess inkább, hogy sem retteghess.
Most tanulj meg-halni e' Világnak,
hogy akkor élni kezdgy a' Christussal.
Most útálly-meg mindeneket, hogy ak-
kor szabadossan mehetsz a' Christushoz.
Most sanyargasd testedet pœnitentia-
tartással, hogy akkor bizonyoss bátor-
sággal lehess. Oh bolond, (p) mit i-
gérsz

(o) Péld. K. 28. §. 14. t Proptiè: gyanakodol a' halál felől; vagy, tartasz a' haláltól.
Latin. Suspectus de morte. (p) Mint ama' bo-
lond, Luc. 12. §. 18. 19. és a' kikerül szől Sz.
Jacab 4. r. §. 13. kiknek képzéseket s-ma-
gok kecssegetését, meg különböztetd amaz
alázatos és sz. kívánságtól, mellyről fellyebb
szóllottunk. IX. Refz. §. XI. és XII. p. 277. 281.

494 XVII. RÉSZ. ISTEN EÖTT JÁRÓKNAK
 gér sz magadnak hosszú életet, holott
 egy bátorságos napod sincs e' Világon?
 Vaj ki sokan meg csalatkoztanak, és
 véletlenül ki ragadtattanak a' testből!
 Menyiszer hallottál im' ilyen szókat:
 „A' m' amazt le-vágták; eme' vízbe
 „hólt: amannak magasról le-esésben
 „nyaka szakadt; amaz érel közben
 „meg-dermedett; amannak járék közbe
 lett vége? Ki tűz, s ki fegyver miatt,
 ki dög halál, s ki tolvaj miatt veszett.
 Így mindeneknek a' halál végét éri, és
 az embernek élete mint az árnyék bir-
 telen el-múlik.

V. Ezek után mindgyárt így szóll:
 „Ki emlékezik rólad holtod után? és
 „ki imádkozik éretted? No! édes
 „atyámfia, no! most cselekedgyél,
 „valamit cselekedhetel: mert nem tu-
 „dod mikor hálsz-meg, es azt sem tu-
 „dod, mi követ holtod után. Míg i-
 „dődd vagy, addig gyűjts állandó
 „gazdagságokat: üdvösséged kívül
 „sem-

„semmiről * ne gondolkodgyál, clak
 „az Isten dolgaira vigyázz. Most sze-
 „rezz magadnak (q) jó akarókat, a'
 „Szenteket, tisztelvéni őket, és az ő jó
 „cselekedeteket követvéni; hogy mi-
 „kor t' kimúlándasz e' Világból, azok
 „bé-fogadgyanak tégedet az örökké-
 „való hajlékokban. Szarándok és jó-
 „vevény számban visellyed magadat
 „e' földön, mint a' kinek semmi közi
 „nincs e' Világi dolgokkal. Szabad-
 „ságban, és Istenhez mindenkor fel-
 „emelve tarsfad szivedet; mert nincs
 „itt maradandó Városod. Minden-
 „napi imádságodat és fohászkodásodat
 „könyhullatásiddal egyetembe, oda-
 „fel igazítsad, hogy holtod után a' te
 „lelked bődögöl Istenhez jutah-
 „son.

VI. O.

* Ercsed így: Ne légyen semmi olly
 gondolatod, mellyel Isten tisztességére s-
 lelked idvőségére ne czéloznál. (q) Luc. 16.
 x. 9. † Ita vertit Pazmannus, verba illa
 Thom. a' Kempis, in verbis Domini funda-
 ta: ut cum defeceris in hac vita; sensum spe-
 ctando.

VI. Odább menvén, így tanít: (r) Minden dolgokban szemed előtt viselked az utolsó véget, és meg-lásd mint fogsz állani a' kemény ítélő-Bíró előtt. -- Oh igen nyomorúlt és bolond bűnös ember! mit fogsz felelni a' te minden gonofságodat által értő Istennek, holott * vagyon olykor, hogy a' meg-haragutt emberül is rettegsz? Miért nem kérsz az ítélet napjára, mellyen senkit más (ember) nem menthet, vagy nem óltalmazhat, hanem + kinek-kinek magárul elég szám-adása lesz-e? Most-basznos a' te fáradságod, kedves siránkozásod, foganatos fohászkodásod, elégtételre és lelkesztőztetésére, alkalmas kefergésed. Elég-nagy és idővességes Purgatoriumja vagyon a' békeséggel tűrő-szenyedő embernek; ki midőn bosszúsággal illetetik, inkább előrdök másnak gonofságán, hogy sem a' maga bosszúságán; ki a' véle ellen-

(r) Azon I. K. 24dik r. * Latin. qui in-
berdum formidas vultum hominis irati. + La-
tin. sed unusquisque sufficiens onus erit sibi ipse,

kezökért örömezt imádkozik, és szívből meg-bocsátja az ellene tett vétkeket; ki a' másfól bocsánat kérezt sokára nem halasztja; ki hajlandóbb a' könyörüle-
tessegre, hogy sem a' harag-tartásra; ki magával gyakran erő-szakosan bánik, és azon igyekezik, hogy a' testet tellyes-
séggel a' lélek birodalma alá hódoltsa-
sa. Jobb most tisztítanunk magunkat a' bűnöktől, és a' vétkeket ki-irrogatni, hogy sem mint a' más Világi tisztításra halogatni. Bizonyára meg-csalljuk ma-
gunkat, a' mi testiünknek mód nélkül való szeretetivel. Mit fog egyebet e-
mészteni az a' tűz, hanem csak a' te bűneidet? A' mennyivel többet ked-
vesfesz most magadnak, és tested kíván-
ságát követed, annyival keményebben lakolsz osztan érette, és annyival több
égésre való gyűjtesz. -- Az ott való
kínban nehezebb lesz-e egy óra, hogy
sem itt száz esztendeig való igen sa-
nyarú penitentia. Most légy tehát
szorgalmas, és bűneidért töredelmes,
hogy az ítélet napján bátorságos lehess
a' meg-

498 XVII. Rész. ISTEN előtt járóknak
 a' meg-dicsőültekkel: mert akkoron az
 igazak (s) nagy mére'szen szemben ál-
 lonak azokkal, kik őket szorongatták
 és lábok alá tapodták. Akkor ítélni
 fog, a' ki alázatosan az emberek íté-
 lei alá adta magát: akkor nagy bá-
 torsággal lé'szen a' szegény és aláza-
 tos; retteg pedig mindenfelől a' kevély
 ember.

VII. Akkor meg-ismérszik, hogy i-
 gazán csak bölcs volt e' Világon, a' ki
 a' Christusért bolond és meg-vettetett
 akart lenni. Akkor tetszeni fog min-
 den háborúságnak béke'sséges szenyve-
 dé'se, és minden álnokság (s) bé dugja
 száját. Akkor örvendez minden áhi-
 ratos, és kesereg minden feslett ember.
 -- Akkor fényes'sé változik az alá-való
 könnös, és meg homályosodik a' gyenge
 öltözet. Akkor dicséretesebb lé'szen az
 alázatos hajlék, hogy sem az aranyas
 palota. Akkor hasznosb lé'szen az ál-
 hatatos béke'sséges tűrés, hogy sem e'

Világ-

(s) Bölcs. K. 5. 1. (s) Sölt. 106. (al.
 107. 8.) 8. 42.

TÖKELLETESSÉGE.

499

Világnak minden hatalmassága. Ak-
 kor fellébb magasztaltatik az edgy-
 ügyű engedelme'sség, hogy sem e' Vi-
 lágnak minden ravaszsága. -- Akkor
 inkább vigadsz áhíratos imádságidon,
 hogy sem kedves jól-lakásidon. Akkor
 nagyobb örömed lé'szen a' mértékletes
 halgatáson, hogy sem a' hosz'szú trécsé-
 lé'sen.

VIII. Ezeket, mint olly kegye's
 Lélektől származott hathatos tanítá-
 sokat, csak azért is elő kellett itt hoz-
 nom, hogy azokat ugyan, a' kiknek
 Kempisek nincsen, segíteném, és an-
 nak kedvellésére tel-serkenténém;
 azokat pedig kivált-képpen, kiknek
 vagyon azon Authorok, de szívesen
 és egész'szen azt meg nem olvassák,
 annak szorgalmatos és figyelmetes
 olvasására neminémű-képpen ösztö-
 nöz'ném, és közelebb az elő-hozott
 idő'sséges nógató'sokat, mint nékiek
 igen szűkségeleket, ez itt való le-jed-
 zéssel s-szem eleiben tétellel, ugyan
 beléjek verném: sőt mind ezeknek
 s-mind

500 XVII. Rész. ISTEN előtt járóknak s-mind amazoknak (a' kik még testi bátrak és vigyázatlanok) érteniek adnám, hogy ezeket ne csak meg-olvassák, hanem elméjekben mélyen benyomják, s-cselekedettel megtartásák, ha az innét való ki-költözésre mindenkor jó-készülettel akarnak lenni, és így, azok közzé számláltatni, a' kik valóban a' mennyei világosság szerint élnek. Másként, ha kik ez illy oktatásokat szívessen nem vészik, és ezekhez magokat nem alkalmazzatják; tudtokra legyen, hogy (akár-mennyire tettetésék, hogy nem irtóznak a' haláltól,) ki-beszélhetetlen veszedelemben ejtik magokat a' halálban; melyet akkor valóban megtapasztalnak.

IX. Ez elő-számlált tizen-öt jelek, legyenek itt elégségesek a' mennyei világosság szerint élő embernek leírására: melyeket szükség kinek-kinek el-követni, ha világosságnak fia, (leánya,) és így az örök boldogságnak részese akar lenni. E'n a' jó Istentől vett

TÖKÉLLETESSEGE. 501
vett tehetségem szerint, úgy igyekeztem azokat elő-számlálni s-le-rajzolni, a' mint az időzőlni kívánczó embernek lelki oktatására szükségesnek s-elégségesnek ítéltém. Istentől kell kinek-kinek ez munkácskának serény olvasásában az áldást buzgó könyörgésekkel kérni. Midőn pedig a' mennyei világosság szerint élő embert le-irtam; akkor arra céloztam, és annak meg-mutatását tellyesítettem bé, a' mit ez munkámnak elein (t) fő-célul és fundamentumúl fel tettem: tudni-illik: Mit kell cselekedni a' Kereszttyén léleknek ez életben, hogy Isten előtt (a' régi Szenteknek példája szerint,) valóban tökéletesen járhatson, és így, e' nyavalyájs élet után bizonyosan az örök boldogságra jussón? Ugyan is, annak el-követésére, hogy ember Isten előtt tökéletes szível járjon, négy kivált-képpen való szükséges dolgokat (avagy

(t) I. Rész. §. II. pag. 3. és II. R. §. III. pag. 6.

302 XVIII. Rész. ISTEN előtt járóknak (avagy foglalatosságokat) (u) tettem volt tel; mellyeknek negyedikje ez volt; hogy ember az ő életét mindekben a' menyei világosság szerint rendellye. Ez negyediket osztan, egy-néhány punctumokban (avagy-bizonyos jelekben) bőven meg világosítottam; a'mint a' fellyebb valók meg-murattyák. Ez vagy on immár hátra, hogy ez munkámat rövideden bé-rekekszsem.

XVIII. R É S Z.

Mellyben vagy on ez Könyvecskének (a' benne lévő idősféges oktatásoknak el-követésére serkengető) Bé-rekeksztesé.

I. E' Rted immár Keresztyén ember! mit kellyen cselekedned, és mint kellefsék magadat alkalmaztatnod, hogy az A'brahámnak és több Szenteknek példájok szerint Isten előtt tökéletes szível (avagy, az igaz kegyességnek és szentségnek útján) járhasz, és így el-érhesd azt a' tökéletes-séget,

(u) Nézd a' IV. Résznek §. II. p. 30, és a' VII. R. §. I. p. 216. & 217.

TÖKÉLLETESSEGE. 303

séget, mellyet ez életben a' kegyelem által el-értenek a' Szentek; el-érvén pedig, ez élet után bizonyosan és egyenesen az örök boldogságra jut-hatsz.

II. No azért, ezeket haszontalanul fűled mellől el-ne bocsássad, kórdéra ne vegyed, és semmiben ne hajcsad; hanem, ha Istent és lelkednek örök-ké-való javát szereted, szálly magadban, dolgaidat jól meg-gondollyad; fogd-el magadat e' gonosz Világtól s-ennek hijában-valóságától, üresítsd meg-elmédet a' világi rendetlen szorgalmatosságoktól, és így csendes elmével s-az Úrnak félelmében az itt le-írt oktatásokat szívessen olvasgasd (avagy olvastasd) meg; meg-olvastván, (avagy meg-olvastatván,) azoknak tehetséged szerint való el-követésére, minden magad vonogatása nélkül örömeft szánd el-magadat, és álhata-tossan tedd-fel ezt magadban, s-min-den igyekezeteddel munkálódgyál azon, hogy te-is azoknak a' Szentek-
nek

504 XVIII. Rész. ISTEN előtt járóknak
nek tárfa lehets, a' kik Isten előtt rő-
kélletes szível jártanak ez életben.

III. Gondold meg, (1.) az Istennek
erről való tulajdon parancsolatját,
mellyet oda fellyebb (a) ez munkára
fundamentumúl tettünk fel; ezt tud-
ni illik: (b) *Járjén előttem, és légy rő-
kélletes.* Ugy parancsolta ezt Isten A-
brahámnak, hogy tenéked is szól ez
a' parancsolat az ő képeben, ha az A-
brahámnak hit szerint való fia, (leá-
nya,) és véle a' több Szentekkel ed-
gyütt az Isten Országának örököse a-
karfz lenni. Vessd őszve itt Moys. V.
K. 18. §. 13. Innét vagy, hogy Id-
vözítünk maga is mindnyájunktúl ezt
kivánnya, hogy *rőkélletesek légyünk,*
*miképpen a' mi Mennyei Atyánk is rő-
kélletes.* Matt. 5. 48. Sz. Pál Apostol is,
erre írt bennünket, hogy *a' rőkélletes-
ségre mennyünk,* és ne csak a' Ke-
reszttyénségnek kezdetin s-mint egy
A b céjén, a' gyengébb dolgokon

tölcsük

(a) II. Rész. §. I. (b) Moys. I. K. 17. §. 1.

TÖKÉLLETESSEGE.

reg

tölcsük a' mi időnket. Sid. 6. §. 1. †
Annál is inkább ez utolsó időben,
mentül szélesebben terjedett-ki az E-
vangelium e' föld kerekiségére, és
mentül közelebb hozzánk a' Christus-
nak dicsőséges el-jövele, az eléb-
beniek telett kötelesek vagyunk, hogy
a' rőkélleteségre igyekezzünk, ugyan
azon Apostolnak tanítása szerint. Eph.
4. §. 13. 14. Csak egy közönséges ér-
telmes Tanító, vagy más egyéb jó em-
ber javallana is tenéked valami jó dol-
got, meg-kellene fogadnod; hát me-
nyivel inkább midőn az Isten maga
parancsolja, hogy ő *előtte járj,* és
előtte járván légy rőkélletes, lelked
vesztés alatt, meg kell fogadnod?
(2.) Gondold meg a' régi Szentek-
nek példáját, kik Isten előtt rőkélle-
tes szível jártanak; mint oda fellyebb
* meg-érthetted. O melly kívána-
tos, melly gyönyörűséges dolog a'
Szenteknek követőivé, és így társai-
vá s-barátivá lenni! Mert a' ki a'

Y

Szen-

† Conf. Col. 1. §. 28. * Pag. 9. 10. 11.

306 XVIII. Rész. ISTEN előtt járónak
Szenteknek baráttya, az magának az
Istennek is baráttya, azon egy kedvel-
lő s-meg-szentelő kegyelemre nézve;
a' szerint a' mint A'brahám (c) Isten-
nek baráttjának mondatik; és a'
Tanítványok Idvőzítőnk barátinak
mondatnak, (d) magától Urunktól.

IV. (3.) Gondold-meg, mi hasz-
nod benne, ha e' mulandó (e) Világ-
nak minden örömében, minden gyö-
nyörűségiben, friss pompáiban és gaz-
dagságiban részes vólnál is, sőt ha e'
Világ mind tiéd vólna is, ha lelkedre
szorgalmaztasson nem-vigyátsz, Isten
előtt járván tőkélletes szível? Maga
Idvőzítőnk így mondgya ezt ki: (f)
*Mit használ embernek, ha az egész
Világot meg nyeri is, ha lelkében kárt
váll, avagy, ha lelkét el-veszti?* (4.)
Gondold meg-a' halál után következ-
ző állapotot; gondold meg ama' res-

tenetes
(c) 2. Chron. 20. 7. Jac. 2. 23. (d)
Sz. Ján. Evan. 15. 14. (e) 1. Joan. 2. 17.
El-múlik e' Világ, és annak kívánsága. Conf.
1. Cor. 7. 31. (f) Matt. 16. 26.

tenetes ítélő Szék előtt való meg-jele-
nést; gondold meg és mindennemű
testi vetekedések ellen erőssen tartsd
meg-ezt, hogy Szentség nélkül senki
az Istent nem fogja látni. Isten maga
mondgya ezt az Apostol által; Sid. 12.
14. és olly világossan, s-olly által-
lyában, hogy semmi ki-fogás, semmi
mentség, semmi okoskodás az ellen
nem-lehet. Melly szöllás a' meg álla-
podott idejűek részéről, mind egy a'
dologra nézve, mint ha ezt mondaná
az Apostolban szöllő Sz. Lélek; hogy
„az Isten előtt tőkélletesen való járás
„nélkül, senki az Istennek színét nem
„láthattya. Mert az igaz és valóságos
szentség, szükségös-képpen be-fog-
laltya ezt magában, hogy a' ki szent,
tőkélletesen járjon Isten előtt, a' mi-
kor tudni-illik már arra az időre ju-
tott, hogy okoságával élhet, és maga
cselekedeteivel meg-bizonyíthattya
maga szentségét. Innét vagyon, hogy
Idvőzítőnknek ama' fellyebb (g) elő

Y 2
(g) 3. Ill. h, cap. p. 304.

hozott

408 XVIII. Rész. ISTEN eöbbs-járókna
hozott helyben lévő intéséhez, melly
így vagyon: (b) *Legyetek tökéletesek,*
mint a' ti Menyei Atyátok is tökéle-
tes, semmi egyéb szóllást az egész Sz.
Írásban nem találunk olly hasonlót, és
azzal olly meg-edgyezőt, mint amazt:
(i) *Szentek legyetek, mert én szent va-*
gyok; így szóll az Úr egy-néhány he-
lyeken. Nem igaz *szenység* az a' meg-
állapodott idejűekben, a' mellyel ed-
gyűtt nincs az a' *tökéleteség*, mellyről
itt szóllunk; jóllehet, a' mint a' *Szent-*
ségnek, úgy a' *tökéleteségnek* is grá-
ditsi vadnak; úgy hogy, (a' mint oda
fel- is (k) jelentettük,) nem mindgyárt

és nem

(b) *Matt. 5. v. 48. (i) Lev. 11. v. 44. &*
19. v. 2. & 20. v. 7. 26. Item, 1. Pet. 1. v. 16.
(k) *II. Rész. II. pag. 17.*

TKÉLLETESÉGE. 409

és nem egyfzer s-mind, + hanem idő-
vel és gráditsenként jut s-nevekedik
ember arra a' *tökéleteségre*, mellyről
a' Sz. Írásban (l) a' Szentek annyira
commendáltatnak: a' Szentek is pe-
nig, különböznek gráditsfal egy-
mástól a' kegyelemben. E's így, va-
laki az Istennek meg-örvendeztető
színét akarja jövendőben látni, szük-
ség hogy avagy csak valami részben és
kissebb gráditsban fel-találtafiek ab-
ban az a' *tökéleteség*, melly volt a' régi
Szentekben: úgy penig, hogy a' mi
jót el-ért, abban mind elebb-elebb
menni igyekezzen. Máskent, a' ki
ugyan csak nem igyekezik semmi igaz
tökéleteségre, jele hogy az igaz szent-

Y 3

ségre

+ Ide való amaz *Kempisi* Thamásnál;
(in Hortulo Rosar. cap. 5. n. 1.) *Perfēta vir-*
tus non subito acquiritur, sed paulatim, cum
multo gemitu & dolore, cum firmo proposito
proficiendi semper in melius; vim sibi facien-
do, sepius scilicet jejunando, vigilando, orando,
meditando, studendo, scribendo, laborando, a
fabulis abstinendo, & in secreto libenter ma-
nendo. (i) *Nézd III. R. §. IV. p. 22. 23. 24.*

510 XVIII. Rész. ISTEN előtt járóknak ségre sem igyekeznek; és ha a' fellyebb említett Isteni mondással is, (hogy, szentség nélkül senki az Istent nem fogja látni,) meg nem dobban lelkében, s fel nem indul az Isten előtt tökéletesen való járáfra, jele hogy az még az ízfzonyú(m) veszedelemnek úttyán jár, és azon állapotban meg-maradván el-lészen örökké az Istennek dicsőséges színe nézésétül. Mellynek még csak hallása is irtóztattya azt, a' ki Istenét, s-ídvőségét valóban szereti.

V. (5.) Gondold meg ellenben azt a' drága és ki-beszélhetetlen jutalmat, melly készítettett azoknak, a' kik Isten előtt tökéletes szível járnak. A'brahámnak, a' kinek adattatott az Isten előtt való járásról ez könyvben meg-magyarázott parancsolat, rövid szóval ki-mondotta Isten, mi lenne, s-minémű lenné az ő jutalma. (n) *En vagyok* (ugy-mond) *a' te őrjalma,* és *a' te IGEN NAGY JUTALMAD.* Mellynek utolsó ágát ha így fordít-

(m) Matt. 7. 8. 13. (n) Moys. I. K. 15. 8. 1.

fordítottuk is: *A' te jutalmad igen nagy,* az-ért-elem csak ugyan ebben határozódik, hogy Isten legyen az az ő igen nagy jutalma: tudni-illik, hogy Isten ötet magával egészfizzen be fogná tölteni, és maga gyönyörűséges színe nézésével meg-örvendeztetné: a' mellynél nem lehet, s-nem is gondoltathatik soha nagyobb jutalom. Szent Dávid is, ki (o) Isten előtt járt tökéletes szível, ezzel biztattya s-vigasztaltya magát e Világi nyomorúságiban, hogy (o) Isten az ő része mind örökké. Ismét; hogy (q) Isten az ő reménsége és része az élőknek földén. Ide való amaz is: (r) *Boldogok a' kik tökéletesek,* avagy *macula nélkül valók az úton;* tudni-illik ez életbéli lelki utazásban, és Isten előtt való járásban. Ez illyeneknek örvedetes jutalma

Y 4

fejez-

(o) 1. (al. 3.) Reg. 3. 8. 25. Conf. supra c. 3. 8. 4. p. 10. (p) Sölt. 72. (al. 73.) 8. 26. és 15. (al. 16.) 8. 5. és 118. (al. 119.) 8. 57. (q) Sölt. 141. (al. 142.) 8. 6. (r) Sölt. 118. (al. 119.) 8. 1.

512 XVIII. Rész. ISTEN előtt járóknak fejeztetik ki ama' szókban is, ugyan Sz. Dávidnál: (f) Uram ki fog lakni a te házlékhodban? avagy, ki nyugszik meg a te Sz. Hegyeden? Meg felel az Urnak Lelke: A' ki macula nélkül jár, avagy a' Sídó szerint; a' ki tökéletesen jár, és igazságot cselekeszik: a' ki igazságot szól (az az, forgat) az ő szívében; s-a' többi. Utánna veti végre: (s) A' ki ezeket cselekeksi, meg-nem-mozdul örökké. Láttuk melly nagy és melly gyönyörűséges jó igértetik az Isten előtt tökéletesen járóknak; nem is igértetik pedig egy-beknek. Ide tartozik amaz is: (t) Boldogok a' kik tisztá szívének; mert azok Istent fogják látni. Ezek valóban, a' kik (u) meg-mosják s-meg-fejéltették az ő (lelki) ruhájokat a' Báránynak vérében; mert attúl ragyon, hogy az ő szívek tisztá, hűséges, és tökéletes az ő Iste-

(f) Solt. 14. (al. 15.) v. 1. 2. & sequ. (s) Ibid. v. ult. (t) Matt. 5. v. 8. Veld. ötsze, Solt. 23. (al. 24.) v. 3. 4. (u) Jelen. K. 7. v. 14.

TÖKÉLETESSEGE. 513

Istenekehez. (v) Annak-okaért, az Istennek Királyi Széki előtt fognak lenni, és szolgáltni fognak néki éjjel es nappal az ő Templomában; (Sz. János tanítása szerint;) és a' ki ül a' Királyi Székben, a' fog rajtok (avagy benne) lakni. Nem éheznek s nem szomjúhoznak többé, és semmi nyomorúság, semmi nehézség nem fogja őket érni. Merte a' Bárány a' ki a' Királyi Széknek közepin vagyon, legelteti őket, és el-fog törteni Isten minden köny-hullatást az ő szemekről.

VI. Mind ezeknek hallása s-értése serkencsen fel tégedet Kereszttyén-Lélek, a' Mennyeieknek buzgó szeretetire s-keresetire; indítson fel az Isten előre tökéletes szível való járáfra, és az (x) egy szükséges dolognak serény munkálódására. Minden haladék és tétovázás nélkül válaszsza magadnak (ama' Sz. A szlzonyi-állatnak (y) példája szerint) azt a' leg-jobb részt, melly soha

Y 5

el ne

(v) Ibid. v. 15. 16. 17. (x) Luc. 10. v. 42.

(y) Ibid.

514 XVIII. Rész. ISTEN előtt járóknak
el ne vétessék tüled. Ne legyen semmi
olly terhed, a' mellyel itt mentegted
magadat: ne legyen semmi olly aka-
dályod, melly miatt tisztedet el mu-
latnád: ne legyen semmi olly kedves
Világi dolgod s-foglalatosságod, a'
melly tégedet tartóztatna vagy meg
kéfedelmeztettne az örökké tartó jó-
nak keresetiben. Sőt inkább siess,
míg időd vagyon, siess, minden e'
földhöz le nyomó terhedtől meg vál-
ni; siess minden világi akadályidnak
ellene-mondani, s-minden tartóztató
köteleidet el-szaggatni, és azon se-
rénykedni, hogy a' mennyei hazában
juthass, és a' Szenteknek készítettett
bóldogsággal örökké élhess. Ugyan
is, (hogy itt Sz. Cyprianus Doctor és
Martyr szavaival éllyek;) (z) Ki volna
az, a' ki hazáján kívül bujdosván, nem
sietne az ő hazájában visszaszá térni?
ki volna, a' ki az ő tulajdonához hajón
menni sietvén, szerencsés szelet nagy

(z) S. Cyprian. de Mortalitate, sub fin.
Quis non peregrè constitutus, &c.

515 TÖKÉLLETESSÉGE. 515
kívánsággal nem kívánna, hogy az ő
kedveseit hamar ölelgethetné? A' Pa-
radicsomot tartjuk mi a' mi hazánknak:
a' Patriarchákat kezdtük már Atyá-
inknak ismérni: miért tehát nem sie-
tünk es nem futunk, (jó lelki készü-
lettel lévén mindenkor,) hogy lát haf-
suk a' mi hazánkat, és a' mi (lelki) Szü-
leinket köszönthesük. A' mi kedvese-
inknek nagy száma vár ott bennünket;
a' mi (lelki) Szüleinknek, lelki Atyánk-
fiainak és fiainknak sürű es bőséges Se-
rege kíván minket; kik már az ő hal-
hatatlanságokról meg-nyugott-bátrak,
és még a' mi idővségünkről szorgalma-
zossak. Ezeknek látásokra, s-vélek való
nyájaskodásra jutni, melly nagy öröm
közönségesen mind nekik s-mind mi-
nekünk! Minémű ott a' mennyei or-
száglóknak gyönyörűsége, a' halálnak
félelme nélkül, és az életnek örökké-
valóságával? Melly igen nagy, és melly
meg-szűnés nélkül való azoknak ból-
dagságok? Ott vagyon az Apostolok-
nak dicsőséges Chorusa; (karja;) ott az

516 XVIII. Rész. ISTEN előtt járóknak
örvendező Prophétáknak számos sere-
ge; ott a' Martyromoknak a' viadal-
ban és szenyvedésben vett győzedele-
mért meg-koronáztatot számlálba-
zatlan Népe: ott vadnak a' győzedel-
meskedő Szűzek, kik a' testnek kíván-
ságát a' magok meg-tartóztatásnak e-
rejével meg-bódoltatták: ott vadnak
a' meg-jutalmaztatott irgalmasok, a'
kik a' szegények táplálásával, s. azok-
hoz való adakozással, az igazságnak
munkait cselekedték; kik az Urnak
parancsolatit (a) meg-tartván, az ő
földi jószágokat Mennyei kincsekre
fordították. Ezekhez fűessünk szerel-
mes Atyámsiai, nagy-buzgó kívánság-
gát; hogy hamar ezekkel edgyütt le-
hefssünk, s-a' Christushoz mehefssünk,
azt ohajtsuk.

VII. Hogy pedig ez örökké tartó
nagy jót annál nagyobb kívánság-
gal

(a) Luc. 12. 3. 33. Matt. 6. 3. 20. &
19. 3. 21.

TÖKELLETESSÉGE. 517
gal ohajthassuk, várhassuk, és annak
el-vételére magunkat készen tarthas-
suk; e' végre szükség, hogy buzgó-
ván és sürűen könyörögjünk a' mi
Istenünknek, hogy ő Felsége a' mi
szívünket naponként mind inkább-
inkább szakaszsa el e' Világtól, s-en-
nek meg-velzett szeretettül, és csa-
tollya azt szorossan s-el-válthatla-
núl maga szent szeretetihez, s-a' men-
nyeieknek szorgalmas keresetiehez.
Irkuk bé mélyen szívünkben ama' ke-
gyess szókat, és ottan-ottan mond-
gyuk a' mi Istenünk előtt: (b) Ad-
gyad Uram nekem, hogy tégedet sze-
resselek mindenkor, a' mint (a' kegye-
lem által) akarom, és a' mint tarto-
zom; hogy csak egyedül te légy minden
én igyekezetem, és minden elmélkedé-
sem. Te rolad elmélkedgyem nappal
szüntelenül, tégedet érezzelek álom-
ban is éjjel; tégedet szólítson meg az
Y 7 én lel.

(b) Meditat. c. 35. inter Opera S. Au-
gustin. Tom. 9.

518 XVIII. Rész. *Isten előtt járók. Tökell.*
én lelkem, és te veled beszélgeksen az én
elmém. A' te szent látásodnak világá-
val világosítottassék-meg az én szívem;
hogy a' te igazgatásod és vezérlésed
adait erőről erőre mennyek, és az után
meg-látsalak tégedet Isteneknek
Istenét a' mennyei Sionban.
A M E N.

Sz. János Ev. K. 13. §. 17.
Ha ezeket tudgyátok, boldogok lesztek
ha cselekeztitek azokat.

A' MEN-

A' MENNYEIEKET
Szívesen ohajtó s-kereső kegyefs Lé-
leknek szent elmélkedéssel ele-
gyíttetett

BUZGÓ KÖNYÖRGÉSE
AZ UR JESUS CHRISTUSHOZ,
A' Mennyeiekhez szorosabban való
édesedésért: melyet Deákul fel találsz
Szent Agoston D. munkái között,
Tom. 9. Medit. c. 37. Jesu
Domine, &c.

Uram Jésus! Kegyes Jésus! jóval
tellyes Jésus! a' ki meg-halni mélt-
óztatnál (a) a' mi bűneinkért, és
fel-támadnál a' mi meg-igazulá-
sunkért. Kérlek tégedet, a' te dicsőséges (b)
fel-támadásod által, támaszsz-sel engemet
minden én vétkeimnek s-bűneimnek ko-
porsójából, és adgy énnékem minden-nap
(c) részt az első fel-támadásban, hogy méltózt-
tattassam valójában részt venni a' te (d) fel-
táma-

(a) Rom. 4. §. 25. (b) 1. Pet. 1. §. 3 (c)
Jelen. 20. §. 6. (d) Rom. 6. §. 5.

támadásodban. Igen édes, igen jó-tévő, igen szerelmetes, igen kedves, igen drágalátos, igen kíváncs, igen szerethető természetű, és igen ékes *Ur János!* fel-mentél *(e)* az *Egben* a' te dicsőséggednek győzedelmi pompájával, és *ülst* az Atyának jobbján, oh igen hatalmas Király! *(f)* Vonny engemet fel-felé magadhoz, hogy *fussak* te utánad a' te kenetiednek jó illatjára; fuffak és meg ne fogyatkozzam, midőn te vonsz és te vezetsz engemet az én futásomban. Vonnyad a' tégedet szomjúhozó léleknek száját, az örökké-való elégségnek felső folyamatra; sőt vonny engemet te magadhoz élő kút-főhöz, hogy az én meg-foghatásem szerint, onnat igyam a' honnat örökké éljek, én Istenem s-én életem! Mert te mondtad a' te szent és áldott száddal: *(g)* Ha kiszomjúhozok, jusszón én hozzáam és igétek. E'letnek kút-feje! adgy a' tégedet szomjúhozó léleknek innia mindenkor te belőled, hogy a' te szent és igaz-mondó igéreted szerint, *(h)* az én *basamból* folyanak élő vizek. E'letnek kút-feje! tölc-s-bé-az én elmémet a' te *(i)* győ-

(e) Marc. 16. v. 19. & Rom. 8. v. 34. *(f)* Enek. 1. v. 3. *(g)* Sz. Ján. Ev. 7. v. 37. *(h)* Ibid. v. 38. *(i)* Sölt. 35. (al. 36.) v. 9, col. 2.

győnyörűséggednek sebessen folyó-vizével; *(k)* részegits-meg az én szívemet a' te szerelmednek józan részenségevel, hogy feletkezzen el azokról, a' melyek hijában valók és földiek, és szüntelen egy-műl csak tégedet forgassalak elmémben, a' mint irva vagyon: *(l)* Meg-emlekeztém Istenről, és gyönyörködtem.

Adgyad énnékem a' te sz. Lelkedet, kit jelentetnek ama' vizek, melyeket igértél adni *(m)* a' szomjúhozóknak. Adgyad kérlek, hogy teljess kíváncsággal és minden igyekezettel igyekezzem oda, a' hova híztűlk, hogy ** negyvenedik* napon fel támadásod után fel-mentél: hogy ez jelen-lévő nyomorúságban tartassam ugyan, de csak testel: te veled légzek pedig mindenkor gondolattal és nagy kíváncsággal: hogy *(n)* ott légyem az én szívem, a' holott te vagy én kíváncs, és semmivel egybe nem hasonlítható, s-fellette igen kedves *kínsem*. Mert ez életnek nagy öröme-vizében, (a' holott a' körülötünk lévő szél-vezekkel hanyattatunk, és nem találhatik hűséges állás és olly fel-

(k) Enek. 5. v. 1. egybe-vetv. Sölt. 22. (al. 23.) v. 5. és 35. (al. 36.) v. 9. col. 1. *(l)* Sölt. 76. (al. 77.) v. 4. a' régi Görög és Deák szerint. *(m)* Sz. Ján. 7. v. 37. 38. 39. * Cselek. 1. v. 3. *(n)* Matt. 6. v. 21. & Coloss. 3. v. 1.

emelkedett helyre, a' hol a' (o) galambnak lába valamennyire meg-nyughatnak;) sohul nincs bátoraságos békeféség, sohul nincs csendes nyugalom: hanem mindenütt (p) báborúságok és perlekedések; mindenütt elleneségek; (q) kivül bádázások, belöl felel-mek. E's mivel hogy egy részről mennyieiek vagyunk, más részről földiek; (r) a' test melly elromol, terheli a' lelket; azért az én lelkem, az én társom és az én barátom, áradva az útról jöven, [avagy, bujdosván e' Világon,] bádgyadoz és veztegel; tétova-rontatott és meg-fzaggattatott lévén azoktól a' hiáb-ban-valóságoktól, mellyeken által-ment, éheznek és szomjúhozik igen; nincs mit eleiben adnom: mert (s) szegény és köldös vagyok. Te én Uram Istenem! ki bővelkedel minden jókkal, és az onnat-fellyül-való e-légségnek friss-eledelinek igen gazdag adója vagy; adgy eledelt a' meg-farattnak; szedd-őszve a' tétova-hányatottat, s-épisz-fela'meg-fzaggatottat. Imé az ajtó előtt áll és zörgei: Kérlek igen tégedet a' te (t) belöl nagy irgal-masságodra tekintve, mellyel meg-látogattál min-

(o) Mojs. 1. Könyv. 8. §. 9. (p) Jac. 4. §. 1. (q) 2. Cor. 7. §. 5. collat. Dent. 32. §. 25. (r) Bölcsér. K. 9. §. 15. (s) Solt. 39. (al. 40.) §. 13. és 69. (al. 70.) §. 6. és 85. (al. 86.) §. 1. és 108. (al. 109.) §. 17. (t) Luc. 1. §. 78.

minket, oh magasságból támadó! nyisd-meg a' te kegyel-ségednek kezét a' zörgető nyomorútnak, és könyörülő méltóztatással parancsolljad, hogy mennyen-bé te hozzád, nyugodgyon-meg te benned, s-lakjon jól te-belőled élő és mennyei kenyérből; ki-vel meg-telvén, és új erőt vévén, és oda fel-valókra mennyen-fel, és e' fíralomnak völgyéből a' szent kívánságnak ízárnyán fel-ragadtatván, a' Mennyei országokra rep-deszen. (t) Végven Uram! vé-yen (kérek,) az én Lelkem sáskák módgyára magának szár-mayat, és repdeszen, s-meg ne fogyatkozzon; repüllyön és jussön mind a' te (u) házádnak ékefségeig, és a' te dicőfségednek lakó-belyeig: hogy ott a' felső örökös lakosoknak meg-ujjító (v) asztalán, táplaltsásék a' te el-rejtett javaidból, a' te + legeltetésednek helyén, az i-gen tellyes folyó-vizek mellett.

Nyugodgyon-meg az én szívem te ben-ned Isten! az én szívem, mondom, melly habokkal hánkódó nagy tenger. Te a' ki (x) parancsoltál a' szeleeknek és a' Tengernek, és nagy csendeség lett; jövel és jár az én szí-vemnek habjain, hogy csendesek és szép vidámok légyenek mindenek én bennem, hogy

(t) Isa. 40. §. 31. (u) Solt. 25. (al. 26.) §. 8. (v) Solt. 22. (al. 23.) §. 5. + Ibid. §. 2. (x) Matt. 8. §. 26.

hogy tégedet én egy jómat magamhoz kap-
csoljalak, és tégedet szemeimnek gyönyör-
űsége világát szemlélyelek, minden zene-
bonáskodó gondolatoknak vak homálya
nélkül. Folyamjon Uram az én elmém a te
(y) szánysádnak árnyéka alá e' világi gondo-
latoknak hévsége előtt; hogy a' te hivesíté-
sednek enyhítésében el-rejve lévén, ör-
vendezve énekelje és mondgya: (z) *Bekes-
ségben egyenlő-képpen el-aluszom és meg-nyug-
szom. Aludgyon (kérlek) Jén Uram Istenem!
aludgyon (s-nyugodgyon) az én emlékeze-
tem minden gonolztúl: (a) gyűlölye a' ha-
mítség, s-fzereffe az igazságot. Ugyan is, mi
lehet szebb, mi lehet gyönyörűsebbebb,
mint e' Világnak tetéségei és sok keserű-
ségei között, az Istani édesiséget nagy éhez-
ve kívánni, és az örök boldogságot sehátz-
kodva ohajtani? Ott tartatni elmével, a'
holott, minden bizonnyal való, hogy igaz ör-
ömök vadnak? Igen-kedves, igen szerel-
mes, igen-kegyels, igen kellemetes, igen
drágalatos, igen kívánatos, igen-szerethető
természetű, és igen-ékes Ur Jésus! Vallyon
mikor látlak én tégedet? (b) Mikor jelenem-
meg a' te orszád előtt? Mikor (c) elgíttetem*

meg
(y) Sölt. 56. (al. 57.) §. 2. (z) Sölt. 4. §. 9.
(a) Ex Plal. 44. (al. 45.) §. 8. (b) Sölt. 41. (al.
42.) §. 3. (c) Sölt. 16. (al. 17.) §. 15. egybe
vetv. Sölt. 44. (al. 45.) §. 5. és IJa. 33. §. 17.

meg a' te szépségeddel? Mikor (d) vízfű-ki-
engemet e' tetétől távolöczből, hogy dicsérjem
nevedet, úgy hogy ez után (e) meg ne keserít-
tessem? Mikor mégyek által ama' te csudá-
latos és igen ékes házadban, a' holott erőf-
fen zeng az örömmek és (f) örvendezésnek
szava az igazaknak hajlékokban? (g) Boldogok a'
kik lénnek a' te házadban Uram! mind örökö-
sörökke dicsérnek tégedet. Boldogok és valóban
boldogok, a' kiket (h) el-választottál és fel-
vettél abban a' mennyei örökségben! Imé
a' te Szenteid Uram, (i) virágoznak te elöt-
ted mint a' lilium: mert meg-telnek (k) a' te
házadnak bőrségével, és a' te gyönyörűségének
sebesen folyó vizével itatod őket: (l) mivel hogy
te vagy az életnek kút feje, és a' te világodnál
látunk világságot; el annyira, hogy ők va-
lóban meg világsíttatott világság lévén
te általad világsító Isten által (m) mint a'
Nap fénylenek a' te tekinteted előtt.

Olt melly csudalatosok, melly szépek,
melly kedvesek a' te házadnak lakó-helyei
(n) Örökök Ura! (o) Kívánczik bémenni

azok-

(d) Sölt. 141. (al. 142.) §. 8. (e) Sölt. 29.
(al. 30.) §. 13. (f) Sölt. 117. (al. 118.) §. 15.
(g) Sölt. 83. (al. 84.) §. 5. (h) Sölt. 64. (al. 65.)
§. 5. (i) IJa. 35 §. 1. Sirác f. K. 39. §. 19.
(k) Sölt. 35. (al. 36.) §. 9. (l) Ibid. §. 10. (m)
Matt. 13. §. 43. (n) Sölt. 83. (al. 84.) §. 24.
(o) Ibid. §. 3.

azokban ez az én bűnös lelkem. (p) Uram! Szerettem [s-szeretem] a' te házádnak ékes-ségét, és a' te dicsőiséged lakó-helyét. (q) Egy dolgot kértem az Urtól, és ezt kívánom, hogy lakjam az Urnak házában az én életemnek minden napjaiban. (r) Míképpen kívánkozik a' szarvas a' vizeknek forrására; úgy kívánkozik az én lelkem te hozzád Isten! (s) Mikor mégyek-el és [mikor] jelenem-meg a' te orszáod előtt? Mikor fogom látni az én Istenemet, kit szomjúhoz az én lelkem? Mikor fogom látni őtet az *élőknek földén? Mert ez meghalóknak földén (s) nem láttathatik a' halandó szemekkel. Mit cselekedgyem én nyavalyás, ki az én halandóságomnak nehez békójával vagyok meg-fizőttatván? Mit cselekedgyem? (t) Még a' testben vagyunk, távol bujdosunk az Urtól: (u) nincs itt maradandó Városunk, hanem a' jövőnőket kereszük. (x) A' mi + Polgári-társaságunk pedig az egekben vagyon. (x) Jaj nekem! mert az én [itt való] jövővénységem meg-bőszabbított.

(p) Sölt. 25. (al. 26.) §. 8. (q) Sölt. 26. (al. 27.) §. 4. (r) Sölt. 41. (al. 42.) §. 2. (s) Ibid. §. 3. col. 2. * Isa. 38. §. 11. Sölt. 26. (al. 27.) §. 13. és 116. §. 9. (s) Exod. 33 §. 20. (t) 2. Cor. 5. §. 6. (u) Sid. 13. §. 14. (v) Philip. 3. §. 20. + Latin. municipatus. (x) Sölt. 119. (al. 120.) §. 5.

zatott. A' (v) Cedárnak lakóival laktam: sokáig volt jövővénny-lakos az én lelkem. (z) Ké-ád nekem szárnyakat mint a' galambnak? és [igy] el-repülök s-meg-nyugszom. Nincs nekem femmi olly kedves, mint az én Urammal (a) lennem. (b) Jó pedig [e' végre] nekem Istenhez ragaszkodnom. Annny tagokban vagyok, te hozzád ragaszkodgyam úgy, a' mint meg-irattatott: (c) A' ki az Urhoz ragaszkodik, egy Lélek ö-véle. Adgy nekem kérlek, lelki fzeleléseinek [s-elmékedésnek] szárnyait, mellyekkel fel-ékesítettvén, te hozzád repdessek fel-felé: és mivel hogy minden a' mi bal, [a' mi alá-való és szerencsétlen.] alá-felé fekszik; gyámolítsad az én elmémet, hogy a' fetét völgynek fenekére le ne rohannyon; hogy a' földnek árnyéka közbe-jöven, te töléd (d) igazságnak igaz Napjától el-ne választásek, és a' fetétségnek ködöségével el-ne tiltásek a' magai-ság-bélieknek fzeleléséről. Annak-okáért fel-felé igyekezem a' békeiségnek örö-mire, és a' világosságnak gyönyörűséges és igen tisztán fénlő állapattyára.

Tarclad szívemet kezzeddel; mert te nálad

(v) Ibid. (z) Sölt. 54. (al. 55.) §. 7. (a) Phil. 1. §. 13. (b) Sölt. 72. (al. 73.) §. 28. (c) 1. Cor. 6. §. 17. (d) Mal. 4. §. 2.

lad nélkül a' magassabbakra nem ragadtatá-
rik. Oda fietek, a' holott a' leg-főbb békeség
uralodik, és a' szünetlenül való csendesség
tündöklök. Birjad és igazgassad lelkemet;
és vedd-fel azt a' te akaratod szerint;
hogy a' te vezérlésed alatt, abban a' bővelke-
dő tartományban mennyen-fel, a' holott ö-
rökké tegeledteted (e) *az Izraelt* az igazságnak e-
ledelével: hogy ott avagy csak sebesen futó
gondolattal illeszen-meg-tégedet, minde-
nek felett állandó, mindeneket feljűl mű-
ló, és mindeneket igazgató leg-főbb Bölcsé-
séget. De sokak azok, a' mellyek a' te hozzád
repdeső Léleknek ellene-háborognak. A' te
parancsolatodból Uram mindenek előtttem
halgassanak. Maga is az én lelkem magának
halgasson, [a' zür-zavaros és hijában-való
gondolatoktól meg-űresedvén;] mindenek
mellett műlván el-mennyen, és minden
teremtett dolgokat magától fogván feljűl
halladgyon, és éppen te hozzád mennyen,
s-egyedül te benned mindeneknek Terem-
tőjében helyheztesse hitinek szemeit; te-hoz-
zád á-itozzon, te-hozzád igyekezzen; te-
rőlád elmelkedgyen, tégedet szemlélgyen,
tégedet helyheztesse maga szemei eleiben,
tégedet forgasson szívében, mint igaz és leg-
főbb jót, és vég nélkül meg-maradandó ö-
römet.

(e) *Sólt. 79. (al. 30.) 3. 4.*

ömet. Sokak valóban az elmelkedések,
mellyekkel a' tenéked magát el-fizánt Lé-
lek csudálatosan legeltetik; de azok köz-
zül egyben sem gyönyörködik s-nem nyug-
szik úgy meg az én lelké mint te-benned, és
[mint ebben,] midőn csak egyedül tégedet
gondol, s-tégedet szemlél. (f) *Melly nagy a'*
te édes-tégednek bősége Uram, mellyet csuda-
latosan szellőztetcz bé a' tégedet szeretőknak
szívekben! Melly csudálatos a' te szerelmed-
nek gyönyörűsége, mellyel édesfőden élnek a-
zok, a' kik te kívüled semmit nem szeret-
nek, semmit nem keresnek, sőt gondolni-is
semmit nem kívánnak. Bóldogok azok,
a' kiknek te vagy egyedül *† reménysége*, és
a' kiknek minden dolgok imádság. Bóldog
a' ki (g) *magánossan ül*, és az ő (b) *vigyázá-
sában áll* éjjel és nappal szüntelen; hogy
még e' töredékeny testecskeben lévén, eleve
meg-hoitolhassa valamenyire a' te édesé-
gedet.

Kérlek tégedet ama' te idővőség-hozó
sebeidért, mellyeket a' kerest-fán szenyved-
tél a' mi idővőségünkért, és a' mellyekből
származott ama' drágalátos vér, mellyel
meg-váltattunk; sebesíts-meg ezt az én
Z bűnös

(f) *Sólt. 30. (al. 31.) 3. 20. † Sólt. 145. (al.
146.) 3. 5. (g) Siral. K. 3. 3. 28. collat. Jer. 15.
3. 17. (b) Hab. 2. 3. 1.*

bűnös lelkemet, a' mellyért meg-halni-
méltoztattál: sebesíts-meg azt a' te igen
nagy szeretettednek tüzes és igen hatalmas
nyilával. Ugyan is, (i) első és hathatós az I-
stennek beszéde, és által-hathatós minden
két-élű törvén. Te (k) választott nyil, és igen
(l) éles segyver, ki az emberi szívnek ke-
ménny pálsát a' te hatalmaddal által-hat-
hatod; verd-által az én szívemet a' te szerel-
mednek hofizsú-nyilával, hadd mondgya
ezt néked az én szívem: (m) A' te szerelmed-
dei meg-sebesítetttem; úgy hogy a' te szerel-
medtől való sebbül, nagy bőséggel folya-
nak a' köny-hullatások éjjel és nappal. † Il-
lesd-meg Uram, kérlek, illesd-meg sújtva
ezt az én igen keménny elmémet a' te sze-
retettednek kegyefs és erős élvél, és a' leg-
belsőbbekre mélyebben has-bé a' te ha-
talmos erőddel: és így áraszt-sz-ki az én se-
jemből igen nagy vizet, és az én seimeimből
a' köny-hullatásoknak, a' nagy indulat és a'
te (o) szépséged látásának nagy kívánsága
miatt, mindenkor csorgó igaz kút-sejér:
hogy

(i) Sid. 4. §. 12. (k) Isa. 49. §. 2. (l) Ibid.
(m) Ezek. 5. §. 8. juxta. LXX. Int. † Latin.
Percute. Propr. sújtsd-meg, vágd-meg. (n)
Jerem. 9. §. 1. (o) Solt. 26. (al. 27.) §. 5. és 44.
(al. 45.) §. 4.

hogy éjjel és nappal keleteregjék, semmi (p)
vigasztalást e' jelen való életben bé nem vé-
vén, miglen arra méltóztattassam, hogy
a' Mennyei ágyas-házban lássalak tégedes
én szerelmes és igen ékefs Vő-legényemet,
én Istenemet és én Uramat: hogy ott lát-
ván a' te dicsőséges, a' te csudálatos és min-
den gyönyörűséggel telyes igen ékes or-
czádat, azokkal edgyütt, kiket el-válasz-
tottál, Felségedet alázatosan imádgam; és
ott oltzan az örökké-való örvendezésnek
mennyei és ki-mondhatatlan öröm-zen-
gésével meg-telvén, fel-kiáltssak a' tégedes
szeretőkkel edgyütt, mondván: Imé a' mit
kivántam, immár látom; a' mit reménlet-
tem, immár bírom; a' mit ohajtottam, im-
már meg-vagyon. Mert az egekben ahoz
csatoltattam, a' kit e' földön minden erőm-
mel szerettem, minden kedvemmel ma-
gamhoz kapcsoltam, a' kihez tellyefs szere-
tettel ragaszkodtam, azt dicsérem, áldom
és imádom: a' ki Isten lévén él és uralko-
dik mind örökkön örökké, AMEN.

(q) Jövel Uram Jésus! (r) E'n segítőm, én
áldalmazom te vagy: én Istenem ne kéjsél.

(p) Solt. 76. (al. 77.) §. 3. (q) Jelen. 22. §. 20.
(r) Solt. 39. (al. 40.) §. 18.

DICSÖSSÉ'G ISTENNEK
MIND ÖRÖKKE'.

MUTATO TABLAJA A' Nevezetesebb dolgoknak.

A.

A'brahám Isten baráttya. Pag.	3. 506.
A'brahámnak adatott parancsolat az Isten előtt való járásról.	4. 504.
A'brahámnak sz. vendégsége.	243. 249.
A'brám jutalma.	4. 400. 511.
A'dám és E'va első tökéletessége.	16. 78. 84.
A'dám és E'va magok rejteje, &c.	15.
Agápe nevű régi sz. vendégség.	253.
Agoston Doctor citáltatik.	17. 19. 36.
94. 110. 119. 153. 154. 180. 184. 185.	
198. 237. 326. 330. 331. 341. 344. 351.	
355 363. 372. 393. 409. 412. 419. 455.	
Agoston D. említettetik.	192. 213. 335. 454.
Agoston mikor költözött az Urhoz?	36.
Alázatoság nélkül mit cselekedgy?	470.
Alító előtt áll Urunk és zörget.	182.
Akaratnak emberben boldogtalansága.	87.
	111.
Alázatoság nélkül a' mély elmélkedés ha szontalan.	192.
Alázatoságról, nézd,	339. 340.--353.
Alázatoság a' felsőkben melly szép.	345.
Alázatoság a' nagy Szentekben.	353.
Alázatoság nélkül bizodaló micfoda?	340.
Az Alázattal mit cselekezik Isten?	460.
Alexandriai Kelemen szavai, s-ideje.	76.

Alkal-

MUTATO TABLA.

Alkalmatosságát a' bunnek keresők.	145.
Azt kerüld.	145. 242. 243. 255. 256.
Azt kedve ellen szenyvedő.	255.
A'llyatok ellene az Ördögnek. &c.	307. 313.
A'lnokság.	233. 364. 374. 375. 376.
Ambrás D. citáltatik.	245. 246. 318. 487.
Ambrás D. mikor költözött az Urhoz?	245.
Apostolok dicsőséges chorusa.	515.
Aprólek vétket ellen, nézd.	233. 237.--241.
Arany lánczok szereteti mire változtassák?	403.
Aréna és Colica.	291.
A'rtatlan vérnek ki-ontása.	367.--370.
A'ztal kettő az Ecclesiában.	441.
Atyafiak között háborúság szerző.	386.--
	391.
Sz. Atyák commendáltak.	71.

B.

Baráti Istennek a' Szentek.	506. és 3.
Barátidban ne bízzál.	492.
Barátság szentül való.	449.
Barátság színe alatt tékozló.	449.
Beggardus Eretnekek említettnek.	130.
Békeség szerető.	371. 391. 448.
Békeféliges-tűrés.	452. 455. 466.--473. 496.
Belső szó.	36. 38. 56. 57. 59.
Belső szónak meg próbálása.	58. 59. 60.
	61.--63.
Belső meg-háborodásoknak nagysága.	140.
	Bé-

Z 3

MUTATO' TABLA.

Bé-rakasztése e' Könyvnek.	502.
Bernárd Doctor citáltatik.	37. 38. 76. 102. 111. 163. 198. 199. 227. 236. 333. 402. 475. 480. 483.
Bernárd D. mikor költözött az Urhoz?	37.
Betegség Isten ostroma.	291.
Betegségnek gonoszjai.	290. 291. 292.
Betegségeknek sokasága emberben.	97.
Bizodalom a' nyomorúságokban.	474. -- 480.
Bizodalom alázatosság nélkül micfoda?	340.
Bóldog és ezes a' halálra jól készülő.	490.
Bóldogok a' kik lélekben szegények.	115.
Bóldogtalanság a' bűn miatt.	36. 37. 93. 106. 108. 222.
Bolond Szűzek.	128.
Bolond tréfák, melly rűt vétkek.	236.
Bölcs a' ki itt a' Christusért bolond.	498.
Bölcsességnek alázatos halgatója.	63.
Bortúl magokat másutt tartóztatók.	260.
Bűn vagyoné kicsiny?	241. 242.
Bűn ellen harcz.	304. 305. -- 317.
Bűn bűnösért zörgés.	312.
Bűnnek alkalmatosságát kerülni.	242.
	243. és 145. 255.
Bűnnek alkalmatosságát keresők.	145.
Bűnnek nem keresett alkalmatossági ellen oktatás.	255. 256.
Bűnön és bűn miatt lett gonoszon kefe- regni.	105. 107. 108. 222. 312.
Bűnre	

MUTATO' TABLA.

Bűnre kik kísértetnek, és kik nem?	146. 148.
Bűnt igen kerülni s-gyűlölni.	232. és 145.
Bűnösök külömbsege.	122. -- 135. 145. 146. 150. 153.
Bűnösök igen, de bóldogok, kik?	132.
Bujaság ellen, nézd,	379. és 253. 338.
Buzgóság az Isteni szolgálatban.	411. -- 419.
	6.
Canisius citáltatik.	238.
Christus élete.	43. 45.
Christus példánk minékünk.	45. 298.
Christus el-jöveteliről elmélkedni.	481.
Christus tanítása melly méltóságos.	46.
Christusnak tanítási első a' megvilágosít- tatásban.	41. 43.
Christusnak szép hívogató szavai.	47. 48.
Concordiai Pál hofszú élete.	278. 279.
Cornárus Lajos citáltatik.	264. -- 274.
Csalárdság.	233. 364. 374. 376.
Cselekedetünk melly fogyatkozottak.	92. 93.
Cyprianus D. citáltatik.	46. 89. 412. 514.
Cyprianus mikor élt?	89.
	D.
Dániel imádkozási napjában.	415.
Dávid csendesen tűri a' szidalmat.	348.
Dávid buzgó a' könyörgésekben.	414. 415.
	E.
Egészség lélek édesisége.	289. 290.
Egészség drága kincs.	292.
	Z 4
	Egészség

MUTATO' TABLA.

Egészség Isten ajándéka.	297.
Egészség általmára mik kívántatnak?	293.
Egészséges hosszú élet mire hasznos?	280.
	236.
Egésztelenek ez életbő rend szerint azok,	
kiket Isten az ő szerelmének mély-	
séges érzésére méltóztat.	65. 66.
Egy a' szükséges dolog.	400.
Egyeségetrontók.	387. 388. - 390. 392. 426.
E'letet ember a' mennyei világo'ság sze-	
rint rendelyle.	217. 218. és a' követk.
E'letet hosszabbította a' mértékletes.	262.
	275. 289. 295.
Elmének (emberben) boldogtalansága.	86.
	37. 113.
Elmének soványsága.	113. 114.
El-hagyattatás a' lelkiekben.	117. 118. 135.
	138. 143. 144. 170. 171. 174. 176. 177.
	230. 470.
El-jöveteliről Urunknak elmélnedni.	481.
Az élő meg-gondollya az ő végé.	485.
E'ők világo'sága.	39.
Ember a' jora magától alkalmatlan.	78.
Embernek maga meg-ismerését, mik nem	
engedik-meg.	103. 104.
Embernek nagy romlottsága a' bűn által.	
	78. 87. 89. 90. 91. 92. 222.
Embernek iszfonyó nyomorult élete e' Vi-	
jágon.	93. 94. 95. - 103.
	Erős

MUTATO' TABLA.

Erős gyomrú emberekhez íntés.	284. 285.
Erőtelenység a' Szentekben.	136. 143. 356.
	373. 453.
Esküvések ok nélkül.	233. 236.
E'tel, ital, kinek van terhére?	398.
Az Evangélium kiknek fedeztetett-bé?	34.
	F.
Fecsegések.	233. 336.
Forralása a' gonofznak.	371. 374. 375.
Fősvénység.	327. 364.
Futni a' gonofzra.	377. 378. - 380.
	G.
Sz. Gergely Pápa citáltatik.	36. 80. 147.
	148. 152. 162. 198. 211. 225. 227. 229.
	247. 249. 327. 332. 336. 344. 345. 352.
	361. 411.
Sz. Gergely P. mikor költözött az Urhoz?	36.
Gondolatoknak gonofzsága.	376.
Hijában-valósága.	110. 111. 371. - 373
Gonofz gonofznak gonofzságát menti.	152.
Gonofz gondolatok forralása.	371. - 376.
Gonofzok türe.	455. 456. 457. 458.
Gonofzra futó lábak.	377. 378.
Gyónás.	350. 427. 429. 431. 437. 438.
Gyónások kiknek haszontalan?	129.
Gyöngy lelki értelembe.	51. 52. 53.
	H.
Hála-adás az Isteni ismeretért tiszunk.	191.
	193. 194.
	Halá.
	Zs.

MUTATO' TABLA.

Halála embernek, hol. mikor, s-minémű
léfzen, bizonytalan. 99.

Halál után az ember teste, &c. 100. 103.

Halálnak elől-járó vitézi. 100.

Halálra nem készülő. 287. és készülő. 484.

Halált elmében forgatni. 484. 490. 302.

Halálos vétek mikor nincs a' nagy kísérté.
tektől való el-nyomattatásban? 139.

Hamis Kereszttyének. 140. 141.

Hamis tanú. 130.

Harcz a' bűn és Sátán ellen. 382. 383.

Hasát Istenné ki téfzi? 305.-319.

Hasát Istenné ki téfzi? 296. 303.

Hafzontalan beszédek. 233. 237. 243.

Hatalmasnak lelke, &c. 310.

Hazug nelyv. 357. 358.

Hazug nevezeti melly széles. 365. 366.

Hazugnak meg-ismértető jelei. 363.

Hazugság, a' kisebb is talalmas. 360. 361.

Hazugságnak le-írása. 358. 359.

Helyedet el ne hadgyad &c. 310. 311. 313.

Hét nevezetes vétek. 320. 321. 327.-396.

Hétfzer esik el az igaz. 149. 309.

Hieronymus D. citáltatik. 51. 77. 120. 142.

231. 310. 397. 407. 409. 413. 478. 479.

Emlittetik. 387.

Hieronymus mikor költözött az Urhoz? 142.

Hit és hitnek munkás volta. 219. 220. 227.

Hűbéli Szakadás ellen, 390. 391. 392. 426.

Hit-

MUTATO' TABLA.

Hitbűl származó erős bizodalom. 474. 480.

Hivalkodó seha ne légy mindenekül. 396.

Hivalkodók ellen, nézd, 128. 129. 240. 397.

Hofzszű élet, kikben, és mire hasznos? 277.
278. 280.-286.

Hofzszű élet áldás helyett ígértetik. 278.

Hofzszű életnek kikben nincs haszna? 275.
276.

Hofzszű életről *Cornarus* szavai. 269. 270.

Hofzszű életet miként szabad, sőt kell ki-
válni? 277. 278. 287.

J.

Jaj a' nagy bor-íhatóknak. 285.

Járj én előtttem, és legy ökölletes. 4. 504.

Idő vesztés ellen, nézd, 240. 248. 254. 397.

Jelei a' mennyei világosság szerint élőnek.
219. 222. 231. 242. 258. 305. 320. 396.

411. 422. 445. 450. 452. 474. 484.

Jésushoz való nagy szeretet. 185. 199. 530.

Jéfuft a' ki tanúllyá, &c. 53.

Igaz mendás mikor nem szabad más ellen?
234. 235.

Igaz poenitentia-tartás. 227. 228.

Igazságnak szeretője. 450. 451. és 385.

Igazságnak ismereti kettőben áll. 161.

Imádkozásnak commendálása. 417.-419.

Imádkozásra sz. magánosság kell. 419. 420.

Imádkozni kell minden időben. 406. 416.

Jób egélsége. 66. és hofzszű élete. 284.

Z 6

Józán-

MUTATO TABLA.

Józenságról, nézd.	253. 259. 261.--299.
Sz. Írásbul ismérjük jól magunkat.	80. 31.
Ismérni magunkat melly fizűség.	73.--153.
Isten előtt járni mit tézen?	6. 7. & seq.
Isten előtt járni akaró mit cseledgye?	29. &c.
Isten után járni.	11. 12.
Isten az övéinek részek.	178. 400.
Isten az öveit Istenekké téfzi.	178. 179.
Istē mint ragyogó tűz el-foglal, &c.	179. 180.
Isten léfzen mindenekben minden.	181.
Isten mi Istenünk mikor valóban?	182.
Isten légyen mindenben fő végünk és czē- lunk.	134. 185. 188. 209. 211. 407.
Isten minden örömrünk.	185. 210. 211. 212.
	398. 399. 410. 529.
Isten igéjének hafznai.	32. 51. 78. 80. 166.
	177. 413. 441.
Istenben minden jó edgyütt vagyon.	211.
Istennen kívül semmi más nem tetczik, s- nem elég a' jó léleknek.	185. 211. 212.
Istenért szeretni mindent.	398. 399.
Istenhez hideg és család szívű.	239.
Isteni édeségnek lengéje &c.	187. 529.
Isteni szolgálatbéli serénység.	411. és 1. 2.
Isteni természetnek rezelive lenni.	179.
Istennek rendi az övei körül.	169.--176.
Istennek idővóséges isméreti.	155. 156.
Honnet vagyon?	164. 166.--187.
Miben áll?	187. 188.--215.
Isten-	

MUTATO TABLA.

Istennek ajánlani magunkat.	433.
Istennel járni.	11.
Istent szerető.	198. 213. 214. 446. 447. 479.
Istent szeretőknak mindenek javokra.	67.
Istent szeretőknak jutalma.	177.
Istent kik nem ismérhetik-meg-jól?	188.
Jutalma Isten a' hiveknek.	4. 400. és 511.
K.	
Kegyes életnek veleje.	4.
Kegyeségre igyekezőnek akadályi.	257. 314.
Kegyesen élni akarónak harcza.	314. 316.
Kempisi Tham. citáltatik.	28. 42. 46. 56. 59.
	63. 65. 69. 112. 164. 170. 173. 185. 190.
	192. 211. 213. 232. 276. 284. 313. 315. 420.
	428.--444. 460. 464. 479. 489. 509.
Kempisi Tham. commendáltatik.	72.
Kempisi Tham. mikor élt?	42.
Kereszének egyebek mást, de &c.	185.
Keresztedet vedd-fel.	464. 465.
Keresztekkel tellyes ez élet.	467.
Keserűni szünt-en a' bűnön.	222. 225.
Készűség a' guozra.	378. 379. 380.
Készűlet az Ecclesiában menetelkor.	423.
Készűlet az O'ltári Szentiséghez.	424. 428.
Készűlet a' halálra.	434.--490. 491. és 303.
A' kevélly (míg olyan) igazán meg nem térhet.	331.--334.
A' kevélly nem szenyvedheti a' feddést.	332. 347.
	A' ke-

MUTATO TABLA.

A' kevélyek között versengések &c.	331.
A' kevélyben nincs igaz szeretet.	330. 351.
Kevélynek ismértető jelei.	335.--338.
Kevélység és alázatosság, &c.	339.--353.
A' kevélység jele a' meg-vettetteknek.	352.
A' kevélység menyí gonoszának oka.	347.
	329. 330.
A' kevélység melly nagy bűn.	326. 331.
Kevélységre kísértetni.	353. 354. 355.
Kevélységről és kevélyekről.	321.-- 357.
Kezdeté minden bűnnek a' kevélység.	326.
Kezdeti az idővségnek micéda?	231.
Kilenczven kilencz juhokról.	125. 131.
Kíncsnek kereseti hasonlítás-képpen.	196.
Királyi jegyefe Christusnak mi sorsú?	472.
Kisértetek belől hatalmasok.	149.--149.
Kisértetek nélkül nincs maga-ismeret.	104.
Kisfőbbekben a' ki nem hűséges, &c.	238.
Könyörgés melly szükséges.	204. 417.
Könyörgés a' belső szó idején.	68. 69. 70.
Könyörgésekben buzgó.	414.--416. 419.
Könyörgésekben álhatatos.	470. 480. 481.
	és 416.
Könyvek minéműek olvastassanak?	71. 72.
Köszvény a' mértékletlenség által.	265.
Köszvény elgázása.	291.
Követség a' Christust.	41. 42. 74. 298. 464.
L.	
Lábak gonoszra futók.	377.
	Sz. Lc.

MUTATO TABLA.

Sz. Lélek belső tanítása.	33. 35. 36.--44. 56.
Lelki el-hagyattatás.	117. 118. 135. 138. 143.
	144. 170. 174. 176. 177. 230. 470.
Lelki harcz.	304. 305. --317.
Lelki szegények.	115. 116.--119. 120. 177.
Lelki világság.	30. 32. 33.--42. 43.--72.
Lejjus citáltatik.	264. 274.
M.	
Magánosság a' lelki dolgokban.	420. 421.
Magánosság a' belső szorongatásban.	470.
Maga-meg-ismerése embernek.	73.--153.
Honnat vagyon?	77. 79. 80.
Miben áll?	82.--85.
Magát ismerőnek kefergése.	107. 108. &c.
Magunk ismerése melly dícséretes.	76.
	104. 105.
MagyarNemzetnek testi bátorsága.	299. 300.
Mária a' leg-jobb részt választotta.	400.
Martyromok a' kísértetekben.	144. 256.
Meg-veztegetik a' jó erkölcsöket. &c.	243.
Mennél fellyebb menénd &c.	65. 316. 467.
Mennyei világság szerint élni.	217. 219.
Mennyeieknek kereseti.	396.--398. 401. 403.
Mértékletességről, nézd.	258. 259.--304.
Mértékletlenségnek szép hasznai.	162.--264.
	275. 289. 295. 297.
Mértékletlenségnek nagy szám-adása.	286.
Mértékletlenség ellen, nézd.	245. 254. 261.
Minden dolgunk miben határozódgyék?	205. 206.
	Minden

MUTATO TABLA.

Minden hivalkodó szörül szám-adás. 246.
362.

Mindenét el-adni ki tartozik? 408. 409.

Mit kell cselekedni ez Könyv czéllára? 29.

Most az idővség kereső idő. 492.--497.

N.

Nazianzenus sz. Gergely szavai, s-ideje. 110.

Négy rend-béli derekas dolgok. 30. 216. 217.

Négy rend-béli bűnösök. 122.---135.

Nevében Istennek menni Templomába. 423.

Nevekedni kell Isten ismeretibé. 194. 202.

Nevetkezések test kedvére. 236. 430.

O.

Okosság akadályja néha a' kísértet. 140.

Ördög kiket nem, és kiket ostromol? 147.

Ördögnek első harcza emberrel, miről? 298.

Örök élet le-írása Sz. Jánosból. 182.

Orvos kezében adatni Isten ostroma. 291.

P.

Pál Apostol panasza a' kísértetekben, 142.

Paulinus Doctor szavai, és ideje. 241.

Paradicsom találás e földön. 468. és 442.

Paradicsomot Adám mint veszté-el? 298.

Pázmány Cardinal címlatik. 27. 33. 90. 96.

239. 288. 292. 406. 417. 473.

Pönitentia. tartás szüntelen. 223. 225. 227.

Pohároknak bé-esűzfása. &c. 246.

Pokolnak mondhatni ez életet. 93. 94.

Prosser D. címlatik. 192. 297.

Prosser D. mikor élt? 192.

Pur-

MUTATO TABLA.

Purgatorium ez életben jobb. 154. 282. 497.

Purgatoriuma kinek vagy on itt elég? 496.

Purgatoriumi tűz mit emélt? 497.

R.

Rágalmazók ellen, nézd, 231. 235. 236. 385.

Ravaszág. 233. 374. 499.

Rejtek helyet keress magadnak. 421.

Reménység és erős bizodalom. 475. 476. 479.

Restség a' lelkieken. 239. coll. 126. 128.

Részegség ellen, nézd, 261.

Részvétel az Ur sz. testében. 436. 439. 443.

Romlottsága embernek. 78. 89.--91. 222.

S.

Sardanapalus baromi szavai. 293.

Sátán dolgai. 61. 62. 148. 257. 310. 315. 377.

Seneca címlatik. 94. 255. 302. 307.

Sengéje a' boldogságnak ez életben. 184.

Serénység a' jobban. 1. 381. 411.--419. 478.

Setétség némely világozás. 39. 40. 217.

Setétségben leheré Isten előtt járni? 30. 31.

Szakadás a' Hitben. 387. 390. 391. 426.

Szegények lélekben. 115. 116.--120. 177.

Szemeknek kevésége. 321. 322. 323.

A' Szentek az élet után erősebbek. 317. 318.

Szentek súlyos harcza. 315. 316. 317. 372.

Szentek tűrése, 455. 458. 459. 461. 463.

466.

Szentekhez való szeretet. 399. 455.

Szentség nélkül Isten nem láttatik. 507.

Szenyvedni Istenért mindent. 465. 492.

526.

MUTATO' TABLA.

Szeretet Istenhez és-fele-baráthoz.	5. 445.
Szeretet edgyeiséget szerez,	330.
A' Szeretet alázatossággal tartatik meg.	351.
Szeretet ereje s-munkássága.	198.
Szeretetnek vendégsége.	249. 253.
Szerető és szeretet.	198. 213. 214. 447. 479.
Szittkok ellen, nézd,	233. 236.
Szivedet adgyad Istennek,	205. -- 208.
Szokásbúl vétkezni melly nagy bűn.	223.
236. 237. 238. 361. 362. 366. 378. 380.	
Sz. Szűznek alázatossága.	343.
T.	
Taulerus-citáltatik.	58. 65. 122. -- 135. 143.
144. 177. 226. 421. 422. 470. 472. 479.	
Taulerus emlittetik.	72. 135. 138. 141. 263.
Taulerus mikor élt?	58.
Tertullianus Doktor mikor élt?	253.
Testi bátorság.	299. 300. 301. 303. 338.
	379.
Testi gondolatok zavaros serege.	112.
Tisztító tűz,	154. 496. 497.
Tobzédás ellen, nézd,	260. 261.
Tökéltettség lenni mit téshen itt?	16.
	-- 25. 27.
Tökéltettségnek grádicsi vadnak.	17. 508.
Tökéltettségre kell igyekeznünk.	504.
Tökéltettséggrül tanács.	409. 410.
Tökéltetlen Magyarúl kicfoda?	18.
Trágár beszédek, nagy vétkek.	236.
Tudo-	

MUTATO' TABLA.

Tudomány szeretet nélkül semmi.	190.
	191.
Tudományodban fő vég Isten légyen.	188.
Tűzes nyomorgatások a' jó lelken.	472.
V.	
Valamit kérendünk az Atyától, &c.	114.
Vendégségek gonofzi.	245. 246. 247.
Vendégségek mellyek szabadosok?	249.
	-- 251. 253.
Vénségnek terhe.	99.
Vétkek el-kerülésének módgya.	241. 243.
	255.
Világ fiai-leányi magokn. tetczók.	106. 350.
Világi vigasság és jó lakás ellen.	224. 244.
Világossághban járnai első dolgunk.	30.
Világossághban járnai itt mit téshen?	32. 39.
Világosságot gyűlöls.	15.
Vitézség itt embernek élete.	305. 307.
Uj Leleknek csútságbúl mondatni.	130.
Az Ur testét mint veszik a' gonofzok?	129.
	130.
Az Urat keresők meg nem fogyatkoznak.	405.
Az utolsó véget előttdet vífellyed.	496.
Z.	
Zugolódni erőtelenségbúl.	453.

V E G E.

Némelly

Némelly Fogyatkozásoknak
jobbítása.

Pag. 3. lin. 9. olv. *cselekedgyez*, p. 24. l. 2.
olv. *az útban*: az az, az ő lelki *úttjok ban* I-
sten előtt: járván. p. 25. l. 11. *előtte* olv. *előtt* p.
40. l. 11. olv. illendő-képpen: p. 41. l. 14. olv.
kivált-képpen p. 48. l. 10. & 11. Matth. 7. olv.
Matth. 6. p. 92. l. 1. (in marg.) olv. V. p. 94. l. 1.
olv. V. p. 128. l. 9. olv. *engedtetik*, p. 133. l. 2. olv.
mostan p. 141. l. 12. olv. *panaszolkodik*, p. 176.
l. 1. olv. VI. p. 178. l. 1. olv. VI. p. 201. l. 24. (in
marg.) *ezek után*: col. ult. *tedd oda*: & 1. Reg.
(al. 1. Sam.) 2. v. 12 & Jer. 4. v. 22. p. 242 l. 17.
18. olv. *nevezetesen*, p. 264. l. 21. olv. -okáért p.
291. l. 22. 23. olv. *sanyargattya* p. 342. l. 1. (in
marg.) olv. XI. p. 344. l. 1. olv. XI. p. 346. l. 5.
olv. *mentül* p. 348. l. 1. olv. XI. p. 356. l. 1. olv. XI.
p. 444 l. 3. olv. való *ibid.* l. 6. olv. XIII. 455. l. 7.
ama' szók előtt: a' *Kerefaryéni* & c. *tedd köz-*
ben ezeket: a' *belyesi békefészes tőrés*, p. 460.
l. 26. olv. (1) p. 483. l. 8. olv. *híveknek* p. 528.
l. 11. 12. olv. *múló*, A' *betűk le süllyedése s*
meg nem tetézése miatt esett fogyatkozások
kat, (mine péld. ok p. 12. l. 12. a *atta az az*,
alatta, p. 18. l. 8. 9. *csa árdnak*, *az az*, *csalárd-*
nak, p. 111 l. 6. *éavargó az az*, *csavargó* p. 230.
l. 8. Szentekben, s. másutt is nem kevés h-
lyeken,) magától is az értelmes olvasó el-
gazíthattya. A' *szerint*, egyéb hasonló apró-
lékokat is, ha hol találattanak.

